

J

E

I

R

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย

Journal of Educational Innovation and Research

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 : พฤษภาคม – สิงหาคม 2565
Vol. 6 No. 2 : May – August 2022

ISSN: 2730-1672 (Online)

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย

Journal of Educational Innovation and Research

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

Vol. 6 No. 2 May – August 2022

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ ในการพัฒนาศักยภาพผลงานทางวิชาการในลักษณะบทความทางวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อให้บริการทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ

นโยบายการตีพิมพ์

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยวารสารมุ่งเน้นบทความทางด้านการศึกษา นวัตกรรมการศึกษา ศิลปศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กระบวนการพิจารณาบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมีกระบวนการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2-3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ทั้งนี้บทความจากผู้นิพนธ์ภายในจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร ส่วนบทความจากผู้นิพนธ์ภายนอกจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรือนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารที่มีความเชี่ยวชาญในสาขา และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

เจ้าของ

สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.)

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.ภูมิภควัชร จั ภูมิพงศ์คชศร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

กองบรรณาธิการ

Prof. Dr. Shulan Zhao

ศ.ดร. จ้านงค์ อติวัฒนสิทธิ

รศ.ดร. สันญา เคนาภูมิ

รศ.ดร. ภูมิพิพัฒน์ รักพรมงคล

รศ.ดร. ภารดี อนันต์นาวิ

ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน

ผศ.ดร. ญาณกร ไร่ประยูร

ผศ.ดร. สาโรจน์ เผ่าวงศากุล

ผศ.ดร. โยตะ ชัยวรมันกุล

ผศ.ดร. ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร

ผศ.ดร. พรศักดิ์ สุจริตรักษ์

ผศ.ดร. เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม

ผศ.ดร. สถาพร พฤษตมิกุล

ผศ.ดร. พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์

ผศ. ณัฐนันท์ ทองทรัพย์

Dr. Chai Ching Tan

ดร. ลำพอง กลมกุล

ดร. สุขสรรพ ศุภเศรษฐ์สุเสรี

ดร. นวพล แก้วสุวรรณ

ดร. เพิ่มทรัพย์ เวชสุกรรม

ดร. ลีกร บำรุงกิจ

International Collaborations Office,

Yunnan Academy Social Sciences, China

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

มหาวิทยาลัยราชธานี

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Rajamangala University of Technology

Rattanakosin, Thailand

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บริษัท ตรวจสอบภายในธรรมนิติ จำกัด

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กองบรรณาธิการ

ดร. มิตาภาณี พุ่มกล่อม
ดร. ประเมศร์ กลิ่นหอม
อาจารย์จุฑาณิดาภักดิ์ แสงทอง
Dr.Bilal Khalid

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
King Mongkut's Institute of Technology
Ladkrabang – Bangkok, Thailand

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ณัฐมน นานโพธิ์ศรี
กฤษฎพล มั่งคั่งธรรม

สมโภช บินศรี

สถาบันรัชต์ภาคย์
สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการ
วิจัยแห่งสุวรรณภูมิ
สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการ
วิจัยแห่งสุวรรณภูมิ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.)
เลขที่ 22/2 ม.5 ต.หนองปรือ อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี 20140
โทร: 038-198600; 094-9615665

บทบรรณาธิการ

วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย (Journal of Educational Innovation and Research) โดย สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษา และการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.) วารสารได้รับคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการ อ้างอิงวารสารไทย (TCI) ในกลุ่มที่ 1 โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2568 ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “นวัตกรรมการเรียนรู้ยุคใหม่” ที่เกิดจากการ เปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมของการเรียนรู้ ซึ่งเน้น การสร้างนักวิจัยพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูงใน การผลิตนวัตกรรมและสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการผลิตและการบริหารจัดการ ที่ จะต้องใช้องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนมากยิ่งขึ้น ทางวารสารจึงจำเป็นต้องเร่ง ปรับบทบาทของตนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งรวมความ รู้และจินตนาการที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ และเน้นการวิจัยที่มุ่งเป้าให้เป็นศูนย์ บ่มเพาะและผลิตสำหรับงานวิจัยที่มีคุณภาพต่อไป

สำหรับฉบับนี้ ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ และ นักศึกษา ในระดับบัณฑิตศึกษา ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และได้รับการพิจารณาจากกอง บรรณาธิการให้เผยแพร่ได้ จำนวนความ 21 บทความ กองบรรณาธิการขอนำเสนอ บทความที่น่าสนใจ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเชียงคานพระพุทธรบาท สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดย ระเบียบ สิทธิชัย
บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียน เชียงคานพระพุทธรบาท 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาและขนาด ของสถานศึกษา 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ ศึกษาได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเชียงคาน พระพุทธรบาท จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม แบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ทดสอบค่าที่ t-test

การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เรื่อง My Self and Family โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบกลุ่มการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดย พิมพ์พิไล วัฒนา บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนจัดการการเรียนรู้ เรื่อง My Self and Family วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการเรียนรู้ร่วมมือแบบทีม (TAI) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มอย่าง เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยมี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทีม (TAI) จำนวน 8 แผน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก 2) แบบฝึกทักษะ จำนวน 8 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ

ปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ โดย ศิริพร อินทร์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางการตลาดเชิงสัมพันธภาพที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการแผนก หัวหน้าฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องของธุรกิจตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในภาคเหนือ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ โมเดลสมการโครงสร้าง

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดย จักรกฤษณ์ เกษไชยสง, มิตรภาณี พุ่มกล่อม และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำแนกตามพื้นที่ การจัดการศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำนวน 280 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่ง ชั้นภูมิ ตามพื้นที่การจัดการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การบ่มเพาะมารยาทดิจิทัล: วิธีสอนออนไลน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นพลเมืองก้าวหน้าในห้องเรียนสังคมศึกษาเสมือนจริง โดย ชรินทร์ มั่งคั่ง และนิติกร แก้วปัญญา บทความนี้นำเสนอสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง สังคมโลกเข้าสู่ยุคหลังดิจิทัล ผู้คนมีเสรีภาพในการสื่อสาร และแบ่งปันค่านิยม และองค์ความรู้สังคมโลกไร้พรมแดน โลกออนไลน์กลายเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทาง สังคม และถูกนำมาบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองหลาย องค์กร เช่น การจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ การจัดการสุขภาพ การ แก้ปัญหาความยากจน จากสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า ผู้คนในโลกออนไลน์ยังคงขาดสำนึกความรับผิดชอบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง การศึกษามารยาทดิจิทัลของพลเมืองก้าวหน้าผ่าน ห้องเรียนดิจิทัลพลิกพลันจะช่วยให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่ดีในการใช้พื้นที่ สังคมออนไลน์บนโลกดิจิทัลของพลเมืองโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบทความให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อการพัฒนาวารสารเข้าสู่การ รับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารไทย (TCI) ต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

- 307 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบบุคลิกภาพของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยไทยจากตัวชี้วัดไมเยอร์ บริจส์
นางลักษณ์ ไหว้พรหม, เพ็ญนภา ทองคำ
- 321 แนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่
อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ชยพล ศิริชัยกร, เกียรติชัย วีระญาณนนท์, อนันต์ ธรรมชาลัย
- 336 ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการ
ดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพ โรง
พยาบาลสรรพสิทธิประสงค์
วิไลลักษณ์ ตียาพันธ์, วรจรรตณารักษ์ มงคลดิษฐ์
- 352 ผลของการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่มีต่อ
การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย
ศิวาลัย สุทธิประภา, ปิยะนันท์ หิรัญย์ชโลธร, อรพรรณ บุตรกตัญญู
- 366 ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความ
สามารถ ด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย
รัตติกาล จตุพรเทียนชัย, ชลาธิป สมานิติ, อรพรรณ บุตรกตัญญู
- 381 คุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จ
การดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19
ในจังหวัดปทุมธานี
ธนะพัฒน์ วิริต
- 398 การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน
จากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในองค์การคลัง
สินค้า กระทรวงพาณิชย์
ศิราณี เมฆลอย

สารบัญ

- 413 การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ต่อ
การควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ
เมธชนนท์ ประจวบลาภ, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล, อนันต์ ธรรมชาลัย,
พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์, ไททัศน์ มาลา
- 425 ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก
วิชาภาษาไทย ที่มีต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำ ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ศศิภัฏญา กัลป์ทอง
- 440 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการ
บริโภค ผลิตภัณฑ์แปรรูปขามะดันในกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล
ภูริณัฐ ยมกนิษฐ์, รุจิกาญจน์ สานนท์, ฉัตรชัย มากบุญ
- 458 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMES)
จากสถานะ การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการใน
จังหวัดปทุมธานี
ธนะพัฒน์ วิริต
- 474 กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรม
ขนาดเล็กจากสถานะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบ
การ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ศิราณี เมฆลอย
- 489 อิทธิพลของความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและ
ฟันฝ่าอุปสรรคที่มีต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การ
กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะ
ซิตี้ชลบุรี
อิสริย์ บุญนราอนุรักษ์, วรรณวิชนี ถนอมชาติ, วาญญู สุวรรณเศรษฐ์
- 504 การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแล
เท้า ของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลปทุม
กิตติยาพร จันทร์ชม, นภัทร บุญเทียม, นิพพัทธ์ สินทร์พย์,
จิณวัตร จันครา, บุปผา ใจมั่น

สารบัญ

- 520 โมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้า
น้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
นริรัตน์ สิริระเต็มพงษ์, ไพโรจน์ พิภาพเอกสิทธิ์, สรวงอัยย์ อนันต์วิจักขณ์,
อนันต์ ธรรมชาลย์

บทความวิชาการ

- 296 การบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่าง
ยั่งยืนของผู้ประกอบการ
เนตรชนก สุนาสวน, อำนวย บุญรัตน์โมตรี, ชัยยงค์ พรหมวงศ์,
อนันต์ เตียวต้อย
- 540 โรงเรียนผู้สูงอายุ: การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย
พลศักดิ์ หอมสมบัติ, พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (เกษนคร),
บรรยวีสต์ ฝางคำ, สุพิมล ศรศักดิ์ดา
- 552 เสรีนิยมกับพลังอำนาจใหม่ของการเมืองในศตวรรษที่ 21
สมนึก จันทร์โสภา, พระสิริชัย ธรรมจาโร (สายสิงห์),
พระสังฆาน เขมปญโญ (สายเนตร), ศราวุธ ชันธวิชัย
- 566 วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยใน
ยุคแห่งการเชื่อมโยง
ศราวุธ ชันธวิชัย, พระมหาคำพันธ์ ปภากรโ, พระครู จินดาสารานุกูล,
ศรีอรุ คำไท
- 579 การพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยทักษะการโค้ช
ณัฐฐนิธ กาลพัฒน์, สุวิทย์ ภาณุจारी, วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย
- 596 เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษาที่มีความ
สำคัญ ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21
สุรัตน์วดี ปานโพธิ์ทอง, สุวิทย์ ภาณุจारी, วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบบุคลิกภาพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยไทยจากตัวชี้วัดไมเยอร์ บริจส์

Teaching and learning management approach based on personality trait
of Thai university students using Myer-Briggs Type indicator (MBTI: Form G)

นงลักษณ์ ไหว้พรหม¹ และ เพ็ญภา ทองคำ²

Nonglakshana Waiprom¹ and Pennapha Thongkham²

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2} Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand.

E-mail: ¹nonglakshana_w@rmutt.ac.th, ²tu_mee_mail@hotmail.com

Received October 10, 2021; Revised February 6, 2022; Accepted February 15, 2022

บทคัดย่อ

การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาเพื่อที่จะวางแผนในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนให้สอดคล้องนั้น ผู้สอนควรทราบและเข้าใจบุคลิกภาพของกลุ่มผู้เรียนอย่างชัดเจนตามแบบวัดบุคลิกภาพที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล วัดอุปประสงค์การวิจัยเพื่อสำรวจบุคลิกภาพของนักศึกษาตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจส์ และเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษาจำแนกตามคณะ เพศ และชั้นปี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 620 คน เป็นนักศึกษากำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2562 เครื่องมือวิจัยคือ แบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจส์ แบ่งลักษณะของบุคลิกภาพในมิติต่าง ๆ 16 รูปแบบ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ความถี่ t-test และ One-way Anova ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีมีรูปแบบบุคลิกภาพทั้งหมด 8 รูปแบบ ได้แก่ อยู่กับความเป็นจริง ชอบเสาะหาข้อเท็จจริง มีความละเอียดอ่อน เป็นผู้ปกป้องที่ดี จินตนาการสูง เป็นนักคิดกลยุทธ์ที่มีแผนการ กล้าหาญและเป็นนักทดลองที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง มีความยืดหยุ่นสูง และเป็นศิลปินฉลาด กระฉับกระเฉง และเข้าใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ใช้สัญชาตญาณ กระฉับกระเฉง และกระตือรือร้น ฉลาด และเป็นนักคิด ลักษณะบุคลิกภาพจำแนกตามคณะของนักศึกษาเท่านั้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ อีกทั้งข้อเสนอแนะในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพที่พบได้ถูกนำเสนอไว้ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบบุคลิกภาพ; นักศึกษามหาวิทยาลัยไทย; ตัวชี้วัดไมเยอร์ บริจส์

Abstract

Personality development of students to plan the design of learning activities in accordance with the learners, teachers should know and understand the personality of learners based on a standardized and internationally accepted personality scale. The research aimed to examine student personality based on the Meyer Bridge Personality Scale (MBTI: Form G) and to compare student personality by faculty, gender, and year. The sample group of 620 people was students studying for a bachelor's degree in the academic year 2019. The Myers–Briggs Personality Test (MBTI: Form G) was the tool that divided the personality traits into 16 different dimensions. Statistical data analysis was percentage, frequency, t–test, and one–way ANOVA. The results of the research showed that RMUTT students had 8 personality patterns, namely, focus on facts and making a decision based on logic and reason (ISTJ), sensitive and a great defender (ISFJ), highly imaginative and brave strategic thinker (INTJ), Reality–Based experimenter (ISTP), extremely flexible and artist (ISFP), smart, energetic, and well understood (ESTP), playful and energetic nature (ESFP), smart and thinker (ENTP). Personality characteristics classified by the faculties only were statistically significant at the 0.05 level along with the LSD technique. Lastly, recommendations for the design of teaching and learning in accordance with the personality found were further presented.

Keywords: Teaching and learning management based on personality trait; Thai university student; MBTI indicators

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่โลกอาชีพต่าง ๆ และในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับเรื่องของความรู้ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน หรือเพื่อการศึกษาต่อก็จะเน้นวิชาที่เคยเรียนมาเป็นประการสำคัญ แต่การที่บุคคลจะเรียนหรือประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและบุคลิกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลิกภาพนั้นมีส่วนสำคัญที่ใช้พิจารณาว่าบุคคลนั้นเหมาะสมกับอาชีพใด ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่ให้บริการการศึกษาและผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับสังคมไทยเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 40 ปี บ่มเพาะ ความรู้ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่บัณฑิตทุกคน จนเป็นที่ยอมรับของสังคมไทยตลอดมา ดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมนคลชัยบุรี มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีทักษะความชำนาญด้านวิชาชีพ เสริมสร้างทุนมนุษย์ที่มีมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศไทยและภูมิภาค และอีกด้านหนึ่งที่มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญคือ ด้านการพัฒนาส่งเสริมบุคลิกภาพของนักศึกษาเพื่อมุ่งหวังให้เขาเหล่านั้นประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ที่ว่า “บัณฑิตนักปฏิบัติมืออาชีพ” (Hands-on) ที่มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ ทักษะสังคม (Soft skills) และประสบการณ์ในการทำงานจริง หากนักศึกษามีบุคลิกภาพที่เหมาะสมเป็นไปตามอัตลักษณ์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลิกภาพที่ดีก็จะส่งผลให้บุคคลที่พบ รู้จัก เกิดความเชื่อมั่นและยอมรับทำใหบุคคลนั้น ๆ สามารถอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันและประสบความสำเร็จได้ต่อไป

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม ทำให้มนุษย์จะต้องเรียนรู้และพยายามปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ในสังคมและสามารถเข้ากับสภาวะความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ ดังนั้นบุคคลที่มีการปรับตัวได้ดีจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขในการดำรงชีวิต นอกจากนี้บุคคลที่ปรับตัวได้จะมีความเชื่อมั่นในตัวเอง สามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งถือได้ว่าเป็นก้าวแรกและก้าวสำคัญสำหรับชีวิตทางการศึกษา เพราะเป็นช่วงชีวิตแห่งการปรับตัว เพื่อให้ตนเองมีความพร้อม ต่อการเรียนรู้ทางวิชาชีพในระดับที่สูงขึ้น หากนักศึกษามีการปรับตัวที่ดี ย่อมส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จัดอยู่ในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน การที่บุคคลมีลักษณะบุคลิกภาพแบบใดหรือลักษณะใดนั้น เกิดจากการอบรมเลี้ยงดู สังคมลักษณะต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กเรื่อยมา บุคลิกภาพจึงเป็นสิ่งที่สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีย่อมเป็นที่ต้องการของสถานศึกษา หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ในการรับเข้าศึกษาต่อ หรือเข้าทำงาน อาจกล่าวได้ว่าบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบทางจิตวิทยาที่สำคัญอย่างหนึ่งอันจะส่งผลต่อความสำเร็จทางการเรียน การเลือกอาชีพ อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของบุคคลทั่วไปและบุคลิกภาพก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

แบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจส์ (MBTI) เป็นแบบวัดที่ใช้ในการจัดประเภทและอธิบายลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล สร้างและพัฒนาขึ้นโดย Isabel Briggs Myers และ Katharine Cook Briggs ทำความเข้าใจบุคลิกภาพของบุคคลตามแนวคิดของ Carl G. Jung (2009) จิตแพทย์และนักจิตวิเคราะห์ชาวสวิส ผู้เสนอทฤษฎี Perception and Judgment ซึ่งเป็นทฤษฎีบุคลิกภาพแบบจัดประเภท (Psychological Type) แบบวัด MBTI มีแนวคิดว่ แต่ละบุคคลจะมีตัวเลือกที่พึงพอใจในแต่ละมิติ และเมื่อนำตัวเลือกของแต่ละมิติมารวมกัน จะได้ลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละบุคคล เช่น นายสุรชัย อาจมีบุคลิกภาพแบบ ENFP ซึ่งมาจาก Extraverts จากมิติ E-I Intuition จากมิติ S-N Feeling จากมิติ T-F และ Perception จากมิติ J-P เป็นต้น ดังนั้นการผสมของบุคลิกภาพในมิติต่าง ๆ จะทำให้ได้รูปแบบบุคลิกภาพ 16 รูปแบบ ซึ่งเป็นการแตกต่างของบุคคลทางด้านเจตคติ การรับรู้ การตัดสินใจ และวิธีการดำเนินชีวิต รูปแบบบุคลิกภาพทั้ง 16 แบบนี้ จะไม่มีแบบใดดีแบบใดไม่ดี ดังนั้น จึงไม่มีการประเมินความถูกผิดและไม่ทำให้เกิดความรู้สึกคับข้องใจ

อับอาย หรือกังวลต่อผู้ทำแบบวัดนี้ ในขณะที่เดียวกันประโยชน์ที่ได้จากการทำแบบวัด MBTI ต่อด้านการศึกษา คือ ช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอน เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างในบุคลิกภาพของบุคคล ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนเข้าใจกันมากขึ้น สำหรับในประเทศไทยได้นำแบบวัด MBTI Form G ถูกแปลและวิจัยพัฒนาขึ้นเป็นฉบับภาษาไทย ถูกนำมาใช้วัดบุคลิกภาพ MBTI และผลการประเมินจะสามารถช่วยให้ทราบพรสวรรค์เฉพาะตัวของบุคคลได้ จะทำให้เข้าใจตัวเอง เข้าใจถึงแรงจูงใจและจุดเด่นตามธรรมชาติของบุคคล รวมไปถึงศักยภาพด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอีกด้วย (Potentia, 2563) และได้มีผู้นำไปใช้เป็นจำนวนมาก

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งผู้วิจัยได้สอนนักศึกษาในรายวิชาการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับนักศึกษาทุกชั้นปีมาเป็นระยะนานพอสมควร ได้สังเกตว่านักศึกษาที่เรียนต่างคณะกันมีลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างกันส่งผลต่อความยากง่ายในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาบุคลิกภาพนักศึกษาของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อศึกษาดูว่ามีลักษณะองค์ประกอบเป็นเช่นใดบ้าง รวมทั้งศึกษาความสอดคล้องของบุคลิกภาพของนักศึกษา กับคณะที่นักศึกษาสังกัดและทำการเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษาแต่ละคณะที่ศึกษาอยู่ การศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักบุคลิกภาพของตนเองแล้ว ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ตามแนวคิดแบบวัด MBTI ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างทางบุคลิกภาพของนักศึกษาและผู้สอน ที่จะช่วยให้ผู้สอนและนักศึกษาเข้าใจกันมากขึ้น อีกทั้งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนในสายวิชาการและการจัดบริการด้านการพัฒนานักศึกษา เช่น การให้คำปรึกษาด้านการเรียนการสอนและการประกอบอาชีพ การแนะแนว การให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาที่มีปัญหาด้านบุคลิกภาพ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาในส่วนที่บกพร่องให้มีความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่โลกอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจบุคลิกภาพของนักศึกษาตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจส์ (MBTI)
2. เพื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษา โดยจำแนกตามคณะ เพศ ชั้นปี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลเป็นเรื่องสำคัญที่จะส่งผลให้การสอนประสบความสำเร็จเป็นไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของรายวิชา เนื่องจากลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน (จันทิมา เบ็ญจรัตน์, 2550)

หัตถยา หงส์สิทธิ์ (2531) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของศึกษานิเทศ เขตการศึกษาที่ 6 ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของจุง ที่มีความคล้ายคลึงกับมาตรวัด MBTI พบว่า ศึกษานิเทศส่วนใหญ่มีแบบบุคลิกภาพด้านเจตคติประเภทสนใจโลกภายนอก (Extravert) ด้านการรับรู้เป็นประเภทใช้ประสาทสัมผัส (Sensing) ด้านการตัดสินใจเป็นประเภทใช้การนึกคิดเหตุผล (Thinking) และใช้เจตคติประเภทการตัดสินใจ (Judgment)

สุรัชย์ คงประเสริฐ (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพตามแบบ MBTI กับประสิทธิภาพที่ทีมงานจากกลุ่มตัวอย่าง เจ้าของกิจการ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงานในที่ทำงานต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน จำนวน 10 แห่ง พบว่ามีแบบบุคลิกภาพในคู่ของการรับรู้และหาข้อมูลมีประสิทธิภาพที่ทีมงานต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรศักดิ์ เทียบฤทธิ์ (2539) ได้ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพการแสดงตัวการเก็บตัวของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขสุรินทร์ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ MBTI พบว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาชายมีลักษณะแสดงตัว ส่วนนักศึกษาหญิง มีทั้งสองลักษณะคือแบบแสดงตัวเก็บตัวรวมกัน เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างนักศึกษาแต่ละสาขาวิชาพบว่า นักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน และนักศึกษาสาขาวิชาเทคนิคเภสัชกรรมมีบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ส่วนนักศึกษาสาขาวิชาทันตสาธารณสุข มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและปานกลาง จะมีลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัว ทั้งนี้ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีบุคลิกภาพการแสดงตัว – เก็บตัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ มั่นสนันท์ หัตถศักดิ์ และศุภชัย อิทธิพานันท์ (2547) ค้นพบบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริกซ์ (MBTI) และเปรียบเทียบแบบของบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยจำแนกคณะ และเพศ พบว่ามีบุคลิกภาพ ในแบบ ESTJ มากที่สุด นักศึกษาหญิงกับนักศึกษาชายมีบุคลิกภาพ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักศึกษาที่มีคณะต่างกันมีบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุภาพร ชูสาย (2556) ได้ศึกษาบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มีบุคลิกภาพแบบเปิดเผยตนเอง รูปแบบ ENFJ มากที่สุด

สาธนี เปรมปรีดี และพัชนี จินชัย (2558) เปรียบเทียบแบบของบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยจำแนกคณะ และเพศ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะพยาบาลศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ มีบุคลิกภาพแบบปกปิดตามรูปแบบ ISFP มากที่สุด นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ ที่มีเพศต่างกัน มีบุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน ส่วนที่คณะต่างกันมีบุคลิกภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.5

ด้วยข้อค้นพบดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยได้แก่ ตัวแปรต้น (เพศ ชั้นปี และ คณะ) ตัวแปรตาม(บุคลิกภาพของนักศึกษาตามแบบวัดบุคลิกภาพ MBTI 16 แบบ)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-4 ภาคเรียนที่ 2/2561 จำนวนทั้งสิ้น 25,192 คน

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 620 คน จากการกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ 4% และสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Radom Sampling) ตามสัดส่วนของคณะทั้งหมด 12 คณะ และใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบวัดบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์ บริจส์ ฟอรัมจี (MBTI form G) ประกอบข้อคำถามทั้งหมด 94 ข้อ พร้อมกระดาษที่สามารถตรวจคำตอบได้ด้วยตนเอง ใช้เวลาทำ 20-35 นาที แบบวัดนี้ใช้สำหรับบุคคลอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป แบบวัดแบ่งบุคลิกภาพของบุคคลเป็น 16 แบบ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา ได้แก่ เพศ ชั้นปี คณะ ส่วนที่ 2 แบบวัดบุคลิกภาพ MBTI Form G โดยแปลและวิจัยพัฒนาเป็นภาษาไทยโดย รศ.ดร.นิภา แก้วศรีงาม แบบวัดนี้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามโครงสร้างและมีความเชื่อมั่น มีลักษณะเป็นตัวเลือกใน 4 มิติ และเมื่อนำตัวเลือกแต่ละมิติมารวมกันจะได้ลักษณะบุคลิกภาพเฉพาะของแต่ละบุคคล ข้อคำถามแต่ละข้อมีตัวเลือก 2 ตัวเลือก คือ A กับ B ให้ตอบ 1 ตัวเลือก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดบุคลิกภาพตามแนวคิดของไมเยอร์ บริจส์ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปจำนวน 670 คิดเป็นส่วนเกิน 10% ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และได้รับส่งกลับคืนมาจำนวน 620 คิดเป็น 92.53 % และทำการประมวลผลในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ตามขั้นตอน ดังนี้

1) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนของแบบวัดบุคลิกภาพ MBTI และข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

2) วิเคราะห์ความแตกต่างของบุคลิกภาพของนักศึกษาระหว่างเพศที่ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของแบบบุคลิกภาพของนักศึกษาระหว่างชั้นปี คณะที่ศึกษา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Anova)

ผลการวิจัย

การศึกษารูปแบบบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยไทยจากแบบวัดบุคลิกภาพ MBTI ปรากฏผลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 620 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	308	49.68
หญิง	312	50.32
คณะ/วิทยาลัย		
คณะบริหารธุรกิจ	155	25.00
คณะวิศวกรรมศาสตร์	136	21.94
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม	54	8.71
คณะศิลปศาสตร์	50	8.06
คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	48	7.74
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์	38	6.13
คณะศิลปกรรมศาสตร์	36	5.81
คณะเทคโนโลยีการเกษตร	35	5.65
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	32	5.16
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	18	2.90
วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย	12	1.94
คณะพยาบาลศาสตร์	6	0.97
ชั้นปี		
ปี 1	149	24.03
ปี 2	151	24.35
ปี 3	159	25.65
ปี 4	161	25.97

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.32 และเพศชาย ร้อยละ 49.68 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาขณะบริหารธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ร้อยละ 21.94 ระดับชั้นปีที่ 4 มากที่สุด ร้อยละ 25.97 รองลงมาชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 25.65

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบทางบุคลิกภาพโดยรวม

รูปแบบบุคลิกภาพ	ความถี่	ร้อยละ
ISTJ	146	23.55
ISFJ	32	5.16
INTJ	63	10.16
ISTP	118	19.03
ISFP	11	1.77
ESTP	40	6.45
ESFP	128	20.65
ENTP	82	13.23

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบบุคลิกภาพโดยรวมของนักศึกษา RMUTT พบว่านักศึกษา RMUTT มีรูปแบบบุคลิกภาพทั้งหมด 8 รูปแบบ จาก 16 รูปแบบ ได้แก่ ISTJ ISFJ INTJ ISTP ISFP ESTP ESFP ENTP เมื่อพิจารณาภาพรวมปรากฏว่า รูปแบบ ISTJ เป็นรูปแบบที่นักศึกษา RMUTT แสดงความสอดคล้องสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.55 รองลง คือ รูปแบบ ESFP คิดเป็นร้อยละ 20.65 และรูปแบบ ISEP คิดเป็นร้อยละ 19.03 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพจำแนกตามเพศ

ลักษณะบุคลิกภาพจำแนกตามเพศ		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
บุคลิกภาพ	Equal variances assumed	1.461	.227	-1.170	618	0.243
	Equal variances not assumed			-1.170	617.982	0.243

*p<0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า นักศึกษา RMUTT เพศชายและเพศหญิงมีรูปแบบบุคลิกภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพจำแนกตามคณะที่เรียน

คณะ	N	Mean	Std. Deviation	F	Sig
คณะบริหารธุรกิจ	155	4.28	2.723	24.567	0.000
คณะวิศวกรรมศาสตร์	136	4.15	2.747		
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม	54	2.39	1.510		
คณะศิลปศาสตร์	50	6.94	.682		
คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	48	6.29	1.856		
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์	38	6.47	2.202		
คณะศิลปกรรมศาสตร์	36	4.31	.467		
คณะเทคโนโลยีการเกษตร	35	4.54	1.521		
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	32	2.03	1.448		
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์	18	3.39	.502		
วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย	12	1.17	.389		
คณะพยาบาลศาสตร์	6	2.00	.000		
ภาพรวม	620	4.38	2.557		

*p<0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า นักศึกษา RMUTT เมื่อจำแนกตามคณะรูปแบบบุคลิกภาพของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p=0.000$) หมายความว่ามีความแตกต่างอย่างน้อย 1 คู่ที่รูปแบบบุคลิกภาพแตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพจำแนกตามชั้นปี

ชั้นปี	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	F	Sig.
ปี 1	149	4.04	2.416	.198	1.311	0.270
ปี 2	151	4.40	2.493	.203		
ปี 3	159	4.48	2.655	.211		
ปี 4	161	4.58	2.638	.208		
Total	620	4.38	2.557	.103		

*p<0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า นักศึกษา RMUTT มีรูปแบบลักษณะบุคลิกภาพแยกตามชั้นปีที่ 1 ถึง ปีที่ 4 ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า บุคลิกภาพของนักศึกษาตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจส์ (MBTI; Form G) นักศึกษา RMUTT มีรูปแบบบุคลิกภาพทั้งหมด 8 รูปแบบ ได้แก่ อยู่กับความเป็นจริง ชอบเสาะหาข้อเท็จจริง (ISTJ) มีความละเอียดอ่อน เป็นผู้ปกป้องที่ดี (ISFJ) จินตนาการสูง เป็นนักคิด กลยุทธ์ที่มีแผนการ (INTJ) กล้าหาญและเป็นนักทดลองที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง (ISTP) มีความยืดหยุ่นสูง และเป็นศิลปิน (ISFP) ฉลาด กระฉับกระเฉง และเข้าใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (ESTP) ใช้สัญชาตญาณ กระฉับกระเฉง และกระตือรือร้น (ESFP) ฉลาดและเป็นนักคิด (ENTP)

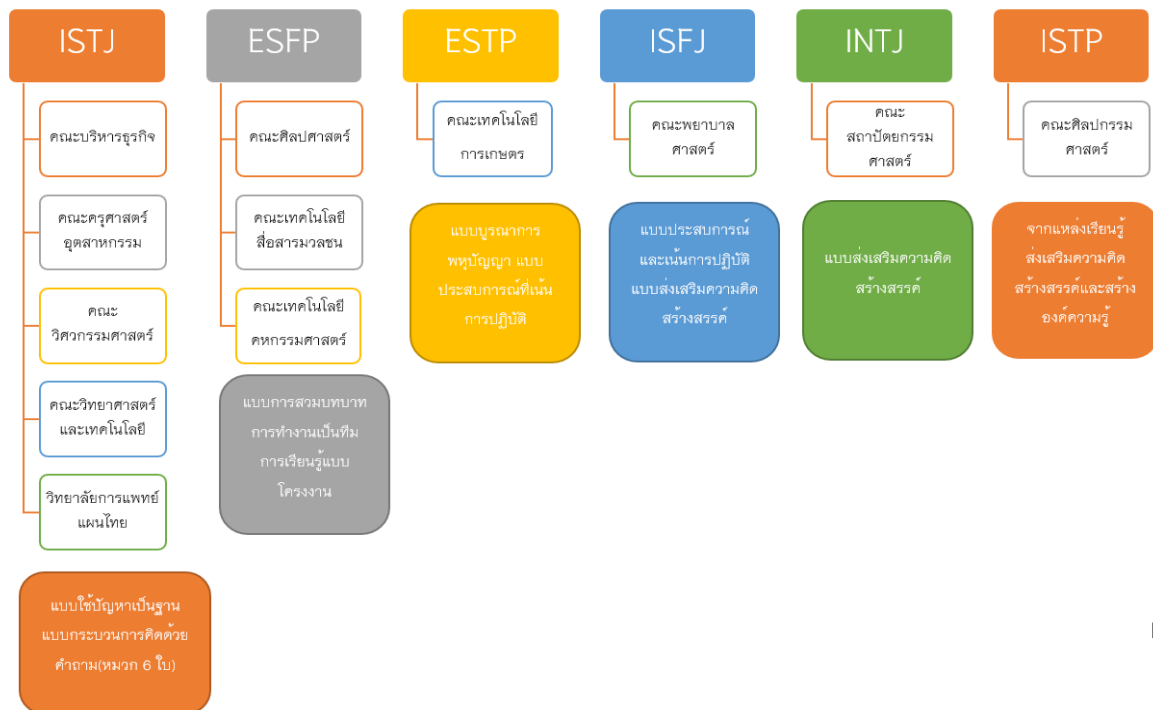
เมื่อพิจารณาภาพรวมปรากฏว่า รูปแบบบุคลิกภาพอยู่กับความเป็นจริง ชอบเสาะหาข้อเท็จจริง (ISTJ) เป็นรูปแบบที่นักศึกษา RMUTT แสดงความสอดคล้องสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.55 รองลง คือ รูปแบบใช้สัญชาตญาณ กระฉับกระเฉง และกระตือรือร้น (ESFP) คิดเป็นร้อยละ 20.65 ซึ่งสอดคล้องกับ วรางคณา โสมะนันท์ (2561) ที่ค้นพบบุคลิกภาพรูปแบบเดียวกันเป็นอันดับต้น ๆ ในกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัย อาจอธิบายได้ว่า นักศึกษา RMUTT มีบุคลิกภาพพื้นฐานของการเป็นคนดี มีความรับผิดชอบ สามารถตัดสินใจด้วยตนเองด้วยความมุ่งมั่น มีความรักดี กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาควรเน้นกิจกรรมให้ทุกคนได้ฝึกตัดสินใจ จากกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล (Lorin and Krathwohl, 2001) และประยุกต์การจัดการเรียนการสอนด้วยแนวคิด Platinum rule ที่กล่าวว่าให้รู้จักวิเคราะห์ผู้อื่นก่อนที่จะปฏิบัติต่อเขาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้นั้น และรูปแบบมีความยืดหยุ่นสูง และเป็นศิลปิน (ISFP) คิดเป็นร้อยละ 19.03 เป็นลำดับที่สาม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบบุคลิกภาพของนักศึกษา โดยจำแนกตามคณะ เพศ ชั้นปี ปรากฏว่าบุคลิกภาพที่จำแนกตามคณะเท่านั้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ มนัสนันท์ หัตถศักดิ์และศุภชัย อิทธิปาทานันท์ (2545) และ สุรัชย์ คงประเสริฐ (2539) สามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษาแต่ละคณะที่มีผลการวิเคราะห์รายคู่สัมพันธ์กันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานได้เป็นอย่างดีในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนอีกทั้งช่วยลดภาระงานในการออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายให้เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มนักศึกษาในคณะที่ ตรงกับผลการค้นพบ ตัวอย่างเช่น นักศึกษา RMUTT คณะวิศวกรรมศาสตร์มีรูปแบบบุคลิกภาพแตกต่างจาก คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะศิลปศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาลัยการแพทย์แผนไทย ดังนั้นผู้สอนไม่ควรออกแบบกิจกรรมให้เหมือนกัน เป็นต้น

คณะที่มีความแตกต่างกันน้อยที่สุด เช่น คณะบริหารธุรกิจและวิทยาลัยการแพทย์แผนไทย คณะพยาบาลศาสตร์และคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น หมายความว่าผู้จัดการเรียนการสอนนักศึกษา RMUTT สามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความแตกต่างกันมาก ปานกลางและน้อยที่เหมาะสมจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ และไม่ควรรูปแบบการสอนให้เหมือนกัน อีกทั้งการจัดรวมกลุ่มนักศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไปควรพิจารณาคณะของนักศึกษาก่อนที่จะนำมาเรียนร่วมกัน ขณะที่ข้อค้นพบของ

สาธนี เปรมปรีดี และพัชนี จินชัย (2558) จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งพบว่าคณะที่ต่างกันมีบุคลิกภาพที่ไม่ต่างกัน บ่งชี้ได้ว่าการจัดการสอนของมหาวิทยาลัยแห่งนั้นสามารถจัดรูปแบบการสอนได้ทุกกลุ่ม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบบุคลิกภาพของนักศึกษาในแต่ละคณะ

1. ISJT มีบุคลิกภาพเงียบขรึม ใจเย็น ตรงไปตรงมาและมีความละเอียดรอบคอบ เป็นคนพูดจริงทำจริง มีระเบียบแบบแผน ตัดสินใจด้วยเหตุผล มีความตั้งใจมุ่งมั่นในการ ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาคณะคณะบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาลัยการแพทย์แผนไทยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบกระบวนการคิดด้วยคำถาม (หมวด 6 ใบ) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและคิดอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2. ESFP มีบุคลิกภาพมีลักษณะชอบสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ดี รักความสนุกสนาน ชอบทดลองอะไรใหม่ ๆ ช่างสังเกต ช่างสงสัย มีความกระตือรือร้น จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าเข้าทฤษฎี อาจใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และคณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ ในแบบการสวมบทบาท การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้แบบโครงงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อจะช่วยให้งานออกมามีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้จากความสนใจของตนเอง

3. ESTP มีบุคลิกภาพเป็นผู้นำชอบการวิเคราะห์ มีเหตุมีผลและชอบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นคนตรงไปตรงมา มีลักษณะเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น มีแนวโน้มที่จะชอบเครื่องจักรกล

ชอบการมีส่วนร่วม ไม่ชอบการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ยืดยาว และมีความสามารถในการควบคุมดูแลอุปกรณ์เครื่องจักร ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตรในแบบบูรณาการพหุปัญญา แบบประสบการณ์ที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่

4. ISFJ มีบุคลิกภาพเงียบขรึม เป็นมิตร มีความรับผิดชอบ และมีคุณธรรม กระตือรือร้นในการทำงาน ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกของผู้อื่น ชอบช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลาย มีความระมัดระวัง ละเอียดรอบคอบและแม่นยำจดจำรายละเอียดได้ดี มีความซื่อสัตย์ เข้าใจในชีวิตและเป็นคนช่างสังเกตรายละเอียดของคนรอบตัว ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ แบบประสบการณ์และเน้นการปฏิบัติ แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะใหม่และเชื่อมโยงให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งรอบตัว ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันรวมทั้งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมด้วย

5. INTJ มีบุคลิกภาพเป็นตัวของตัวเองสูง หัวไว คิดไว ทำอะไรรวดเร็ว มีความคิดสร้างสรรค์ไอเดียใหม่ ๆ ได้ไว มีความมั่นใจในตัวเองสูง รักอิสระ เป็นคนเปิดกว้างต่อความคิดที่แตกต่างหลากหลาย ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีความคิดที่อิสระ สร้างผลงานสิ่งประดิษฐ์แปลกใหม่และเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

6. ISTP มีบุคลิกภาพสุขุมเยือกเย็น เงียบต้องการความเป็นส่วนตัวสูง ล้ำรวม ช่างสังเกต อยากรู้อยากเห็น มีเหตุผล มีตรรกะที่ดี หนักแน่น ไม่เปลี่ยนใจตามอารมณ์ มองโลกในแง่ดี ไม่เครียดหรือว่าวิตกกังวลอะไรง่าย ๆ รับมือสถานการณ์คับขันเฉพาะหน้าได้ดี สามารถทำหลายอย่างพร้อมกันได้ดีและชอบทำอะไรท้าทาย ดังนั้น ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาคณะศิลปกรรมศาสตร์ จากแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสร้างองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถบูรณาการ ค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบลักษณะบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีและบ่งชี้ถึงความแตกต่างของเพศ คณะที่ศึกษาและชั้นปี มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในทางทฤษฎี

ผลการวิจัยยืนยันแนวคิด ทฤษฎี ตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริกส์ (MBIT: FORM G) ดังนั้นการพัฒนาแนวคิด ทฤษฎีควรเน้นไปที่ตัวนักศึกษาที่แสดงออกด้านบุคลิกภาพทั้ง 8 รูปแบบนี้เกิดเป็นผลผลิตอย่างเข้มแข็งด้านการเรียนรู้ที่เต็มศักยภาพ มีประสิทธิภาพไปสู่ความสำเร็จในการปรับปรุงกิจกรรมการจัดการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัยยืนยันแนวคิด ทฤษฎีตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริกส์ (MBIT: FORM G) ดังนั้นผลการศึกษาต่อไปอาจจะมีความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เมื่อการกำหนดกลุ่มตัวอย่างปรับเป็นสัดส่วนที่เท่ากันทุก

คณะ และทุกชั้นปี ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลแก่อาจารย์ที่ต้องการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับกลุ่มของนักศึกษาทั้งประเด็น ความแตกต่างของเพศ ชั้นปี และคณะที่เรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะรายวิชาศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาทุกคณะ ชั้นปีต้องผ่านการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการสำรวจประชากรที่ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลแห่งหนึ่ง เพื่อยืนยันข้อค้นพบหรือต้องการเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างภายใต้บริบทเดียวกัน การวิจัยครั้งต่อไปควรเลือกสำรวจในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอื่น อีกทั้งอาจเพิ่มเติมฝ่ายบริหารของทุกภาคส่วนในองค์กรและสำรวจความคิดเห็นจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการผลิตบัณฑิต เช่น ผู้ปกครอง สถานประกอบการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ธาริณี สุวรมงคล. (2542). ผลของบุคลิกภาพตามแบบไมเยอร์ บริจก์ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของวิศวกรชาย (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทน์ภัส ตั้งภรณ์พรรณ. (2553). แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ทัตยา หงส์สิทธิ์. (2531). การศึกษาบุคลิกภาพของศึกษานิเทศก์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนา นักศึกษา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 208–222.
- ปณิธิ พลนิรันดร์. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์ของพนักงานธนาคารออมสิน ในจังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รวิวรรณ ศรีสุชาติ. (2540). การพัฒนามาตรวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจก์ รูปแบบภาษาไทย เพื่อศึกษา เปรียบเทียบบุคลิกภาพของผู้ให้การศึกษาในโรงเรียน และผู้ทำหน้าที่ให้บริการปรึกษาจากวิชาชีพ ให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรางคณา โสมะนันท์. (2561). การศึกษาบุคลิกภาพของนิสิตในรายวิชาหลักการแนะแนวด้วยแบบทดสอบ MBTI. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 5(3), 494–512.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2536). จิตวิทยาบุคลิกภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: หอมชาบ้าน.
- สาธนี เปรมปรีดี และพัชนี จินชัย. (2558). การศึกษาบุคลิกภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ตามแบบวัดบุคลิกภาพของไมเยอร์ บริจก์ (MBTI). วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคามฉบับพิเศษ, 514–521.

- สุภาพร ชูสาย. (2556). การศึกษาบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 15(2), 135–144.
- สุรัชย์ คงประเสริฐ. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพตามแบบ MBTI กับประสิทธิภาพที่มงาน* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุศักดิ์ เทียบฤทธิ์. (2539). *การศึกษาลักษณะบุคลิกภาพการแสดงตัว-การเก็บตัวของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบวัดบุคลิกภาพ เอ็ม ที ไอ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- Burger, J. M. (2010). *Personality*. (8^{ed.}). California: Wadsworth.
- Eysenck, H. J. (1947). *Dimensions of Personality*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Jung, C. G. (1939). *The Integration of the Personality*. New York: Farrar & Rinehart.
- Lorin, W.A., & Krathwohl, D. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.
- Myers, I. B., & Myers, P. B. (1980). *Gifts Differing*. Palo Alto, Calif: Consulting Psychologists Press.
- Robbins, S.P. (1997). *Essentials of Organizational Behavior*. (5th ed.). New Jersey: Prentice–Hall.
- Smith R. E., Sarason, I.G., & Sarason, B.R. (1982). *Psychology: The Frontiers of Behavior*. New York: Harper and Row.

แนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Guidelines for survival management of residential construction business in Bangkok and vicinities

ชยพล ศิริธัญญกร¹, เกียรติชัย วีระญาณนนท์² และ อนันต์ ธรรมชาลัย³

Chayaphon Sirithunyakorn¹, Kietchai Veerayannon² and Anan Thamchalai³

^{1,2,3}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

^{1,2,3}Faculty of Political, North Bangkok University, Thailand

E-mail: ¹chayaphon.sir@northbkk.ac.th, ²kietchai.ve@northbkk.ac.th, ³anan.th@northbkk.ac.th

Received April 10, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted May 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัญหา ความล้มเหลวและความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย 2) ศึกษาเปรียบเทียบความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจ 3) ศึกษาความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย และ 4) วิเคราะห์หาแนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยนี้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 276 ราย โดยการสุ่มอย่างง่าย และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจก่อสร้างที่คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 21 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงด้านการเมือง การเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย และประสบการณ์ในธุรกิจ มีผลกระทบโดยรวมกับทุกส่วนงาน ควรดำเนินนโยบายธุรกิจที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าในลักษณะที่ครบวงจร และสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงสนับสนุนทางธุรกิจ (2) ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทั้งด้านการเงินและการเติบโตของธุรกิจมีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ความสามารถด้านการให้บริการลูกค้า การจัดการความเสี่ยง การบริหารเงินทุน การตลาด

เครือข่ายในธุรกิจ ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย (4) ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ได้แก่ (4.1) หาพันธมิตรธุรกิจในกลุ่มธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย (4.2) ปรับปรุงกระบวนการจัดการภายในองค์กร (4.3) ทบทวนและปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินธุรกิจก่อสร้างในปัจจุบันและอนาคต (4.4) จัดทำแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อความต่อเนื่องของธุรกิจก่อสร้าง (4.5) ดำเนินธุรกิจก่อสร้างด้วยหลักจริยธรรมธุรกิจ (4.6) สรรหาเทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้าง (4.7) หาแหล่งเงินทุนเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน และ (4.8) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในธุรกิจก่อสร้างให้กับพนักงานทุกระดับ

คำสำคัญ: การจัดการ; ความอยู่รอด; ธุรกิจก่อสร้าง

Abstract

The objectives of this study were: (1) to study the situation, problems, failure, and survival of the residential construction business (2) to compare the survival of residential construction businesses classified by business characteristics (3) to study the business capability that affects the survival of the residential construction business, and (4) to analyze the guidelines for the survival management of residential construction business in Bangkok and vicinities. It was quantitative data. A questionnaire was used with a sample of 276 residential construction businesses in Bangkok and its vicinity using simple random sampling. The qualitative data were collected through in-depth interviews with 21 experts who were specifically selected for the construction business. The quantitative data were analyzed using descriptive statistics, one-way analysis of variance, and multiple regression analysis. The qualitative data were analyzed with content analysis.

The results found that: (1) the current situation of the housing construction business was a highly competitive business. Politics, changes in government, economics, technology, laws, and business experience had an overall impact on all sectors. Therefore, a business policy should be implemented that can meet the needs of customers in an integrated way and create a network to connect and support the business. (2) The survival of the housing construction business, both financial and business growth classified by business characteristics, differed statistically at the .01 level. (3) Customer service capabilities, risk management, capital management, marketing, and business networking affected the survival of the residential construction business. (4) The researcher presented the management guidelines as follows: (4.1) Finding business partners in the residential construction business (4.2) Improvement of internal management processes (4.3) Review and improvement of current and future construction business processes (4.4) Preparation of risk

management plan for continuity of construction business (4.5) Construction business operations with business ethics (4.6) Procurement of technology to increase efficiency in construction (4.7) Finding sources of funds to increase financial liquidity, and (4.8) Enhancing knowledge and understanding in the construction business for employees at all levels.

Keywords: Management; Survival; Construction Business

บทนำ

ธุรกิจก่อสร้างเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เนื่องจากการก่อสร้าง เป็นงานพื้นฐานแรกที่มีความสำคัญในการขยายตัวของเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันนั้นเมื่อดูภาพรวมจากข้อมูลสถิติการของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ปี 2560 – 2562 พบว่ามีการเลิกกิจการที่สูงกว่าการจัดตั้งใหม่ และเมื่อพิจารณาข้อมูล เห็นได้ว่าธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ยังคงดำเนินการอยู่มีจำนวน 9,859 ราย คิดเป็นมูลค่า 122,516 ล้านบาท (ร้อยละ 76.5) โดยแบ่งเป็นพื้นที่อันดับหนึ่ง(มูลค่า) ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 778 ราย คิดเป็นมูลค่า 80,801 ล้านบาท (ร้อยละ 50.5) และในขณะเดียวกัน ธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นธุรกิจที่มีการเลิกประกอบกิจการอยู่ในระดับต้น ๆ โดยมีธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่เลิกดำเนินการเป็นจำนวน 874 ราย คิดเป็นมูลค่า 37,543 ล้านบาท (ร้อยละ 23.5) โดยแบ่งเป็นพื้นที่อันดับหนึ่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 143 ราย คิดเป็นมูลค่า 12,031 ล้านบาท (ร้อยละ 7.5) (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562) ซึ่งถือว่าเป็นมูลค่าที่สูงมาก เป็นการสูญเสียทั้งมูลค่าการลงทุน เวลา และโอกาสในการเติบโตรวมทั้งเศรษฐกิจของประเทศ จากธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ที่ไม่สามารถในการดำเนินกิจการให้อยู่รอดได้จากปัจจัยต่าง ๆ

ตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยและของโลก ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทที่แข็งขึ้น สถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างยูเครนและรัสเซียยังคงมีความไม่แน่นอนสูง (วิจัยกรุงศรี, 2565) และภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยในแทบทุกภูมิภาคทั่วโลก และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่แพร่ระบาด มีผลทำให้การดำเนินธุรกิจเกิดการหยุดและถดถอยอย่างมาก การดำเนินการของผู้ประกอบการธุรกิจทุกรายก่อตั้งขึ้นมานั้น ต่างมีเป้าหมาย มุ่งหวังผลสำเร็จ ต้องอยู่รอดและเติบโต ธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยนั้นจัดตั้งขึ้นไม่ยาก แต่การจะดำเนินธุรกิจให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย

บทความวิจัยนี้นำเสนอ สภาพ ปัญหา ความล้มเหลวและความอยู่รอด เปรียบเทียบความอยู่รอดโดยจำแนกคุณลักษณะ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความอยู่รอด และแนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความล้มเหลวและความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลโดยจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาความสามารถในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล
4. เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐานการวิจัย

1. ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจ
2. ปัจจัยความสามารถในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างที่พำนักอาศัยส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

การบริหารจัดการ อองรี ฟาโยล (Henri, 1916) เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายนั้นมีองค์ประกอบ 5 ปัจจัย การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน การควบคุม

การแข่งขันในธุรกิจ ไมเคิล อี. พอร์เตอร์ (Michael E. Porter, 1980) เป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์สาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจซึ่งอาจเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการดำเนินธุรกิจ ด้านคู่แข่งรายใหม่ ด้านคู่แข่งธุรกิจรายเดิม สินค้าทดแทน ด้านอำนาจต่อรองของผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า ด้านอำนาจต่อรองของผู้ผลิตและผู้จำหน่าย

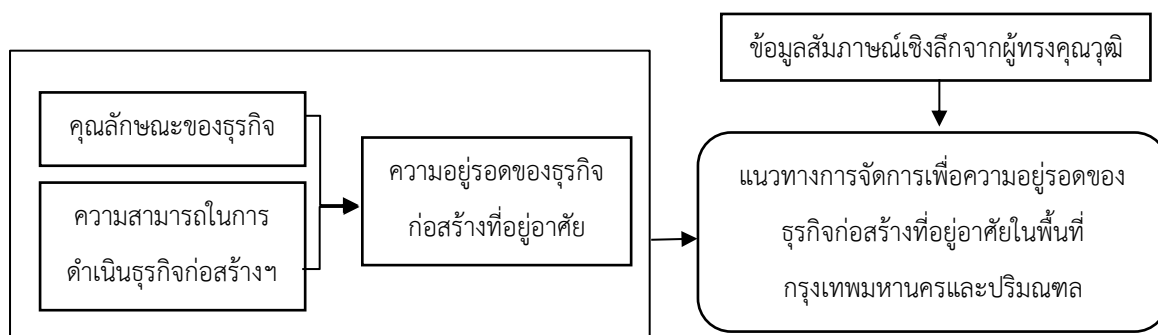
การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรธุรกิจ ฟรานซิส เจ. อาเกิลาร์ (Aguilar, 1967) ได้แก่ PESTEL Analysis เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกฎหมาย

การวิเคราะห์ SWOT Analysis ฮัมฟรีย์ อัลเบิร์ต (Humphrey, 1960) เพื่อค้นหา จุดแข็ง (เด่น) จุดอ่อน (ด้อย) โอกาส และสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญ (อุปสรรค) ในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการอาจจำเป็นที่มีการผสมผสาน แนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เพื่อนำมาใช้ร่วมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทที่ต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ในการนำเอาหลักการบริหารจัดการมาใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความสอดคล้องกับขนาดและลักษณะองค์กรธุรกิจ และบุคลากรในองค์กรรับรู้และนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อให้บรรลุและประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่องค์กรต้องการ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจจะเป็นแรงผลักดันในการดำเนินธุรกิจขององค์กร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ มีทั้งลักษณะการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่แน่นอนและไม่แน่นอน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่ไม่แน่นอนจะเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่สลับซับซ้อน มีระดับการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงจากกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์ ความต้องการในการบริการรูปแบบใหม่ของลูกค้า หรือการระบาดของเชื้อโรคที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น โรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 19 ที่ระบาดเกิดขึ้นไปทั่วโลก สร้างความเสียหายและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้กับมนุษยชาติ ส่วนรูปแบบที่แน่นอน เช่น จากจำนวนคู่แข่งรายเดิมเมื่อมีความต้องการส่วนแบ่งการตลาดในปริมาณที่สูงขึ้นก็ต้องมีการปรับราคาลดลงเพื่อเพิ่มยอดขาย หรือจากผู้นำว่าจ้างเอง เมื่อมีทางเลือกมากขึ้นก็ต้องมีการเพิ่มข้อกำหนดในการทำงานเพิ่มขึ้นตามมารวมทั้งการปรับลดราคาจัดจ้างงาน ความสามารถทางการแข่งขันของธุรกิจก่อสร้างซึ่งประกอบไปด้วย ความสามารถทางด้านการดำเนินธุรกิจ ทางด้านการตลาด โดยมีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แท้จริง ทางด้านกลยุทธ์ ด้านประสิทธิภาพการบริหารโครงการก่อสร้าง ด้านการบริหารเงินทุน โดยมีการหาแหล่งเงินทุนต้นทุนการเงินต่ำ ทางด้านทักษะและการเรียนรู้ของบุคลากร ในเรื่องของการเรียนรู้หาแนวทางวิธีการ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในองค์กร ทางด้านการให้บริการลูกค้า ทางด้านเครือข่ายมีพันธมิตรธุรกิจในการก่อสร้าง และทางด้านการจัดการความเสี่ยง ที่ส่งผลกระทบต่อ ด้านการเงิน และด้านการเติบโตของธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยสามารถอยู่รอดได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยปรับปรุงงานวิจัยของ วัชรพงศ์ ดีวงศ์, 2563 ประกอบด้วยความสามารถในการดำเนินธุรกิจก่อสร้าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยผสมวิธี พื้นที่วิจัย คือธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจงกลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิในธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 21 คน ตามหลักการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Delphi Technique ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 276 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 ราย แต่ในการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามถึงประชากรกลุ่มที่ 1 ทั้งหมดจำนวน 778 ราย และได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 276 ราย จึงใช้แบบสอบถามทั้ง 276 ฉบับเป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ และมีการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.915 โดยนำเสนอการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้าง จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยก่อนเกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ยังคงมีการขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่อง เป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง แต่ละรายต้องการที่จะเข้ามามีส่วนแบ่งในตลาด มีการเพิ่มให้บริการเพื่อรักษาส່วนแบ่งทางการตลาด ในลักษณะที่ครบวงจร โดยมีการจัดทำนโยบายธุรกิจ สร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงสนับสนุนทางธุรกิจต่อกัน ควบคุมงานให้เป็นไปตามสัญญาที่ให้ไว้กับลูกค้า กำหนดบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วม และมีมาตรการเฝ้าระวัง การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทางด้านเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งจะผูกโยงกับภาวะความมั่นใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ถ้าหากสภาพของเศรษฐกิจหากยังไม่ฟื้น

ตัวการขยายตัวค่อนข้างไปได้ช้า แต่ถ้ามองภาวะเศรษฐกิจฟื้นตัว ปัญหาที่ต้องระวังคือ ปริมาณแรงงานที่ไม่เพียงพอ ด้านการเมือง ความมั่นคงและการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลมีผลกระทบโดยรวมกับทุกส่วนงาน การเปลี่ยนแปลงของราคาวัสดุก่อสร้าง ค่าแรงที่เพิ่มขึ้น ความล่าช้าในการเบิกจ่ายเงิน การรับมอบงาน ทำให้การดำเนินการไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ทำให้ต้องแบกรับต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น ด้านสังคม ความขัดแย้งในชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน ด้านเทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องลงทุน จัดหาและจัดเตรียมเพื่อให้มีความพร้อม ความรวดเร็ว ลดความผิดพลาดในการทำงาน ด้านสิ่งแวดล้อมสภาพภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่จะดำเนินงานก่อสร้างจะต้องวางแผนจัดแนวทางการทำงานก่อนเข้าดำเนินงานก่อสร้าง การระบาดของไวรัส โควิด -19 ไม่สามารถระบุได้ว่าจะสิ้นสุดได้เมื่อใด และด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในแต่ละท้องถิ่น เป็นสิ่งที่บริษัทก่อสร้างต้องปฏิบัติตามและหลีกเลี่ยงมิได้ มีผลต่อการถูกระงับการทำงาน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลเปรียบเทียบความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยจำแนกตามคุณสมบัติของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยด้านการเงิน ด้านการเติบโต และโดยรวม โดยจำแนกตามประเภทของธุรกิจก่อสร้าง

ปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ	ความอยู่รอดของธุรกิจจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจ		
	ค่าสถิติ	p-value	ผลทดสอบสมมติฐาน
1.ประเภทของธุรกิจ โดยรวม	-1.462	.165	ปฏิเสธสมมติฐาน
2. รายได้ต่อปี โดยรวม	-1.462**	.000	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน
3. จำนวนพนักงานประจำในธุรกิจ โดยรวม	-6.341**	.000	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน
4. จำนวนปีที่ดำเนินธุรกิจ โดยรวม	-.297*	.018	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน
5. สถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ โดยรวม	5.398**	.000	ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า

1. ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจ ตามประเภทของธุรกิจ

2. ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามรายได้ต่อปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามจำนวนพนักงานประจำในธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามจำนวนปีที่ดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยรวม แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของธุรกิจ ตามสถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสามารถในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยความสามารถในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวม

(n=276)

ปัจจัยความสามารถในการดำเนินธุรกิจ ก่อสร้างที่อยู่อาศัย	Unstandardized Coefficients		Standardiz ed Coefficients	t	Sig.
	B	S.E.	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	-1.439	.303		-4.757**	.000
ความสามารถด้านการตลาด	.128	.058	.132	2.225	.027
ความสามารถด้านกลยุทธ์	-.014	.070	-.012	-.198	.843
ความสามารถด้านประสิทธิภาพการบริหาร โครงการก่อสร้างฯ	.136	.077	.095	1.772	.078
ความสามารถด้านการบริหารเงินทุน	.144	.062	.129	2.312*	.022
ความสามารถด้านทักษะและการเรียนรู้	.113	.082	.078	1.377	.170
ความสามารถด้านการให้บริการลูกค้า	.315	.073	.232	4.313**	.000
ความสามารถด้านเครือข่ายในธุรกิจ	.146	.073	.120	2.002*	.046
ความสามารถด้านการจัดการความเสี่ยง	.245	.080	.191	3.042*	.003

R = .751 R² = .564 Adjusted R² = .550 SE (est.) = .276 F = 43.095 Sig = .000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ปัจจัยความสามารถในการดำเนินธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยทั้ง 8 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความสัมพันธ์และส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวม ได้ร้อยละ 55.0 (Adjusted R²=.550) โดยมีปัจจัยด้านการให้บริการลูกค้า (Beta = .232, p-value น้อยกว่า .001) ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยด้านการจัดการความเสี่ยง (Beta = .191, p-value = .003) ด้านการตลาด (Beta = .132, p-value = .027) ความสามารถในการบริหารเงินทุน (Beta = .129, p-value = .022) และความสามารถด้านเครือข่ายในธุรกิจ (Beta = .120, p-value = .046) ส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 8 แนวทาง ประกอบด้วย แนวทาง 1) หาพันธมิตรในกลุ่มธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางธุรกิจ มีศักยภาพการแข่งขัน แนวทาง 2) ปรับปรุงกระบวนการจัดการภายในองค์กร ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้องค์กรธุรกิจมีความเข้มแข็ง มีความคล่องตัวสูง และตอบสนองลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว แนวทาง 3) ดำเนินการก่อสร้าง โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย แนวทาง 4) จัดทำแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อความต่อเนื่องของธุรกิจก่อสร้าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง แนวทาง 5) ดำเนินธุรกิจก่อสร้างด้วยหลักจริยธรรมธุรกิจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของนักลงทุน ลูกค้า และพนักงาน ที่มีต่อองค์กร แนวทาง 6) สรรหาเทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้าง ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการก่อสร้าง แนวทาง 7) หาแหล่งเงินทุนเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน มีสภาพคล่อง มีทุนสำรองไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน แนวทาง 8) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในธุรกิจก่อสร้างให้กับพนักงานทุกระดับ ซึ่งมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อเป็นการเตรียมตัวและปรับการดำเนินงานในองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นธุรกิจที่มีผลกำไรดี ทำให้มีบริษัทก่อสร้างรายใหม่เข้ามาสู่วงการเพิ่มขึ้น การพัฒนาเทคโนโลยีการก่อสร้างเป็นของตนเองยังมีไม่มากนัก เนื่องจากต้องอาศัยเงินทุนและบุคลากรที่มีความสามารถ ส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งพาแรงงานคนในการก่อสร้าง การรองรับปริมาณงานและอำนาจในการต่อรองกับลูกค้าและผู้ผลิตหรือผู้จัดส่งวัตถุดิบอุปกรณ์ไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารงานเป็นแบบครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ มีการแข่งขันสูง โดยที่เน้นทางด้านราคา ทำให้ต้องมีการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องจักรกลต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งมีผลไปถึงคุณภาพงานที่ได้ กระทบต่อชื่อเสียง และความมั่นใจของลูกค้า และอีกหนึ่งปัญหาสำคัญที่ประสบอยู่ในปัจจุบันคือการระบาดของ COVID-19 ที่แพร่ระบาด มีผลให้เศรษฐกิจและธุรกิจต่าง ๆ เกิดการหยุดชะงัก และถดถอย ทุกองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องเร่งหางานเพื่อประคองให้ธุรกิจของตนเองอยู่รอดได้ ให้มีกระแสเงินสดรับที่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของธุรกิจ มีผลต่อสภาพคล่องทางการเงิน มีการพิจารณาการลดต้นทุนในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ วิจัยกรุงศรี (2564) กล่าวว่า งานก่อสร้างโครงการที่อยู่อาศัย (สัดส่วน 53.1% ของมูลค่าการก่อสร้างภาคเอกชนทั้งหมด) มูลค่าการก่อสร้างหดตัว 6.8% สอดคล้องกับจำนวนโครงการที่อยู่อาศัยเปิดใหม่ในกรุงเทพฯ

และปริมาณ เนื่องจากผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ชะลอการเปิดโครงการใหม่ทั้งโครงการแนวราบและคอนโดมิเนียม โดยหันไปเน้นการระบายสต็อกเพื่อรักษาสภาพคล่องและกระแสเงินสด ผ่านกลยุทธ์การขายหลายรูปแบบ อาทิ การให้ส่วนลดมากกว่าปกติ การปล่อยเช่า และการให้อยู่ฟรี 1-2 ปี เป็นต้น ขณะเดียวกันกำลังซื้อผู้บริโภคซบเซารุนแรงตามภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ อีกทั้งสถาบันการเงินระมัดระวังในการให้สินเชื่อ แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยจะอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับในอดีต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ส่วนใหญ่จะมีการสร้างธุรกิจประเภทอื่น ซึ่งก็เป็นการกระจายความเสี่ยงให้กับองค์กร แต่อย่างไรก็ตามควรที่จะทำธุรกิจในแบบที่ตนเองมีความถนัด มีบุคลากรที่มีสามารถ และมีทรัพยากร ที่ช่วยสนับสนุน และเพื่อเป็นการสะดวกในการติดต่อประสานงาน จึงพบว่าส่วนมากจะมีสำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครแต่ถึงอย่างไรก็ตามด้วยยุคที่มีเทคโนโลยี การสื่อสารที่น่าสมัย การติดต่อสาร สามารถกระทำได้จากสถานที่ใดก็ได้เช่นกัน

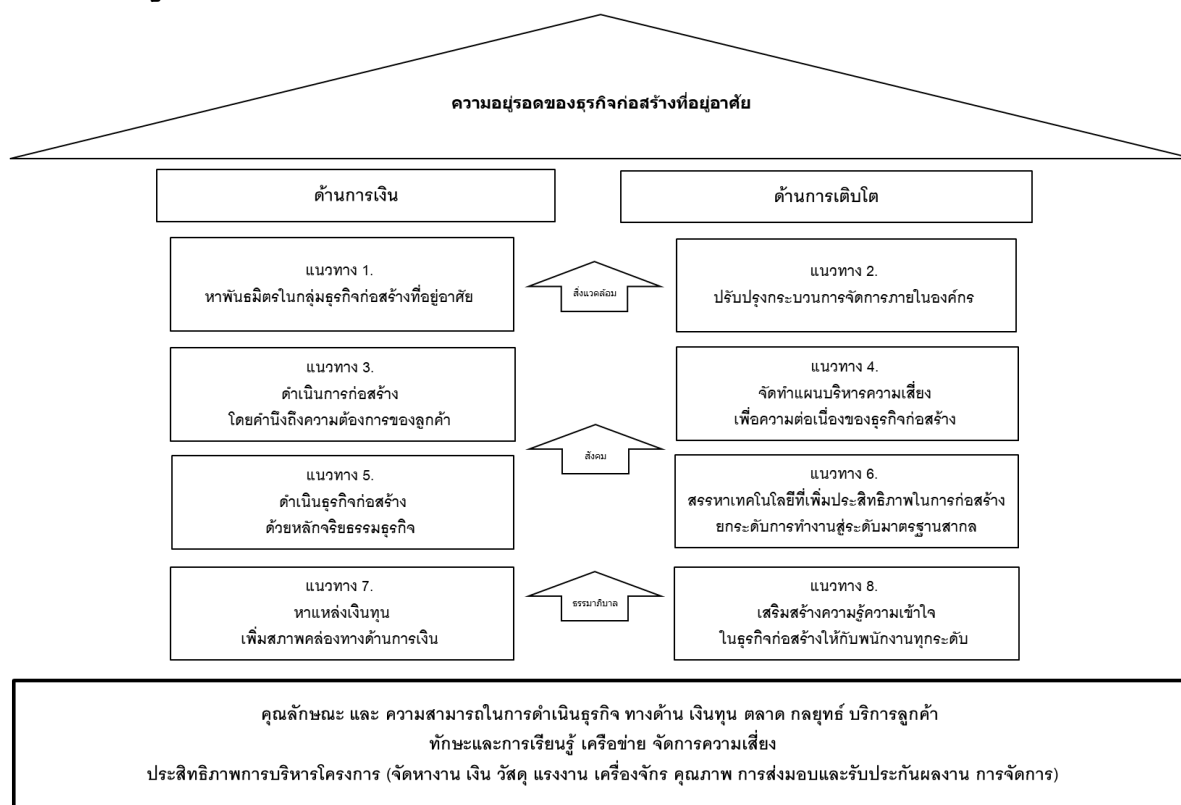
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ทางด้านการตลาด จะให้ความสำคัญกับการเลือกทำเลที่ตั้งของโครงการก่อสร้างฯ และเน้นไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ทางด้านกลยุทธ์ จะให้ความสำคัญกับต้นทุน เพื่อที่จะกำหนดราคาขายให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ และมีการออกแบบที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์สูงสุดของพื้นที่ใช้สอย ทางด้านการบริหารเงินทุน ผู้บริหารจะให้ความสำคัญกับแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำและพร้อมให้กู้ยืมเพื่อให้ธุรกิจมีความคล่องตัวและดำเนินงานต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง ทางด้านทักษะและการเรียนรู้ของบุคลากร จะเน้นที่การออกแบบที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า แต่ถึงอย่างไรก็ตามความสามารถในการปิดการขายก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากเช่นกัน และอีกสิ่งหนึ่งที่จะเป็นการช่วยเพิ่มความสำเร็จในการปิดการขายได้มากยิ่งขึ้น คือการช่วยในการอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานกับแหล่งเงินทุนโดยตรงให้กับลูกค้า ทำให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจได้ง่ายและเร็วยิ่งขึ้นในการตกลงที่จะซื้อ ทางด้านการให้บริการลูกค้า โดยการสร้างความไว้วางใจ ด้วยคำมั่นสัญญาที่ตรงไปตรงมา ภาพรวมของธุรกิจก่อสร้างจะให้ความสำคัญกับความอยู่รอดของธุรกิจทางการเงินมากกว่าด้านการเติบโต เป็นเพราะว่าการขยายตัวเติบโตเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องมีรายได้ที่รับเข้ามาจากการทำธุรกิจให้ได้ก่อนเป็นอันดับแรก และหลังจากนั้นองค์กรธุรกิจจะทำการประเมินว่ามีโอกาสที่ธุรกิจที่กำลังดำเนินกิจการงานอยู่นั้นสามารถที่จะเติบโตได้จริงหรือไม่ ก่อนที่จะมีการลงทุนขยายกิจการเพิ่มต่อไป การทำธุรกิจการก่อสร้าง สิ่งที่สำคัญคือต้องมีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แท้จริง และต้องทำในสิ่งที่แตกต่างออกไปจากคู่แข่งที่มีอยู่ในพื้นที่ ที่จะเข้าไปทำโครงการก่อสร้าง องค์กรธุรกิจก่อสร้างต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีผลต่อธุรกิจก่อสร้างได้อย่างรวดเร็ว ทำงานร่วมกันเป็นทีมหนึ่งเดียวกัน เป็นที่พึงพอใจได้เป็นอย่างดีหรือมากกว่าความคาดหวังของลูกค้า และต้องทำการประเมินความเสี่ยง และจัดทำแผนสำรอง เพื่อใช้รองรับในการแก้ไขปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจจะเกิดได้ รวมทั้งให้ความรู้ ทบทวน ชักชวนในการปฏิบัติให้สามารถดำเนินการตามแผนอยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับ อัศวิทธิ์ อินทร์น้อย (2561) งานวิจัยการพัฒนาแบบภาวะผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ที่ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกลยุทธ์อย่างผู้ประกอบการจะมีผลต่อผลประกอบการแตกต่างกันไป ภายใต้สภาวะสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และผลการประกอบการอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ โดยตรงก็ได้ ผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ทุกคนจะมีรูปแบบของการสร้างนวัตกรรม 3 วิธี ได้แก่ 1) ก่อสร้างอย่างรวดเร็วด้วยระบบโครงการสำเร็จรูป 2) จำลองภาพโครงการ 360 องศา 3) สร้างความแตกต่างของสินค้า

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า แนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้ง 8 แนวทาง ที่สังเคราะห์ขึ้นมาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถจับกลุ่มแนวทางได้เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มแนวทางที่ตอบสนองความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยทางด้านการเงิน ประกอบด้วย แนวทาง 1 หาพันธมิตรในกลุ่มธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางธุรกิจ เพิ่มโอกาสและส่วนแบ่งการตลาด มีศักยภาพการแข่งขันเพิ่มขึ้น แนวทาง 3 ดำเนินการก่อสร้าง โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าเป้าหมาย ให้ได้รับโอกาสในธุรกิจก่อสร้าง แนวทาง 5 ดำเนินธุรกิจก่อสร้างด้วยหลักจริยธรรมธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในสายตาและดึงดูดให้นักลงทุนให้เข้ามารวมลงทุนในองค์กรธุรกิจก่อสร้าง และต่อสังคม สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และพนักงาน ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กรให้มีผลประกอบการที่ดี สร้างผลกำไร เกิดการเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน และ แนวทาง 7 หาแหล่งเงินทุนเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน และมีทุนสำรองไว้ในยามฉุกเฉิน สอดคล้องกับ อัศวิทย์ อินทร์น้อย (2561) งานวิจัย การพัฒนารูปแบบภาวะผู้ประกอบการธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ที่ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในการทำกำไรเป็นอันดับแรก ก่อนการเติบโต และการอยู่รอด ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องหันเน้นจริยธรรมทางธุรกิจ เพื่อการประกอบการธุรกิจและสร้างสรรค์สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพกับสังคม อาจทำได้ด้วยการสร้างความแตกต่างในสินค้าและบริการให้มากขึ้น โดยการสร้างภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับสินค้าและบริการนั้น ๆ ขององค์กรให้ปรากฏในสายตาของผู้ซื้อ 2) กลุ่มแนวทางที่ตอบสนองความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยทางด้านการเติบโตของธุรกิจ ประกอบด้วย แนวทาง 2 ปรับปรุงกระบวนการจัดการภายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรมีความเติบโต รองรับกับโอกาสและการแข่งขัน โดยทำการปรับโครงสร้างขององค์กร ให้มีความคล่องตัวสูง สามารถตอบสนองความต้องการลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว แนวทาง 4 จัดทำแผนบริหารความเสี่ยง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและเป็นการลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้ธุรกิจสามารถกลับมาดำเนินงานคืนสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว และเป็นไปอย่างราบรื่น แนวทาง 6 สรรหาเทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้างยกระดับการทำงานสู่ระดับมาตรฐานสากล ทั้งนี้เพื่อเรียนรู้ และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการก่อสร้างเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และประหยัด ยกระดับธุรกิจ

ก่อสร้างขึ้นสู่ระดับสากล ตอบสนองต่อธุรกิจก่อสร้างปัจจุบันและในอนาคตที่จะเกิดขึ้น ให้ได้รับโอกาสสามารถขยายรับงานนานาชาติ และ แนวทาง 8 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในธุรกิจก่อสร้างให้กับพนักงานทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา โดยพนักงานในทุกระดับจะมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมสนับสนุนองค์กรธุรกิจก่อสร้างให้สามารถบรรลุเป้าหมายในทิศทางที่ได้กำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่ยั่งยืน

จากภาพ ผู้วิจัยสรุปสิ่งที่ได้ค้นพบว่า ความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่ยั่งยืนจะอยู่รอดและยั่งยืนอยู่ได้ต้องอาศัยปัจจัยคุณลักษณะ ความสามารถในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะประกอบไปด้วยความสามารถทางด้าน การตลาด ด้านกลยุทธ์ ด้านประสิทธิภาพการบริหารโครงการก่อสร้าง ด้านการบริหารเงินทุน และด้านทักษะและการเรียนรู้ของบุคลากร เป็นฐานที่จะส่งผลต่อผลประกอบการทางด้านการเงิน การเติบโต โดยมีแนวทางการจัดการเพื่อความอยู่รอดทั้ง 2 กลุ่ม 8 แนวทางรวมกัน และเพื่อให้ธุรกิจก่อสร้างที่ยั่งยืนอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืนควรดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านได้แก่ สิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance) รวมทั้งการบริหารแรงงาน การใช้เทคโนโลยีวัสดุสำเร็จรูป การใช้เทคโนโลยีในการบริหารโครงการก่อสร้างเช่น ระบบ Building Information Modeling (BIM) ในการดำเนินงานและนำมาตรฐานระดับสากล

(World Class) มาใช้ในธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของธุรกิจที่ตั้งขึ้นมาให้อยู่รอดได้

สรุป

ในการทำธุรกิจการก่อสร้าง สิ่งที่สำคัญคือต้องมีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่แท้จริง และต้องทำในสิ่งที่แตกต่างออกไปจากคู่แข่งที่มีอยู่ในพื้นที่ ที่จะเข้าไปทำโครงการก่อสร้าง อีกทั้งในสถานการณ์ในปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ฉะนั้น องค์การธุรกิจก่อสร้างจึงควรที่จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีผลต่อธุรกิจก่อสร้างได้อย่างรวดเร็ว ทำงานร่วมกันเป็นทีมหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการเป็นที่พึงพอใจได้เป็นอย่างดี หรือมากกว่าความคาดหวังของลูกค้า และอีกประเด็นที่สำคัญก็คือองค์การธุรกิจก่อสร้างจะต้องทำการประเมินความเสี่ยง และจัดทำแผนสำรอง เพื่อใช้รองรับในการแก้ไขปัญหาหรือความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ และมีการทบทวน ชักซ้อมในการปฏิบัติให้สามารถดำเนินการตามแผนอยู่เป็นประจำ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและมีความเข้าใจที่ตรงกัน สามารถนำแผนที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ควรที่การดำเนินธุรกิจโดยที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพและได้สังเคราะห์มาเป็น 8 แนวทางเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำไปใช้ในการสร้างความอยู่รอดให้กับธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัยทั้งด้านการเงินและด้านการเจริญเติบโตของธุรกิจ ได้ดังนี้

1.1 หาพันธมิตรในกลุ่มธุรกิจก่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยพิจารณาความเหมาะสมของพันธมิตรในด้านต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์และทรัพยากรที่จะนำมาช่วยเสริมเพิ่มเป็นการผนึกกำลังทางธุรกิจ ใช้จุดแข็งของพันธมิตรกลุ่มธุรกิจ แต่ต้องระวังธุรกิจที่ไม่มีความเกี่ยวเนื่องหรือสอดคล้องกัน

1.2 ปรับปรุงกระบวนการจัดการภายในองค์กร โดยกำหนดทิศทางขององค์กร ที่ต้องการจะเป็นในอนาคต ให้พิจารณาจากปัจจัยภายในและภายนอก กำหนดกรอบและชี้แจงให้พนักงานเข้าใจ และถูกต้องทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง

1.3 ดำเนินการก่อสร้าง โดยคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการของลูกค้าที่มีต่อที่อยู่อาศัย นำข้อมูลที่ได้มาวางแผนมาและปรับใช้กับการก่อสร้างตอบสนองความต้องการและมีทางเลือกให้กับลูกค้า

1.4 จัดทำแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อความต่อเนื่องของธุรกิจก่อสร้าง โดยทำการระบุความเสี่ยงที่เป็นภัยคุกคามในแต่ละสถานการณ์ และจัดทำวิธีปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาตามความเสี่ยงรวมถึงทรัพยากรที่จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้

1.5 ดำเนินธุรกิจก่อสร้างด้วยหลักจริยธรรมธุรกิจ โดยศึกษาข้อมูลปฏิบัติและหลักจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจที่ดี เพื่อจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจที่สามารถปฏิบัติได้จริงสอดคล้องตามหลักจริยธรรมธุรกิจ สื่อสารให้กับบุคคลากรทั้งองค์กรได้รับรู้ เข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้

1.6 สรรหาเทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้าง โดยทำการประเมินองค์การธุรกิจก่อสร้าง ทางด้านองค์ความรู้ที่มี และพิจารณาเลือกนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

1.7 หาแหล่งเงินทุนเพิ่มสภาพคล่องทางการเงิน โดยจัดทำงบประมาณสอดคล้องกับรายได้ที่คาดว่าจะได้รับ ติดต่อบริษัทที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีเงื่อนไขเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

1.8 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในธุรกิจก่อสร้างให้กับพนักงานทุกระดับ โดยการรวบรวมความรู้ให้เป็นปัจจุบัน และจัดทำระบบการเข้าถึงข้อมูล มีการสื่อสารให้กับพนักงานได้รับรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปศึกษาและทบทวนเพื่อทำการการวิจัยในครั้งต่อไป โดยควรทำวิจัยเกี่ยวกับความอยู่รอดของธุรกิจก่อสร้างในพื้นที่อื่น หรือธุรกิจก่อสร้างประเภทอื่น และควรมีการปรับปรุงประเด็นข้อคำถามให้เหมาะสมกับบริบท ที่จะทำการวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). สถิติการจดทะเบียนและทุนจดทะเบียน. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://ereg.dbd.go.th/ERegistMemberWeb/nonmember-page/home.xhtml>
- วัชรพงศ์ ดีวงศ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างจัดตั้งใหม่ กรณีศึกษา ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้าง ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. วารสารสถาปัตยกรรมการออกแบบและการก่อสร้างคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(3), 71-82.
- วิจัยกรุงศรี. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2564-2566: ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Construction-Construction-Materials/Construction-Contractors/IO/io-Construction-Contractors-21>

- วิจัยกรุงศรี. (2565). *แนวโน้มธุรกิจและอุตสาหกรรมไทยปี 2565-2567*. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/summary-outlook/outlook-2022-2024>
- อัศวินชัย อินทร์น้อย. (2561). งานวิจัย การพัฒนารูปแบบภาวะผู้ประกอบการธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ที่ผ่านพ้นวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 1(2), 215-216.
- Aguilar, F. J. (1967). *Scanning The Business Environment*. New York: Macmillan.
- Henri, F. (1916). *General and Industrial Management*. London: Sir Isaac Pitman and Sons.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Porter, Michael E. (1980). *Competitive Strategy: Technic for Analyzing Competition: With a New Instruction*. New York: Free Press.
- Humphrey, Albert S. (1960). *SWOP Analysis*. Research Work on Corporate Planning Conducted at Stanford Research Institute, United State.

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของ
ผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพ โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์
Relationship between health literacy and self-care behaviors of elderly
with knee osteoarthritis at health care centers in Sunpasitthiprasong
Hospital, Ubon Ratchathani

วิไลลักษณ์ ตียาพันธ์¹ และ วรจรรพญาร มงคลดิษฐ์²

Wilailak Teeyapan¹ and Vorachanthaya Mongkoldit²

^{1,2} วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

^{1,2} Boromarajonani College of Nursing Sunpasitthiprasong, Thailand

E-mail: ¹wteeyapan@gmail.com; ²vorachanthaya@bcnsp.ac.th

Received April 21, 2022; Revised June 7, 2022; Accepted June 8, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ 2) ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาระดับปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 182 คน ได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยแบ่งชั้นภูมิตามศูนย์บริการสุขภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ส่วน คือ 1) เครื่องมือสำหรับคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบคัดกรองโรคซึมเศร้าด้วย 9 คำถาม (9Q) และแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นฉบับภาษาไทย (MMSE-Thai 2002) และ 2) แบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อม มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอ้างอิง

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 49.50, 95% CI: 42.10–56.80) พฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 54.40) และความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.26, p < 0.05$)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับเพียงพอจะมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดี ดังนั้นบุคลากรทางการแพทย์ควรมีการประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับการรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมให้มีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องเหมาะสม

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ; พฤติกรรมการดูแลตนเอง; ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study the health literacy of the elderly with knee osteoarthritis at the health service center in Sunpasitthiprasong Hospital 2) to study the self-care behaviors of the elderly with knee osteoarthritis at the health service center in Sunpasitthiprasong Hospital, and 3) to study the relationship between health literacy and self-care behaviors of the elderly with knee osteoarthritis at the health service center in Sunpasitthiprasong Hospital. The sample consisted of 182 elderly people with knee osteoarthritis aged 60 years and over. The samples were selected from the health service centers using stratified sampling. The tools used in the research consisted of two parts: 1) 9-question depression screening form (9Q) and Mini-Mental State Examination (MMSE-Thai version 2002) and 2) assessment form on health literacy and self-care behaviors of elderly with knee osteoarthritis. The Cronbach's alpha coefficient was 0.92. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics.

The results showed that the overall health literacy of the elderly with knee osteoarthritis was at an evenly matched level (49.50%, 95% CI: 42.10–56.80), and self-care behaviors were moderate (54.40%). Health literacy was positively correlated with overall self-care behaviors among the elderly with osteoarthritis ($r = 0.26$, $p < 0.05$).

The findings indicated that older adults with knee osteoarthritis who had a sufficient level of health literacy had good self-care behaviors. Therefore, health literacy should be assessed by healthcare professionals as a basis for determining guidelines and activities appropriate to the level of health literacy in the elderly with knee osteoarthritis for self-care behaviors.

Keywords: Health Literacy; Self-Care Behavior; Elderly With Knee Osteoarthritis

บทนำ

สถานการณ์โรคเข้าเสื่อมในผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลกรายงานว่า มีผู้สูงอายุหลายพันล้านคนทั่วโลกที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม มากกว่าร้อยละ 70 พบในผู้ที่มีอายุ 55 – 78 ปี พบในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (Cooper et al., 2013) จากการสำรวจภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทยใน พ.ศ. 2556 มีผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อม ร้อยละ 10.6 เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (สุรเดช ดวงทิพย์ สิริกุล และคณะ, 2556) และคาดว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โรคข้อเข่าเสื่อมเป็นโรคเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เกิดความทุกข์ทรมานจากอาการปวดข้อเข่าเป็น ๆ หาย ๆ ในรายที่รุนแรงอาจพิการเป็นภาระของครอบครัว การรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมจึงมีเป้าหมายที่สำคัญในบรรเทาอาการปวด ส่งเสริมให้ข้อเข่าสามารถทำงานได้เต็มที่ ป้องกันข้อถูกทำลายมากขึ้นและช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่เหมาะสม จะช่วยลดการกำเริบของโรค ชะลอความเสื่อมของข้อ ลดความพิการได้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากช่องทางต่าง ๆ ผู้สูงอายุจึงต้องมีทักษะขั้นพื้นฐานด้านการเรียนรู้ที่จำเป็น เช่น ทักษะทางการอ่าน ทักษะทางตัวเลข และทักษะการทำความเข้าใจ ควบคู่กับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร การจัดการตนเอง การตัดสินใจ และการรู้เท่าทันสื่อ (Nutbeam, 2008) ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องได้

ที่ผ่านมาการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมหลากหลายวิธี เช่น โปรแกรมสุขศึกษาหรือให้ข้อมูลและสนับสนุนให้ความรู้และวิธีปฏิบัติในการดูแลตนเองของโรคข้อเข่าเสื่อม ซึ่งผลลัพธ์ของโปรแกรมมีประสิทธิภาพที่ดี แต่ยังพบปัญหาว่าผู้สูงอายุยังมีความรู้เรื่องโรคข้อเข่าเสื่อมที่ต่ำ และมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ไม่เหมาะสมและต่อเนื่อง (ยุวดี สารบุรณ, สุภาพ เอื้ออารีย์ และสุจินดา จารุพัฒน์ มารุโอ, 2557) จึงชี้ให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในผู้สูงอายุไม่ใช่เรื่องง่าย จากความเคยชินกับพฤติกรรมและมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความสามารถในการรับรู้ การแปลความหมาย การตัดสินใจที่ลดลง ทำให้การรับรู้ไม่ดี ส่งผลให้การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเองไม่ดีตามไปด้วย (เสาวนีย์ สิงหา, 2557) รวมทั้งปัญหาในการฟังและการอ่าน มีผลต่อการรับและใช้ข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพ ทำให้มีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม (Sudore et al., 2006) ดังนั้นในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโรค การปฏิบัติตนที่ถูกต้อง สามารถประเมินและตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร และมีทักษะการสื่อสาร การมีทักษะเจรจาต่อรองกับบุคลากรทางการแพทย์ (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2560) ซึ่งเป็นลักษณะของความรอบรู้ด้านสุขภาพ ที่เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สะท้อนและอธิบายถึงผลลัพธ์ของการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อม รายงานการวิจัยที่ผ่านมาพบสอดคล้องกันว่า บุคคลที่มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพต่ำจะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ การสื่อสารกับบุคลากร ความเข้าใจและใช้ข้อมูลข่าวสาร นำไปสู่การดูแลสุขภาพและมีภาวะสุขภาพที่ไม่ดีด้วย (Berkman, Davis & McCormack, 2015) โดยเฉพาะในผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปี จากการศึกษาพบว่ามีความ

รอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำและไม่สามารถจัดการโรคเรื้อรังที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wolf et al., 2012) สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า อายุและพฤติกรรมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Suka et al., 2015)

จากการศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมที่มารับบริการที่ศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ พบปัญหาที่สำคัญคือ อาการปวดข้อเข่าและการเคลื่อนไหวที่ลำบาก ทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันลดลง ฟังพาดูแลมากขึ้น ขาดความรู้เกี่ยวกับโรค การปฏิบัติตนเพื่อชะลอความรุนแรงของโรค ไม่สามารถหลีกเลี่ยงกิจกรรม ทำทางที่เป็นการเพิ่มแรงกดต่อข้อเข่าได้ ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งซื้อยาแก้ปวดและยาบำรุงข้อหรืออาหารเสริมตามการโฆษณาจากสื่อต่าง ๆ และแสวงหาการรักษาตามคลินิกที่มีข้อมูลว่ารักษาหายขาด พฤติกรรมต่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านสุขภาพยังไม่เพียงพอและไม่สามารถนำข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพที่ได้รับมาใช้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองที่ถูกต้องได้ การประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพจึงมีความสำคัญอย่างมากเพราะในผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมต้องมีหลายทักษะร่วมกันเช่น ทักษะการพูด การฟังข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ทักษะทางตัวเลขที่เกี่ยวข้องกับขนาดของยาหรือเวลาที่ได้รับยา ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจในประเด็นเนื้อหา และทักษะในการวางแผน รวมทั้งมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเพื่อใช้ในการดูแลตนเอง จากการทบทวนวรรณกรรมมีการศึกษาเพียงเล็กน้อยที่อธิบายถึงความรอบรู้ด้านสุขภาพในผู้ที่มีภาวะข้อเสื่อม และจำกัดในกลุ่มปัญหาโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง เอชไอวี ยังไม่ครอบคลุมปัญหาสุขภาพอื่น ๆ ที่สำคัญของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มโรคเรื้อรังที่ยังมีพฤติกรรมดูแลตนเองยังไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อม โดยคาดหวังว่า ผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้เข้าใจในสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุยังคงมีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ไม่เหมาะสมและต่อเนื่อง และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาความรอบรู้ทางสุขภาพของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อม เพื่อให้ผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมมีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ถูกต้องเหมาะสมและต่อเนื่อง ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์

สมมติฐานการวิจัย

ความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์มีความสัมพันธ์กันทางบวก

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำแนก ดังนี้

(1) โรคข้อเข่าเสื่อมในผู้สูงอายุ (Knee osteoarthritis) หมายถึง โรคที่เกิดจากการเสื่อมสภาพของข้อ (Degenerative joint disease) อันเป็นผลที่เกิดจากการทำลายของกระดูกอ่อนผิวข้อ (Articular cartilage) ที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ และต่อเนื่อง อาการและอาการแสดงที่สำคัญคือ การปวดและบวมของข้อเข่า ข้อเข่าผิดรูป รุนแรงถึงพิการได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่น เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ลดลง ด้วยคุณค่าในตัวเอง เป็นภาระครอบครัว เกิดความวิตกกังวลและซึมเศร้า (อังคณาสิน บัวแก้ว, 2554) เป้าหมายที่สำคัญการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม คือ การบรรเทาอาการปวด ส่งเสริมให้ข้อสามารถทำงานได้เต็มที่ ป้องกันไม่ให้ข้อถูกทำลายมากขึ้น และช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การรักษาหลายวิธี คือ 1) แบบใช้ยา 2) การรักษาแบบไม่ใช้ยาเน้นเรื่องการส่งเสริมพฤติกรรมการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง การออกกำลังกาย การควบคุมน้ำหนักตัว และ 3) การรักษาโดยใช้เวชศาสตร์ฟื้นฟูและการรักษาทางเลือก เช่น การใช้สมุนไพร การฝังเข็ม การนวด การกดจุด วิทยารำบำบัต เป็นต้น (ราชวิทยาลัยแพทยออร์โธปิดิกส์แห่งประเทศไทย, 2554)

(2) พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สามารถควบคุมอาการ ชะลอความรุนแรงของโรค ป้องกันภาวะแทรกซ้อนและความพิการที่อาจเกิดขึ้นได้ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยผู้สูงอายุจะต้องให้ความร่วมมือในการรักษาพยาบาลอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง มีความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเอง เช่น การบริหารข้อเข่าอย่างต่อเนื่อง การควบคุมน้ำหนักและลดการใช้ ลดการกดหรือการกระแทกข้อเข่า ดังนั้นผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพของตนเอง สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องได้ ซึ่งการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองที่บ้าน จะช่วยส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีข้อเข่าเสื่อมมีพฤติกรรมที่ดีด้วย (ดลนภา หงษ์ทอง และคณะ, 2553) การให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุของบุคลากรทางการแพทย์และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจากสื่อต่าง ๆ นั้นผู้สูงอายุจึงต้องมีทักษะขั้นพื้นฐานด้านการเรียนรู้ที่จำเป็น เช่น ทักษะทางการอ่าน ทักษะทางตัวเลข และทักษะการทำความเข้าใจ ควบคู่กับความรอบรู้ด้านสุขภาพที่ประกอบด้วย การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร การจัดการตนเอง การตัดสินใจ และการรู้เท่าทันสื่อ (Nutbeam, 2008) ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องได้

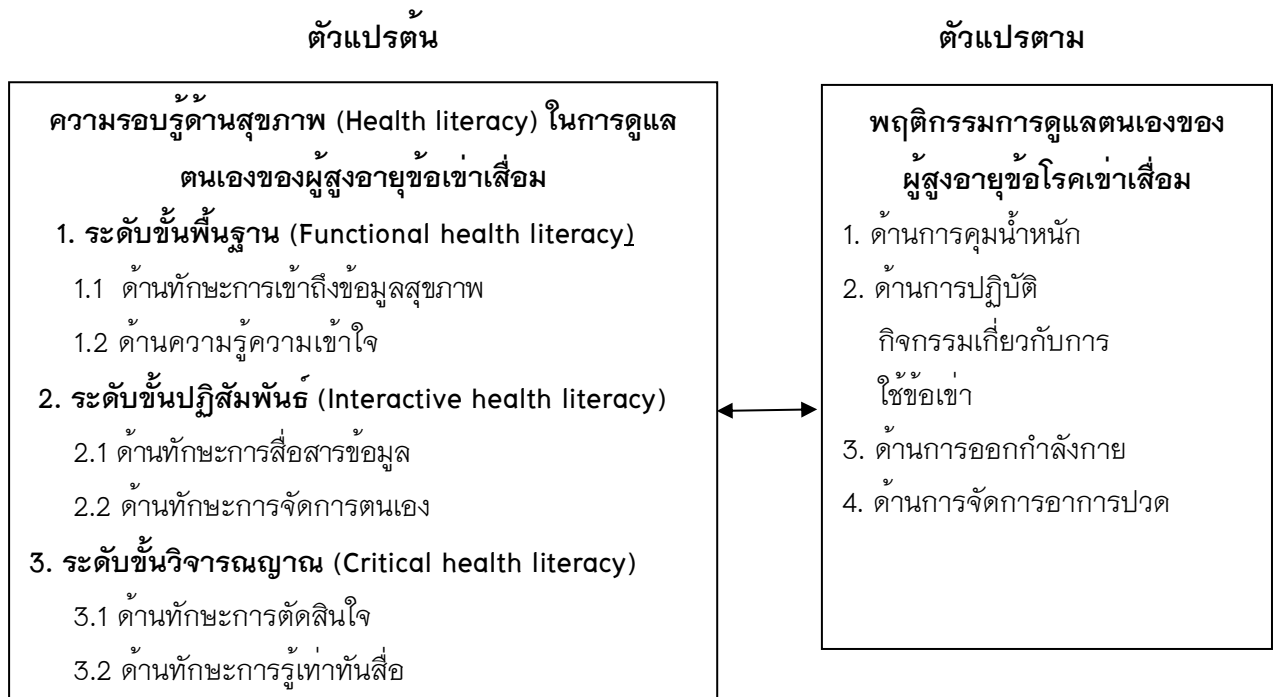
(3) ความรอบรู้ทางสุขภาพ (Health Literacy) เป็นทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและความสามารถของแต่ละบุคคลในการเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมและดูแลรักษาสุขภาพที่ดีของตนเองอย่างต่อเนื่อง (Nutbeam, 2008) ซึ่งทักษะทางปัญญา ทักษะทางสังคม ทักษะ

เจรจาต่อรองกับบุคลากรทางการแพทย์ เป็นต้น (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2560) ความรอบรู้ด้านสุขภาพจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สามารถสะท้อนและใช้อธิบายถึงผลลัพธ์ของการสร้างเสริมสุขภาพ และกิจกรรมการสื่อสาร อันแสดงถึงศักยภาพของบุคคลในการดูแลตนเองด้านสุขภาพ (Nutbeam, 2000)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้อเข่าเสื่อมนั้นจะเกิดผลกระทบระยะยาวทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจ ความรอบรู้ทางด้านสุขภาพที่เพียงพอจะส่งผลให้พฤติกรรมการดูแลตนเองที่เหมาะสม จึงจะสามารถชะลอความเสื่อมของข้อเข่า ลดความรุนแรงและป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้นได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดความรอบรู้ด้านสุขภาพของ Nutbeam (2008) และแนวคิดการวางแผนเพื่อเพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชน ที่พัฒนาโดยกองสุขศึกษากรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (2557) โดยความรอบรู้ด้านสุขภาพในผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้องเหมาะสม ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีต้องอาศัยความรอบรู้ด้านสุขภาพในหลายด้านร่วมกันจึงจะสามารถจัดการกับภาวะโรคเรื้อรังที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัยคือ ศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์บริการสุขภาพยางกรู ศูนย์บริการสุขภาพท่าวังหิน ศูนย์บริการสุขภาพวัดใต้ ศูนย์บริการสุขภาพปทุมมาลัยและศูนย์บริการสุขภาพปทุมวิทยากร ประชากรคือ ผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์และขึ้นทะเบียนเป็นผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม จำนวน 398 คน กลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติตามประชากรที่กล่าวมา เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ และยินยอมให้ความร่วมมือในการวิจัย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างจากงานวิจัยเชิงพรรณนา กรณิหาราบจำนวนประชากรและประมาณค่าสัดส่วนประชากร (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2550) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ระดับ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 182 คน เก็บข้อมูลในศูนย์บริการสุขภาพทุกแห่งด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละศูนย์บริการสุขภาพ โดยการสุ่มอย่างง่ายจากผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมที่เป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้มี 2 ชนิด คือ 1) เครื่องมือสำหรับคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเครื่องมือมาตรฐานที่ใช้โดยทั่วไป ได้แก่ แบบคัดกรองโรคซึมเศร้าด้วย 9 คำถาม (9Q) และแบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้นฉบับภาษาไทย (MMSE-Thai 2002) และ 2) เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2.1) แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อม ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของ Nutbeam (2008) เป็นหลักและตามแนวทางของกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (กองสุศึกษา, 2557) 2.2) แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อม มีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 1.00 มีความเชื่อมั่นแบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลตนเอง โดยใช้สูตรการคำนวณของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method: KR-20) เท่ากับ 0.47 แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านอื่น ๆ และแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อม หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.92

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูลจะใช้แบบประเมินการคัดกรองโรคซึมเศร้าด้วย 9 คำถาม (9Q) ถ้าคะแนนรวมน้อยกว่า 7 คะแนน แสดงว่าไม่มีอาการของโรคซึมเศร้า จะทำการประเมินการรู้คิดโดยใช้แบบทดสอบสภาพสมองเบื้องต้น (MMSE-Thai 2002) ถ้าคะแนนการทดสอบมากกว่าจุดตัด แสดงว่าเป็นผู้ที่มีการรู้คิดปกติแสดงถึงเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ จึงจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างตามหลักสากล เมื่อเก็บข้อมูลจนครบตามจำนวน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความ

รอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อม โดยใช้สถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า

1.1) ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมในภาพรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับก้ำกึ่งมากที่สุด (ร้อยละ 49.40) รองลงมา มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับไม่เพียงพอ (ร้อยละ 48.40) และมีจำนวนเพียงเล็กน้อยที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับเพียงพอ (ร้อยละ 2.20) โดยมีค่าเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพ เท่ากับ 39.63 (S.D. = 13.34, Min – Max = 15.0 – 68.0) ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ในภาพรวมทุกองค์ประกอบ (n = 182)

ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ	จำนวน	ร้อยละ	95% CI
ระดับไม่เพียงพอ (ช่วงคะแนน 5 – 43 หรือ ร้อยละ 0 – 59 ของคะแนนเต็ม)	88	48.4	42.0 – 55.7
ระดับก้ำกึ่ง (ช่วงคะแนน 44 – 56 หรือ ร้อยละ 60 – 79 ของคะแนนเต็ม)	90	49.4	42.1 – 56.8
ระดับเพียงพอ (ช่วงคะแนน 57 – 70 หรือ ร้อยละ 80 – 100 ของคะแนนเต็ม)	4	2.2	0.05 – 4.4
Mean $\pm$ S.D. : 39.63 $\pm$ 13.34, Min – Max = 15.0 – 68.0			

1.2) ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อมในภาพรวม 3 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับก้ำกึ่ง (ร้อยละ 63.8) รองลงมา ระดับไม่เพียงพอ (ร้อยละ 25.8) และระดับเพียงพอ (ร้อยละ 10.4) ตามลำดับ ส่วนความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับขั้นปฏิสัมพันธ์และขั้นวิจารณ์อยู่ในระดับไม่เพียงพอมากที่สุด (ร้อยละ 94.4, 47.8) รองลงมาในระดับก้ำกึ่ง (ร้อยละ 29.7, 33.0) และระดับเพียงพอ (ร้อยละ 20.9, 19.2) ตามลำดับ ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรอบรู้ด้านสุขภาพในภาพรวม 3 ระดับ (n = 182)

ระดับ	ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ						Mean	S.D.	95 % CI
	ไม่เพียงพอ		ก้ำกึ่ง		เพียงพอ				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
ขั้นพื้นฐาน (ประกอบด้วย ด้านที่ 1 และ 2) คะแนนระหว่าง 0 – 20	47	25.8	116	63.8	19	10.4	11.42	3.32	10.93 – 11.90

ระดับ	ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพ						Mean	S.D.	95 % CI
	ไม่เพียงพอ		กำลัง		เพียงพอ				
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
ชั้นปฏิบัติงาน (ประกอบด้วย ด้านที่ 3 และ 4) คะแนนระหว่าง 0 – 20	90	49.4	54	29.7	38	20.9	9.74	5.87	8.88 – 10.60
ชั้นวิชาการ (องค์ประกอบด้านที่ 5 และ 6) คะแนนระหว่าง 5 – 30	87	47.8	60	33.0	35	19.2	18.47	5.54	17.66 – 19.28

วัตถุประสงค์ที่ 2 พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมในศูนย์บริการสุขภาพโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า

2.1) ระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 54.40) รองลงมา มีพฤติกรรมการดูแลตนเองอยู่ในระดับไม่ดี (ร้อยละ 39.56) และมีจำนวนเพียงเล็กน้อยที่มีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก (ร้อยละ 6.04) โดยมีค่าเฉลี่ยมีพฤติกรรมการดูแลตนเอง เท่ากับ 63.69 (S.D. = 10.04, Min – Max = 24.0 – 82.0) ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมการดูแลตนเองในภาพรวมทุกองค์ประกอบ (n = 182)

พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับไม่ดี (ช่วงคะแนน 4 – 36 หรือ ร้อยละ 0 – 59 ของคะแนนเต็ม)	72	39.56
ระดับปานกลาง (ช่วงคะแนน 37 – 69 หรือ ร้อยละ 60 – 79 ของคะแนนเต็ม)	99	54.40
ระดับดีมาก (ช่วงคะแนน 70 – 100 หรือ ร้อยละ 80 – 100 ของคะแนนเต็ม)	11	6.04
Mean $\pm$ S.D. : 63.69 $\pm$ 10.04, Min – Max = 24.0 – 82.0		

2.2) ระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุขอเช่าเสื่อมจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมน้ำหนักและด้านการออกกำลังกาย อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 50.7) รองลงมาอยู่ในระดับไม่ดี (ร้อยละ 49.0, 47.4) และระดับดี (ร้อยละ 30.3, 32.0) ตามลำดับ ด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้ขอเช่า อยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 74.8) รองลงมา ระดับดี (ร้อยละ 37.4) และระดับไม่ดี (ร้อยละ 17.7) ตามลำดับ ด้านการจัดการอาการปวดอยู่ในระดับไม่ดีมากที่สุด (ร้อยละ 58.9) รองลงมา ระดับดี (ร้อยละ 36.9) และระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.2) ตามลำดับ ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละ ระดับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม จำแนกตามรายด้าน (n = 182)

พฤติกรรมรายด้าน	ระดับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม						Mean	S.D.
	ไม่ดี		ปานกลาง		ดี			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ด้านการควบคุมน้ำหนัก	71	49.0	74	50.7	37	30.3	3.28	2.23
2. ด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เกี่ยวกับการใช้ข้อเข่า	14	17.7	118	74.8	49	37.4	3.46	1.86
3. ด้านการออกกำลังกาย	68	47.4	74	50.7	40	32.0	3.56	2.60
4. ด้านการจัดการอาการปวด	89	58.9	44	34.2	49	36.9	3.58	2.63

วัตถุประสงค์ที่ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.26, p < 0.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพในระดับก้ำกึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมด้านการควบคุมน้ำหนัก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.28, p < 0.05$) และความรู้ด้านสุขภาพในระดับเพียงพอ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้ข้อเข่า และด้านการออกกำลังกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.23, p < 0.05$ และ $r = 0.19, p < 0.05$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม (n = 182)

ตัวแปร	พฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม				
	ด้านการควบคุม น้ำหนัก	ด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้ข้อเข่า	ด้านการออกกำลังกาย	ด้านการจัดการอาการปวด	โดยรวม
ความรู้ด้านสุขภาพระดับไม่เพียงพอ	.18	.12	.13	.17	.21*
ความรู้ด้านสุขภาพระดับก้ำกึ่ง	.28*	.17	.14	.06	.21
ความรู้ด้านสุขภาพระดับเพียงพอ	.21	.23*	.19*	.10	.22*
โดยรวม	.11	.13	.12	.17	.26*

*p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับก้ำกึ่ง (ร้อยละ 49.5) ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับระดับไม่เพียงพอ (ร้อยละ 48.4) และมีจำนวนเพียงเล็กน้อยที่มีความรู้

ด้านสุขภาพอยู่ในระดับเพียงพอ (ร้อยละ 2.2) เมื่อจำแนกความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็น 3 ระดับ พบว่า ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมส่วนใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับก้ำกึ่ง (ร้อยละ 63.7) ระดับขั้นปฏิสัมพันธ์และระดับขั้นวิจารณ์อยู่ในระดับไม่เพียงพอ (ร้อยละ 49.5, 47.8) สอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค (แสงเดือน กิ่งแก้ว และนุสรา ประเสริฐศรี, 2558) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่า การศึกษานี้เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกันและเป็นการศึกษาในเขตจังหวัดเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะเน้นเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมแต่ก็จัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังเช่นกัน ส่วนผลการวิจัยนี้ต่างจากในหลายการศึกษาที่พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ เช่น การศึกษาของ Sudore et al. (2006) ที่ศึกษาในผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนของสหรัฐอเมริกา พบว่า ข้อจำกัดที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับต่ำ คือ เป็นการศึกษาในกลุ่มที่มีอายุมาก (มากกว่า 75 ปี) ขนผิวดำ มีการศึกษาน้อย รายได้ของครอบครัวต่ำ และมีภาวะสุขภาพไม่ดีหรือมีโรคเรื้อรัง เช่นเดียวกับการศึกษาของ Rootman & Gordon-El-Bihbety (2008) ที่สำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพในผู้สูงอายุชาวแคนาดา พบว่า ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพต่ำส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุมากกว่า 65 ปี ขาดความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเมื่อยามเจ็บป่วย ความรู้เรื่องโรคและการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพจากหน่วยบริการสุขภาพ และการศึกษาของ กิจปพน ศรีธานี (2560) ที่ศึกษาผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในชนบท เกือบครึ่งมีอายุ 70 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่การศึกษาค่อนข้างน้อยและบางส่วนที่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งอาจมีผลต่อการใช้ภาษาและการสื่อสาร ผลการศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากผลการศึกษาดังที่กล่าวมาเนื่องจาก ลักษณะของผู้สูงอายุที่มีสถานที่อยู่อาศัย และช่วงอายุแตกต่างกัน โดยการศึกษานี้เป็นการศึกษาผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง มีช่วงอายุอยู่ในวัยตอนต้นถึงตอนกลาง ซึ่งอธิบายได้จากการศึกษาของเบญจมาศ สุรมิตรไมตรี (2556) ที่พบว่าประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยแตกต่างกันมีความรอบรู้ด้านสุขภาพแตกต่างกัน โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ และด้านทักษะการตัดสินใจเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมีโอกาสเข้าถึงแหล่งข้อมูลสุขภาพได้มากกว่า และมีโอกาสที่จะรับรู้ปัญหาสุขภาพ รวมทั้งมีทางเลือกในการตัดสินใจทางสุขภาพสูงกว่า จึงทำให้ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมสูงกว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ วรณศิริ นิลเนตร (2557) ที่พบว่า อายุที่เพิ่มขึ้นคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพจะน้อยลง ความสามารถในการเรียนรู้จะช้าลง ความจำเรื่องราวในปัจจุบันจะลดลง มีความบกพร่องในการติดต่อ สื่อสาร เช่น ได้ยินไม่ชัดเจน พูดซ้ำ ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ การทำความเข้าใจ การสื่อสารกับบุคคลอื่น การตัดสินใจที่เหมาะสม การจัดการสุขภาพตนเอง

2. พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมโดยภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 54.40) อธิบายได้ว่า ตามธรรมชาติแล้ว

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนทางด้านร่างกาย มีความเสื่อมลงตามอายุขัยหรือการเสื่อมตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย โดยเฉพาะเมื่อเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม ทำให้สมรรถภาพร่างกายของผู้สูงอายุเสื่อมลง ดังนั้นผู้สูงอายุที่เป็นโรคนี้จึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายเพื่อที่จะลดความรุนแรงของโรค ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เมื่อเจ็บป่วยต้องดูแลตนเองเป็นหลัก เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนคนอื่น และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านจะเห็นว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองด้านการจัดการอาการปวดอยู่ในระดับดีมาก อาจเนื่องจากโรคข้อเข่าเสื่อมเป็นการเจ็บป่วยเรื้อรังที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญอยู่กับอาการปวดรุนแรงเกิดความทุกข์ทรมาน ดังนั้นผู้สูงอายุจึงหาวิธีในการดูแลตนเองเพื่อลดความทุกข์ทรมานดังกล่าว จากการศึกษาคุณลักษณะของบุคคลพบว่าอิทธิพลกำหนดการรักษาและดูแลตนเองในผู้สูงอายุที่รับรู้อาการปวด จะพยายามดูแลตนเองเพื่อบรรเทาอาการ เพราะอาการปวดเป็นการรับรู้ที่กระตุ้นให้บุคคลตอบสนองและกำหนดเป้าหมายสำหรับตนเองที่จะกระทำการต่าง ๆ ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีภาวะข้อเข่าเสื่อมที่มีอาการปวดจะหาวิธีการดูแลตนเองให้มากขึ้นเพื่อการบรรเทาอาการปวดนั้น ส่งผลต่อพฤติกรรมในการดูแลตนเองด้านการจัดการอาการปวดอยู่ในระดับดีมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมผลการวิจัยพบว่า ความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.26, p < 0.05$) โดยผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านสุขภาพในระดับเพียงพอมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมในด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้ข้อเข่า และด้านการออกกำลังกาย ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมที่มีความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับเพียงพอจะมีพฤติกรรมในการดูแลตนเองดี เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีความรู้ด้านสุขภาพในระดับเพียงพอ จะมีทักษะการเข้าถึงข้อมูลหรือค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ สามารถทำความเข้าใจกับข้อมูลสุขภาพที่ได้รับสื่อสารข้อมูลสุขภาพกับบุคคลอื่น ตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติในการดูแลสุขภาพตนเอง รวมทั้งสามารถรู้เท่าทันสื่อได้เหมาะสม (Bostock & Steptoe, 2012) ส่งผลให้มีพฤติกรรมในการดูแลตนเองในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่ศึกษาเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาถึงปริญญาตรี ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคข้อเข่าเสื่อมและการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Gazmararian et al. (2007) ที่พบว่าความรู้ด้านสุขภาพกับความรู้เกี่ยวกับโรคมีความสัมพันธ์กัน ผู้สูงอายุที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรังไม่ดีหรือไม่เพียงพอจะมีความรู้ทางสุขภาพในระดับต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเรื้อรังดีหรือเพียงพอ และบุคคลที่มีระดับความรู้ด้านสุขภาพต่ำจะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ การสื่อสารกับบุคลากร ความเข้าใจและใช้ข้อมูลข่าวสาร นำไปสู่การดูแลสุขภาพและมีภาวะสุขภาพที่ไม่ดีด้วย (Berkman, Davis & McCormack, 2015) โดยเฉพาะในผู้สูงอายุมากกว่า 65 ปีมีการศึกษาพบว่ามีความรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำและไม่สามารถจัดการโรคเรื้อรังที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wolf et al., 2012) สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า อายุและพฤติกรรม

สุขภาพมีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Suka et al., 2015) ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับก้ำกึ่งหรือไม่เพียงพอจะมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ไม่ดี ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับก้ำกึ่งหรือไม่เพียงพอไม่มีความสัมพันธ์กับมีพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม เนื่องจากผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะมีการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่ไม่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sudore et al. (2006) ที่พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพที่จำกัดมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ นอกจากนี้ผู้สูงอายุที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับไม่เพียงพอจะขาดทักษะด้านการจัดการตนเอง และตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม สัมพันธ์กับการศึกษาของเบญจมาศ สุรมนตรี (2556) ที่พบว่า ประชาชนที่มีทักษะการตัดสินใจในระดับสูง มีความเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านสุขภาพที่มุ่งเน้นตามหลัก 3 อ 2 ส ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ในที่นี้หมายถึงการศึกษานี้ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมมีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับก้ำกึ่งหรือไม่เพียงพอจึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะพฤติกรรมดูแลตนเองการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้ข้อเข่า ด้านการออกกำลังกาย และด้านการจัดการอาการปวด

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม ผลการศึกษพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกแต่อยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรอบรู้ด้านสุขภาพในแต่ละองค์ประกอบ อธิบายได้จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมมีทักษะการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคข้อเข่าเสื่อม ทักษะการสื่อสารข้อมูล ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับก้ำกึ่งและไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุที่ศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 และมีบางส่วนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ มีผลให้ไม่ได้แสวงหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการจัดการตนเองที่เหมาะสมกับโรคที่เป็น ประกอบกับอยู่ในช่วงวัยผู้สูงอายุตอนกลางที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผู้สูงอายุ เช่น การคิดที่ช้าลง ทำให้มีข้อจำกัดหลายอย่าง ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงสุขภาพและบริการสุขภาพ ข้อจำกัดในการฟังและอ่านข้อมูลสุขภาพ การสื่อสารกับบุคลากรด้านสุขภาพ (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และดวงเนตร ธรรมกุล, 2558)

สรุป

ความรู้ด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อม ผู้สูงอายุที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับที่เพียงพอจะมีพฤติกรรมการดูแลตนเองในด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเกี่ยวกับการใช้ข้อเข่า และด้านการออกกำลังกายที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นควรมีการประเมินความรู้ด้านสุขภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับการรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมให้มีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ถูกต้องเหมาะสม

ข้อจำกัดในการวิจัย

แบบวัดความรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมที่พัฒนาขึ้น ในองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลตนเอง หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรการคำนวณของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method: KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างต่ำ เท่ากับ 0.47 อาจเนื่องมาจาก แบบทดสอบมีจำนวนน้อยเพียง 10 ข้อคำถามเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะให้เลือกตอบแบบถูกผิด และมีจำนวนข้อคำถาม 4 ใน 10 ข้อที่มีความง่ายเกินไป ดังนั้นผู้ที่จะนำแบบทดสอบด้านนี้ไปใช้ควรพิจารณาปรับปรุงในข้อที่ง่ายเกินไป และทดสอบซ้ำอีกครั้งก่อนนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การออกแบบกิจกรรมสำหรับสร้างเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองให้กับผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อม ควรมีการประเมินความรู้ด้านสุขภาพและพิจารณาตามระดับความรู้ด้านสุขภาพ

1.2 ควรมีการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพในด้านต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากความจำ เช่น ทักษะการเข้าถึงข้อมูลและบริการสุขภาพ ทักษะการสื่อสารข้อมูล ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

1.3 การพัฒนารูปแบบหรือระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ โดยทำให้ผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อมสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพได้ง่ายและสะดวก ด้วยการจัดช่องทางการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพ สื่อบุคคลและสื่อสารมวลชนอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาโปรแกรมเพื่อสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพให้กับผู้สูงอายุข้อเข้าเสื่อมให้มีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดี โดยออกแบบกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาองค์ประกอบความรู้ด้านสุขภาพที่ยังมีระดับต่ำ ได้แก่ ด้านทักษะการจัดการตนเอง ด้านทักษะการตัดสินใจ และด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และใช้รูปแบบกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาในขั้นปฏิสัมพันธ์และขั้นวิจารณ์ญาณ

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านสุขภาพในแต่ละองค์ประกอบกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อมเพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพให้กับผู้สูงอายุโรคข้อเข้าเสื่อมเพื่อให้มีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข; สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2557). *คู่มือประเมินความฉลาดทางสุขภาพของคนไทยอายุ 15 ปี ขึ้นไป ในการปฏิบัติตามหลัก 3อ.2ส. (The ABCDE-health literacy scale for Thai adult)*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กิจปพน ศรีธานี. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง*. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 11(1), 26–36.
- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และดวงเนตร ธรรมกุล. (2558). การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในประชากรผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 9(2), 1–8.
- เบญจมาศ สุรมิตรโมตรี. (2556). *การศึกษาความฉลาดทางสุขภาพ และสถานการณ์การดำเนินงานสร้างเสริมความฉลาดทางสุขภาพของคนไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. สืบค้นวันที่ 24 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/>
- ยุวดี สารบูรณ์, สุภาพ อาวีเอื้อ และสุจินดา จารุพัฒน์ มารุโอ. (2557). อาการ ความรู้ และการรับรู้ความเจ็บป่วยด้วยโรคข้อเข่าเสื่อมของผู้สูงอายุในชุมชน: การศึกษานำร่อง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี กรุงเทพมหานคร, 30(2), 80–90.
- ราชวิทยาลัยแพทยออร์โธปิดิกส์แห่งประเทศไทย. (2554). *แนวปฏิบัติบริการสาธารณสุขโรคข้อเข่าเสื่อม พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดทำแนวทางเวชปฏิบัติโรคข้อเข่าเสื่อม ราชวิทยาลัยแพทยออร์โธปิดิกส์แห่งประเทศไทย.
- วรรณศิริ นิลเนตร. (2557). *ความฉลาดทางสุขภาพของผู้สูงอายุไทยในชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2550). *การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงเดือน กิ่งแก้ว และนุสรา ประเสริฐศรี. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางด้านสุขภาพและภาวะสุขภาพให้ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 24(1), 53–62.
- เสาวนีย์ สิงสา. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะข้อเข่าเสื่อมในเขตเทศบาลตำบลแพรวกา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยประยุกต์ทฤษฎีการพยาบาลของคิง (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- สุรเดช ดวงทิพย์สิริกุล, ชีระ ศิริสมุต, แก้วกุล ตันติพิสิฐกุล, ยศ ศิระวัฒนานนท์ และลีลี อิงศรีสว่าง. (2556). *รายงานผลการศึกษาเบื้องต้น โครงการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี 2556: โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ*. สืบค้นวันที่ 1 พฤษภาคม 2559, จาก http://www.hitap.net/wp-content/uploads/2014/09/prelim_elderlysurvey.pdf
- อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2560). *ความรอบรู้ด้านสุขภาพ: การวัดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์.

- อังศุมาลิน บัวแก้ว. (2554). การดูแลสุขภาพด้วยตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนจากครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรม สุขภาพของผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Berkman, N.D., Davis, T.C. & McCormack L. (2015). Health Literacy: What Is It. *Journal of Health Communication*, 15 (Suppl.2), 9–19.
- Bostock, S. & Steptoe, A. (2012). Association between low functional health literacy and mortality in older adults: longitudinal cohort study. *BMJ (Clinical Research Ed.)*, 344,e1602.
- Cooper, C., Denni, E., Edwards, M. & Litwic, A. (2013). Epidemiology of osteoarthritis. *Medicographia*, 35(2), 147.
- Gazmararian, J.A., Williams, M.V., Peel, J. & Baker, D.W. (2007). Health literacy and knowledge of chronic disease. *Patient Education and Counseling*, 51(3), 267–275.
- Nutbeam, D. (2008). Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion/Intervention*, 15(3), 259–267.
- Nutbeam, D. (2009). Defining and measuring health literacy: what can we learn from literacy studies. *Journal of Public Health*, 54(5), 303–305.
- Rootman, I. & Gordon–El–Bihbety, D. (2013). *A vision for a health literate Canada: Report of the expert panel on health literacy*. Ottawa, O.N.: Canadian Public Health Association.
- Sudore, R.L., Mehta, K.M., Simonsick, E.M., Harris, T.B., Newman, A.B. & Satterfield, S. et al. (2016). Limited literacy in older people and disparities in health and healthcare access. *The American Geriatrics Society*, 54(5), 770–776.
- Wolf, M.S., Curtis, L.M., Wilson, E.A., Reville, W., Waite, K.R. & Smith, S.G. et al. (2012). Literacy, cognitive function, and health: results of the LitCog study. *The Journal of General Internal Medicine*, 27(10), 1300–1307.

ผลของการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่มีต่อการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

Effect on environmental awareness among early childhood children through the
introduction of an activity set under “Knowledge of Environmental Conservation among
preschool children”

ศิวาลัย สุทธิประภา¹, ปิยะนันท์ หิรัณยชโลธร² และ อรพรรณ บุตรกัตัญญ³
Siwalai Suttiprapa¹, Piyanan Hirunchalothorn² and Oraphan Butkatunyoo³

^{1,2,3} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2,3} Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand.

E-mail: ¹siriluksuttiprapa@gmail.com, ²piyananku54@gmail.com, ³feduopb@ku.ac.th

Received October 18, 2021; Revised November 15, 2021; Accepted December 11, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร จำนวนเด็ก 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ทั้งหมด 8 กิจกรรม ดำเนินกิจกรรมละ 3 ครั้ง ต่อสัปดาห์ 2) แบบประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยประกอบด้วย ด้านระบบความสัมพันธ์ ด้านการเคารพ และด้านการมีส่วนร่วม 3) แบบสังเกตการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” มีคะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.94 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.06 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านระบบความสัมพันธ์ตามลำดับ

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรม; การรู้สิ่งแวดล้อม; เด็กปฐมวัย

Abstract

The purpose of this research was to study the comparative effect of environmental awareness on preschool children before and after using the activity set under “Knowledge of Environmental Conservation among preschool children”. The target group was 34 male and female preschool children aged 5–6 years who are studying in Kindergarten Year 2, Semester 2, Academic Year 2019 at Naluang School, Thung Khru District, Bangkok. The tools used in this study consisted of 1) “Knowledge of Environmental Conservation among preschool children” activity set, a total of 8 activities, 3 times a week for each activity 2) Assessment form on Knowledge of Environmental Conservation among preschool children included relationship system, respect, and participation, and 3) Observational form of environmental awareness of early childhood children. The quantitative data were analyzed using mean and standard deviation. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The results showed that early childhood children who used the “Knowledge of Environmental Conservation among preschool children” activity set had higher mean scores on environmental awareness than before using the activity set. In the pre-experimental period, the mean was 9.15 and the standard deviation was 1.94. In the post-treatment period, the mean was 19.53 and the standard deviation was 2.06. Early childhood children showed an increase in environmental awareness behaviors in all three areas: respect, participation, and relationship systems, respectively.

Keywords: Activity Packages; Environmental Literacy; Preschool Children

บทนำ

ปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น การดำเนินชีวิตของแต่ละคนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปอาจทำให้การดำเนินชีวิตยากลำบากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันได้พบปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น จินตนา ประชุมพันธ์ (2562) กล่าวว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น คือ ปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ โดยสาเหตุหลักเกิดจากการเผาในที่โล่ง มีการปล่อย PM2.5 มากที่สุดถึง 209,937 ตันต่อปี ด้านการคมนาคมขนส่ง ปล่อย PM2.5 50,240 ตันต่อปี โดยมาจากการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงทั้งดีเซลและแก๊สโซฮอลล์เป็นหลัก และปัญหามลพิษทางน้ำ เกิดจากน้ำทิ้งและสิ่งปฏิกูลจากแหล่งชุมชน การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวงจรชีวิตของสัตว์น้ำ ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ

จากปัญหาดังกล่าว สาเหตุหลักพบว่าการดำเนินชีวิตของแต่ละคนมีการเบียดเบียนธรรมชาติ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ถึงจะมีการรณรงค์ให้ความรู้แต่ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้น

เพราะทุกคนยังขาดความตระหนักรู้ และเจตคติในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น เมื่อมีคนใช้มากกว่าคนดูแลก็จะเป็นไปได้ที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะลดลง (จิรพล สิ้นธนาภา, 2556) และทุกคนต้องหันมาดูแลรับผิดชอบ รู้จักเสียสละความสะอาดสบายบางอย่างออกไป (คันฉนวน กิริติวิริยาภรณ์, 2558) ซึ่งผู้ศึกษาได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมให้แต่ละคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการในการจัดการกับปัญหา สามารถตัดสินใจและลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงวัย 0-8 ปี ซึ่งเป็นวัยที่ควรวางรากฐานของชีวิตในด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และพฤติกรรมในเชิงบวก และผู้ศึกษามีความเห็นสอดคล้องกับ North American Association for Environmental Education (2016) กล่าวว่า เด็กก็เหมือนกับเมล็ดพืชที่ผู้ใหญ่ควรหมั่นดูแลเอาใจใส่ให้การศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะเด็กเป็นส่วนหนึ่งและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ และควรส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นพลังขับเคลื่อนความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็กให้ดีขึ้น โดยต้องอาศัยความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และควรให้ความรู้ความเข้าใจกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก เพื่อเตรียมความพร้อมและมีความรู้สึที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ในการพึ่งพาอาศัยกัน สามารถอธิบายวัฏจักรของสิ่งมีชีวิต (Osse, 2017) เกิดความรู้สึเคารพ ชื่นชมธรรมชาติ และมีความเมตตาต่อสิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต และสิ่งแวดล้อม เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาธรรมชาติร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับ North American Association for Environmental Education (2016) กล่าวว่า เด็กที่มีการรู้สิ่งแวดล้อมจะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและบุคคลอื่นในชุมชน มีส่วนร่วม และมีจิตสำนึกที่ดีต่อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม สามารถส่งเสริมได้หลายวิธี เช่น การจัดห้องเรียนธรรมชาติ การทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียนที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ชุดกิจกรรมที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ผูกปฏิบัติจริง ออกไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ เป็นต้น สุภาวดี กระระนันท์ (2554) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมสามารถช่วยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ผูกการคิด การตัดสินใจ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับ Unicef (2019) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม ถูกสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะในการคิด การพูด มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นอารมณ์-จิตใจของเด็กให้เกิดความกระตือรือร้น ความสนุกสนาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการใช้ชุดกิจกรรมมาพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

ชุดกิจกรรม เป็นการนำกิจกรรมการเรียนรู้มาจัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้พฤติกรรมของเด็กเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการฝึกทักษะการคิด และสามารถนำความรู้มาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ คิดเป็น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน อีกทั้ง ยังช่วย

เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และส่งเสริมให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการเหตุการณ์ข่าวสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และมีวิธีการดำเนินกิจกรรมโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ และให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมายต่อตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (ชลธิศ สมาหิต, 2562) เพื่อให้เด็กได้บรรลุวัตถุประสงค์โดยรวมกิจกรรมทั้งหมดไว้ในชุดกิจกรรม

จากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมและการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางดำเนินการแก้ไข ซึ่งการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้จักสิ่งแวดล้อม” ที่มีต่อการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เกี่ยวข้องกับความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็ก เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงกับเหตุการณ์ข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้น ดังนั้น เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้จักสิ่งแวดล้อม” จะได้พัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต การเคารพและแสดงออกถึงความอ่อนน้อม ความอ่อนโยน และมีความเมตตาต่อบุคคลอื่น พืช และสัตว์ การมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และออกแบบวิธีการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพเดิม และทำให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปลูกฝังให้กับเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อม และนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษากับเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการเปรียบเทียบการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้จักสิ่งแวดล้อม”

การทบทวนวรรณกรรม

1. ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้จักสิ่งแวดล้อม”

European Union (2016) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของเด็ก ซึ่งแต่ละชุดกิจกรรมจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดเนื้อหาความรู้ที่ครอบคลุมเหมาะสมกับวัย มีวิธีการดำเนินกิจกรรมโดยใช้คำถามในการกระตุ้นการเรียนรู้ ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และประเมินผลการเรียนรู้

2. การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

District Department of the Environment (2012) กล่าวว่า การรู้สิ่งแวดล้อม เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของเด็กที่มีต่อวิธีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่พบในบริเวณชุมชน สามารถ

อธิบายเกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์และผลกระทบทางธรรมชาติ มีความเข้าใจว่าสิ่งมีชีวิตและสิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รู้จักสังเกตและอธิบายรูปแบบของการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ คน สัตว์ และพืช

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิกุล เกิดปลั่ง (2554) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ซึ่งมีประสิทธิภาพ 81.99/83.53 2) ผลของการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.59 ทำให้ผลการเรียนของเด็กปฐมวัยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่สูงขึ้นร้อยละ 59 3) คะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนการทดสอบ อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

เสาวนีย์ จันท์ที (2546) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยด้านการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาสำหรับเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .01 2) ด้านการอนุรักษ์ต้นไม้และอนุรักษ์น้ำสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาสำหรับเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .01 แต่ด้านการรับรู้ด้านการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า การใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ได้กำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการรู้สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับเด็ก 3 ด้าน คือ ด้านระบบความสัมพันธ์ ด้านการเคารพ และด้านการมีส่วนร่วม กำหนดวัตถุประสงค์แต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน เพื่อประเมินผลและพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม และการใช้ชุดกิจกรรมมีวิธีการดำเนินกิจกรรมโดยยึดหลักทฤษฎีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง “learning by doing” ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงกับเหตุการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเด็กสามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยได้รูปแบบหนึ่ง

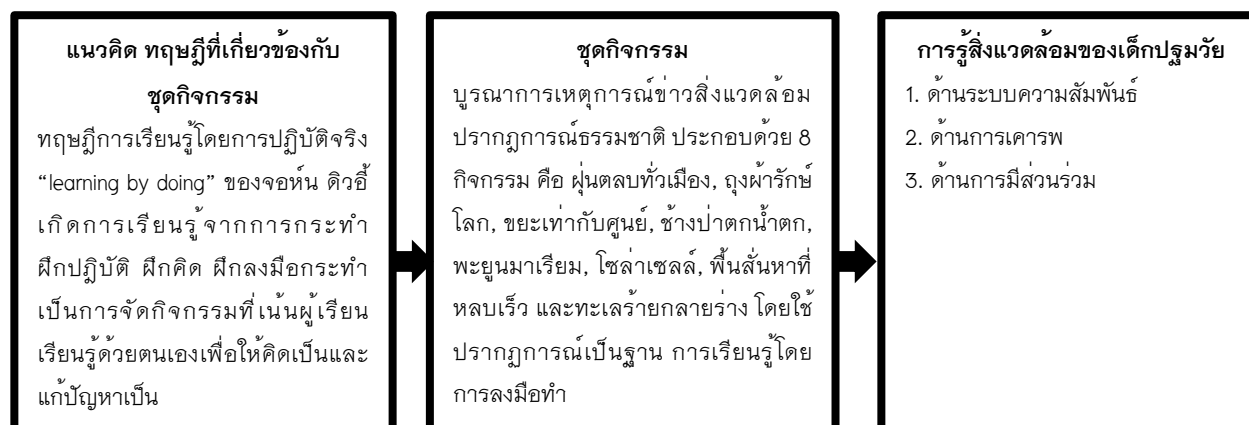
กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง “learning by doing” ของจอห์น ดิวอี้ และแนวคิดเกี่ยวกับการรู้สิ่งแวดล้อมของ North American Association for Environmental Education (2016) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปร

ตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามีวิธีการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 2/4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร จำนวนเด็ก 34 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง และเป็นความสมัครใจของเด็กและผู้ปกครอง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

- 2.1 ตัวแปรต้น คือ การใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม”
- 2.2 ตัวแปรตาม คือ การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างชุดกิจกรรมของ Peace Corps (2017) และ European Union (2016) เกี่ยวกับองค์ประกอบขั้นตอนของชุดกิจกรรม จากนั้นจัดเรียงลำดับกิจกรรมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่ไกลตัว มีทั้งหมด 8 กิจกรรม คือ ฝุ่นตลบทั่วเมือง ฤกษ์ร้ายโลก ชยะเท่ากับศูนย์ ช้างป่าตกน้ำตก พะยูนมาเยี่ยม โซล่าเซลล์ พื้นที่หาที่หลบเร็ว และทะเลร้ายกลายร่าง โดยมีการบูรณาการเหตุการณ์ข่าวสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปฐมวัย พ.ศ. 2554 แต่ละกิจกรรมมีวิธีการดำเนินกิจกรรมโดยใช้การจัด

การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การเรียนรู้โดยการลงมือทำ และดำเนินกิจกรรมละ 3 ครั้ง ต่อสัปดาห์

3.2 แบบประเมินการรู้สิ่งแวดล้อม ได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สิ่งแวดล้อมของ Osse (2017) และ North American Association for Environmental Education (2016) ประกอบด้วย 3 ด้าน มีจำนวนทั้งหมด 3 ชุด ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 ด้านระบบความสัมพันธ์ มี 3 ข้อ

ชุดที่ 2 ด้านการเคารพ มี 3 ข้อ

ชุดที่ 3 ด้านการมีส่วนร่วม มี 3 ข้อ

เกณฑ์การประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ระดับคุณภาพของการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 3,2,1,0

3.3 แบบสังเกตการรู้สิ่งแวดล้อม ได้ศึกษาจากเอกสาร และแผนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างแบบสังเกตการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยมีหัวข้อในการบันทึกข้อมูล ดังนี้ พฤติกรรมที่แสดงออก, การพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย, ปัญหาอุปสรรคที่พบ/แนวทางการแก้ไข และเขียนวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนางานกิจกรรมต่อไปให้ดีขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้ศึกษาทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนนาหลวง สำนักงานเขตทุ่งครุ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ผู้ศึกษาทำการประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ เวลา 11.00 – 11.30 น. แล้วบันทึกผล การประเมิน

4.3 นำชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปใช้กับเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2/4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เวลา 09.00 – 09.45 น. และสังเกตพฤติกรรมการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยในระหว่างการใช้ชุดกิจกรรม

4.4 เมื่อเสร็จสิ้นการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” แล้ว ผู้ศึกษาทำการประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคลด้วยตนเอง แล้วบันทึกผลการประเมิน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ย (μ)

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

2. ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเชิงเนื้อหาและเรียบเรียงเชิงพรรณนา

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดย “จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” รหัส KUREC-SS63/048 ลงวันที่ 1 เมษายน 2563

ผลการวิจัย

ผลคะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนและหลังได้รับการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลคะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนและหลังได้รับการใช้ชุดกิจกรรม โดยผลคะแนนจะได้มาจากการประเมินการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีทั้งหมด 3 ชุด ครอบคลุม 3 ด้าน และได้แต่ละชุดประเมินความรู้อีก 3 ข้อย่อย คะแนนเต็มแต่ละด้านจะเท่ากับ 9 คะแนน (คะแนนเต็ม 27 คะแนน)

(N=34)

การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย	μ	σ
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	9.15	1.94
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	19.53	2.06

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.15 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.94 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.06 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่าหลังการใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม โดยทั้ง 3 ด้าน มีคะแนนดังนี้

ผลคะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านก่อนและหลังได้รับการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลคะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรม (คะแนนเต็ม 9 คะแนน)

(N=34)

ด้านระบบความสัมพันธ์	μ	σ
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	1.94	0.81
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	5.74	0.93
ด้านการเคารพ	μ	σ
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	3.88	0.98
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	7.47	1.02

ด้านการมีส่วนร่วม	μ	σ
ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม	3.32	0.98
หลังการใช้ชุดกิจกรรม	6.32	0.98

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า หลังจากที่ได้เด็กได้รับการใช้ชุดกิจกรรมแล้ว ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าสูงขึ้น อธิบายได้ดังนี้

ด้านระบบความสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านระบบความสัมพันธ์ สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

ด้านการเคารพ ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 และ หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.02 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยด้านการเคารพ สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

ด้านการมีส่วนร่วม ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยด้านการมีส่วนร่วม สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยเชิงเนื้อหาและเรียงเรียงพรรณนาของการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่มีต่อการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย พบว่า

1. ด้านระบบความสัมพันธ์ เด็กแสดงออกถึงความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เด็กส่วนใหญ่สามารถบอกได้ว่าสิ่งมีชีวิตต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และต้องได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย และเด็กบางส่วนมีการพูดคุยเชื่อมโยงความเข้าใจวัฏจักรชีวิตของสัตว์ โดยเด็กนำความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถบอกหน้าที่ ความสำคัญของต้นไม้ได้ว่า ถ้าไม่มีต้นไม้ สัตว์ก็จะตาย ไม่มีบ้านอยู่ โดยเด็กแสดงบทบาทสมมติผ่านการจำลองเหตุการณ์

2. ด้านการเคารพ เด็กแสดงออกถึงความอ่อนน้อม ความอ่อนโยน และมีความเมตตา ต่อบุคคลอื่น พืช และสัตว์ พบว่า เด็กบางส่วนเมื่อรับของจากครู หรือรับของจากเพื่อนจะแสดงความ อ่อนน้อมต่อผู้อื่นด้วยการแสดงความขอบคุณ และบอกวิธีการแสดงความอ่อนโยนต่อต้นไม้ คือ ไม่ตัดต้นไม้ ปลุกต้นไม้ บอกวิธีการแสดงความเมตตาต่อสัตว์ คือ ไม่ควรรังแกสัตว์ และถ้าสัตว์ได้รับบาดเจ็บต้องดูแลรักษา และเด็กส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นที่จะช่วยดูแลรักษาธรรมชาติ เพื่อให้อยู่กับตัวเองไปนาน ๆ และนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ มีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตา และไม่รังแกสัตว์

3. ด้านการมีส่วนร่วม เด็กแสดงออกถึงการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และออกแบบวิธีการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพเดิม และทำให้ดีขึ้น พบว่า เด็กส่วนใหญ่สามารถดูแลรักษาสิ่งของของตนเอง วางสิ่งของถูกที่ และเป็นระเบียบ มีการวางแผน แบ่งหน้าที่กัน โดยครูไม่ต้องชี้แนะ

และช่วยกันดูแลอุปกรณ์ทุกชิ้นไม่ให้หาย เพราะถ้าอุปกรณ์หาย หรือหักจะทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมต่อได้ และเด็กบางส่วนสามารถออกแบบวิธีการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ที่มีต่อการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

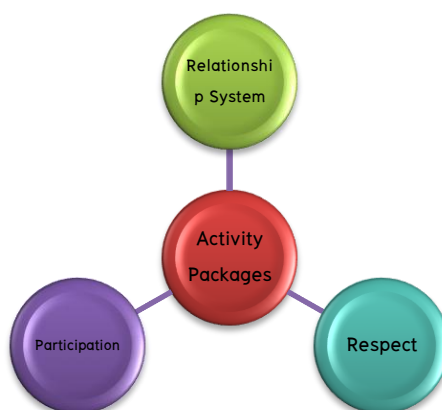
1. ผลการเปรียบเทียบการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้ชุดกิจกรรม ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการเคารพ ซึ่งเด็กแสดงออกโดยการอ่อนน้อมต่อผู้อื่น มีน้ำใจ ช่วยเหลือครู เนื่องจากการจัดกิจกรรมได้จัดให้เด็กมีการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดการสังเกต เลียนแบบ และปฏิบัติตามผู้อื่นได้ดี ส่งเสริมการเป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักกฎระเบียบข้อตกลง รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และมีน้ำใจ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับจริลักษ์ณ รัตนพันธ์ (2557) กล่าวว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือการทำงานเป็นกลุ่มสามารถทำให้เด็กเข้าใจความต้องการ ความสัมพันธ์ ตลอดจนแก้ปัญหาและจัดการกับการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกให้เกิดขึ้น ด้านต่อมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม เด็กสามารถดูแลรักษาสิ่งของของตนเอง วางสิ่งของถูกที่เป็นระเบียบ และเด็กสามารถดูแลรักษาสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ร่วมกัน ซึ่งการจัดกิจกรรมที่让孩子ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง สามารถทำให้เด็กรู้จักคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ เด็กได้สัมผัสสิ่งของจริง และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับ นรรัชต์ พันเชียร (2562) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบลงมือกระทำด้วยตนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีวินัยในการทำงานและรู้จักแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และด้านระบบความสัมพันธ์เด็กสามารถบอกได้ว่าสิ่งต่าง ๆ จะมีชีวิตอยู่ได้จะต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย ซึ่งการจัดกิจกรรมในชุดกิจกรรม เด็กได้ออกแบบแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตผ่านการทำผลงานศิลปะ สามารถถ่ายทอดเรื่องราวที่อยู่อาศัย อาหารของสัตว์ เพื่อช่วยให้สัตว์สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ และเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ทำให้เด็กเข้าใจวัฏจักรของสิ่งมีชีวิต โดยสามารถเรียงลำดับวัฏจักรได้ถูกต้องครบถ้วนผ่านเกมเรียงลำดับ เด็กสามารถจดจำรายละเอียด ผ่านแผนผังวัฏจักรเป็นลำดับขั้น และพูดคุยเชื่อมโยงวัฏจักรชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ได้ อีกทั้งการจัดกิจกรรมให้เด็กแสดงบทบาทสมมติผ่านการสร้างเรื่องราวเหตุการณ์การเกิดสึนามิ และผลกระทบจากการเกิดสึนามิ ต้นไม้หัก บ้านเรือนพัง ทำให้สัตว์และคนไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีอาหาร สอดคล้องกับ ขนิษฐา บุญนา (2561) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ มุ่งฝึกให้เด็กมีการทำงานร่วมกัน กล่าวคือกล้าแสดงออกในการแก้ปัญหาการตัดสินใจ ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการสอนที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

2. จากผลการศึกษาพบว่า การใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ส่งผลต่อการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรม โดยวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ปฐมวัย พ.ศ. 2554 และคัดเลือกเหตุการณ์ข่าวสิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจในปัจจุบัน และปรากฏการณ์ธรรมชาติ รวมทั้งหมด 8 กิจกรรม ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้โดยการลงมือทำมาปรับใช้ในชุดกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างด้วยการลงมือปฏิบัติ มีการลองผิดลองถูก และเรียนรู้การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก คือ กิจกรรมฝุ่นตลบทั่วเมือง และกิจกรรมถุงผ้ารักษ์โลก ซึ่งเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหาฝุ่น PM2.5 และการรณรงค์ใช้ถุงพลาสติก สอดคล้องกับ Silander and Daehler & Folsom (2016 อ้างใน ชลาธิป สมานิติ, 2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์ในชีวิตจริงหรือบริบทจริง เด็กจะได้รับความรู้จากปรากฏการณ์และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ อีกทั้งเป็นการนำประเด็นปัญหา หรือเหตุการณ์ข่าวที่กำลังนิยมมาปรับใช้ เพื่อให้เด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว และเห็นผลของการนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ให้เข้ากับชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ศึกษาพบว่า 2 กิจกรรมสุดท้าย ได้แก่ กิจกรรมพื้นส้นหาที่หลบเร็ว และกิจกรรมทะเลร้ายกลายร่าง เป็นกิจกรรมที่ไกลจากประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก และบริบทของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนของผู้ศึกษาดังอยู่ในเขตชุมชนเมือง ทำให้เด็กไม่เคยเจอกับปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าว แต่ถ้า 2 กิจกรรมนี้นำไปใช้กับโรงเรียนที่อยู่ทางภาคเหนือ หรือโรงเรียนที่ติดชายหาดที่มีการเกิดแผ่นดินไหวและสึนามิ เด็กจะมีความเข้าใจ และมีทักษะในการเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันที

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาเห็นว่าทั้ง 2 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ต้องให้ความสำคัญต่อเด็ก เมื่อเกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหวหรือสึนามิขึ้น เด็กจะมีวิธีการจัดการกับเหตุการณ์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลรักษาธรรมชาติหลังจากได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ส่งผลต่อการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ด้วยการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ดังแผนภาพ

จากแผนภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. Relationship System เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สามารถบอกปัจจัยพื้นฐานเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อธิบายวัฏจักรชีวิตของสิ่งมีชีวิต และเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกัน

2. Respect เด็กแสดงออกถึงความอ่อนน้อมต่อบุคคลอื่น แสดงออกถึงความอ่อนโยนต่อพืช ต้นไม้ ดอกไม้ ละครแสดงออกถึงความมีเมตตาต่อสัตว์อย่างเหมาะสมกับวัย

3. Participation เด็กมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และออกแบบวิธีการในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพเดิม และทำให้ดีขึ้น

จากการศึกษา การรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน สามารถส่งเสริมได้ด้วยกระบวนการใช้ชุดกิจกรรม ซึ่งมีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาโดยวิเคราะห์หลักสูตร สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ปฐมวัย และคัดเลือกเหตุการณ์ข่าวสิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจในปัจจุบัน และปรากฏการณ์ธรรมชาติ จัดเรียงลำดับกิจกรรมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่อื่นๆ ซึ่งแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นขยายความรู้ ขั้นประเมินผล และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือทำ ซึ่งส่งผลให้เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้ชุดกิจกรรม “เด็กปฐมวัยรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม” มีพฤติกรรมการรู้สิ่งแวดล้อมสูงขึ้น

สรุป

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยการรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัยในภาพรวมก่อนการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.15 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.94 และหลังการใช้ชุดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.06 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านระบบความสัมพันธ์ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าควรนำกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติมาปรับใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิดและจินตนาการของตนเองในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ สวมบทบาทวิถีชีวิตของตนเองเชื่อมโยงกับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเข้าใจถึงความรู้สึกของตัวละครผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

1.2 จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน ควรมีการนำประเด็นข่าวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความสนใจในขณะนั้นมาใช้ในการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นที่เกี่ยวกับด้านความเป็นพลเมือง และด้านการมีจิตสาธารณะ เป็นต้น

2.2 ผู้วิจัยควรพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายโดยบูรณาการการจัดกิจกรรมในรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ธรรมชาติเป็นฐาน การจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบโครงการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา บุนนาค. (2561). การเล่นบทบาทสมมติ (Role Playing) กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2563, จาก <https://www.youngciety.com/article/learning/roleplaying.html>
- จิรพล สินธุนาวา. (2556). รักสิ่งแวดล้อม “วันคุ้มครองโลก” ลงมือทำหรือยัง. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/20089-รักสิ่งแวดล้อม%20“วันคุ้มครองโลก”%20ลงมือทำหรือยัง.html?download>
- ชลธิศป สมหิโต. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(1), 113–129.
- นรรัชต์ ผันเขียว. (2562). การประยุกต์ใช้ Active Learning ในการเรียนการสอน. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2563, จาก <https://www.trueplookpanya.com/education/content/70793/-teaartedu-teaart->
- พิกุล เกิดปลั่ง. (2554). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์แบบโครงการโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- คันศน์นีย์ กิรติวิริยาภรณ์. (2558). รู้รักษ์ “สิ่งแวดล้อม” ปรับชีวิตให้สมดุล. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/28523-รู้รักษ์%20“สิ่งแวดล้อม”%20ปรับชีวิตให้สมดุล.html>
- สุภาวดี คกระนันท์. (2554). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เสาวนีย์ จันทร์ที. (2546). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากธรรมชาติตามรูปแบบจิตปัญญาที่มีต่อการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- จินตนา ประชุมพันธ์. (2562). *PM2.5 ฝุ่นละอองขนาดเล็กในอากาศ กับวิกฤตสุขภาพที่คนไทยจะต้องแลก*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2562, จาก <https://thestandard.co/pm-2-5-environmental-nano-pollutants/>
- จรีลักษณ์ รัตนพันธ์. (2557). *ทักษะทางสังคม*. สืบค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2562, จาก http://jareeluk.blogspot.com/2014/09/blog-post_27.html
- District Department of the Environment. (2012). *DC ENVIRONMENTAL LITERACY PLAN Integrating Environmental Education into the K- 12 Curriculum*. Retrieved October 7, 2019, from https://doee.dc.gov/sites/default/files/dc/sites/ddoe/service_content/attachments/DCELP_Final_June_2012.pdf
- European Union. (2016). *Classification of learning activities (CLA)*. Retrieved December 13, 2019, from <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/7659750/KS-GQ-15-011-EN-N.pdf/978de2eb-5fc9-4447-84d6-d0b5f7bee723>
- North American Association for Environmental Education. (2011). *Wisconsin's Plan to Advance Education for Environmental Literacy and Sustainability in PK-12 Schools*. Retrieved October 7, 2019, from <https://dpi.wi.gov/sites/default/files/imce/cal/pdf/env-literacy-plan.pdf>
- Osse. (2017). *2017 DC Environmental Literacy Plan Integrating Environmental Education into the K-12 Curriculum*. Retrieved October 7, 2019, from https://osse.dc.gov/sites/default/files/dc/sites/osse/page_content/attachments/2017%20Environmental%20Literacy%20Plan.pdf
- Peace Corps. (2017). *Environmental Activities for Youth Clubs and Camps*. Retrieved October 7, 2019, from https://files.peacecorps.gov/documents/PC_Environmental_Activities_508_mNd3UVx.pdf
- Unicef.(2019). *Unicef Early Childhood Development Kit For Emergencies*. Retrieved December 13, 2019, from https://www.unicef.org/evaldatabase/files/UNICEF_ECD_Kit_Synthesis.pdf

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

Effects of computational thinking activity provision on problem-solving skills among preschool students

รัตติกาล จตุพรเทียนชัย¹, ชลาธิป สมานิติ² และ อรพรรณ บุตรกัตยญ³

Rattikan Jatuporntienchai¹, Chalutip Samahito² and Oraphan Butkatunyoo³

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2,3} Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand.

E-mail: ¹peemrattikan@gmail.com, ²satchs@ku.ac.th, ³feduopb@ku.ac.th

Received October 25, 2021; Revised November 23, 2021; Accepted December 11, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของการเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนปฐมวัย เพศชาย – เพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีอายุระหว่าง 6 – 7 ปี โรงเรียนทอสี กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย จำนวน 24 แผน แบบประเมินเชิงปฏิบัติการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและแบบบันทึกพฤติกรรมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.85 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 76.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.39 โดยนักเรียนระดับปฐมวัยมีทักษะการคิดแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นทั้ง 4 ขั้นได้แก่ ขั้นการตรวจสอบผล ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ขั้นดำเนินการตามแผน ขั้นวางแผนการแก้ปัญหาตามลำดับ

คำสำคัญ: การคิดเชิงคำนวณ; ความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา; เด็กปฐมวัย; การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

Abstract

The purpose of this research was to study the results of a pre-test and post-test comparison of computational thinking activity provision on problem-solving skills for preschool students. The study was experimental research. The population and sample consisted of 23 early childhood students who were male-female, studying in primary school level 1, and aged 6-7 years at Thawsi School, Bangkok, in the academic year 2019. The research instrument consisted of 24 programs for computational thinking activity provision on problem-solving skills to preschool students. A practical assessment was used to measure problem-solving ability and a problem-solving behavior record form for preschool students. The data were analyzed using mean and standard deviation. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The results showed that early childhood students who received computational thinking activity provision had higher average scores on problem-solving skills in the post-experimental period than in the pre-experimental period. In the pre-experimental period, the mean was 40.70 and the standard deviation was 13.85. In the post-experimental period, the mean was 76.87 and the standard deviation was 1.39. The problem-solving skills of preschool students were enhanced through four stages: reviewing results, understanding problems, implementing plans, and planning solutions, respectively.

Keywords: Computational Thinking; Problem-Solving Skills; Preschool Children; Activity Provision

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ทำได้สะดวกราบรื่น ประชากรศึกษาไทยตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์, 2560) ในยุคปัจจุบันนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนขึ้นในทุก ๆ ด้าน ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเกิดขึ้นส่วนใดของโลก อาจส่งผลให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อน และยังส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ ตามมาภายหลังได้ มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพสังคมในปัจจุบันเพื่อดำรงชีวิตต่อไปโดยไม่เป็นปัญหา ดังนั้นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับเด็กโดยวางรากฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัยก็คือการสอนให้เด็กรู้จักการคิดแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี การแก้ปัญหาโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาซ้ำเดิมและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งรอบข้าง (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) เพื่อการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่ต้องเผชิญในสถานการณ์ต่าง ๆ

ทักษะการแก้ปัญหาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เด็กต้องเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการคิดแก้ปัญหาในตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม เพราะการคิดแก้ปัญหาจะสามารถทำให้เด็กเอาตัวรอดผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้อย่างราบรื่น สุวิทย์ มูลคำ (2551) กล่าวว่าทักษะการแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์มีปัญหาเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาก็จะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่มีปัญหาเกิดขึ้นได้ ซึ่งในระบบการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนานักเรียนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนให้ได้มีโอกาสฝึกทักษะการแก้ปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป

การจัดประสบการณ์เพื่อให้ นักเรียนระดับปฐมวัยมีทักษะคิดแก้ปัญหา นั้นควรแฝงอยู่ในชีวิตประจำวัน จัดสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่มีวิธีการแก้ปัญหาได้หลากหลายวิธี เพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหา แต่ปัญหานั้นไม่น่าเป็นปัญหาที่แปลกใหม่แล้ว จะต้องเป็นปัญหาที่ไม่พ้นวิสัยเด็กด้วย ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดอยู่เสมอ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) กล่าวว่ากิจกรรมที่เสริมความคิดในเรื่องของการคิดแก้ปัญหาไว้ว่า เด็กควรได้รับการฝึกความคิดที่เน้นการคิดแก้ปัญหาที่มีทางเลือกหลากหลาย เพราะการคิดแก้ปัญหาเป็นการสร้างความคิดที่มีเหตุผล เกิดการคิดสร้างสรรค์ในตนเอง

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหานั้นมีหลากหลายวิธี แต่วิธีหนึ่งที่สามารถจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติได้ก็คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562) กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณ คือกระบวนการแก้ปัญหาในหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาไปทีละขั้นตอน รวมทั้งการย่อยประเด็นปัญหาที่เป็นเครื่องมือในการรับมือกับปัญหาที่มีความซับซ้อนได้ และยังสามารถนำวิธีคิดที่เป็นประโยชน์นี้ไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ ซึ่งได้แบ่งวิธีการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ 1. การย่อยปัญหา (Decomposition) 2. การจดจำรูปแบบ (Pattern Recognition) 3. ความคิดด้านนามธรรม (Abstraction) และ 4. การออกแบบอัลกอริทึม (Algorithm Design) ดังที่กล่าวมาจะพบว่า การจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนระดับปฐมวัยสามารถฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาได้ เพราะเป็นกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมที่ถูกออกแบบขึ้น ซึ่งจะทำให้เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาย่อยเป็นขั้นตอนและมีลำดับวิธีคิด

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูระดับปฐมวัยได้ทำการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนทอสี ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาของนักเรียนในชั้นเรียนคือผู้ปกครองให้การอบรม เลี้ยงดูบุตรหลานด้วยความรัก ความทะนุถนอมและเอาใจใส่มากจนเกินไป ทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสได้ฝึกคิดฝึกทำอะไรด้วยตนเอง ผู้ปกครองเป็นผู้คิด บอก และลงมือปฏิบัติให้ทุกขั้นตอน จนทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดติดเป็นนิสัย และเมื่อมาโรงเรียนจึงมีปัญหามากขึ้นเป็นประจำคือ เด็กไม่สามารถคิดแก้ปัญหาอย่างง่ายที่พบในชีวิตประจำวันได้ เกิดความไม่มั่นใจในตนเอง ต้องคอยถามครูอยู่เสมอ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้ศึกษาจึงมีความ

สนใจที่จะศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถทางการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยเพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณเพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถทางการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ

Jeannette Wing (2016) ได้ศึกษาองค์ความรู้เรื่องการคิดเชิงคำนวณและนำมาเผยแพร่ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และกล่าวว่าการคิดเชิงคำนวณ เน้นพัฒนากระบวนการคิด ทักษะการแก้ปัญหา และนำความรู้ด้านวิทยาการคำนวณเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปใช้แก้ปัญหา

ยีน ฌูว์วอร์เรน (2562) กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณ เป็นเรื่องพื้นฐานกระบวนการคิด ตั้งแต่การคิดเชิงนามธรรม การคิดวิเคราะห์ การวางลำดับขั้นตอนการคิด กระบวนการคิดแก้ปัญหา ที่เรียกว่า อัลกอริทึม ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตตั้งแต่เกิด เช่น การตัดสินใจ การกระทำสิ่งต่าง ๆ ในเวลาอันเหมาะสม วิเคราะห์ว่าสามารถทำได้ไปพร้อม ๆ กันได้ เพื่อให้ให้นักเรียนมองการแก้ปัญหาในชีวิตอย่างเป็นระบบ

สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562) กล่าวว่า การคิดเชิงคำนวณ คือกระบวนการแก้ปัญหาในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาไปที่ละขั้นตอน รวมทั้งการย่อยประเด็นปัญหาที่เป็นเครื่องมือในการรับมือกับปัญหาที่มีความซับซ้อนได้ ซึ่งวิธีคิดเช่นนี้มีความจำเป็นอย่างมากในการช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในลักษณะของการบูรณาการ และยังสามารถนำวิธีคิดที่เป็นประโยชน์นี้ไปแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

2. การคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

Polya (1957) กล่าวว่า ทักษะการแก้ปัญหามีทั้งหมด 4 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหาระบุส่วนที่สำคัญของปัญหาก่อน ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนแก้ปัญหา ค้นหาความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์จากประสบการณ์เดิมกำหนดแนวทางหรือแผนในการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการตามแผน ลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผล เป็นการมองย้อนกลับไปยังคำตอบที่ได้มา ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมเหตุสมผลของคำตอบและมีวิธีแก้ปัญหาแบบอื่นอีกหรือไม่

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดวงพร ผกามาต (2554) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทย มุ่งศึกษาพฤติกรรมการความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

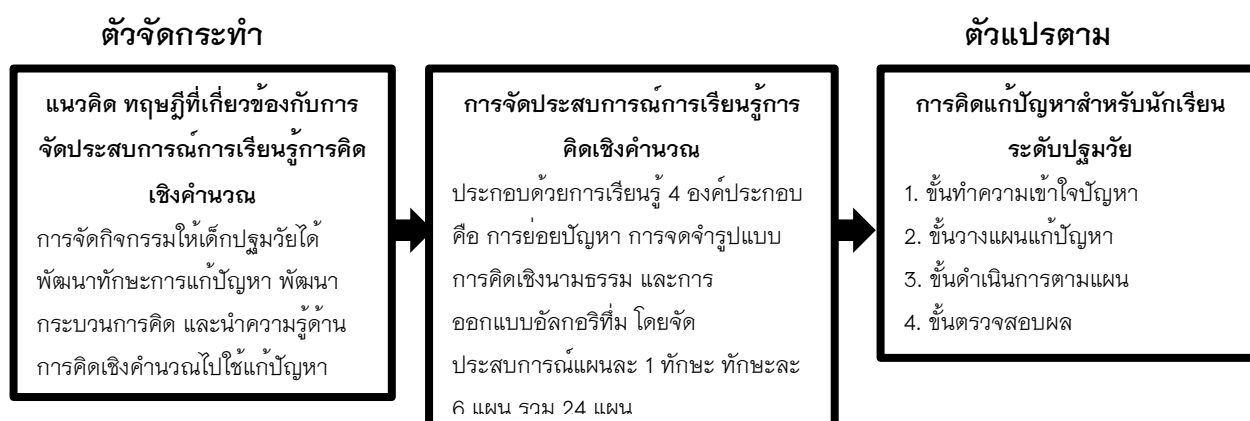
ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี ศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนพระแม่มาลีพระโขนง กรุงเทพมหานคร เลือกแบบเจาะจงทำการทดลอง สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที รวม 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทยและแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทยมีการเพิ่มขึ้นจากพื้นฐานเดิมร้อยละ 25.63

Baltic J. Modern (2016) ศึกษากรอบการคิดเชิงคำนวณจากการทบทวนงานวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ถึง 12 ปี พบว่า การคิดเชิงคำนวณ ได้รับการยอมรับว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคนี้ การสอนทักษะการคิดเชิงคำนวณจึงสำคัญ และมีทั้งแบบที่ใช้คอมพิวเตอร์และไม่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การสอนที่เน้นการคิดแก้ปัญหาและการลงมือปฏิบัติจริงมากกว่า ทฤษฎีอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยงานวิจัยนี้ยังอ้างอิงทฤษฎีหลัก ๆ 2 ทฤษฎีด้วยกันคือการเรียนรู้แบบ Gamed-based และ constructivism เป็นทฤษฎีหลักที่ครอบคลุมเป็นพื้นฐานสำหรับการคิดเชิงคำนวณ

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย สามารถใช้การจัดกิจกรรมที่เน้นการลงมือกระทำ และฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ผู้วิจัยได้เลือกการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย เนื่องจากการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณมีกระบวนการที่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิดแก้ปัญหาและการลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าทฤษฎี เช่น การสร้างสรรค์วิธีแก้ปัญหาไปทีละขั้นตอน การย่อยประเด็นปัญหาที่เป็นเครื่องมือในการรับมือกับปัญหาที่มีความซับซ้อนได้

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีการคิดแก้ปัญหาของ polya โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาลงมือทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับปฐมวัย เพศชาย – เพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 6 – 7 ปี กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 23 คน โรงเรียนทอสี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีเกณฑ์การคัดเลือกคือ การเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นความสมัครใจของเด็กและผู้ปกครอง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ

2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ จำนวน 24 แผน ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ จากแนวคิดทฤษฎีของ Jeannette M. Wing (2016); ยืน ภู่วรรณ (2560) และสำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562) เกี่ยวกับองค์ประกอบ ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาถึงความคิดเห็น นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหาในแต่ละข้อเป็นค่า IOC ได้รับค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 0.94

3.2 แบบประเมินเชิงปฏิบัติการศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางด้านการคิดแก้ปัญหาจาก Polya สร้างสถานการณ์ปัญหาบูรณาการกับกิจกรรมการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ 4 องค์ประกอบได้แก่ การย่อปัญหา การจดจำรูปแบบ การคิดเชิงนามธรรม และการออกแบบอัลกอริทึม จำนวน 10 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบข้อสังเกตและหาความตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาจากความเห็นและให้คะแนนได้รับค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 0.86

3.3 แบบสังเกตการณ์คิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย ศึกษาจากเอกสาร และแผนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย โดยมีหัวข้อในการบันทึกข้อมูล ดังนี้ พฤติกรรมที่แสดงออก, การพัฒนาการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย, ปัญหาอุปสรรคที่พบ/แนวทางการแก้ไข และเขียนวิธีการแก้ไขปัญหานั้นเพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนากิจกรรมต่อไปให้ดีขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาการศึกษาไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนทอสี (สช.) เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ทำการประเมินเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ โดยทำการประเมินในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน เวลา 15.00 – 16.00 น. บันทึกผลการประเมิน

4.3 ทำการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณตามแผนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น ไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 45 นาที จำนวน 24 กิจกรรม

4.4 เมื่อเสร็จสิ้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณแล้ว ทำการประเมินความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยเป็นรายบุคคลด้วยตนเอง โดยใช้แบบประเมินประเมินเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทำการประเมินในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน เวลา 15.00–16.00น. บันทึกผลการประเมิน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนพฤติกรรมการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

5.1.1 ค่าเฉลี่ย (μ)

$$\bar{x} = \frac{\sum X}{n}$$

โดย $\bar{x}$ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum X$ คือ ผลบวกของข้อมูลทุกค่า

n คือ จำนวนของข้อมูลทั้งหมด

5.1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum (x_i - \bar{x})^2}{(n - 1)}}$$

โดย $S.D.$ คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x_i คือ ข้อมูล (ตัวที่ 1,2,3...n)

$\bar{x}$ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

n คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

5.2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเรียบเรียงเชิงพรรณนา

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดย “คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” รหัส KUREC-SS62/126 ลงวันที่ 8 มกราคม 2563 โดยผู้ศึกษาได้คำนึงถึงข้อปฏิบัติและได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยมนุษย์ 3 ข้อ ได้แก่

1. หลักความเคารพบุคคล
2. หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย
3. หลักความยุติธรรม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณ การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยในภาพรวมก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรู้เศรษฐศาสตร์ในเด็กปฐมวัยในภาพรวมก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ (คะแนนเต็ม 80 คะแนน) (N=25)

การคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย	$\bar{X}$	S. D.
ก่อนการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	40.70	13.85
หลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	76.87	1.39

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมก่อนการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.85 และหลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 76.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.39 โดยจำแนกตามผลรวมของขั้นตอนที่ 1 – 4 ตามขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาของ Polya

ตารางที่ 2 ผลของการเปรียบเทียบคะแนนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยจำแนกตามขั้นตอนการคิดแก้ปัญหาของ Polya ทั้ง 4 ขั้น (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) (N=23)

ขั้นที่ 1 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา	$\bar{X}$	S. D.
ก่อนการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	9.26	5.47
หลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	19.78	0.52
ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา	$\bar{X}$	S. D.
ก่อนการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	10.78	3.38
หลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	17.87	1.06
ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการตามแผน	$\bar{X}$	S. D.
ก่อนการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	11	3.44
หลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	19.39	0.72

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผล	$\bar{X}$	S. D.
ก่อนการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	9.65	4.18
หลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณ	19.87	0.34

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า หลังจากทีนักเรียนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณแล้ว ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าสูงขึ้น อธิบายได้ดังนี้

ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.47 และหลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการจัดประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ยขั้นทำความเข้าใจปัญหา สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

ขั้นวางแผนการแก้ปัญหา ก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.38 และหลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการจัดประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ยขั้นวางแผนการแก้ปัญหา สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

ขั้นตอนการตามแผนก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.44 และหลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.39 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการจัดประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ยขั้นตอนการตามแผน สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

ขั้นตรวจสอบผล ก่อนการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.65 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.18 และหลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.34 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาวิเคราะห์ทางสถิติ พบว่า หลังการจัดประสบการณ์ มีคะแนนเฉลี่ยขั้นตรวจสอบผล สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการสังเกตพฤติกรรมขณะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัย ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ พบว่า

1. องค์ประกอบด้านการย่อยปัญหา

การจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณในองค์ประกอบด้านการย่อยปัญหา พบว่านักเรียนยังไม่เข้าใจกระบวนการทำความเข้าใจกับปัญหา ครูยังต้องชี้แนะ อาศัยการทำซ้ำ จึงจะเข้าใจและลงมือปฏิบัติได้ และพบว่าจะสามารถแยกปัญหออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้ในช่วงสัปดาห์ที่ 2

2. องค์ประกอบด้านการจัดจำรูปแบบ

เน้นการจัดประสบการณ์ที่ให้นักเรียนได้หารูปแบบหรือลักษณะที่เหมือนกันของปัญหาเล็ก ๆ ที่ถูกย่อยออกมา นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเผชิญกับปัญหามากขึ้น แยกองค์ประกอบของรูปแบบซ้ำ ๆ

ได้ ในสัปดาห์นี้จากการสังเกตเมื่อนักเรียนได้รับโจทย์ที่เป็นปัญหา จะมีความพยายามที่จะค้นหาคำตอบ ไม่ปฏิเสธหรือพูดว่าทำไม่ได้ก่อนลงมือกระทำและพบว่านักเรียนรอให้ครูชี้แนะ หรือมองเพื่อนเป็นตัวแบบ น้อยลงกว่าสัปดาห์ที่ผ่านมา ซึ่งการทำซ้ำหรือเห็นซ้ำ ๆ ในรูปแบบเดิม ๆ นั้น ทำให้นักเรียนนำวิธีการในการ แก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูให้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันด้วย

3. องค์ประกอบด้านการคิดเชิงนามธรรม

จัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการหาความสำคัญของปัญหา มุ่งความคิดไปที่ข้อมูลหลักที่สำคัญ และคัดกรอง ส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป เพื่อให้จดจ่อเฉพาะสิ่งที่ต้องการจะทำ นักเรียนสามารถมองปัญหาที่จะต้องแก้ไข โดยตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกัปัญหาออกได้ และเข้าใจว่าปัญหาคือสิ่งที่ต้องเผชิญเพื่อแก้ไข เมื่อทำความเข้าใจกับปัญหาแล้วบอกได้ว่าปัญหาคืออะไร และทำการวางแผนเพื่อแก้ไขกับปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เมื่อครูถามย้อนกลับถึงวิธีการแก้ปัญหาของเด็ก ๆ เพื่อที่จะตรวจสอบความถูกต้อง ความสมเหตุสมผลของคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาที่ใช้ นักเรียนบางส่วนยังเชื่อมั่นในคำตอบของตัวเองและไม่สนใจที่จะตรวจสอบความถูกต้อง ในวิธีอื่น ๆ ครูจึงต้องชี้ชวนให้เด็ก ๆ ลองเปลี่ยนมุมมองใหม่ หาวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ เพื่อความเหมาะสมของการแก้ปัญหา

4. องค์ประกอบด้านการออกแบบอัลกอริทึม

กิจกรรมการออกแบบอัลกอริทึมนี้สามารถสอนทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นได้ดี เพราะนักเรียนมีการคิดถึงปัญหา ก่อนการวางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหตามแผน และตรวจสอบผลว่าถูกต้องหรือเหมาะสมหรือไม่ ในขั้นของการวางแผน ออกแบบว่าจะทำอย่างไรให้นำไปสู่เป้าหมายตามกติกาที่วางไว้ นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาที่ท้าทายเช่นนี้เพราะเป็นกิจกรรมที่ไม่เคยทำมาก่อนขั้นของการดำเนินการตามแผนที่วางไว้นั้นเป็นขั้นตอนที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุด เพราะท้าทายความสามารถ และเป็นการพิสูจน์ว่าแผนที่วางไว้นั้นถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ เด็กตั้งใจที่จะทำความเข้าใจกับปัญหาที่พบมากขึ้นและไม่พูดว่ายากก่อนลงมือทำเหมือนสัปดาห์ที่ผ่านมา บอกได้ว่าปัญหาคืออะไร เมื่อนักเรียนปฏิบัติตามแผนแล้วพบข้อผิดพลาด ไม่เหมือนเพื่อนก็จะตรวจสอบความถูกต้องด้วยตนเอง โดยมีวิธีการแก้ปัญหา คือ เริ่มความเข้าใจใหม่ ตรวจสอบคำตอบที่ถูกต้องจากเพื่อนโดยไม่ต้องมีครูคอยชี้แนะ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าหลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณสามารถส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาให้กับนักเรียนระดับปฐมวัยได้ โดยผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการทดลองที่พบว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณเป็นการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาได้ เป็นเพราะการจัดกิจกรรมมักจะเริ่มต้นให้นักเรียนได้คิดจากปัญหาที่ครูกำหนดขึ้น นักเรียนรู้จักปัญหาและพิจารณาหาหนทางแก้ไขอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เรียนรู้และ

แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆด้วยตนเอง ภายใต้ความท้าทาย อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ศุภวัฒน์ ทรัพย์เกิด (2559) ที่กล่าวว่าการคิดเชิงคำนวณมีลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อท้าทายการคิดของนักเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความสนใจก็จะเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ๆ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เด็กเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ และพบว่าเมื่อนักเรียนเจอสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันจะสามารถนำแนวคิดเชิงคำนวณนี้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาพบว่านักเรียนชื่นชอบการจัดประสบการณ์เช่นนี้ เพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านการเล่น เป็นเกมซึ่งได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง และในบางกิจกรรมนักเรียนยังได้เล่นร่วมกันกับกลุ่มเพื่อน มีการระดมสมองกัน ในการช่วยกันคิดแก้ปัญหาต่างๆสอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) กล่าวว่าการเล่นเป็นประสบการณ์ที่สำคัญสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัยทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะขณะที่นักเรียนเล่นนั้นได้คิด ได้ลงมือกระทำ ได้สัมผัสและสนุกสนานกับการเล่น

2. จากผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้านของการคิดเชิงคำนวณนั้นไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ เพราะจากการที่นักเรียนแก้ปัญหาด้วยการนำเอาองค์ประกอบต่าง ๆ มาประกอบกันเพื่อใช้ในการคิดแก้ปัญหา ตัวอย่างการจัดประสบการณ์ที่ฝึกให้นักเรียนได้แก้ปัญหา โดยจำลองเป็นโปรแกรมเมอร์กับหุ่นยนต์ โดยโปรแกรมเมอร์จะมองภาพท่าโยคะ จากภาพตัวอย่าง จากนั้นออกคำสั่งโดยใช้เพียงการพูดเท่านั้น เป็นองค์ประกอบด้านการย่อยปัญหา เพราะโปรแกรมเมอร์จะกำหนดท่าโยคะระบบที่ซับซ้อนของท่าโยคะออกเป็นส่วนเล็ก ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการสั่งการ ซึ่งก็เป็นการแก้ปัญหาที่เป็นลำดับขั้น เพราะขั้นตอนการทำท่าทางนั้นจะต้องค่อย ๆ แสดงท่าทางไปที่ละส่วนจึงจะประกอบกันออกมาเป็นท่าโยคะ 1 ท่า การหาแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เช่นนี้ก็คือการออกแบบอัลกอริทึม และในส่วนของหุ่นยนต์ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นก็ได้อำนาจประกอบของ การคิดเชิงนามธรรม มาแก้ปัญหานั้นก็คือการฟังในสิ่งที่โปรแกรมเมอร์พูด และมุ่งความคิดไปที่ข้อมูลหลักที่สำคัญ และคัดกรองท่าทางของอวัยวะภายในร่างกายในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก เพื่อให้จัดจ้อยเฉพาะท่าทางที่ต้องการจะทำ ซึ่งสอดคล้องกันกับพิชญานิน ศิริหาล้า(2561) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณนั้นทำให้นักเรียนสามารถแบ่งแยกส่วนของปัญหา การจัดรูปแบบของปัญหา การกำหนดสาระสำคัญของ ปัญหา และการออกแบบอัลกอริทึม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่ส่งเสริมทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นกิจกรรมที่ฝึกการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น อาจกล่าวได้ว่าการจัดลักษณะขององค์ประกอบทั้ง 4 มีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกัน เนื่องจากต้องดำเนินการโดยใช้การตัดสินใจและประเมินขั้นตอนที่นำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. จากการศึกษา พบว่า นักเรียนแต่ละคนสามารถหาวิธีแก้ปัญหาได้ไม่เหมือนกัน ซึ่งแม้จะมีทักษะการคิดที่แตกต่างกันแต่ก็สามารถแก้ปัญหาได้เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณมีหลักการสอนที่ให้นักเรียนคิดเป็นลำดับขั้นตอนคล้ายคลึงกับหลักการคิดแก้ปัญหาของ Poyd ที่แบ่งออกเป็นลำดับขั้น 4 ขั้นด้วยกัน อาจทำให้นักเรียนมีการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และพบว่าการ

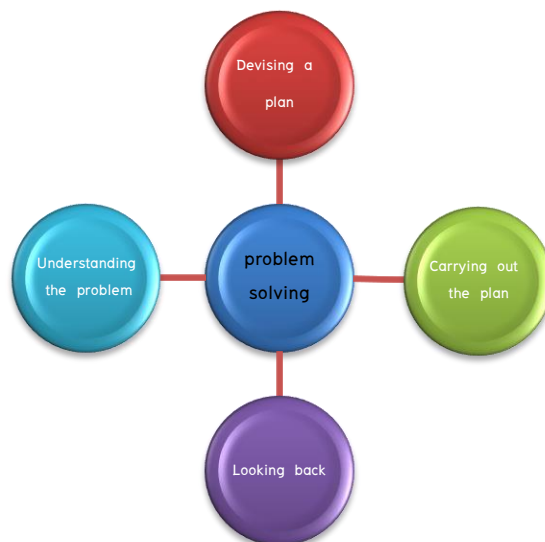
แสดงพฤติกรรมความคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบจากการตรวจสอบผลในขั้นสุดท้ายมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ร่วมกันคิดแก้ปัญหาด้วยกันในบางกิจกรรมที่ต้องทำเป็นกลุ่ม และมีครูคอยชี้แนะตั้งคำถาม บอกแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาจึงทำให้เด็ก ๆ มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในการคิดแก้ปัญหา สอดคล้องกับ นุชลี อุปภัย (2558) อ้างถึง Vygotsky (1970) กล่าวว่า การเรียนรู้ความร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้สิ่งที่ซับซ้อนด้วยตนเองจากการพูดคุยสนทนาปัญหาร่วมกับผู้อื่น เป็นการนำกระบวนการทางสังคมมาใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาความคิดของตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการศึกษาจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณครั้งนี้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้เป็นกลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีการเกื้อกูลกันในการเรียนรู้หรือการแก้ปัญหา และยังสอดคล้องกับทฤษฎี Scaffolding ของ Vygotsky ที่กล่าวว่าการสอนที่ครูมีบทบาทในการให้คำแนะนำ หรือเป็นแบบอย่างในการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งคอยกระตุ้นจะทำให้ให้นักเรียนสามารถควบคุมการทำงานภายในความคิดได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

4. จากการศึกษาพบว่าในการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณนั้นควรจัดประสบการณ์จากง่ายไปยาก และควรเป็นการจัดประสบการณ์ที่นักเรียนเคยมีความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมก่อนที่จะเป็นประสบการณ์ที่ท้าทาย เพราะหากจัดประสบการณ์ที่เป็นสถานการณ์ปัญหาที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในชีวิตประจำวันทำให้นักเรียนไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้ และเกิดความท้อแท้ เลิกแสดงความตั้งใจที่จะแก้ปัญหา สอดคล้องกับ พรสุตา เพ็ชรเลิศ (2560) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน พบว่าการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันทำให้นักเรียนมีการคิดแก้ปัญหาดีขึ้น เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน จากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และธรรมชาติรอบตัว ที่เด็กมีความสนใจและอยากเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม โดยที่เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง

จากผลการศึกษาพบว่าหลังการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณทำให้ความสามารถทางด้านการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงขึ้นแสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณสามารถส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาให้กับนักเรียนระดับปฐมวัยได้ ดังนั้น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสนใจที่จะส่งเสริมความสามารถทางการคิดแก้ปัญหาให้กับนักเรียนระดับปฐมวัยนั้นก็ควรนำเอาการจัดประสบการณ์การคิดเชิงคำนวณใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเลือกการกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนไม่ยากหรือยากจนเกินไป เพื่อส่งเสริมเจตคติที่ดีในการเรียนรู้สำหรับเด็กต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาในนักเรียนระดับปฐมวัย ด้วยหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ ดังแผนภาพ

จากแผนภาพ ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณของ ของ polya ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. **Understanding the problem** เป็นการคิดเกี่ยวกับปัญหาและตัดสินใจว่าอะไรเป็นปัญหาที่ต้องการค้นหา โดยเด็กต้องทำความเข้าใจปัญหาและบอกส่วนที่สำคัญของปัญหา
2. **Devising a plan** เป็นการค้นหาความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้นำมาผสมผสานกับประสบการณ์เดิม และกำหนดแนวทางหรือแผนในการแก้ปัญหา
3. **Carrying out the plan** เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนหรือแนวทางที่วางไว้
4. **Looking back** เป็นการมองย้อนกลับไปยังคำตอบที่ได้มา เริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมเหตุสมผลของคำตอบและวิธีการแก้ปัญหาที่ใช้ และเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

จากการศึกษา การคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยทั้ง 4 ชั้น สามารถส่งเสริมได้ด้วยการจัดกิจกรรมการคิดเชิงคำนวณ มีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหาโดยวิเคราะห์หลักสูตร สาระการเรียนรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กำลังเป็นประเด็นที่น่าสนใจในปัจจุบัน ซึ่งแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การย่อยปัญหา การจดจำรูปแบบ การคิดเชิงนามธรรม การออกแบบอัลกอริทึม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้เด็กปฐมวัยที่ได้รับการคิดเชิงคำนวณ มีทักษะการคิดแก้ปัญหาที่ดีขึ้น

สรุป

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับปฐมวัยในภาพรวมก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.85 และหลังการจัดประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 76.87 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.39 โดยเด็กมีทักษะการคิดแก้ปัญหา และคะแนนเฉลี่ยในแต่ละชั้นมีผลคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้ง 4 ชั้น

ได้แก่ ขั้นตอนการตรวจสอบผล ขั้นตอนทำความเข้าใจปัญหา ขั้นตอนดำเนินการตามแผน ขั้นตอนวางแผนการแก้ปัญหาตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1.1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ ครูควรคำนึงถึงเวลาในการจัด ควรยืดหยุ่นไปตามกิจกรรมที่ทำ เพราะในแต่ละกิจกรรมอาจจะมีระยะเวลาในการจัดไม่เท่ากัน

1.2 ในแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณควรมีการทำซ้ำมากกว่า 1 ครั้งในแผนการจัดประสบการณ์ เพราะเด็ก ๆ อาจไม่สามารถเข้าใจกระบวนการหรือวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างแม่นยำจากการเรียนรู้เพียงแค่ครั้งเดียว ควรจัดประสบการณ์ให้มีการฝึกฝนซ้ำ ๆ อย่างน้อย 2 ครั้งขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณที่มีต่อความสามารถด้านการคิดเชิงระบบของเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบสำหรับเด็กปฐมวัย

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในทักษะการคิดเชิงคำนวณโดยนำเอาแนวทางของการจัดประสบการณ์แบบอื่น ๆ มาใช้ เช่น การสืบเสาะหาความรู้ การทำงานเป็นกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: เบรน เบส บุ๊ค.

ดวงพร ผกามาต. (2554). *ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนม*. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2562, จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ear_Chi_Ed/Duangporn_Pa.pdf

นุชลี อุปภัย. (2558). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทวี.พรินท์ (1991) จำกัด.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.

พรสุดา เพ็ชรเลิศ. (2560). *การส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2563, จาก http://research.msu.ac.th/msu_journal/upload/articles/article2259_30099.pdf

- พิชญานิน ศิริหล้า. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวฉันทศึกษา เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ (Computational thinking) และการทำงานเป็นทีม ในวิชาฉันทศึกษา สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2563, จาก <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/310/1/gs571130081.pdf>
- ศุภวัฒน์ ทรัพย์เกิด. (2559). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการคิดเชิงประมวลผล ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา วิชาการโปรแกรมและการประยุกต์. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2563, จาก <http://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2559/121281/>
- สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม . (2562). การเรียนการสอนคอมพิวเตอร์. สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2562, จาก www.chaisri-nites.hi-supervisory5.net/computing
- สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านโค้ดดิ้งสู่สังคมดิจิทัลในอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2560). ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิย์ มูลคำ. (2551). กลยุทธ์การสอนคิดแก้ปัญหา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- Baltic J. Modern. (2016). A Framework for Computational Thinking Based on a Systematic Research Review, October 7, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/303943002_A_Framework_for_Computational_Thinking_Based_on_a_Systematic_Research_Review
- Jeannette M. Wing. (2016). Computational thinking and thinking about computing, March 14, 2019, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2696102/>
- Polya G. (1957). Polya's Problem Solving Techniques, March 14, 2019, from <https://math.berkeley.edu/~gmelvin/polya.pdf>

คุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนิน
ธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี
Characteristics and strategies of entrepreneurs affecting success of
construction company business during the COVID-19 crisis in Pathum
Thani Province

ธนพัฒน์ วีริต

Tanapat Virit

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University, Thailand

E-mail: pao7000@gmail.com

Received October 30, 2021; Revised November 29, 2021; Accepted June 6, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)สำรวจคุณลักษณะของผู้ประกอบการ กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ และความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 2) ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 และ 3) ศึกษากลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือผู้ประกอบการธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในเขตจังหวัดปทุมธานี จำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ และกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และคุณลักษณะของผู้ประกอบการ คือ ด้านความต้องการความสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการสร้างนวัตกรรมส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 สำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ คือ กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมี

นัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงคุณลักษณะและกลยุทธ์ผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจนำไปสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจต่อไป

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้ประกอบการ; กลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ; ความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19

Abstract

The objectives of this research were: 1) to explore characteristics, strategies, and success of entrepreneurs of construction company business during the COVID-19 pandemic situation; 2) to study characteristics of entrepreneurs that had a direct influence on the success of construction company business during the COVID-19 pandemic situation; and 3) to study strategies influencing the success of construction company business in Pathum Thani province. The sample group used in this research was 400 entrepreneurs of a construction company in Pathum Thani province using probability sampling. Data was collected using questionnaires. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multiple regression analysis to test the hypothesis.

The results showed that the characteristics and business strategies of entrepreneurs affecting the success of a construction company business during the COVID-19 crisis were significantly different at 0.05 levels. The entrepreneurial characteristics, i.e., need for success, management, and innovation influenced the success of a construction company business during the COVID-19 crisis. The business strategies of differentiation, low cost, and customer relationship-building had a significant consolidation effect on the success of construction companies during the COVID-19 crisis at 0.01 level. The results of this study could be used as a guideline for the development and improvement of entrepreneurial characteristics and strategies during the COVID-19 crisis, leading to further competitive advantages.

Keywords: Characteristics of Entrepreneurs; Business Strategies; Success of Construction Company Business During COVID-19 Pandemic

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2019 แต่เริ่มมี ผลที่เห็นชัดในหลาย ๆ ประเทศเมื่อต้นปี 2020 และได้เพิ่มระดับความรุนแรงและขยายการระบาดใน วงกว้างระหว่างประเทศ จนองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern) และเป็นการแพร่ระบาดใหญ่ระดับโลก (Pandemic) ซึ่งมีจำนวนผู้ป่วย และผู้เสียชีวิตเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2563) สำหรับในประเทศไทยมีการพบยอดผู้ติดเชื้อสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และขยายการแพร่ระบาดไปเกือบทั่วทุกจังหวัดในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ที่ผ่านมามีทำให้รัฐบาลได้กำหนดนโยบายด้านสาธารณสุขเพื่อรับมือการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 โดยรัฐบาลประกาศใช้พระราชกำหนดฉุกเฉินทั่วประเทศเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2564 มีการห้ามการเดินทางและบังคับใช้เคอร์ฟิวรวมถึงการปิด ห้างสรรพสินค้า สถานที่สาธารณะ สถานที่ประกอบกิจการที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโควิด-19 (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563) มาตรการดังกล่าวส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนในทุกมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ความมั่นคงในชีวิต และประเด็นปัญหาอื่น ๆ โดยศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ได้แบ่งเขตพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังออกเป็น 5 เขตพื้นที่ตามระดับความรุนแรงของการแพร่ระบาด ได้แก่ พื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดงเข้ม) พื้นที่ควบคุมสูง (สีแดง) พื้นที่ควบคุม (สีส้ม) พื้นที่เฝ้าระวังสูง (สีเหลือง) และพื้นที่เฝ้าระวัง (สีเขียว) (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ดังนั้นภายใต้รัฐบาลการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และการกำกับดูแลของพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี มีนโยบายให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับของสังคม ได้ใช้ความรู้ความสามารถมาทำงานร่วมกันเพื่อก้าวผ่านพ้นวิกฤติจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคระบาดโควิด-19 นี้ไปได้ตามแนวทาง “รวมไทยสร้างชาติ” โดยจะจัดตั้งศูนย์อำนวยการแรงงานแห่งชาติ (ศอร.) เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาคนว่างงานเชิงรุก บริหารจัดการแรงงานทั้งระบบและครอบคลุมทุกมิติ โดยได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่ยึดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีเป้าหมาย “มุ่งมั่นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ในศตวรรษที่ 21” เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสังคมไทย มีความสุข มีความปรองดอง สามัคคี และมีความเอื้ออาทร คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้กำหนดเป้าหมายชัดเจน ที่จะพัฒนาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง มุ่งหมายให้คนไทยในทุกช่วงวัยเป็นกำลังคุณภาพที่จะผลักดันประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน และก้าวผ่านวิกฤติจากการแพร่ระบาดโรคระบาดโควิด-19 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้มีการล็อกดาวน์เกิดขึ้นในหลาย ๆ ประเทศ ส่งผลให้กิจกรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ต้องหยุดชะงักลง รวมถึงส่งผลกระทบต่อโครงการก่อสร้างต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการที่เกิดขึ้นก่อนวิกฤติ หรือโครงการในอนาคตที่ถูกวางแผนไว้แล้ว จากผลกระทบ

ของวิกฤตโควิด-19 ต่ออุตสาหกรรมรับเหมาก่อสร้างในครั้งนี้บริษัทที่ได้รับผลกระทบหนักสุดคือบริษัทขนาดกลางและเล็กที่ไปรับเหมาช่วงต่อมาอีกที ซึ่งอาจส่งผลให้บริษัทเหล่านี้ขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรงและทำให้ต้องปิดกิจการลงไปในที่สุด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปยังโครงการที่กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ทำให้เกิดความล่าช้าในการก่อสร้าง โครงการต้องแบกรับต้นทุนทั้งด้านค่าแรง ดอกเบี้ยเงินกู้ และขาดความสามารถที่จะชำระหนี้ในที่สุด ซึ่งโดยส่วนมากแล้วบริษัทรับเหมาก่อสร้างมักจะมีโครงสร้างของเงินทุนที่มาจากการกู้เงินเป็นส่วนใหญ่ (จารุพร ชันธนนท์ และวสุธิดา นุริตมนต์, 2562)

บริษัทธุรกิจก่อสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทขนาดกลางและเล็กในกลุ่มนี้ ควรวางแผนเพื่อรองรับผลกระทบและปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยปัญหาหลักที่จะพบ คือการยกเลิกหรือยืดระยะเวลาในการก่อสร้างออกไป เพราะการซื้อขายในตลาดอสังหาริมทรัพย์จะมีแนวโน้มลดลงทั้งในช่วงและหลังวิกฤตโควิด-19 บริษัทควรเตรียมเงินสด เพื่อรักษาสภาพคล่องภายในบริษัทและรักษาการเป็นลูกหนี้ชั้นดี ถ้ากลุ่มธุรกิจก่อสร้างนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐ อาจจะทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงเปรียบเสมือนลูกคลื่นระลอกใหญ่ที่ซัดให้เศรษฐกิจของประเทศไทยต้องตกอยู่ในที่นั่งลำบากอีกครั้ง ซึ่งมีแนวโน้มที่อาจจะหนักกว่าทุก ๆ วิกฤตเศรษฐกิจที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ดังแนวคิดของลามาร์ค ที่กล่าวไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมมีผลให้สิ่งมีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และสิ่งมีชีวิต มีพลังชีวิต (Vital force) ภายในเป็นแรงผลักดันให้เปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลา” ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์จำเป็นต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปความสำเร็จของธุรกิจจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้องค์กรธุรกิจอยู่รอดความสำเร็จของธุรกิจ คือผลประโยชน์ที่ทำให้ธุรกิจบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกิจการทั้งในรูปตัวเงินและในรูปที่ไม่เป็นตัวเงิน ทุกองค์กรจึงมุ่งหวังกำไรที่องค์กรจะได้รับมากที่สุด และองค์กรสามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่มุ่งสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้สูงสุด Pletnev & Barkhatov (2016) กล่าวว่า ปัจจัยของความสำเร็จของธุรกิจที่สำคัญมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) จำนวนลูกค้า 2) ยอดขาย และ 3) กำไร ส่วน Berger-Walliser และคณะ (2011) กล่าวว่า จำนวนลูกค้า ยอดขาย และกำไรเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันของการประกอบธุรกิจ และมีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจที่จะทำให้กิจการหรือธุรกิจอยู่รอดได้ (Chittithaworn et al., 2011) ปัจจัยที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จมีหลายปัจจัย เช่น คุณลักษณะของผู้ประกอบการต้องมีความรู้ ความสามารถในการประกอบธุรกิจมีกลยุทธ์ในการจะแย่งส่วนแบ่งตลาดจากคู่แข่งซึ่งผู้บริหารต้องรู้ว่าปัจจุบันธุรกิจของตนเองอยู่ ณ จุดใด และในอนาคตต้องการให้ไปสู่จุดใดจากนั้นจึงหาไปให้ถึงเป้าหมายตามที่วางไว้ Frese et al. (2000) ได้กล่าวว่า ลักษณะของผู้ประกอบการที่ดีที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 7 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความต้องการความสำเร็จ 2) การยอมรับความเสี่ยง 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ 5) ความอดทน 6) เงินลงทุน และ 7) ความคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งผู้ประกอบการถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ เพราะผู้ประกอบการเป็นผู้กำหนดทิศทาง

วิสัยทัศน์ นโยบาย และกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับธุรกิจที่ตนดำเนินอยู่เพื่อผลักดันให้ธุรกิจสามารถผลิตสินค้าหรือบริการได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค (กฤตวรรณ พริ้งสกุล, 2558)

การประกอบธุรกิจก่อสร้างให้ประสบความสำเร็จผู้ประกอบการจะต้องศึกษาการดำเนินงานของธุรกิจต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจหลายด้านและจำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเนื่องจากความสำเร็จของธุรกิจส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาการปรับตัวของธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมผู้ประกอบการจะต้องติดตามและทำความเข้าใจเพื่อที่จะได้ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจปัจจัยภายในองค์การที่จะนำพาองค์การให้ไปสู่ความสำเร็จได้นั้นมีหลายตามแนวคิดของ Owens (2001) (อ้างถึงในสุริรัตน์ ชดช้อย, 2560) ซึ่งได้กล่าวว่าในองค์การใดองค์การหนึ่งนั้นจะประกอบด้วยปัจจัย 4 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านคน ปัจจัยด้านภาระงาน ปัจจัยด้านโครงสร้างและปัจจัยด้านเทคโนโลยีและปัจจัยภายนอกองค์การหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์การที่ส่งผลกระทบต่อองค์การโดยมีสภาพแวดล้อมภายนอกโดยทั่วไป โดยมีตัวแบบในการพิจารณา คือ PEST Analysis ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยด้านเทคโนโลยี (อิตรรัตน์ พิมพ์ภรณ์, 2561) และคุณภาพการบริการมีความสำคัญและมีบทบาทเป็นอย่างมากสำหรับธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง พบว่าอุตสาหกรรมบริการมีแนวโน้มที่จะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญมาจากความเป็นอยู่ตลอดจนมาตรฐานการครองชีพของประชาชนที่ดีขึ้นประชาชนได้รับการศึกษาและมีรายได้สูงขึ้นจึงส่งผลให้เกิดความต้องการการบริการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตคุณภาพบริการจึงต้องมีความหลาย หลาย และมีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีต จากกระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้การบริการเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้บริโภคในฐานะของผู้รับบริการอีกทั้งยังก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ และสังคมต่อระบบการประกอบธุรกิจความสำคัญของคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและมีการเติบโตอย่างยั่งยืน การวัดคุณภาพการบริการ ทางการตลาดจึงเป็นสิ่งทำหายของนักการตลาดทุกยุคสมัยได้มีการคิดค้นเครื่องมือต่างๆ (Seth, Deshmukh & Vrat, 2005) คุณภาพการบริการ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญทั้งในภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจกับคุณภาพการบริการจากมุมมองของลูกค้าเป็นที่ยอมรับว่าในองค์กรมีการพัฒนามากที่สุด (Fache, 2000; Nadiri and Hussain, 2005; Oh and Parks, 1997) ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จของธุรกิจ แนวโน้มของการจัดการคุณภาพมีผลต่อการส่งเสริมธุรกิจและมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศ คุณภาพการบริการมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นความสำเร็จของธุรกิจขึ้นอยู่กับคุณภาพการบริการ

ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นการศึกษารองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีปัจจัยภายนอกมากระทบในช่วงภาวะวิกฤตนี้ องค์กรจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมความ

พร้อมในการบริหารจัดการอย่างครบวงจรหรือมีการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารงานคุณภาพทั่วทั้งองค์กร มาใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมการทำความเข้าใจจุดเริ่มต้นของคุณภาพการบริการและพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันจึงทำให้โอกาสที่จะกลับมาใช้บริการที่เดิมลดน้อยลง อาจทำให้ต้นทุนภายในองค์กรและผลกำไรของยอดขายรายการทองเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จมีความไม่สมดุลกันทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานของบริษัทกับคู่แข่งการตลาดที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงเพื่อให้เป็นบริษัทที่อยู่ในใจของผู้บริโภค เพื่อประโยชน์ต่อภาพรวมและแนวโน้มที่ดีในของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดโรคโควิด – 19 จะทำให้นักการตลาดเลือกใช้แหล่งข้อมูลเพื่อการสื่อสารกับผู้บริโภคให้ตรงเป้าหมายยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

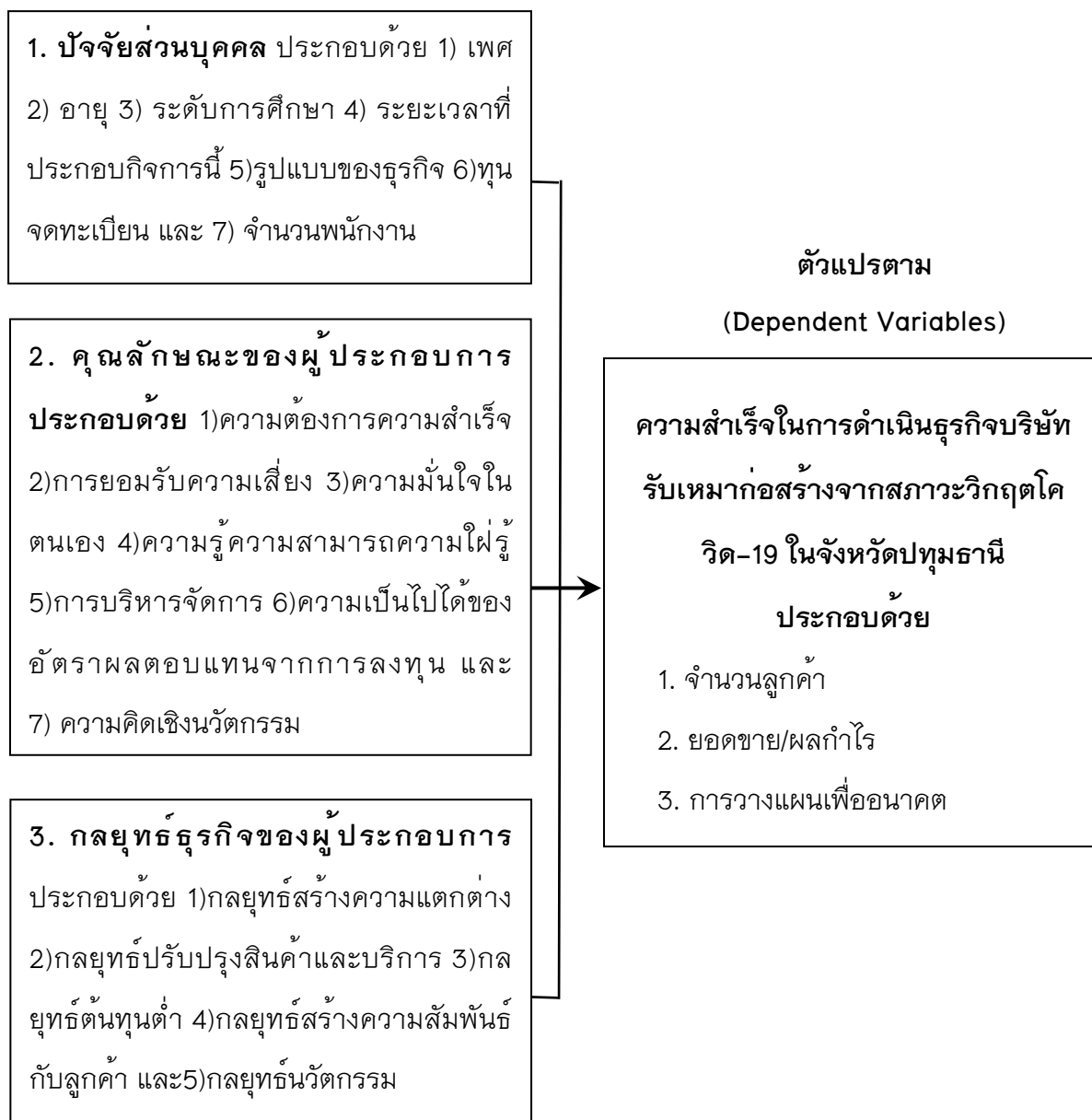
1. สำนัวจุดคุณลักษณะของผู้ประกอบการ กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ และความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤติโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี
2. ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤติโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี
3. ศึกษากลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในสภาวะวิกฤติโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยอาศัยการรวบรวมแนวคิด และทฤษฎี พร้อมทั้งทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สันเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยโดยสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

(Independent Variables)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย**ระเบียบวิธีวิจัย**

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบธุรกิจบริการบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ในเขตจังหวัดปทุมธานี ดำเนินธุรกิจในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมาซึ่งถือว่าจำนวนประชากรทั้งหมดมีขนาดใหญ่มาก อีกทั้งผู้วิจัยไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของผู้บริโภคที่ใช้บริการบริษัทรับเหมาก่อสร้างทำให้การวิจัยในครั้งนี้โดยการใช้สูตรของ (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างในธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ยอมรับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

จากการคำนวณผู้วิจัยได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 384 ตัวอย่าง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยของเพิ่มกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวน 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 7 ตอนโดยส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 2-4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรแฝงต่าง ๆ เป็นมาตรวัดแบบประมาณค่าตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับซึ่งเป็นการวัดระดับความคิดเห็นโดยมีข้อดีกว่าวิธีการอื่น ๆ เนื่องจากมีความง่ายในการใช้นิยมใช้อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะพิจารณาจากด้านผู้วิจัยหรือผู้ตอบก็ตามโดยหากต้องการแบบวัดเจตคติที่มีค่าความน่าเชื่อถือ สอดคล้องภายในตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปและมีค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดต่ำสุดควรใช้แบบวัดของลิเคิร์ทที่มี 5 มาตรา (มณฐิณี ประเสริฐลาภ, 2558) สำหรับผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้จำนวน 5 ท่าน พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีตั้งแต่ 60% ขึ้นไป หรือมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าที่คำนวณได้จะต้องมากกว่า 0.50 ($IOC > 0.50$) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) แล้วนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ โดยผู้วิจัยทำการวัดความเชื่อมั่นด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่นสูง (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานีประศาสน์, 2545)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 400 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้สถิติดังนี้ประกอบด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ค่า t-test ค่า F - test พร้อมทั้งการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คนพบว่า ส่วนใหญ่เป็น

เพศชาย จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 มีอายุ 30– 40 ปี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 มีระยะเวลาที่ประกอบกิจการนี้ 5 – 10 ปี จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 มีรูปแบบของธุรกิจทางหุ้นส่วนสามัญ/ทางหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 มีเงินทุนในการประกอบกิจการ 5,000,001 – 10,000,000 บาท จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 และส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงาน 21 – 40 คน จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้ประกอบการ กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ และความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี โดยสรุปว่า

2.1) ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการยอมรับความเสี่ยง ($\bar{X}=4.56$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาด้านความคิดเชิงนวัตกรรม ($\bar{X}=4.26$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ($\bar{X}=4.24$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.21$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านความต้องการความสำเร็จ ($\bar{X}=4.03$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และน้อยที่สุดคือด้านความมั่นใจในตนเอง ($\bar{X}=4.01$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2.2) กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.30$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ($\bar{X}=4.29$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำลูกค้า ($\bar{X}=4.11$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ($\bar{X}=4.09$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และน้อยที่สุดคือด้านกลยุทธ์นวัตกรรม ($\bar{X}=3.93$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากตามลำดับ

2.3) ความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านจำนวนลูกค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.46$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาด้านยอดขาย/ผลกำไร ($\bar{X}=4.14$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และน้อยที่สุดคือด้านการวางแผนเพื่ออนาคต ($\bar{X}=4.09$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้าง โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ตัวแปรพยากรณ์	ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้าง จากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี						
	B	S.E.	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (constant)	0.698	0.327	–	2.136	0.034	–	–
คุณลักษณะของผู้ประกอบการ							
ความต้องการความสำเร็จ	0.076	0.033	0.141	2.273	0.024*	0.661	1.505
การยอมรับความเสี่ยง	0.089	0.042	0.129	2.095	0.238	0.552	1.826
ความมั่นใจในตนเอง	0.078	0.039	0.125	2.022	0.145	0.923	1.264
ความรู้ความสามารถความใฝ่รู้	0.133	0.061	0.164	2.163	0.132	0.615	1.628
การบริหารจัดการ	0.104	0.052	0.146	2.018	0.017*	0.725	1.586
ความคิดเชิงนวัตกรรม	0.399	0.070	0.174	4.889	0.000*	0.691	1.632
กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ							
กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง	0.144	0.071	0.314	5.148	0.000*	0.371	2.616
กลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ	0.012	0.526	–	–0.316	0.645	0.468	2.213
			0.026				
กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ	0.081	–0.028	0.114	4.109	0.000*	0.656	1.596
กลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	0.075	0.296	0.412	1.919	0.012*	0.406	3.346
กลยุทธ์นวัตกรรม	0.082	0.195	0.147	2.159	0.095	0.826	1.426
R = 0.80, R ² =0.68 R ² _{Adjusted} =0.73, Sr ² =0.35, F=43.49, p<0.001							

** P<0.01, *P<0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณคุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการความสำเร็จ (Sig = .024) ด้านการยอมรับความเสี่ยง (Sig = .238) ด้านความมั่นใจในตนเอง (Sig = .145) ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ (Sig = .132) ด้านการบริหารจัดการ (Sig = .017) และด้านความคิดเชิงนวัตกรรม (Sig = .000) ตามลำดับและกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง (Sig = .000) ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ (Sig = .645) ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ (Sig = .000) ด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า (Sig = .012) และด้านกลยุทธ์นวัตกรรม (Sig = .095) ในขณะที่ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง และด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ส่วนในเรื่องกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ และด้านกลยุทธ์นวัตกรรมตามลำดับ

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัท รับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้าน ความคิดเชิงนวัตกรรม ($\beta = 0.174$) ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจาก สภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด รองลงมาด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ($\beta = 0.164$) ด้านการบริหารจัดการ ($\beta = 0.146$) ด้านความต้องการความสำเร็จ ($\beta = 0.141$) ด้านการยอมรับ ความเสี่ยง ($\beta = 0.129$) ด้านความมั่นใจในตนเอง ($\beta = 0.125$) พร้อมทั้งกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ($\beta = 0.412$) ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับ เหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด รองลงมาด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ($\beta = 0.314$) ด้านกลยุทธ์นวัตกรรม ($\beta = 0.147$) ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ($\beta = 0.114$) และด้านกลยุทธ์ ปรับปรุงสินค้าและบริการ ($\beta = 0.026$) ตามลำดับ

นอกจากนี้พบว่าค่า Multiple R=0.80 สมประสิทธิ์การกำหนด ($R^2 = 0.820$) แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของคุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัท รับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี โดยคุณลักษณะของผู้ประกอบการด้าน ความต้องการความสำเร็จ ด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความรู้ความสามารถ ความใฝ่รู้ ด้านการบริหารจัดการ และด้านความคิดเชิงนวัตกรรม และกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ด้านกลยุทธ์ สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และด้านกลยุทธ์นวัตกรรม ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัท รับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 68.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 32.00 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่น ซึ่งจากการตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งค่า VIF ที่มีค่าเกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ 1.264 – 3.46 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมี ความสัมพันธ์ กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ (Zikmund, Babin, Carr, & Griffin, 2013 : 590)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนิน ธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี โดยสรุปผลการทดสอบ ค่าสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการ ความสำเร็จ ด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ด้าน การบริหารจัดการ และด้านความคิดเชิงนวัตกรรม และกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้าง ความแตกต่าง ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ด้านกลยุทธ์สร้าง ความสัมพันธ์กับลูกค้า และด้านกลยุทธ์นวัตกรรมได้ผลสรุปว่า คุณลักษณะและกลยุทธ์ของผู้ประกอบการ

ที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการความสำเร็จด้านการบริหารจัดการ และด้านการสร้างนวัตกรรมเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของธุรกิจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้ประกอบการธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดปทุมธานี มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นการปรับปรุงหรือดัดแปลงกระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยและง่ายต่อการปฏิบัติรวมถึงยังให้ความสำคัญกับการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ มาเพิ่มมูลค่าของสินค้าและยังสามารถใช้นวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Ogawa (1995) ที่กล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้คุณเป็นองค์กรที่มีความโดดเด่น และมีความแตกต่างอัน เป็นเอกลักษณ์ของคุณ Frese et al. (2000); ฝนทิพย์ ชาริไสว; ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ (2555); Krauss et al. (2005); วันวิสาข์ โชคพรหมอนันต์ และ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2558) ที่ทำการวิจัยแล้วพบว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ด้านความคิดเชิงนวัตกรรมมีผลต่อความสำเร็จในการ ประกอบธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างไรก็ตามผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิราณี เมฆมอย (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็ก ที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการบริหารจัดการคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทางการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยต้องวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวพร้อมทั้งคุณภาพและการบริการ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานสากลต่อไป พร้อมทั้งผลงานวิจัยของกมลพร กัลยาณมิตร (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal) พบว่าโดยผู้บริหารต้องสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการในการเข้าถึงและสร้างความ ไว้วางใจแก่ผู้บริโภคผ่านเทคโนโลยี ด้านแนวทางการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่ พบว่าองค์กรต้องปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตร การตัดสินใจต้องฉับไวและยืดหยุ่น พร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มช่องทางความหลากหลาย ทางการตลาด เน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง ความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการ วางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งงานวิจัยของพีระพงษ์ วรภัทร์ตระกูล (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). พบว่า การดำเนินงานขององค์กรในรูปแบบความปกติใหม่ ต้องตั้งอยู่บนหลักของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องพร้อมและไวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการตัดสินใจต้องฉับไวและยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดโดยเน้นด้านคุณภาพ ด้านการสร้างแตกต่าง และด้านความปลอดภัย เพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต

2. สำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ในขณะที่ปัจจัยที่ไม่ส่งผลกับความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง และด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ส่วนในเรื่องกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ และด้านกลยุทธ์นวัตกรรมตามลำดับ ตามลำดับ โดยกลยุทธ์ระดับองค์กร เป็นตัวแปรสำคัญลำดับที่สอง ที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานีต้องมีการกำหนดแผนการดำเนินงานของธุรกิจในระยะยาวอย่างชัดเจนเพื่อที่จะสร้างกำไรสูงสุด มีแผนในการมองหาตลาดใหม่ ๆ ให้กับธุรกิจอยู่เสมอ มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาทดแทน สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จเพิ่มมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของบุญเรือน ทองทิพย์ (2563) โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal พบว่าองค์การต้องปรับเปลี่ยน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตรพึ่งพาอาศัยกันทั้งกับผู้มีส่วนได้เสียการตัดสินใจต้องฉับไว และยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดเน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาดและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชา พงศ์ถาวราภิณู (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการของธนาคารพาณิชย์เอกชนสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า องค์ประกอบการสร้างสรรค์คุณค่ารวมทั้ง 6 องค์ประกอบส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าตามลำดับ พร้อมทั้ง ญัณฐพันธ์ เขจรนันท์ (2552) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์ระดับองค์กรเป็นแนวทางการดำเนินงานขององค์กร เป็นการวางอนาคตของธุรกิจโดยการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของบริษัทให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้อ้างไว้ สอดคล้องกับการวิจัยของสุพาดา สิริกุดตา (2556) ที่พบว่ากลยุทธ์ระดับองค์กรเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการนำมาใช้และที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์กร ธุรกิจในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรรัตน์ ชตชัย (2560) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่น และความไว้วางใจในการซื้อสินค้าทางเว็บไซต์ก็จะส่งผลต่อความพึงพอใจ ของผู้บริโภคจนเกิดพฤติกรรมการตั้งใจซื้อสินค้าทางเว็บไซต์ พร้อมทั้ง การศึกษาของ Verbano, C., Karen Venturini, K. (2013) พบว่า การดูแลลูกค้าเป็นคุณค่าการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า ที่มีความ พึงพอใจมีแนวโน้มที่จะรับรู้คุณค่าโดยการซื้อซ้ำ

3. ความสำเร็จของธุรกิจ คือ การดำเนินการในองค์การทุกกระบวนการเพื่อมุ่งให้ได้มาซึ่งผลกำไรมากที่สุด โดยสามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่มุ่งสนองต่อ ความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ซึ่งผู้ที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าจะส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ เนื่องด้วยผู้ประกอบการมีเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน และผู้ประกอบการ

ดูแลรายรับ-รายจ่ายในธุรกิจอยู่สม่ำเสมอ โดยผู้ประกอบการมี การอัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการติดต่อสื่อสารและดูแลลูกค้าอย่างต่อเนื่อง และมีการวางแผนในการทำงานก่อนอยู่ สม่ำเสมอซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Zimmerer & Scarborough (1996); Frese et al. (2000) ได้กล่าวว่า ลักษณะของผู้ประกอบ การที่ประสบความสำเร็จนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ ความต้องการความสำเร็จ พยายามค้นหาหนทางที่นำไปสู่ความสำเร็จซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจที่จะทำงานนั้น ๆ ให้ดีกว่าเดิมเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1) จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ การบริหารจัดการ และการสร้างนวัตกรรม ดังนั้นธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดปทุมธานี ควรจะมีความมั่นใจในตนเอง เปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ และนำนวัตกรรม เข้ามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ พร้อมทั้งผู้ประกอบการจะต้องมีแหล่งเงินทุน มีเป้าหมายในการทำธุรกิจที่ชัดเจน อีกทั้งผู้ประกอบการจะต้องดำเนินธุรกิจด้วยการสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของตลาดเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันอย่างรวดเร็ว

1.2) จากผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ดังนั้นธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในจังหวัดปทุมธานีสามารถนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเรื่องกลยุทธ์ธุรกิจที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำความรู้จากการวิจัยนี้ไปใช้แก้ไขปัญหาก็กำลังเกิดขึ้นในธุรกิจได้ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินธุรกิจให้เป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้ก็เพื่อลดปัญหาการเลิกกิจการลงได้

1.3) จากผลการวิจัยโดยมุ่งเน้นให้มีการให้ผู้ประกอบการมีความรู้ความสามารถในการตัดสินใจ โดยใช้ประสบการณ์ข้อมูลต่าง ๆ ทางธุรกิจ ดังนั้น ผู้ประกอบการสามารถวางแผนที่จะขยายธุรกิจให้มีสินค้าและบริการที่ครอบคลุมครบวงจร แล สามารถวางแผนระยะยาวในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในอนาคต รวมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนโดยสามารถทำแผนขึ้นมาใหม่ เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การดำเนินงานในอนาคตเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการทำนายประสิทธิภาพองค์การ เพื่อที่จะได้กำหนดตัวแปรใหม่ ๆ มาใช้ในการทำวิจัยอยู่เสมอเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์การต่อไป

2.2) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อยอดในงานวิจัยครั้งนี้ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ หรือภูมิภาคเพื่อให้ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ครอบคลุมทั่วประเทศ

2.3) ควรเพิ่มเติมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกจากปัจจัยที่งานวิจัยฉบับนี้ได้แสดงไว้เพื่อให้เกิดการนำไปประยุกต์ใช้ตามบริบทและองค์กรนั้น ๆ ต่อไป และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1)*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือดูแลสังคมจิตใจบุคลากรสุขภาพในภาวะวิกฤตโควิด-19*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *แนวทางการจัดบริการเพื่อรองรับผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสถาบัน/โรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิต ฉบับที่ 1/2563*. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- กฤตวรรณ พริ้งสกุล. (2558). ปัจจัยเกื้อหนุนกลยุทธการสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขันธุรกิจ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 3(2), 97-107.
- กมลพร กัลยาณมิตร (2564). การนำกลยุทธการบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal). *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 402 – 422.
- จารุพร ชันธนนท์ และวสุธิดา นุริตมนต์. (2562). คุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 33(108), 132-144.
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ถิรรัตน์ พิมพาภรณ์. (2561). *กลยุทธ์การจัดการความสุขในการทำงานขององค์กร: ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 434-446.

- พีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2564). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 60–71.
- ศิริภาณี เมฆลอย. (2564). การบริหารจัดการคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็ก ที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. ในเอกสารการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (ครั้งที่ 18). มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. เรื่องก้าวนำสังคมวิถีชีวิตใหม่ด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม. หน้า 176–184.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวีรัตน์ ชดช้อย. (2560). อิทธิพลการกำกับของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีต่อความภักดีของลูกค้า อย่างยั่งยืนของอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ (ปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรุณกมล ศุขเอนก. (2562). กลยุทธ์การบริหารจัดการของธนาคารพาณิชย์เอกชนสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Berger–Walliser, G., Bird, Robert C., & Haapio, H. (2011). Promoting business success through contract visualization. *Journal of Law, Business, and Ethics*, 17, 55–75.
- Chittithaworn, C., Islam A., Keawchana T., & Hasliza, D. (2001). Factors Affecting Business Success of Small & Medium Enterprises (SMEs) in Thailand. *Asian Social Science*, 7(5), 180 –190.
- Verbano, C., Venturini, K. (2013). Managing Risks in SMEs: A Literature Review and Research Agenda. *Journal of Technology Management and Innovation*, 8(3), 186–197.
- Frese, M., Stefanie I Krauss., Christian Friedrich., & Jens M Unger. (2000). Entrepreneurial orientation: A psychological model of success among southern African small business owners. *European journal of work and organizational psychology*, 14(3), 315–344.
- Fache , W. (2000). Methodologies for innovation and improvement of services in tourism. *Managing Service Quality*, 10(6), 356–66.
- Kotler, P. & Keller, K.L. (2006). *Marketing management*, 12th ed. NJ: Pearson International.
- Kotler, P. (2001). *Principles of Marketing*, 2nd edition, Hemel Hempstead: Prentice–Hall.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. 10th ed., New Jersey: Prentice–Hall.
- Kotler, P. (1994). *Marketing Management Analysis, Planning, Implementation, and control*, 8th ed., New York: Prentice hall.

- Nadiri, H. and Hussain, K. (2005). Perceptions of service quality in north Cyprus hotels. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17(6), 469–480.
- Oh, H. and Parks, S.C. (1997). Customer satisfaction and service quality: a critical review of the literature and research implications for the hospitality industry. *Hospitality Research Journal*, 20(3), 35–64.
- Pletnev D.a & Barkhatov V.a. (2016). Business Success of Small and Medium Sized Enterprises in Russia and Social Responsibility of Managers. *Procedia–Social and Behavioral Sciences*, 221(2), 185–193.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. & Berry, L. (1985). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. *the Journal of Marketing*, 49(4), 41–50.
- Parasuraman, A., Zeithaml, A. & Berry, L.(1990). An Empirical Examination of Relationships in an Extended Service Quality Model. *Marketing Science Institute Research Program Series*, 12, 90–122.
- Seth, N., Deshmukh, S.G. and Vrat, P. (2005). Service quality models: a review. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 22(9), 913–949.
- Zimmerer, T.W. & Scarborough, N.M. (1996). *Entrepreneurship and New Venture Formation*. New York: Prentice Hall.

การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์

Organizational management affecting quality of work-life during the
COVID-19 epidemic situation in the Warehouse Organization, Ministry of
Commerce

ศิริณี เมฆลอย

Siranee Makloy

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University, Thailand.

E-mail: snmm9899@gmail.com

Received November 29, 2021; Revised May 27, 2022; Accepted June 5, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการองค์การ และคุณภาพชีวิตการทำงานบุคลากรจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 คน โดยใช้สูตรของเครจซ์และมอร์แกน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F - test ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์แบบถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากร พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในเรื่องระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. ความสัมพันธ์การบริหารจัดการองค์การ และคุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า การบริหารจัดการองค์การในด้านลักษณะของหน่วยงาน ($r = .943$) และคุณภาพชีวิตการทำงานในด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ($r = .856$) มีความสัมพันธ์ในระดับสูงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของบุคลากรในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=5.34$, $F=28.52$, $p<0.001$)

3. ข้อค้นพบที่น่าสนใจ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 โดยผู้นำน้องการต้องมียุทธศาสตร์ และพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาดและมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการองค์กร; คุณภาพชีวิตการทำงาน; มาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดโรคโควิด-19

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare organization management between the quality of work-life of personnel from the COVID-19 epidemic situation in the Public Warehouse Organization, Ministry of Commerce, classified by personal factor; and 2) to study the relationship of organization management between the quality of work-life of personnel from the COVID -19 epidemic situation in the Public Warehouse Organization, Ministry of Commerce. This quantitative research consisted of a sample of 230 people using the Krejcie and Morgan formula. The tools used for data collection were questionnaires. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, One-Way ANOVA, Pearson correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The finding indicated that:

1. Comparison of personal data of personnel found that overall, there was no difference, except for educational level and monthly income which were statistically different at the .05 level.

2. The relationship between organizational management and quality of work-life found that organization management in terms of organizational characteristics ($r = .943$) and quality of working life in a hygienic and safe environment ($r = .856$) had a high correlation with the situation of the COVID-19 epidemic among personnel in the Warehouse Organization, Ministry of Commerce ($R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=5.34$, $F=28.52$, $p<0.001$).

3. Interesting findings from the COVID-19 epidemic situation, the organization leaders need to be visionary and responsive to change, implementing management strategies in a new normal with an emphasis on epidemic safety and planning to cope with current and future uncertainties.

Keywords: Organization Management; Quality of work-life; Surveillance Measures Prevention and Control of COVID-19

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) ได้แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลกซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากประกอบกับองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด 19 มีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะเกิดการติดต่อของโรคโควิด 19 ที่มากับผู้เดินทางซึ่งมาจากกลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยหรือประเทศที่มีพรมแดนติดกับกลุ่มประเทศ ดังกล่าวซึ่งมีสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่อง จึงมีประกาศกำหนดให้ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพิ่มเติม (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกชะลอตัวกว่าที่คาดไว้เดิมมาก ภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกของไทย ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Wongmonta, 2021) การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ จะมีการคำนึงถึงความปลอดภัยและสุขอนามัยเป็นอันดับที่สำคัญมากที่สุด (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และอริยา พงษ์พานิช, 2564) ประเทศที่ได้รับผลกระทบหนักจากการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างของโควิด-19 นั้นยังไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อไหร่ (ธนาคารกรุงไทย, 2563) ดังนั้นภายใต้การนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และการกำกับดูแลของพลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี มีนโยบายให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับของสังคม ได้ใช้ความรู้ความสามารถมาทำงานร่วมกันเพื่อก้าวผ่านพ้นวิกฤติจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ไปให้ได้ตามแนวทาง “รวมไทยสร้างชาติ” โดยจะจัดตั้งศูนย์อำนวยการแรงงานแห่งชาติ (ศอร.) เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหา คนว่างงานเชิงรุก บริหารจัดการแรงงานทั้งระบบและครอบคลุมทุกมิติ ให้ได้ในทุกจังหวัดที่ได้รับผลกระทบทุกคนมีบทบาทในการช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมาย (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ภายใต้การจัดทำแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ ครึ่งนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำแนวคิด “ล้มแล้วลุกไว” อันประกอบด้วย การพร้อมรับ การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งเท่าทัน มีศักยภาพในการรับและลดความเสี่ยง สามารถสร้างสรรค์ผลประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม (ดาวรุ่งรดา วงษ์ไกร, 2563) องค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรเพราะบุคลากรเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการทำงานที่ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งยังมีผลต่อความก้าวหน้าและเสื่อมถอยขององค์กรบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันภารกิจให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจเนื่องจากแรงจูงใจนั้นมีอิทธิพลต่อผลิตผลของงาน ซึ่งจะมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นขึ้นอยู่กับการจูงใจในการทำงาน ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายนักที่พนักงานจะตอบสนองต่องานโดยที่ขาดแรงจูงใจ (ธนะพัฒน์ วิริต, 2564) องค์การคลังสินค้าจะสามารถดำเนินภารกิจต่อไปได้นั้นผลการดำเนินงานต้องมีคะแนนประเมินผลสำเร็จของงานจากสำนักงานคณะกรรมการ

รัฐวิสาหกิจ (สตร.) อยู่ในระดับคะแนนที่สูงขึ้นจากปีที่ผ่านมาซึ่งจะวัดได้จากผลสำเร็จและประสิทธิภาพของงานองค์การคลังสินค้า จึงควรให้ความสำคัญในการกำกับดูแลอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนที่ยังขาดหรือเป็นจุดอ่อน ให้ความสำคัญกับปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันกับองค์การ และการคงอยู่กับองค์การ (ศิริศักดิ์ จังคศิริ และ กฤษดา เขียววัฒนสุข, 2564) เพื่อให้้องค์การสามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์การทุกด้านให้ได้มาตรฐานต่อไป

ภาวะผู้นำและวัฒนธรรมองค์การจำเป็นต้องอาศัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน แต่เนื่องจาก ภาวะดังกล่าวเป็นผลให้พนักงาน และลูกจ้าง ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงานองค์การคลังสินค้า จึงจำเป็นต้องเข้าใจว่า อะไรคือแรงจูงใจที่จะทำให้พนักงาน และลูกจ้างเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ดังนั้นการมองเห็นภาพในอนาคตโดยการนำกลยุทธ์มาสู่การปฏิบัติดังที่ ลอเรนซ์ จี. เฮอปี เนียก ได้กล่าวถึง 4 องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและบรรลุผลลัพธ์ตามที่้องค์การต้องการได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงปัจจัยสภาพแวดล้อมทางด้านการจัดการ 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) โครงสร้างองค์การและ 4) ภาวะผู้นำองค์การ (Lawrence, 2005) โดยผลกระทบของปัจจัยทั้ง 4 ดังกล่าวจะส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน หากผู้บริหารสามารถ บริหารจัดการปัจจัยทั้ง 4 ได้เป็นอย่างดีและสอดคล้องกันทำให้คาดคะเนได้ว่า้องค์การสามารถ นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามที่้องค์การต้องการ ทำให้เห็นแนวทางของผู้ประกอบการในยามที่ธุรกิจหยุดชะงักแต่ต้นทุนไม่ได้หยุดตาม ก็คือ การใช้กลยุทธ์ดำเนินการ “ลดต้นทุนคงที่ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เจรจายืดเหนียวเครดิตกับคู่ค้า ทำตลาด ออนไลน์เสริม”

ดังนั้นการบริหารองค์การจะเปลี่ยนแปลงจากเดิมเข้าสู่ยุคภาวะความปกติใหม่ (New Normal) และจะอยู่กับการทำงานในรูปแบบความปกติใหม่ตลอดไป เช่น การทำงานที่บ้าน (Work from Home) การประชุมออนไลน์รวมถึงการติดต่อลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pender (1996) พบว่า การมีสุขภาพที่ดีย่อมเกิดจากการที่บุคคลทำกิจกรรมอันเกิดจากการมีคุณภาพชีวิตที่ดี 3 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ การมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้นจึงเป็นประเด็นการศึกษาที่น่าสนใจว่าจากความตระถึงในสภาวะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยได้ดำเนินการทุกมาตรการอย่างเข้มงวดแล้ว การได้รับความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงจึงมีความจำเป็นอย่างต่อการวางแผนและพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความพร้อมที่จะนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จเกิดวัฒนธรรมองค์การที่ดี เกิดขวัญและกำลังใจ เกิดผลดีในทางจิตวิทยา และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และการบริหารทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการองค์การ และคุณภาพชีวิตการทำงานบุคลากรจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์

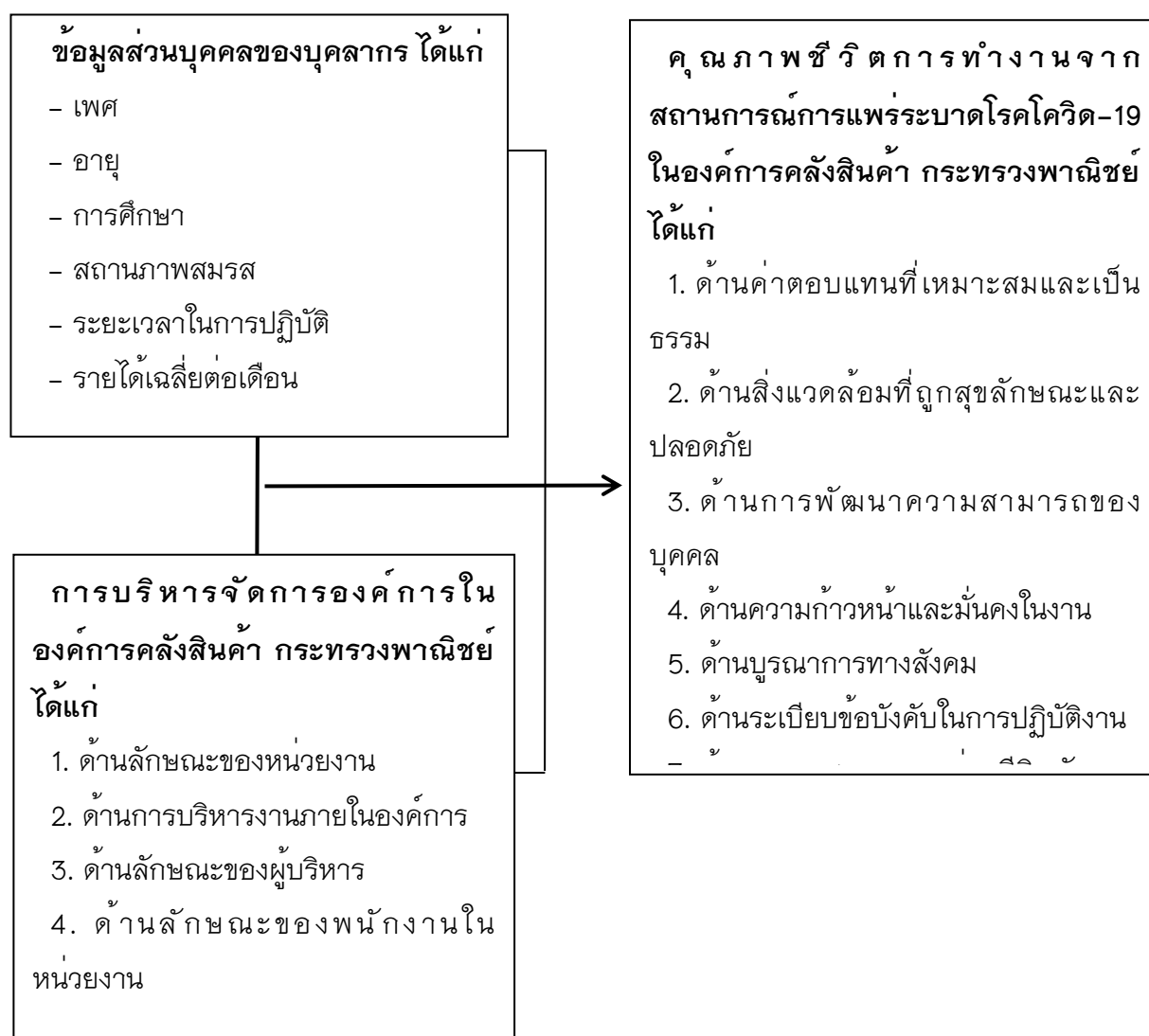
สมมติฐานการวิจัย

การศึกษานี้โดยผู้วิจัยสามารถตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. บุคลากรที่มีข้อมูลส่วนบุคคล แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์การ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์
3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์การ มีอิทธิพลทางตรงร่วมกันต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานแนวความคิดของ ฮิวส์ และคัมมิงส์ (Huse & Commings, 1980 อ้างถึงในพัสสรณ์ วรภัทร์ธิระกุล, 2562) พร้อมทั้งการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยต่างๆ โดยผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวความคิดของงานวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย โดยผู้วิจัยสามารถเขียนเป็นระบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากประชากร ได้แก่ บุคลากร องค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ จำนวน 397 คน และลูกจ้างองค์การคลังสินค้า จำนวน 118 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 515 คน (ข้อมูลจากส่วนงานทรัพยากรบุคคล สำนักบริหารกลาง ณ ตุลาคม 2563 องค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์) การคำนวณประชากรกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie and Morgan, 1970) ยอมรับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนเท่ากับ 225 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยขอเพิ่มเป็น 230 คน เพื่อป้องกันการเก็บข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์จากแบบสอบถามที่ได้รับตามลำดับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเครื่องมือไปทดลอง

ใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามด้วยวิธีวัดความสอดคล้องภายในของข้อคำถามจากแบบสอบถาม 30 ชุด ได้ค่า α - Coefficient เท่ากับ 0.870 ซึ่งถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือตามหลักสถิติ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 230 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ (2) สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าที่ (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) พร้อมทั้งวิเคราะห์เชิงซ้อนด้วยวิธี Fisher's Least Significant Difference หรือ (LSD) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 230 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 55.20 ส่วนใหญ่มีอายุ 25- 34 ปี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 56.80 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 33.80 ส่วนใหญ่มีระดับตำแหน่งงานเป็นพนักงาน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 71.00 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 11-16 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยสรุปว่า

2.1) การบริหารจัดการองค์การ พบว่า ด้านลักษณะของหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุด ($\bar{X} = 3.60$) รองลงมาด้านลักษณะของผู้บริหารโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.57$) ด้านการบริหารงานภายในองค์การโดยรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.56$) และด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.54$) ตามลำดับ

2.2) คุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่า ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ($\bar{X} = 4.08$) มีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุด รองลงมาด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ($\bar{X} = 4.04$) ด้านบูรณาการทางสังคม ($\bar{X} = 4.03$) ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ($\bar{X} = 4.00$) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง

สุขลักษณะและปลอดภัย ($\bar{X} = 3.78$) ด้านระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.70$) ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 3.61$) และด้านการปฏิบัติงานในสังคม ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรต่อการบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้ากระทรวงพาณิชย์ ใช้สถิติทดสอบความแตกต่างของค่าที่ (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) ใช้วิธี Fisher's Least Significant Difference หรือ (LSD) โดยนำเสนอตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรต่อการบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากร

N = 230

การบริหารจัดการองค์การ	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	รายได้ต่อเดือน	ระดับตำแหน่งงาน	ประสบการณ์ทำงาน
1. ด้านลักษณะของหน่วยงาน	.300	.340	.056	.293	.383	.981
2. ด้านการบริหารงานภายในองค์การ	.056	.425	.117	.391	.841	.022*
3. ด้านลักษณะของผู้บริหาร	.039*	.166	.262	.068	.319	.001*
4. ด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงาน	.268	.841	.131	.266	.081	.843
คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากร	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	รายได้ต่อเดือน	ระดับตำแหน่งงาน	ประสบการณ์ทำงาน
1. ด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม	.326	.523	.017*	.035*	.327	.086
2. ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกละเลยสุขลักษณะและปลอดภัย	.045*	.392	.251	.492	.828	.166
3. ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล	.229	.447	.554	.076	.068	.120
4. ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน	.012*	.145	.789	.178	.052	.224
5. ด้านบูรณาการทางสังคม	.889	.213	.124	.801	.061	.705

คุณภาพชีวิตในการทำงาน ของบุคลากร	เพศ	อายุ	ระดับ การศึกษา	รายได้ ต่อเดือน	ระดับ ตำแหน่ง งาน	ประสบการณ์ ทำงาน
6. ด้านระเบียบข้อบังคับในการ ปฏิบัติงาน	.670	.741	.069	.941	.702	.112
7. ด้านความสมดุลระหว่าง ชีวิตกับการทำงาน	.320	.256	.065	.136	.608	.141
8. ด้านการปฏิบัติงานในสังคม	.516	.068	.059	.012*	.915	.088

*P<0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปว่า 1)การบริหารจัดการองค์การในด้านการบริหารงานภายในองค์การบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องประสบการณ์ทำงาน และด้านลักษณะของผู้บริหารบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องเพศและประสบการณ์ทำงาน 2)คุณภาพชีวิตการทำงานในด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม บุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องเพศ และด้านการปฏิบัติงานในสังคมรายได้ต่อเดือน ยกเว้น ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ด้านบูรณาการทางสังคม ด้านระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์การ มีความสัมพันธ์ในระดับสูงต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยนำเสนอตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยวิเคราะห์อำนาจการทำนายปัจจัยด้านการบริหารจัดการองค์การมีอิทธิพลทางตรงร่วมกันต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร

N = 230

คุณภาพชีวิตการทำงานในสถานการณ์ การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในองค์การ คลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์	สัมประสิทธิ์ถดถอย		R ²	R ² _{adj}	Sr ²	R ² Change
	(Coefficient)					
	B	β				
1. ด้านลักษณะของหน่วยงาน	0.404	0.462	0.735	0.540	4.332	0.540
2. ด้านการบริหารงานภายในองค์การ	2.623	0.193	0.760	0.578	4.154	0.038
3. ด้านลักษณะของผู้บริหาร	0.520	0.293	0.771	0.594	4.081	0.016
4. ด้านลักษณะของพนักงานใน หน่วยงาน	3.608	0.174	0.840	0.810	0.280	0.040

(R²= 0.84, R²_{Adjusted}=0.83, Sr²=5.34, F=28.52, p<0.001)

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่าตัวแปรซึ่งเป็นปัจจัยศึกษาสามารถร่วมกันทำนาย การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ พบว่า $R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=5.34$, $F=28.52$, $p<0.001$) ตัวแปรที่เป็นปัจจัยทำนายในแต่ละด้าน ได้แก่

1. ด้านลักษณะของหน่วยงาน โดยอำนาจทำนายในโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2= 0.735$, $R^2_{Adjusted}=0.540$, $B=0.404$, $95\%CI= 0.325-0.487$, $\beta=0.462$, $p< 0.001$)
2. ด้านการบริหารงานภายในองค์การ โดยอำนาจทำนายร้อยละ 5.58 อำนาจทำนายของโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2= 0.760$, $R^2_{Adjusted}= 0.578$, $R^2_{changed}=0.038$; $B=2.623$, $95\%CI= 1.653-3.594$, $\beta=0.193$, $p< 0.001$)
3. ด้านลักษณะของผู้บริหาร โดยอำนาจทำนายของโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2= 0.771$, $R^2_{Adjusted}= 0.594$, $R^2_{changed}=0.016$; $B=0.520$, $95\%CI= 0.352-0.687$, $\beta=0.293$, $p< 0.000$)
4. ด้านลักษณะของพนักงานในหน่วยงานโดยอำนาจทำนายของโมเดลที่ดีที่สุด ($R^2= 0.779$, $R^2_{Adjusted}= 0.606$, $R^2_{changed}=0.012$; $B=3.608$, $95\%CI= 2.243-4.937$, $\beta=0.174$, $p< 0.001$)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยประเด็นที่ 1 การบริหารจัดการองค์การ และคุณภาพชีวิตการทำงานบุคลากรจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยสรุปว่าการบริหารจัดการ องค์การ พบว่าด้านลักษณะของหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุด (และคุณภาพชีวิตการทำงาน พบว่าด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล มีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงสุดโดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาระพัฒน์ วิริต (2564) การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคาร สูงในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดทิศทาง กำหนดเป้าหมาย และเลือกวิธีการทำงานที่ดี ที่สุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภา พงศ์ถาวรภิญโญ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการของธนาคารพาณิชย์เอกชนสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า 6 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบด้านบริการ องค์ประกอบด้านความสามารถการผลิตร่วมของลูกค้า องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี และการสื่อสาร องค์ประกอบด้านอรรถประโยชน์ที่ได้รับ องค์ประกอบด้าน บริการที่ เฉพาะเจาะจง และ องค์ประกอบด้านประสบการณ์ที่ได้รับ 3) องค์ประกอบการสร้างสรรค์ คุณค่ารวมทั้ง 6 องค์ประกอบส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าตามลำดับ พร้อมทั้งผลงานวิจัยของถิรรัตน์ พิมพาภรณ์ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดการความสุขในการทำงานขององค์การ: ปัจจัยเชิง สาเหตุและผลลัพธ์ ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงานเป็นแรงจูงใจสำคัญของพนักงาน หาก พนักงานเกิดความสุขในการทำงานแล้วสามารถส่งผลดีทั้งต่อพนักงานและองค์การ ซึ่งการสนับสนุนจาก องค์การนับว่ามีส่วนสำคัญต่อการสร้างความสุขในการทำงานของพนักงานโดยองค์การควรนำแนวทางการ สร้างสุขในการทำงานมาจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์องค์การตามลำดับ

ผลการวิจัยประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากร ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยสรุปว่า 1)การบริหารจัดการองค์การในด้านการบริหารงานภายในองค์การ บุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องประสบการณ์ทำงาน และด้านลักษณะของผู้บริหารบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องเพศและประสบการณ์ทำงาน 2)คุณภาพชีวิตการทำงานในด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม บุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงานบุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องเพศ และด้านการปฏิบัติงานในสังคมรายได้ต่อเดือน ยกเว้น ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล ด้านบูรณาการทางสังคม ด้านระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพัลลภสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร) พบว่า บุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์ทำงาน ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พร้อมทั้งผลงานวิจัยของนิวัฒน์สร้อย และพีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรต่อปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยสรุปว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ .05 ตามลำดับ

ผลการวิจัยประเด็นที่ 3 ความสัมพันธ์การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในองค์การคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยสรุปว่า $R^2=0.84$, $R^2_{Adjusted}=0.83$, $Sr^2=5.34$, $F=28.52$, $p<0.001$) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุธา พงศ์ถาวร ภิญโญ. (2562). ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการของธนาคารพาณิชย์เอกชนสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า องค์ประกอบการสร้างสรรค์คุณค่ารวมทั้ง 6 องค์ประกอบส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้า พร้อมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของกมลพร กัลยาณมิตร (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal) พบว่าโดยผู้บริหารต้องสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการในการเข้าถึงและสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภคผ่านเทคโนโลยี ด้านแนวทางการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่ พบว่า องค์การต้องปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตร การตัดสินใจต้องฉับไวและยืดหยุ่น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มช่องทางความหลากหลาย ทางการตลาด เน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง ความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งผลงานวิจัยของบุญเรือน ทองทิพย์ (2563) โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. พบว่า องค์การต้อง

ปรับเปลี่ยน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตรพึ่งพาอาศัยกันทั้งกับผู้มีส่วนได้เสียการตัดสินใจต้องฉับไว และยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดเน้นคุณภาพสร้างความแตกต่าง เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาด และสอดคล้องกับการศึกษาของโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธนวัฒน์ วิเศษสมบัติ (2561) พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานความพึงพอใจในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กรมีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการของพนักงานในอุตสาหกรรมยานยนต์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของของวรชัย สิงห์ฤกษ์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2560) พบว่า การบริหารองค์การมีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งการสนับสนุนจากองค์การและความก้าวหน้าในงานอาชีพตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย พบว่า การที่องค์กรจะสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานที่ทำงานนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องของหน่วยงานเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นเรื่องของความร่วมมือทั้งสองฝ่าย คือ ในส่วนของนายจ้างหรือฝ่ายองค์กรและฝ่ายลูกจ้างหรือพนักงาน โดยที่ทั้งสองฝ่ายต้องมีแนวทางในการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีร่วมกัน และเกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย รวมทั้งคุณภาพชีวิตในการทำงาน ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร ดังนั้น สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานที่ทำงานต้องมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีรู้สึกที่ดีต่องาน มีความมั่นคง ทำให้เกิดความสุข โดยจะส่งผลดีทั้งตัวบุคคลและองค์กรนำเสนอได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1) จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารขององค์กรต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสุขและมีแรงจูงใจเพื่อความพึงพอใจในการทำงาน ก็มักจะได้ผลลัพธ์ และผลการดำเนินการที่น่าพอใจแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มใจ เพื่อให้มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ทำให้สำเร็จลุล่วงซึ่งจะส่งผลต่อการนำพาองค์กรไปสู่ผลสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

1.2) จากผลการวิจัยพบว่าองค์กรต้องปรับเปลี่ยน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตรพึ่งพาอาศัย กันทั้งกับผู้มีส่วนได้เสีย การตัดสินใจต้องฉับไว และยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาด เน้น คุณภาพ สร้างความแตกต่าง เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต และข้อเสนอแนะในการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่

1.3) จากผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มบุคลากรองค์กรคลังสินค้า กระทรวงพาณิชย์ให้เพียงพอกับภาระงานเพื่อให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีการสนับสนุนให้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยเหลือประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน สะดวกต่อการจัดเก็บข้อมูล และประหยัดเวลาในการค้นหาได้อย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นปัจจัย ทรัพยากร และควรนำการเปลี่ยนแปลง โดยการเปลี่ยนแปลงตนเองก่อนและเป็นแบบอย่างสม่ำเสมอในรูปแบบความปกติใหม่ ต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตจึงควรที่จะศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการทำนายในระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งการกำหนดตัวแปรใหม่ ๆ มาใช้ในการทำวิจัยอยู่เสมอเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กรต่อไป

2.2) ควรมองปัจจัยอื่นๆ ที่ความแตกต่างไปจากงานวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดมุมมองด้านแนวคิดที่หลากหลายให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งควรเปลี่ยนเครื่องมือหรือเทคนิคในการวิจัย เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งการร่วมกันทำความเข้าใจปัญหา นำมาเชื่อมโยงกับความสามารถและกำหนดทางเลือกใหม่ ของการบริหารมีความปรารถนาร่วมกันที่จะผลักดันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ นำไปสู่ความสำเร็จในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). การนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal). *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 402 – 422.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548* (ฉบับที่ 1). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ดาวรุ่งรดา วงษ์ไกร. (2563). การบริหารจัดการองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานตามมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของบุคลากรสำนักงานหลักประกันสุขภาพ สาขาเขตพื้นที่ 13 กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 7(2), 257–269.
- ถิรรัตน์ พิมพาภรณ์. (2561). กลยุทธ์การจัดการความสุขในการทำงานขององค์กร: ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์. ใน *คู่มือนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนวัฒน์ วิเศษสมบัติ และ ลลิตา ไชยะกุล. (2561). ผลกระทบของแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความผูกพันต่อองค์กร ที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการอุตสาหกรรมยานยนต์ของเขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด 1 จังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 4(3), 14–26.
- ธนะวัฒน์ วิริต. (2564). การบริหารจัดการความปลอดภัยด้านอัคคีภัยของอาคารอยู่อาศัยประเภทอาคารสูงในกรุงเทพมหานคร. *Journal of Roi Kaensarn Acadami*, 6(9), 113–125.
- ธนาคารกรุงไทย. (2563). *แนวโน้มธุรกิจท่องเที่ยวในปี 2020*. กรุงเทพฯ : ธนาคารกรุงไทย.
- นิวัฒน์ รังสรัย และพีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2564). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 60–71.
- บุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 434–446
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)). (5 มีนาคม 2563). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 93 หน้า หน้า 16.
- พัสสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีต่อการบริหารสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาเขตพื้นที่ 13 (กรุงเทพมหานคร). *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 6(1), 486–498.

- วรชัย สิงห์ฤกษ์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). อิทธิพลของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงาน ผ่านความผูกพันต่อองค์กรของลูกจ้างสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กรฯ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 12(2), 203–210.
- ศิริศักดิ์ จังคศิริ และ กฤษดา เขียววัฒนสุข. (2564). บุคลากรที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของบุคลากรทาง การแพทย์ในโรงพยาบาลทั่วไประดับมาตรฐานแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(1), 192–205.
- ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และ อริยา พงษ์พานิช. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกการเดินทางท่องเที่ยวไทย แบบปรกติใหม่. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 12–24.
- สุธา พงศ์ถาวรวิญญู. (2562). กลยุทธ์การสร้างสรรค์คุณค่าร่วมที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าใน โรงแรมระดับ 3 ดาว เมืองพัทยา (คุณฐิณีพนธ์ปรีชาคุณฐิณีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Lawrence, G. (2005). *Making Strategy Work: Leading Effective Execution and Change*. New York: Wharton School Publishing.
- Pender, J. N. (1996). *Health Promotion in Nursing Practice*. (3th ed.). USA: Appleton and Lange.
- Wongmonta, S. (2021). Post-COVID 19 Tourism Recovery and Resilience: Thailand Context. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 5(2), 137–148.

การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
ต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ

Engagement of Children and Youth in Tobacco Products Control
: A Case Study in Bangkok

เมธชนนท์ ประจวบลาภ¹, สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล², อนันต์ ธรรมชาลัย³,
พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์⁴ และ ไททัศน์ มาลา⁵

Metchanon Prajuablap¹, Sanit Sirivisitkul², Anan Thamchalai³,
Pongsak Phetsatit⁴ and Titus Mala⁵

¹นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

^{2,3,4}คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

⁵คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹Student of Master of Public Administration, Faculty of Political Science, North Bangkok University, Thailand

^{2,3,4}Faculty of Political Science, North Bangkok University, Thailand

⁵Faculty of Humanities & Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand

E-mail: ¹Metchanon.praj@northbkk.ac.th

Received November 9, 2021; Revised December 14, 2021; Accepted January 1, 2022

บทคัดย่อ

ผลิตภัณฑ์ยาสูบ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้มีมาตรการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบของเด็กและเยาวชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และ 2) ศึกษาบทบาทของหน่วยงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วม การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 12 – 25 ปีบริบูรณ์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบทดสอบและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง ซึ่งสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้าหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วม จำนวน 4 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ สามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ในภาพรวมได้ร้อยละ 12.7 โดยที่ปัจจัยความรู้พื้นฐาน โดยที่ปัจจัยความรู้พื้นฐาน ด้านผลกระทบระยะยาว และผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) บทบาทของหน่วยงาน พบว่าในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการมีการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชน มีบทบาทในด้านการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการได้รับผลประโยชน์

ผลจากการวิจัยนี้ สามารถนำไปพัฒนาแนวทางและสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; เด็กและเยาวชน; ผลิตภัณฑ์ยาสูบ

Abstract

Tobacco products inevitably affected health. The relevant agencies had issued measures to control tobacco products through participation from all sectors, especially children and youth, who were directly affected. The objectives of this research were: 1) to study the relationship between basic knowledge about tobacco products of children and youth affecting participation in tobacco product control, and 2) to study the roles of agencies at the policy and operational levels in relation to the participation of tobacco product control. This was mixed-method research. The sample group used in the quantitative research was 400 children and youth aged 12–25 years in Bangkok. The tools used to collect the data were tests and questionnaires. The statistics used for data analysis were multiple regression analysis. The tool used in the qualitative research was an unstructured, in-depth interview with four heads of policy and operational levels involved in participatory tobacco product control.

The results showed that:

1) Fundamental knowledge factors related to tobacco products could explain the overall participation of children and youth by 12.7%. Fundamental factors, long-term effects, and effects of tobacco smoke exposure had a statistically significant effect on overall participation at the .01 level.

2) The role of the agency was found that at the policy and operational level, children and youth were encouraged to play a role in planning, activities, utilization, and receiving the benefits directly.

The results of this research could be used to further develop guidelines and create participation of children and youth in the Bangkok area towards tobacco product control by relevant agencies at various levels.

Keywords: Engagement; Children and Youth; Tobacco Product

บทนำ

ผลิตภัณฑ์ยาสูบ คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของใบยาสูบหรือพืชชนิดใดที่เยียนทาหาแบกกุ่ม และหมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นใดที่มีสารนิโคตินเป็นส่วนประกอบซึ่งบริโภคโดยวิธีการสูบ ดม อม เคี้ยว กิน เป่า หรือพ่นเข้าไปในปากหรือจมูก ทา หรือโดยวิธีอื่นใดเพื่อให้ได้ผลเป็นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยา ตามกฎหมายว่าด้วยยา (พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, 2560) โดยปัจจุบันผลิตภัณฑ์ยาสูบ ก่อให้ผลเสียทางสุขภาพต่อตัวผู้สูบและคนรอบข้างผู้สูบ เช่น โรคหัวใจและหลอดเลือด มะเร็งต่าง ๆ ถุงลมโป่งพอง โรคปอด หอบหืด ไอเรื้อรัง ภูมิแพ้ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ยาสูบยังก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจ เนื่องจากรัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการดูแลสุขภาพของผู้สูบบุหรี่กว่าปีละ 46,000 ล้านบาท (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) นอกจากนี้ ข้อมูลทางการแพทย์ ของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า การบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบส่งผลต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคมะเร็งปอด 13,047 ราย มะเร็งในอวัยวะอื่น ๆ 7,815 ราย และถุงลมโป่งพอง 11,295 ราย ตามลำดับ และมีผู้เสียชีวิต 54,512 ราย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) ทั้งนี้ รายงานการพัฒนาเด็ก และเยาวชน ประจำปี 2560 กรมกิจการเด็กและเยาวชน ยังพบว่า มีจำนวนประชาชนทั้งประเทศสูบบุหรี่จำนวน 10.7 ล้านคน โดยมีกลุ่มเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 15 – 24 ปี เป็นผู้สูบบุหรี่ ร้อยละ 30.4 จากประชากรเด็กและเยาวชน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2560)

จากปัญหาด้านผลกระทบของการบริโภคยาสูบจึงนับได้ว่าปัญหาผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นปัญหาทางสังคมของประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงได้มีมาตรการด้านกฎหมายที่สำคัญในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยการตราพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พุทธศักราช 2560 (พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ, 2560) นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 คณะรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ตามมาตรา 162 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีนโยบายหลัก 12 ด้าน โดยในด้านที่ 9 การพัฒนาระบบสาธารณสุขและหลักประกันสังคม ปรากฏเรื่องการส่งเสริมการป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาเด็กและเยาวชน อันเป็นทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ รัฐบาลโดยส่วนราชการ ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กรมกิจการเด็กและเยาวชน รวมไปถึง หน่วยงานอื่นทั้งภาคเอกชนและประชาสังคม ได้แก่ สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย มูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาเด็กและสถาบันการศึกษาทุกระดับ จึงได้มีแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนสำหรับสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนต่อการควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบในวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การให้ความรู้ การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561)

แม้ว่าในช่วงระยะที่ผ่านมา ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรือสถาบันการศึกษา จะมีนโยบายหรือแนวคิด ที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่ปรากฏข้อมูลทางวิชาการว่า เด็กและเยาวชนในฐานะพลเมือง ของประเทศ

เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างไร และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ มีผลอย่างไรกับระดับการมีส่วนร่วม จึงทำการศึกษากการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนเป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบของหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับนำไปพัฒนาแนวทางและสร้างการมีส่วนร่วมของเด็ก และเยาวชนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบของเด็กและเยาวชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ
2. เพื่อศึกษาบทบาทของหน่วยงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วม

การทบทวนวรรณกรรม

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1979 อ้างถึงใน วสันต์พรพร พงษ์, 2557) ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมที่จัดได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง จะต้องประกอบด้วยกระบวนการของการมีส่วนร่วมจำนวน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การดำเนินกิจกรรม 3) การใช้ประโยชน์ และ 4) การได้รับผลประโยชน์

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin, 1976 อ้างถึงใน วสันต์พรพร พงษ์, 2557) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการของการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจต่อการแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์การและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

โคเฮน อัฟฮอฟฟ์ และโกลด์สมิท (Cohen Uphoff and Goldsmith, 1979 อ้างถึงใน ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, 2549) กล่าวถึง ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมว่า คุณสมบัติหรือภูมิหลังของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการให้ความร่วมมือ ร่วมใจ หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ได้แก่ อายุและเพศ สถานภาพของครอบครัว ระดับการศึกษา ชนชั้นทางสังคม อาชีพ ระดับของรายได้ และแหล่งที่มาของรายได้ ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในพื้นที่ชุมชนนั้น ชนิดของโครงการ และกิจกรรม การเป็นผู้เช่าที่ดินหรือมีสถานภาพเป็นลูกจ้าง

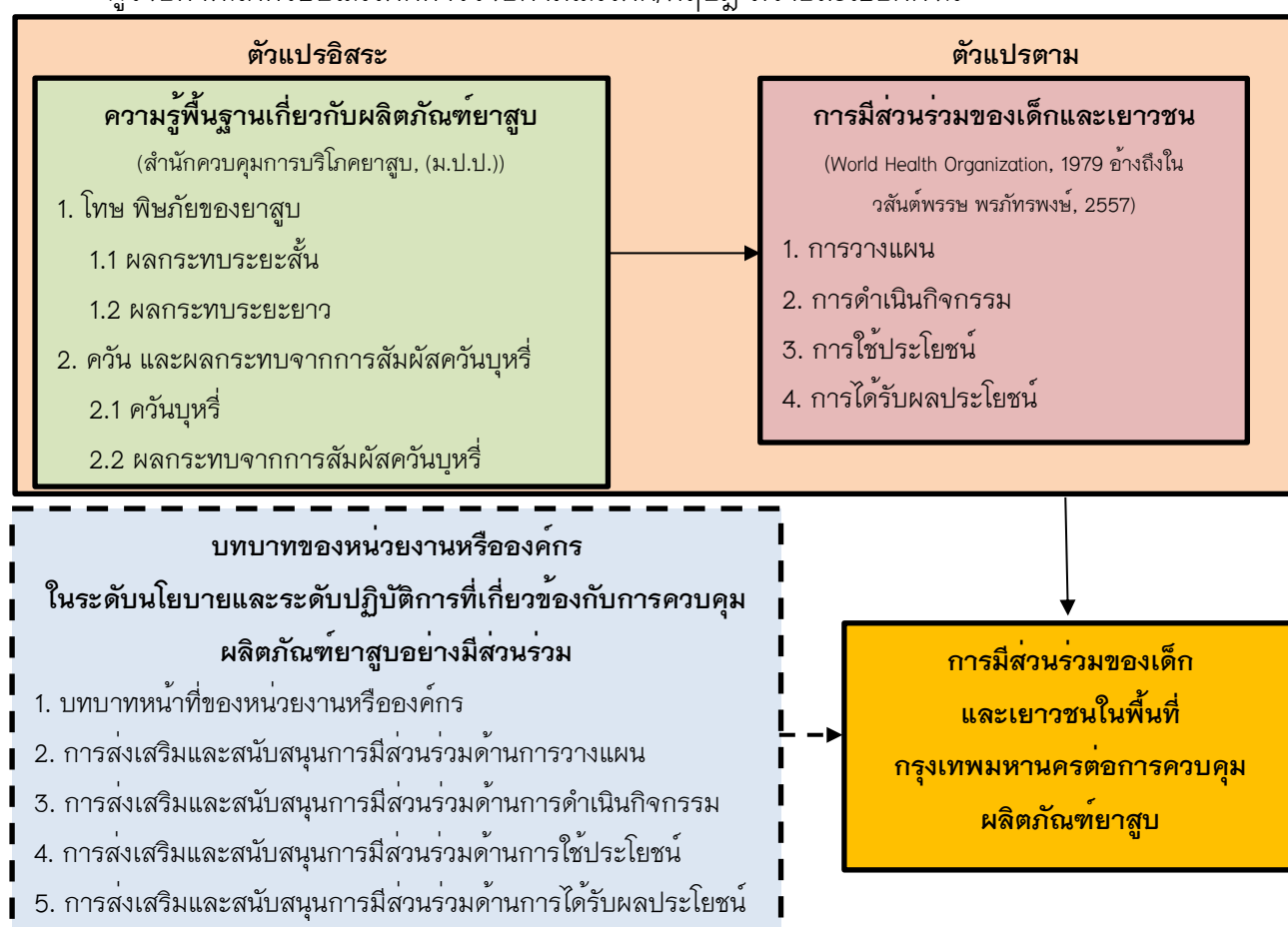
สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ (ม.ป.ป.) จัดแบ่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ หรือบุหรี่ ออกเป็นสองประเด็น คือ 1) โทษ พิษภัยของยาสูบ ประกอบด้วย 1.1 ผลกระทบระยะสั้น 1.2 ผลกระทบระยะยาว และ 2) ควันบุหรี่ยและการสัมผัสควันบุหรี่ย ประกอบด้วย 2.1 ควันบุหรี่ย และ 2.2 ผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี่ย

ราชบัณฑิตยสภา (2556) ให้นิยามความหมายของคำว่าความรู้ ไว้ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ ตลอดจนความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์

ศุภกนิษฐ์ พลไพรินทร์ (2540) การวัดความรู้ เป็นการวัดระดับความจำ เป็นความสามารถในการคิด เข้าใจข้อเท็จจริงที่ได้รับจากการศึกษาหรือประสบการณ์เดิมโดยผ่านการรวบรวมและสะสมไว้ซึ่งสามารถทดสอบได้ด้วยแบบสอบถามที่ดี หากผ่านการทดสอบคุณภาพแล้ว จะแยกคนมีความรู้กับคนที่ไม่มีความรู้ออกจากกันได้ในระดับหนึ่ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎี มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,646,637 คน ซึ่งเป็นข้อมูลที่รายงานโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ทำการสุ่มตัวอย่างโดยสูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 จากประชากร ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นจำนวน 400 คน หลักจากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling) ได้แก่ แบ่งที่มาของกลุ่มตัวอย่าง (Cluster Sampling) จากเด็กและเยาวชนของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และองค์กรหรือหน่วยงานเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และใช้การสุ่มแบบโดยสะดวก (Convenience Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างตามลำดับ เครื่องมือเป็นชุดของแบบสอบถามที่ประกอบด้วยแบบทดสอบและแบบสอบถาม โดยเครื่องมือที่ใช้มีความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ที่ .852 และผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม (Cronbach's Alpha) ที่ .973

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้แทนของหน่วยงานหรือองค์กรระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ รวมทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหลัก รองเลขาธิการสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และประธานสภาเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก (Purposeful Selection) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติภายใต้กรอบของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยจำแนกจัดระบบข้อมูล และตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารายเรื่อง เรื่อง การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ในภาพรวม

(n=400)

การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1.ด้านการวางแผน	2.81	0.997	ปานกลาง
2.ด้านการดำเนินกิจกรรม	2.77	1.021	ปานกลาง
3. ด้านการใช้ประโยชน์	3.21	1.129	ปานกลาง
4.ด้านการได้รับผลประโยชน์	3.30	1.055	ปานกลาง
รวม	3.02	0.967	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือการมีส่วนร่วมด้านการใช้ประโยชน์ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน และการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินกิจกรรม น้อยที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบจำแนกตามระดับความรู้

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. มีความรู้ต่ำสุด (คะแนนระหว่าง 0.00 – 4.80)	1	0.30
2. มีความรู้ต่ำ (คะแนนระหว่าง 4.81 – 9.60)	2	0.50
3. มีความรู้ปานกลาง (คะแนนระหว่าง 9.61 – 14.40)	40	10.0
4. มีความรู้มาก (คะแนนระหว่าง 14.41 – 19.20)	97	24.30
5. มีความรู้มากที่สุด (คะแนนระหว่าง 19.21 – 24.00)	260	65.0
รวม	400	100.0

จากตาราง พบว่ามีเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีความรู้ต่ำสุด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 มีความรู้ต่ำ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.50 มีความรู้ปานกลาง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 มีความรู้มาก จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 และ มีความรู้มากที่สุด จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบของเด็กและเยาวชนที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบในภาพรวม

ตัวแบบ (Model)	ภาพรวม				
	B	SE(b)	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.401	.257		5.447**	.000
ผลกระทบระยะสั้น	.059	.045	.082	1.296	.196
ผลกระทบระยะยาว	.105	.027	.251	3.950**	.000
ควันบุหรี่	-.104	.072	-.080	-1.455	.146
ผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี่	.188	.068	.153	2.749**	.006
r	R ²	Adjusted R ²	SE(est.)	F	Sig.
.368 ^a	.135	.127	0.90413	15.450**	.000 ^b

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ปัจจัยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ คือ ผลกระทบระยะสั้น ผลกระทบระยะยาว ควันบุหรี่ ผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี่ มีความสัมพันธ์ ร้อยละ 36.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ปัจจัยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ ทั้งสี่ด้านสามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ในภาพรวมได้ร้อยละ 12.7 โดยที่ปัจจัยความรู้พื้นฐาน ด้านผลกระทบระยะยาว และผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาบทบาทของหน่วยงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วม

ผลจากการศึกษาบทบาทของหน่วยงานโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงาน/องค์กรระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วมพบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบในด้านการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการได้รับผลประโยชน์ มีตั้งแต่การประกาศเป็นนโยบายในระดับกระทรวงให้ใช้ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานควบคุมยาสูบ มีการให้แกนนำเด็กและเยาวชนเข้าร่วมวางแผนการดำเนินงานและร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงาน/องค์กร ตลอดจนมีการสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ลง

มือโดยเด็กและเยาวชน รวมถึงมีการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากผลผลิตของโครงการหรือกิจกรรม ก่อให้เกิดการได้รับผลประโยชน์อย่างทั่วถึงอย่างเสมอภาค

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ คือ ผลกระทบระยะสั้น ผลกระทบระยะยาว ควันบุหรื ผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรื มีความสัมพันธ์ร้อยละ 36.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ปัจจัยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ ทั้งสี่ด้านสามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ ในภาพรวม ได้ร้อยละ 12.7 โดยที่ปัจจัยความรู้พื้นฐาน ด้านผลกระทบระยะยาว และผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรื ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ หน่วยงานทางการศึกษา สถาบันการศึกษาและหน่วยงาน/องค์กรเด็กและเยาวชน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมอบรมสัมมนาหรือค่ายพัฒนาเด็กและเยาวชนในด้านปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ หรือผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งรูปแบบออนไลน์-ออฟไลน์ ที่ให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ สำหรับเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษา นอกกระบบการศึกษาทุกระดับ-ทุกช่วงชั้น จึงส่งผลทำให้เด็ก และเยาวชนโดยทั่วไป มีความตระหนักถึงโทษ พิษภัย และอันตรายที่เกิดจากยาสูบ เมื่อมีความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของปัญหายาสูบ รวมถึงมีความเชื่อว่าตนเองจะได้รับผลประโยชน์จากการมีชีวิตหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ปราศจากพิษภัยของผลิตภัณฑ์ยาสูบ หากตนเองได้เข้าไปมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมยาสูบ ดังนั้น เด็กและเยาวชนบางส่วนจึงเข้าไปมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งในฐานะผู้ร่วมดำเนินการและในฐานะผู้ลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของอังคณา บุญสิทธิ์ (2559) ที่ได้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ว่า การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อประชาชนนั้นรับรู้และเข้าใจว่าตนเองว่าจะได้รับผลประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมนั้นอย่างไร และการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ อาจเกิดจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือเกิดจากการบอกกล่าวชักชวนของเพื่อนฝูงก็ได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของของ ธนจิรา พวงผกา (2559) ที่กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ตัวบุคคล และเงื่อนไขสภาพแวดล้อม โดยที่เงื่อนไขที่ตัวบุคคลประกอบด้วย ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อส่วนบุคคล วิถีชีวิต ความรู้สึกและความผูกพันกับท้องถิ่น ความรู้ ความสามารถ และศักยภาพ ความพึงพอใจ ความเต็มใจ อีสระ ความเสมอภาคในการเข้าร่วม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาหน่วยงาน/องค์กรระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการของหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานในระดับนโยบาย โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงองค์กรในระดับปฏิบัติการให้ความสำคัญและยอมรับแนวคิดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ผ่านการประกาศเป็นนโยบายของหัวหน้าหน่วยงาน

มีกฎหมายสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มผ่านภาคีเครือข่ายของเด็กและเยาวชนเพื่อทำหน้าที่ผู้แทนของเด็กและเยาวชน ตลอดจนสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนสามารถตัดสินใจในการวางแผน การดำเนินงาน โครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ของตนเองรวมถึงมีการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ อาทิ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ พื้นที่การแสดงความเห็น อย่างเป็นรูปธรรม จนนำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ แม้จะมีการให้ความสำคัญและยอมรับแนวคิดต่อการมีส่วนร่วม แต่ก็ยังขาดกลไกการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เป็นรูปธรรม อยู่บ้าง โดยเฉพาะเรื่องการให้อำนาจในการตัดสินใจแก่เด็กและเยาวชน การบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงปัญหาช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) ซึ่งผู้มีอำนาจในระดับต่าง ๆ ควรจะให้ความสำคัญถึงผลของการมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น โดยจะช่วยให้บรรลุกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวเป็นปัจจัยและเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การสหประชาชาติ (United Nation, 1981 อ้างถึงใน สำฤทธิ หงส์วิไล, 2553) ได้อธิบายเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมไว้หลายประการ ได้แก่ 1) รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับต่อแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในขั้นต้น และต้องกำหนดหลักการการมีส่วนร่วมไว้ในแผนงานหรือนโยบายในระดับต่าง ๆ 2) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชน 3) ประชาชนต้องมีความคิดริเริ่ม การตัดสินใจเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเองอย่างอิสระและในระยะแรกจะต้องได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น ตลอดจนยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 มาตรการที่ 3.3 ซึ่งได้ระบุเรื่องการสนับสนุนเด็ก และเยาวชนรวมกลุ่มและทำงานพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัจจัยความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบ ได้แก่ ผลกระทบระยะสั้น ผลกระทบระยะยาว ควันบุหรี่ยุติ และผลกระทบจากการสัมผัสควันบุหรี่ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ดังนั้น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย สภาเด็กและเยาวชนทุก ๆ ระดับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่มีสถานศึกษาในสังกัด มูลนิธิธรรมาภรณ์เพื่อการพัฒนาไม่สูบบุหรี่ ควรจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สร้างความตระหนักเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยเฉพาะอันตราย

และผลกระทบจากผลิตภัณฑ์ยาสูบให้แก่เด็กและเยาวชน สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างหลากหลายให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงความแตกต่างตามบริบทพื้นที่ ซึ่งการให้ความรู้และความตระหนัก จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบที่มีระดับสูงเพิ่มมากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า บทบาทของหน่วยงานพบว่าในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีบทบาทในด้านการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การใช้ประโยชน์ และการได้รับผลประโยชน์ ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบอย่างมีส่วนร่วมทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ หรือหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ มากขึ้น และผลักดันให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เป็นรูปธรรม สนับสนุนให้เด็กและเยาวชน มีการร่วมกลุ่มดำเนินกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายในพื้นที่สังคม ตลอดจนสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นอย่างเพียงพอและต่อเนื่องสำหรับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในสถานศึกษาและในชุมชนให้แก่เด็กและเยาวชน โดยอาจใช้ภาคีเครือข่ายองค์กร หรือหน่วยงานเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น สภาเด็กและเยาวชน สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย กลุ่มชมรม/เครือข่ายต่าง ๆ เป็นแกนกลางในการเชิญชวนเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ
2. ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนต่อการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (7 ตุลาคม 2561). รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2564, จาก https://www.dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_2018_1211144021_1.pdf
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 (ผนวกรวมแผนปฏิบัติการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564). สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2564, จาก http://tpso4.msociety.go.th/images/DatabaseTPSO4/News_TPSO/Advertise/2562/PlanChilden2560-2564.pdf

- ธนจิรา พวงผกา. (2559). *ปัจจัยที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลบางเต็ อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี*(การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2549). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชน เกษตรกรรม*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560. (2560, 5 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 39 ก. หน้า 27 – 47.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วสันต์พรพร พงษ์พรหม. (2557). *การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและผู้พักอาศัยหอพักเอกชนต่อการป้องกันยาเสพติด* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภณิตย์ พลไพรัตน์. (2540). *ความรู้ทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ และพฤติกรรมของพยาบาลที่ปฏิบัติงานในแผนกผู้ป่วยโรคเอดส์ในโรงพยาบาลของรัฐ* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ. (ม.ป.ป.). *ความรู้พื้นฐานและประเภทของผลิตภัณฑ์ยาสูบ*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก <http://e-lib.ddc.moph.go.th/pdf/eb282/eb282.pdf>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *ผลเสียที่เกิดจากบุหรี่*. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/42955-ผลเสียที่เกิดจากบุหรี่%20.html>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *สธ.เผยสถิติผู้เสียชีวิตจากบุหรี่*. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/45070-สธ.เผยสถิติผู้เสียชีวิตจากบุหรี่%20.html>
- ลำฤทธิ หงษ์วิไล. (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรราชบุรี จังหวัดราชบุรี* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อังคณา บุญสิทธิ์. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในกระบวนการยุติธรรม*. เอกสารการสนทนากลุ่ม 41431 การบริหารงานยุติธรรม หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd Ed. Singapore: Time Printer Sdn Bhd.

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก
วิชาภาษาไทย ที่มีต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

Effect of learning management with drill and practice exercises of
difficult spelling in Thai subjects on the ability to write and spell words
of grade 2 students

ศศิภุญา กัลป์ทอง

Sasigunya Gunthong

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Nakhonsawan Rajabhat University, Thailand

E-mail: gunya98989@gmail.com

Received November 19, 2021; Revised February 4, 2022; Accepted February 15, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำ หลังการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากกับเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 40 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบฝึกทักษะ 3) แบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำแบบเขียนตอบ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกันและการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนความสามารถเขียนสะกดคำ หลังเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ก่อนเรียน ($\bar{X}$ =18.90, SD= 5.50) และหลังเรียน ($\bar{X}$ =35.63, SD= 2.77) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 35.63 คิดเป็นร้อยละ 89 และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะในระดับมากที่สุด

แบบฝึกทักษะนี้เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมความสามารถในการเขียนสะกดคำยากของนักเรียน โดยครูผู้สอนสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; แบบฝึกทักษะ; การเขียนสะกดคำ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare pre-and post-learning skills in the spelling of grade 2 students by using spelling drill and practice exercises 2) to compare pre-and post-learning skills in spelling writing by using spelling drill and practice exercises at 80% criteria, and 3) to study the satisfaction with learning with the practice of difficult spelling skills. This was experimental research. The sample consisted of 40 grade 2 students at Nakhon Sawan Rajabhat Rajabhat University Demonstration School using cluster sampling. The research tools were: 1) learning management plan 2) drill and practice exercises 3) written-answer spelling ability test, and 4) satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, independent t-test, and one sample t-test.

The results showed that post-learning skills in spelling and writing words were statistically significantly higher than pre-learning at the .05 level. However, pre- ($\bar{X}=18.90$, $SD= 5.50$) and post-study skills ($\bar{X}=35.63$, $SD= 2.77$) were significantly higher at 80% of the full score at the .05 level. Post-learning skills had a mean score of 35.63 or 89%, and their satisfaction with learning using the drill and practice exercises was at the highest level. This drill and practice exercise was a tool to enhance students' spelling skills and teachers could use them as teaching aids, resulting in higher student achievement.

Keywords: Learning Management; Skill Drill; Spelling

บทนำ

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คือ สาระการอ่าน สาระ การเขียน สาระการฟัง การดูและการพูด สาระหลักการใช้ภาษาไทย สาระวรรณคดีและวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 37) ซึ่งสาระการเขียนก็เป็นสาระหนึ่งที่นับว่าสำคัญเพราะการเขียนเป็นการ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจของตนเองออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ ได้อย่างกว้างขวาง และสามารถเก็บไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ การเขียนที่ไม่สมบูรณ์เพราะการสะกดคำผิด

หรือข้อความผิดย่อมนำมาสู่การสื่อสารขาดประสิทธิภาพ ทั้งยังก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงได้ การสื่อสารจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ต่อเมื่อผู้เขียนและผู้อ่านสามารถสื่อสารได้เข้าใจตรงกันความถูกต้องของถ้อยคำหรือข้อความที่สื่อออกมาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้เขียนจะต้องเอาใจใส่ในการใช้ภาษาอย่างระมัดระวัง (วรรณิ โสมประยูร, 2553) ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญและพร้อมที่จะแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนสะกดคำของนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อให้ นักเรียนสามารถใช้ทักษะการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความหมายและถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเขียนสะกดคำที่ถูกต้องเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ภาษาไทย ดังนั้นจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการเขียนสะกดคำ พร้อมทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาการเขียนสะกดคำผิด และข้อบกพร่องอย่างจริงจัง การสะกดคำเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการเขียนอย่างหนึ่ง เพราะเด็กต้องรู้จักสะกดคำได้ถูกต้องก่อนจึงสามารถเขียนเป็นประโยคและเรื่องราวได้ ถ้าเด็กเขียนสะกดคำไม่ได้ เด็กจะไม่สามารถเข้าใจเรื่องราวจากผู้อื่น และแสดงให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนเองไม่ได้ ดังนั้นการเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง นับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการเขียน เด็กควรเขียนสะกดคำให้ถูกต้องเสียแต่เริ่มเรียนคำเพื่อช่วยให้เด็กรู้จักคำต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และช่วยให้เด็กใช้คำต่าง ๆ ให้ถูกต้องและกว้างขวาง (วรรณิ โสมประยูร, 2553) ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายใช้แทนคำพูด เพราะฉะนั้นการเขียนสะกดคำจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ภาษาไทย ถ้าเขียนผิดความหมายจะเปลี่ยนไปหรืออาจจะไม่มีความหมายเลย (กำชัย ทองหล่อ, 2543) ดังนั้นการเขียนสะกดคำให้ถูกต้องจะช่วยให้อ่าน ออกเสียงได้ถูกต้อง และยังช่วยให้นักเรียนได้รู้จักคำต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันจากการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561-2563 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สารที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ตัวสะกดจดจำไว้ เรื่องการเขียนสะกดคำ นักเรียนร้อยละ 52,57,61 เขียนสะกดคำผิด เขียนสะกดคำไม่ถูกต้องตามสระ วรรณยุกต์ไทย ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยลดลงซึ่งไม่เป็นตามเกณฑ์ร้อยละ 75 ขึ้นไป (แผนจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยปี 2561-2563) จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่มีต่อความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ความสำคัญของแบบฝึกทักษะที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ มีผลการวิจัยที่สนับสนุนข้อเท็จจริงดังกล่าว ดังเช่น รอน น้อมถวาย (2559) ที่ได้ทำการศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนคำศัพท์พื้นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลอุปถัมภ์) แล้วพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนคำศัพท์พื้นฐานมีความสามารถในการเขียนสะกดคำสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ เสมอปัญญา หนูป่า (2559) ที่ได้ศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำสระเปลี่ยนรูปและสระลดรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งนักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำสระเปลี่ยนรูปและสระลดรูปอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปผลจากงานวิจัยได้

ว่าการนำแบบฝึกทักษะไปใช้ในการฝึกฝนการเขียนสะกดคำ จึงเป็นความจำเป็นที่ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน ทั้งยังเป็นเครื่องมือนำไปพัฒนาทักษะการเขียนสะกดคำของนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนเขียนสะกดคำได้ถูกต้องตามสระ วรรณยุกต์ไทย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเพิ่มสูงขึ้น

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เนื้อหาตามโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและหลักภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ มีสาระดังนี้คือ คำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ ก.กา จำนวน 8 มาตรา คือ มาตราแม่ก มาตราแม่กด มาตราแม่กบ มาตราแม่กง มาตราแม่กน มาตราแม่กม มาตราแม่เกย และ มาตราแม่เกอวระยะเวลาดำเนินการทดลองสอนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงรวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ประชากรได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือ จำนวน 4 โรงเรียน จำนวน 7 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 3 ประเภท ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก จำนวน 8 แผน ๗ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง 2) แบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำยาก แบบเขียนตอบ จำนวน 40 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกันและการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว

จากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยจึงศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย ที่มีต่อความสามารถในการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพราะแบบฝึกทักษะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การนำแบบฝึกทักษะไปใช้ในการฝึกฝนการเขียนสะกดคำจึงเป็นความจำเป็นที่ครูผู้สอนนำไปปฏิบัติควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอน และยังส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษภาษาไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษไทยกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษไทย

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ ได้มีการศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาอังกฤษไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้การสร้างแบบฝึกทักษะ

พรณี ชูชัย (2522) ได้สรุปแนวคิดทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะไว้ว่าควรประกอบไปด้วย

1. กฎแห่งผลของ Thorndike โดยที่แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นตามหลักจิตวิทยาในข้อนี้จะต้องให้นักเรียนสามารถทำแบบฝึกทักษะได้ และควรมีเฉลยให้นักเรียนสามารถตรวจคำตอบได้หลังจากทำแบบฝึกทักษะเสร็จแล้ว
2. หลักการฝึกหัดของ Watson ในการสร้างแบบฝึกทักษะจะต้องเน้นให้มีการกระทำซ้ำ ๆ เพื่อให้จำได้นาน และสามารถเขียนได้ถูก เพราะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องฝึกหัดอยู่เสมอ
3. หลักการเสริมแรงของ Thorndike ในการฝึกทักษะ ควรให้การเสริมแรงโดยการให้กำลังใจทางบวกแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

4. แรงจูงใจ ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัวอยากรู้ อยากเห็น แบบฝึกทักษะที่น่าสนใจจะเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนอยากทำ อยากฝึก และเกิดการเรียนรู้

5. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยมของ Skinner ซึ่งมีความเชื่อว่า สามารถควบคุมบุคคลให้ทำตามความประสงค์หรือแนวทางที่กำหนดโดยไม่ต้องคำนึงถึงความรู้สึกทางด้านจิตใจของบุคคลผู้นั้นว่าจะรู้สึกนึกคิดอย่างไร เขาจึงได้ทดลองและสรุปว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยมีการเสริมแรงเป็นตัวการ เป็นบุคคลตอบสนองการเร้าของสิ่งเร้าควบคู่กันในช่วงเวลาที่เหมาะสม สิ่งเร้านี้จะรักษาระดับหรือเพิ่มการตอบสนองให้เข้มข้น

6. วิธีการสอนของ Gagne ซึ่งมีความเห็นว่าการเรียนรู้มีลำดับขั้น และผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ เนื้อหาที่ง่ายไปหายาก การสร้างแบบฝึกจึงควรคำนึงถึงการฝึกตามลำดับจากง่ายไปหายาก

7. แนวคิดของ Bloom ซึ่งกล่าวถึงธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกัน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาในหน่วยย่อยต่าง ๆ ได้โดยใช้เวลาเรียนที่แตกต่างกัน

จากแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้ของ Thorndike กฎแห่งการฝึกหัดที่กล่าวว่า สิ่งใดก็ตามที่มีการฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ย่อมจะทำให้ผู้ฝึกมีความคล่องและสามารถกระทำได้ดี แนวคิดความแตกต่างระหว่างบุคคลของ Bloom ที่กล่าวว่า นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถและความสนใจต่างกัน ดังนั้นจึงควรสร้างแบบฝึกทักษะที่มีความยากง่ายเหมาะสม และควรจะมีหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งแนวคิดการเสริมแรงและการจูงใจของ Skinner ที่ต้องออกแบบเนื้อหาในแบบฝึกทักษะให้เรียนรู้จากสิ่งง่ายไปหายาก เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการฝึกและช่วยจูงใจให้ติดตามต่อไป และทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการทำแบบฝึกทักษะ นอกจากนั้นแบบฝึกทักษะที่ไม่ยาวเกินไปจะช่วยให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย

กรอบแนวคิดการวิจัย

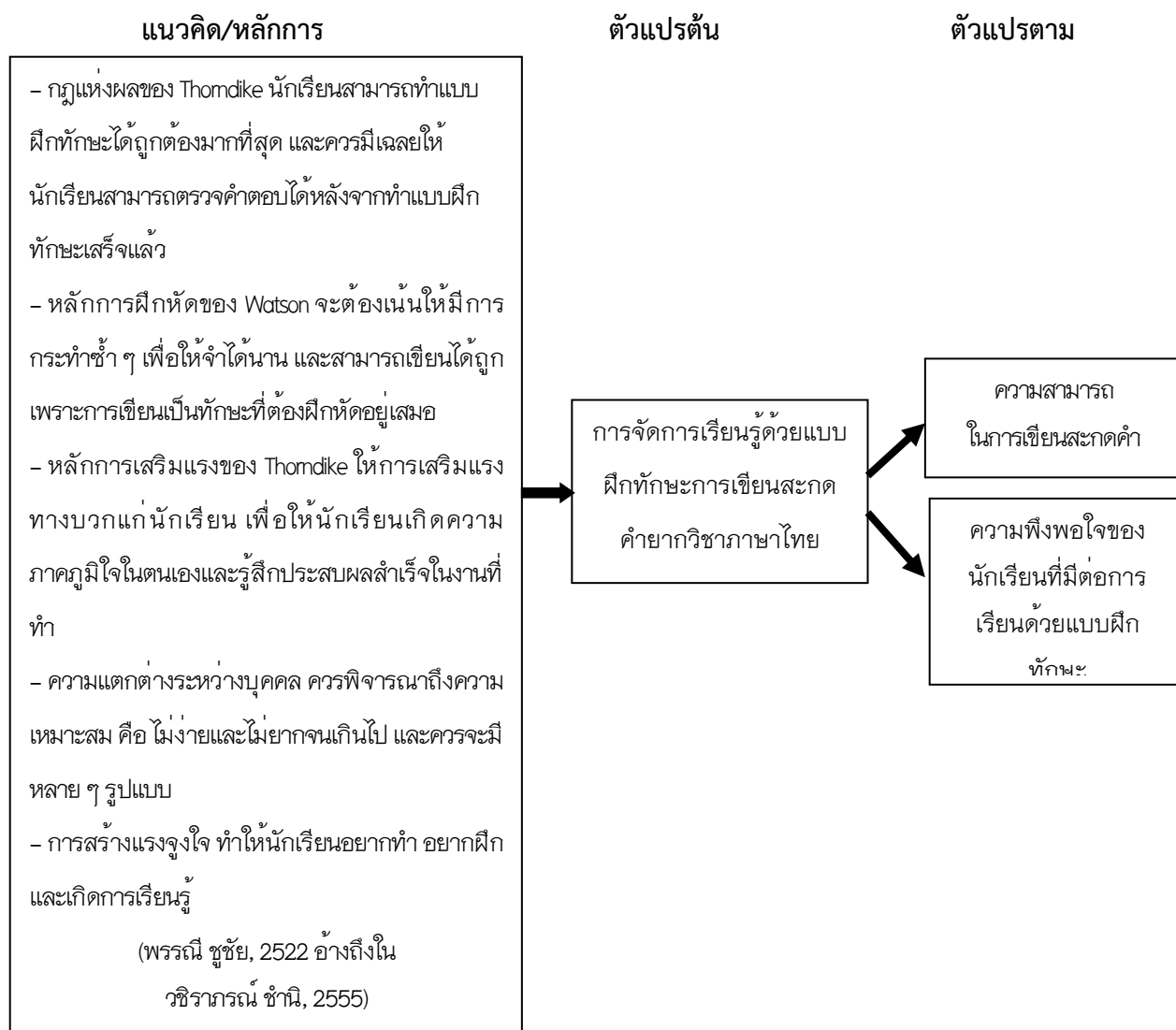
งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของพรณี ชูชัย (2522) ได้สรุปแนวคิดทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับแบบฝึกทักษะประกอบไปด้วย

1. กฎแห่งผลของ Thorndike โดยที่แบบฝึกทักษะที่สร้างขึ้นตามหลักจิตวิทยาในข้อนี้จะต้องให้นักเรียนสามารถทำแบบฝึกทักษะได้ และควรมีเฉลยให้นักเรียนสามารถตรวจคำตอบได้หลังจากทำแบบฝึกทักษะเสร็จแล้ว

2. หลักการฝึกหัดของ Watson ในการสร้างแบบฝึกทักษะจะต้องเน้นให้มีการกระทำซ้ำ ๆ เพื่อให้จำได้นาน และสามารถเขียนได้ถูก เพราะการเขียนเป็นทักษะที่ต้องฝึกหัดอยู่เสมอ

3. หลักการเสริมแรงของ Thorndike ในการฝึกทักษะ ควรให้การเสริมแรงโดยการให้กำลังใจทางบวกแก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

4. แรงจูงใจ ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัวอยากรู้ อยากเห็น แบบฝึกทักษะที่น่าสนใจจะเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนอยากทำ อยากฝึก และเกิดการเรียนรู้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือที่มีระดับประถมศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน จำนวน 7 ห้องเรียน คือ 1) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 3 ห้อง 2) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 1 ห้อง 3) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 2 ห้อง 4) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 1 ห้อง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 40 คน ที่มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม(cluster random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ประเภท ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง
2. แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยาก จำนวน 8 แผน
3. แบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำยาก แบบเขียนตอบ จำนวน 40 ข้อ
4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทย แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental research) ใช้แผนแบบวิจัยกลุ่มเดียวสอบก่อน-สอบหลัง (One-group pretest-posttest design) ในการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำก่อนเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทย จำนวน 40 ข้อ ใช้เวลาในการทำแบบวัดความสามารถ 40 นาทีโดยให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่นักเรียนเขียนถูกและให้คะแนน 0 สำหรับข้อที่เขียนผิดและไม่ได้ตอบ 0 คะแนน แล้วบันทึกผลคะแนนของนักเรียนแต่ละคนไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความสามารถในการเขียนสะกดคำ มีค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งอยู่ในระดับความเชื่อมั่นสูง

2. ดำเนินการทดลองด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้สอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เป็นจำนวน 8 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง โดยแบ่งการเรียน ออกเป็น 8 เรื่อง เรื่องที่ 1 มาตราแมกกเรื่องที่ 2 มาตราแมกดเรื่องที่ 3 มาตราแมกบเรื่องที่ 4 มาตราแมกงเรื่องที่ 5 มาตราแมกมเรื่องที่ 6 มาตราแมกนเรื่องที่ 7 มาตราแมเกยและเรื่องที่ 8 มาตราแมเกอว ผลประเมินแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน รวม 8 แผน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 4.42 ถึง 4.53 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.56 ถึง 0.65 และมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 มีความเหมาะสมระดับมากโดยไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทย โดยมีการดำเนินการดังนี้

- 1.1 เตรียมข้อมูลคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อทำการวิเคราะห์

1.2 นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการเขียนสะกดคำยาก ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

1.3 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการเขียนสะกดคำก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การทดสอบที กรณีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t- test for dependent samples)

1.4 แปลความหมายของผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการเขียนสะกดคำ

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 นำคะแนนหลังเรียน มาบันทึกลงในตารางหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.2 ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม 40 คะแนน ตามสมมติฐานข้อที่ 2 โดยการหาค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One sample t-test)

2.3 แปลความหมายของผลการทดสอบสมมติฐานตามข้อที่ 2

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทย

3.1 เตรียมข้อมูลคะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยเพื่อทำการวิเคราะห์

3.2 นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 แปลความหมายของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพจากแบบสอบถามความพึงพอใจ

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 18.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.50 และมีความสามารถในการเขียนสะกดคำคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 35.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.77 เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบที พบว่า $t_{\text{คำนวณ}}$ เท่ากับ 25.714 มีค่ามากกว่าค่า $t_{\text{ตาราง}}$ เท่ากับ 2.021 แสดงว่านักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้อที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนสะกดคำก่อนเรียนและหลังเรียน
ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	40	40	18.90	5.50	39	669	11,849	25.71*
หลังเรียน	40	40	35.63	2.77				

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t_{(0.05,39)} = 2.021$)

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 35.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.77 เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบที่พบว่า $t_{คำนวณ}$ เท่ากับ 8.27 มีค่ามากกว่าค่า $t_{ตาราง}$ เท่ากับ 2.021 แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทยมีความสามารถเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้อที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนของนักเรียน
กลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

กลุ่ม ตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	คะแนนเกณฑ์ (80%)	$\bar{X}$	S.D.	df	t
40	40	32	35.63	2.77	39	8.27*

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t_{(0.05,39)} = 2.021$)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ 3 ลำดับแรก คือ อยากรียนด้วยแบบฝึกเพราะมีแบบฝึกหัดง่าย สนุกที่ได้ทำแบบฝึกหัด อยากรทำแบบฝึกจนจบนักเรียนทำแบบฝึกหัดได้เร็ว และภาพประกอบสวย น่าสนใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทย

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านเนื้อหา				
1	เรียนด้วยแบบฝึกแล้วสนุก	2.85	0.36	พึงพอใจระดับมาก
2	อยากเรียนด้วยแบบฝึกเพราะมีแบบฝึกหัดง่าย	2.95	0.22	พึงพอใจระดับมาก
3	สนุกที่ได้ทำแบบฝึกหัด	2.93	0.27	พึงพอใจระดับมาก
4	อยากทำแบบฝึกจนจบ	2.90	0.30	พึงพอใจระดับมาก
5	นักเรียนทำแบบฝึกหัดได้เร็ว	2.90	0.30	พึงพอใจระดับมาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในแบบฝึกทักษะ				
6	เรียนมาตราตัวสะกดในแบบฝึกแล้วเข้าใจง่าย	2.78	0.42	พึงพอใจระดับมาก
7	แบบฝึกมีเล่มสวยงาม	2.85	0.36	พึงพอใจระดับมาก
8	ตัวหนังสืออ่านง่าย	2.88	0.33	พึงพอใจระดับมาก
9	ภาพประกอบสวย น่าสนใจคำสั่งเข้าใจง่าย	2.90	0.30	พึงพอใจระดับมาก
10	คำสั่งเข้าใจง่าย	2.85	0.36	พึงพอใจระดับมาก
	ความพึงพอใจในภาพรวม	2.88	0.32	พึงพอใจระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผู้เรียนสามารถสรุปความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545) ที่กล่าวว่าแบบฝึกทักษะ เป็นเทคนิคการสอนที่สนุกอีกวิธีหนึ่งคือการให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกทักษะมาก ๆ สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ในเนื้อหาวิธีที่ดีขึ้น คือ แบบฝึกทักษะเพราะนักเรียนนำความรู้ที่เรียนมาแล้วฝึกให้ เกิดความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551) ที่กล่าวว่าแบบฝึกทักษะเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนหรือเรื่องที่กำลังเรียน ซึ่งผู้สอนได้ออกแบบมาเพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ทำให้ผู้เรียนมีความแม่นยำในเรื่องที่ต้องการฝึก นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้คิดเป็น มีความรับผิดชอบและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

จากผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม เนื่องจากแบบฝึกทักษะ สามารถนำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอด พัฒนาทักษะกระบวนการคิด กระบวนการ

เรียนรู้ และหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้ รวมทั้งทำให้ผู้เรียนสามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2545) ที่กล่าวว่าแบบฝึกทักษะ เป็นเทคนิคการสอนที่สนุกอีกวิธีหนึ่งคือการให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกทักษะมาก ๆ สิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมี พัฒนาการทางการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาได้ดีขึ้น คือ แบบฝึกทักษะเพราะนักเรียนนำความรู้ที่เรียนมาแล้วฝึกให้ เกิดความเข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551) ที่กล่าวว่าแบบฝึกทักษะเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนหรือเรื่องที่กำลังเรียน ซึ่งผู้สอนได้ออกแบบมาเพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ทำให้ผู้เรียนมีความแม่นยำในเรื่องที่ต้องการฝึก นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้คิดเป็น มีความรับผิดชอบและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

ผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ การเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น เนื่องจากการออกแบบเนื้อหาสาระและกิจกรรมเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน มีคำชี้แจงง่าย ๆ สั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนอ่านเข้าใจ เรียนจากง่ายไปยาก มีแบบฝึกทักษะที่น่าสนใจและท้าทายผู้เรียน แบบฝึกทักษะมีตัวหนังสือที่มีขนาดเหมาะสม อ่านง่าย สีสันสวยงาม รวมทั้งมีภาพประกอบที่น่าสนใจ สอดคล้องกับวัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ชอบภาพประกอบที่เป็นการ์ตูนเพราะนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีช่วงอายุระหว่าง 6-11 เป็นวัยที่เริ่มอ่านหนังสือได้เอง จะเป็นเรื่องประกอบภาพ เนื้อเรื่องยาวพอเหมาะกับช่วงความสนใจของเด็ก (สนธิ สัตโยภาส, 2536; อ้างถึงใน พัทธภรณ์ ยี่ใจ, 2554) และสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551) ที่กล่าวว่าแบบฝึกทักษะเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนหรือเรื่องที่กำลังเรียน ซึ่งผู้สอนได้ออกแบบมาเพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตน ทำให้ผู้เรียนมีความแม่นยำในเรื่องที่ต้องการฝึก นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้คิดเป็น มีความรับผิดชอบและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยที่มีต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย ตัวแปรตาม ความสามารถในการเขียนสะกดคำ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ดังแผนภาพดังนี้

จากแผนภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยที่มีต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปรตามดังนี้

1. ความสามารถในการเขียนสะกดคำ ประกอบด้วย

1.1 กิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนคำได้อย่างเหมาะสมและมีความหลากหลาย ได้แก่ การเขียนคำจากภาพ การเติมคำจากง่ายไป

1.2 การเขียนคำจากภาพ เป็นการสื่อความหมายขอคำด้วยภาพ สร้างจินตนาการ จำคำได้ง่ายขึ้น

1.3 การเติมคำจากง่ายไปง่าย เป็นการกระตุ้นความสามารถของผู้เรียนให้สนใจและท้าทายความสามารถของผู้เรียนให้สนใจในการทำแบบฝึกทักษะการเขียนคำ

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1 มีรูปภาพ เป็นแบบฝึกที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในการทำแบบฝึกเขียนคำ

2.2 แบบฝึกมีปริมาณเพียงพอ มีจำนวนแบบฝึกการเขียนสะกดทั้ง 8 มาตราที่ช่วยทำให้เกิดทักษะในการสะกดคำสามารถนำผู้เรียนสู่การสรุปความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของสาระการเรียนรู้

2.3 แบบฝึกทักษะยังมีตัวหนังสือที่มีขนาดเหมาะสม อ่านง่าย สีสันสวยงาม รวมทั้งมีภาพประกอบที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนพึงพอใจในการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องมีวิธีการที่หลากหลาย ตรงกับความสนใจของผู้เรียน มีการนำสื่อมาใช้ การใช้แบบฝึกทักษะซึ่งเป็นสื่อที่สนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านภาษา ทั้งด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความมั่นใจและความสนุกสนานในการเรียน ซึ่งส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น แบบฝึกทักษะเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยที่มีต่อความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มีการเขียนคำจากภาพ การเติมคำ มีรูปภาพที่ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในการทำแบบฝึก และปริมาณเพียงพอที่จะทำให้เกิดทักษะในการสะกดคำได้ง่ายขึ้น ทำทลายความสามารถของผู้เรียนให้สนใจในการทำแบบฝึกทักษะการเขียนคำ มีผลการวิจัยดังนี้ 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำยากวิชาภาษาไทยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทย พบว่าระยะแรกนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนด้วยตัวเอง จึงทำให้มีการถามอยู่บ่อย ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงควรฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับการทำงานด้วยตัวเอง โดยอาจจะมอบหมายให้ทำใบงาน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ด้วยตัวเองก่อน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติมจากการทำกิจกรรมในแบบฝึกทักษะ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำวิชาภาษาไทยที่มีรูปแบบของแบบฝึกทักษะที่แตกต่างกัน เช่น แบบฝึกทักษะในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบบฝึกทักษะในรูปแบบของชุดกิจกรรม เพื่อให้ได้ทราบผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในรูปแบบที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2551).ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กำชัย ทองหล่อ. (2543). หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- พรรณี ชูทัย. (2522). จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน. กรุงเทพฯ: วรุณการพิมพ์.
- พัชรภรณ์ ยี่ใจ. (2554). การสร้างหนังสือการ์ตูนเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รอน น้อมถวาย. (2559). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนคำศัพท์พื้นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน
สะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสามเสน (สำนักงานสลากกินแบ่ง
รัฐบาลอุปถัมภ์) (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2553). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2545). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. มหาสารคาม: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคนอื่น ๆ. (2551). วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของ
เยาวชน. กรุงเทพฯ: 9199 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. (2551). การวัดผลการศึกษา. กอ์สินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- เสมอปัญญา หนูป่า. (2559). แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนสะกดคำสระเปลี่ยนรูปและสระลดรูปกลุ่มสาระ
การเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นครสวรรค์, 13(1), 55-66.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภค ผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Marketing Mix Factors Affecting Consumption Behavior of Processed Tea Madan Products in Bangkok Metropolitan Region

ภูริณัฐ ยมกนิษฐ์¹, รุจิกาญจน์ สานนท์² และ จัตรชัย มากบุญ³

Purinat Yamakanith¹, Rujikarn Sanon² and Chatchai Makbun³

^{1,2,3} คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2,3} Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: ²rung_ja@hotmail.com, rujikarn_s@rmutt.ac.th

Received November 24, 2021; Revised May 24, 2022; Accepted May 26, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3) เพื่อศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT ของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.8 เป็นเพศหญิง มีอายุมากที่สุดระหว่าง 20-29 ปี ร้อยละ 51 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 33.5 ผลการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของผู้บริโภคพบว่า ความถี่ในการซื้อชามะดันหรือน้ำผลไม้มากที่สุด คือ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 39.9 จากวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพด้วย SWOT โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง สำหรับส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพและปริมณฑลโดยรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ย 4.08 (S.D. =0.959)

คำสำคัญ: ธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์; ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด; มะดัน; กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study general information of consumers of tea Madan processed products in Bangkok Metropolitan Region 2) to study attitudes and behavior of consumption of tea Madan processed products in Bangkok Metropolitan Region 3) To study the analysis of the environment and potential with SWOT of tea Madan processed products business of Nakhon Nayok Province, and 4) to study the marketing mix factors affecting consumption of processed tea Madan products in Bangkok Metropolitan Region. It was mixed methods research. It was quantitative research. Data were collected from a sample of 400 using questionnaires. The statistics used for the analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results showed that of the sample group, 53.8 percent were female, 51 percent were aged between 20–29 years, and 33.5 percent were private company employees. A study on consumer attitudes and behavior found that the highest frequency of purchasing Madan tea or juice was 2–3 times a week (39.9 percent). According to the analysis of the environment and the potential for qualitative research using SWOT, it was found that the processed products business had continued to grow. The marketing mix affecting the consumption of processed tea Madan in Bangkok and its vicinity was at a high level and the average was 4.08 (S.D. = 0.959).

Keywords: Product Processing Business; Marketing Mix Factors; Madan; Bangkok Metropolitan Region

บทนำ

ในกลุ่มอุตสาหกรรมทางการเกษตร เราจำเป็นต้องยอมรับว่าผลจากการแข่งขันในตลาดที่รุนแรงหลาย ๆ ครั้ง จะทำให้มูลค่าหรือราคาของสินค้าทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ หรืออาจมาจากสภาพดินฟ้าอากาศที่เป็นปัจจัยที่ไม่อาจควบคุมได้ ที่จะส่งผลให้ราคาของสินค้ามีการขยับขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นแล้ว ผู้ผลิตสินค้าทางการเกษตร หรือเกษตรกร อาจจำเป็นต้องมีการฝึกฝน เรียนรู้ และพัฒนาเทคนิคในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าทางการเกษตรของตัวเอง เพื่อให้สามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้มากขึ้น การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตร เป็นเทคนิคที่สำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตรของตัวเองได้ โดยความหมายโดยทั่วไปจะหมายถึง การนำผลผลิตทางการเกษตรมาเพิ่มลักษณะพิเศษหรือจุดเด่นบางอย่างให้ต่างไปจากเดิม เพื่อให้ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น โดยจะมีทั้งสินค้าที่เป็นอาหารและไม่ใช่อาหาร (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน, 2564))

นครนายก จัดเป็นจังหวัดที่อุดมไปด้วยพืชผลการเกษตรสำคัญหลายชนิด มีผลไม้เด่นอย่าง “มะยงชิด” ที่ได้รับความนิยมไม่น้อย แต่หลายคนอาจยังไม่รู้ว่าจังหวัดนี้มี “มะดัน” ที่เป็นไม้ผลเด่นอีกชนิดจน

ได้รับขนานนามว่า “เมืองมะดัน นครนายก” เนื่องจากมะดันเป็นไม้ผลที่มีตามธรรมชาติในจังหวัดนครนายก โดยเฉพาะตำบลท่าทรายมีเป็นจำนวนมาก มะดัน หรือส้มมะดัน หรือส้มไม่รู้ถอย เป็นไม้ยืนต้น ไม้ผลัดใบ ผลมะดัน มีรสเปรี้ยวถึงเปรี้ยวจัด มีวิตามินซีสูงด้วย แต่ความเปรี้ยวของไม้ผลชนิดนี้ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายต่อสุขภาพ จึงนิยมรับประทานทั้งสดโดยจิ้มกับพริกเกลือแล้วยังใช้แทนมะนาวสำหรับปรุงอาหาร อีกทั้งยังถูกนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น (ทะนุพงศ์ กุสุมา ณ อยุธยา, 2564) ซึ่งคุณนงนุช เทียมณรงค์ เจ้าของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน แบรินด์ “งามลย์” ตั้งอยู่ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า พื้นที่ตำบลท่าทราย มีความพร้อมทั้งด้านพื้นที่และการจัดการ กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกมะดันเป็นจำนวนมาก และมีผลิตภัณฑ์แปรรูปที่อยู่ระหว่างพิจารณาเป็นสินค้า GI ของจังหวัดนครนายก จึงได้เล็งเห็นโอกาสในการสร้างรายได้จากพืชพันธุ์ท้องถิ่นให้กับชุมชนตำบลท่าทราย จึงได้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปมะดัน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ด้วยการนำน้ำมะดันสดมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชามะดัน เพื่อตอบโจทย์กลุ่มคนรักสุขภาพ ภายใต้ชื่อ ชามะดัน “งามลย์” และได้จดทะเบียนการรับรองมาตรฐาน อย. เรียบร้อยแล้ว (นงนุช เทียมณรงค์, 2564)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแปรรูปมะดัน ซึ่งเป็นพืชพันธุ์ในท้องถิ่นที่มีอย่างมากมายของชุมชนมะดัน ตำบลท่าทราย จังหวัดนครนายก ได้นำมาเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย จึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะดันเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการสร้างการรับรู้และเผยแพร่ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์แปรรูปของจังหวัดนครนายกและประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้างในระดับชาติและนานาชาติต่อไป

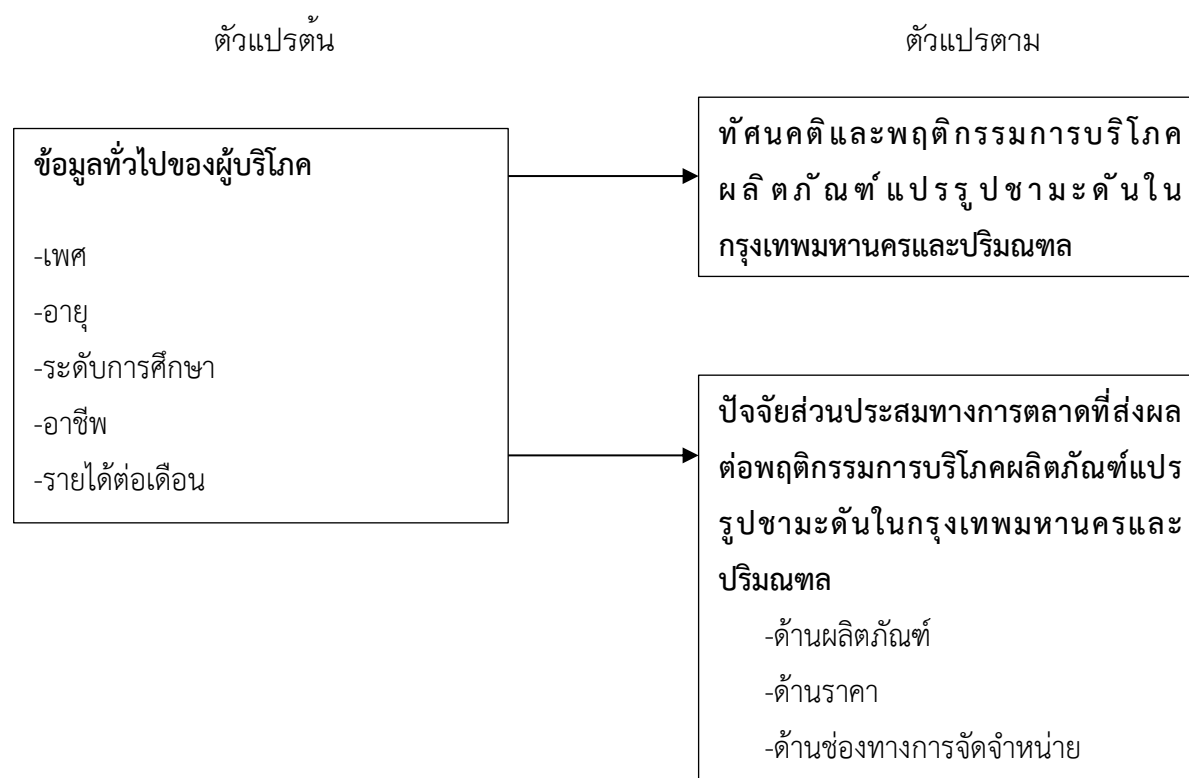
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT ของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาด แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวพฤติกรรมผู้บริโภคมาใช้ และได้ทำการศึกษาจากข้อมูลประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 10,023,373 คน เป็นเพศชาย 4,876,292 คน และเพศหญิง 5,147,081 คน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง, 2563) โดยทำการเก็บข้อมูลในระหว่าง ปี 2563 – 2564

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วยปัจจัย 4 อย่าง คือ 1) โอกาส (Opportunity) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลดีต่อธุรกิจ 2) อุปสรรค (Threat) หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบให้เกิดความเสียหายแก่ธุรกิจ (บุญทวรรณ วิงวอน, 2556) 3) จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ปัจจัยที่ควบคุมได้ และก่อให้เกิดความสามารถเชิงบวก ซึ่งเป็นข้อดีที่เกิดจากปัจจัยภายในองค์กร

และ 4) จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง ปัจจัยที่ควบคุมได้ แต่เป็นปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นลบ หรือจุดด้อย ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (พิบูล ธิปะปาล และธนวัฒน์ ธิปะปาล, 2559) ซึ่งธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน สามารถนำเอาแนวทางการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อนมาช่วยในการวิเคราะห์การดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการและการวางแผนการตลาดต่อไป

การบริหารจัดการและการวางแผนการตลาด

สมชาย กิจยรรยง (2561) ระบุว่า การบริหารจัดการและการวางแผนการตลาด หรือส่วนประสมทางการตลาด เป็นกิจกรรมทางธุรกิจที่ทำให้สินค้าบริการ เคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้ใช้หรือผู้บริโภค การแสวงหา วิเคราะห์สำรวจเพื่อค้นผลิตภัณฑ์สำหรับผู้ซื้อ หรือผู้บริโภค เป็นเครื่องมือเพื่อเปิดช่องทางให้ลูกค้า เกิดการซื้อซ้ำ ซื้อเพิ่ม และซื้อต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ Kotler and Keller (2012) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด คือ เครื่องมือทางการตลาดที่ใช้ในการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายของธุรกิจ ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนที่กิจการเสนอขาย เพื่อตอบสนองความต้องการและให้ความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค 2) ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือบริการ (พิชญ จงสถิตวัฒนา, 2554) 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การบริหารจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกในการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ ด้วยการนำผลิตภัณฑ์ไปส่งมอบให้แก่ลูกค้าภายในระยะเวลาที่ลูกค้าต้องการ และ 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลระหว่างกิจการและผู้บริโภค (Wirtz & Lovelock, 2016) เช่น การโฆษณา การใช้พนักงานขาย เป็นต้น

พฤติกรรมผู้บริโภค

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและการวางแผนทางการตลาด เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดย Solomon (1996, p. 7) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการศึกษาถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเลือก การซื้อ การใช้ หรือการใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าและบริการหรือประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความพอใจ เช่นเดียวกับ Wilkie (1995) ระบุว่าพฤติกรรมผู้บริโภคว่าเป็นกิจกรรมของทางจิตใจ อารมณ์ และร่างกายที่บุคคลในการเลือก ซื้อ และใช้สินค้า/บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกี่ยวข้อง จนเกิดความพึงพอใจ โดยเริ่มจากการค้นหา การเลือก การตัดสินใจซื้อ การใช้ การประเมิน และเกิดการซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อตอบสนองความปรารถนาและความต้องการ แล้วทำให้ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจจากการใช้สินค้า/บริการนั้น (Belch & Belch, 2001) ซึ่งในประเด็นนี้ Kotler (2000) กล่าวว่า ความพึงพอใจ เป็นระดับความรู้สึกของบุคคลหรือลูกค้าที่เป็นผลมาจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ผลจากการ ให้บริการหรือประสิทธิภาพของสินค้ากับความคาดหวังของลูกค้า

จากการทบทวนวรรณกรรมสำหรับการศึกษาจึงพบว่า ต้องมีความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคในเชิงลึก และต้องศึกษาในประเด็นของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเลือก การซื้อ การใช้ หรือการใช้จ่าย

เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ซึ่งเป็นการศึกษาถึงปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคและตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปสุขภาพจากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ

ปัจจุบันทั่วโลกกำลังตื่นตัวกับกระแสรักสุขภาพ ทำให้ธุรกิจด้านสุขภาพต่าง ๆ มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ธุรกิจด้านสุขภาพได้รับความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจที่เริ่มฟื้นตัว การหันมาใส่ใจสุขภาพ ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมที่มีมาตรฐาน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ (BLT Bangkok, 2564) เมื่อการดูแลสุขภาพ ไม่ได้เป็นแค่เทรนด์ที่มาแล้วก็ไป แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของ “ไลฟ์สไตล์” คนยุคนี้ ส่งผลให้ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ทั้งในฝั่ง Supply และ Demand ในกลุ่มสินค้า “Sugarless” ทั้งสูตรลดน้ำตาล และสูตรไม่มีน้ำตาล กลายเป็นเซ็กเมนต์ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และทำให้จุดขายที่ตอบโจทย์ “สุขภาพ” เป็นสิ่งที่ต้องมีสำหรับสินค้าอาหาร – เครื่องดื่มในยุคนี้ (Marketingoops, 2564) ในปัจจุบันชาถือเป็นเครื่องดื่มที่มีกลิ่นหอม และเป็นหนึ่งในเครื่องดื่มที่บริโภคมากที่สุดในโลก ซึ่งการบริโภคชาเป็นประจำช่วยลดความเสี่ยงของเซลล์ที่เกิดจากอนุมูลอิสระรวมทั้งลดระดับคอเลสเตอรอลและช่วยให้การลดน้ำหนักมีสุขภาพที่ดี (Allied Market Research, 2564)

ธิดาวรรณ จงเกรียงไกร (2557) ก็ได้กล่าวว่า ใบชาคุณภาพที่อุดมด้วยคุณค่าและประโยชน์ต่อร่างกาย ประกอบกับเทคนิคและกรรมวิธีซึ่งสดเพื่อให้เกิดฟอง ทำให้ดื่มด่ำไปกับรสชาติชุ่มคอ แก่กระหายสดชื่น และจุดเด่นที่ก็คือ การเติมรสผลไม้เข้มข้นต่าง ๆ เข้าไปเพื่อเพิ่มความหลากหลาย นอกเหนือจากชาทั่วไปแล้ว Kabilan, Baskar & Poorani (2019) กล่าวว่า โดยปกติชาทั่วไป ได้แก่ ชาเขียว ชาแดง ชาดำ ชาขาว และ ชาอู่หลง แต่ถ้าเป็นชาสมุนไพรจะประกอบด้วยส่วนผสมหลายอย่าง และเรียกอีกอย่างว่า “ทีชาน” ที่มาจากภาษาฝรั่งเศส ที่ให้รสชาติที่เป็นเอกลักษณ์และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ และเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่รักสุขภาพได้เลือก ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อมูลของศูนย์ราชการศูนย์สภาชาชาติไทย เขาล้วน (2564) ระบุว่า มะดันคั้นผลไม้ชนิดหนึ่งที่มีสารสำคัญที่พบว่าสามารถออกฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเนื้องอกได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยการขับถ่าย เป็นยาระบายอ่อน ๆ ช่วย รวมถึงช่วยกระตุ้นให้อยากอาหาร ทำให้เจริญอาหาร และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายได้ดีขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพด้วย SWOT ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภค ทำให้ทราบว่าตัวแปรดังกล่าวมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ และสามารถนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปสุขภาพที่มีส่วนผสมจากพืชพรรณธรรมชาติในเชิงลึก เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและการเลือกซื้อชาแปรรูปพร้อมดื่มที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interviews) หรือบางครั้งนิยมเรียกว่าการสัมภาษณ์แบบชี้แนะ (Guided interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบได้อย่างอิสระ (ชาย โพธิ์สีดา, 2554) จากนั้นเลือกบุคคลสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจงจากผู้เป็นเจ้าของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน ตำบลท่าทราย จังหวัดนครนายก และดำเนินการตามหลักจริยธรรมของการวิจัยโดยไม่เปิดเผยข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ และนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ก่อตั้งธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์ชามะดัน ตำบลท่าทราย จังหวัดนครนายก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 10,023,373 คน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ N แทนขนาดของกลุ่มประชากร 10,023,373
N แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
e แทน ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง 0.05 และแทนค่าจะได้กลุ่มตัวอย่าง

ดังนี้

$$n = 10,023,373 / 1 + 10,023,373(0.05)^2$$

$$= 399.984 \text{ หรือประมาณ } 400 \text{ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการเก็บตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน}$$

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทัศนคติและพฤติกรรมในการดื่มชามะดันและน้ำผลไม้ จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันหรือน้ำผลไม้ จำนวน 16 ข้อ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 53.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 46.2 เป็นเพศชาย มีอายุมากที่สุดระหว่าง 20–29 ปี คิดเป็นร้อยละ 51 รองลงมาคือ 30–34 ปี ร้อยละ 27.9 ถัดมา มีอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ 12 ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 69.7 รองลงมาคือ มัธยมศึกษา/ปวช. หรือต่ำกว่า ร้อยละ 12.5 ถัดมาคือ อนุปริญญาตรี ร้อยละ 9.6 ตามลำดับ สำหรับด้านอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่าง พนักงานบริษัทเอกชน 33.5 รองลงมาคือ อาชีพอิสระ ร้อยละ 33.2 ถัดมาคือ นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 17.3 ตามลำดับ สำหรับด้านรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายได้มากที่สุด ระหว่าง 10,001–20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมาคือ 20,001–30,000 บาท ร้อยละ 23.6 ถัดมาคือ น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 22.1 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ทำให้ทราบทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน และพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั่วไป

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.8 เลือกดื่มน้ำผลไม้ รองลงมาคือ ดื่มทั้งชามะดันและน้ำผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 22.1 ความถี่ในการดื่มชามะดันหรือน้ำผลไม้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ ดื่มเป็นครั้งคราว คิดเป็นร้อยละ 51 รองลงมาคือ ดื่มเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 47.1 ส่วนความถี่ในการซื้อชามะดันหรือน้ำผลไม้มากที่สุด คือ 2 –3 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมาคือ น้อยกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 37.5 ถัดมาคือ มากกว่า 5 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 17.8% ตามลำดับ ส่วนผู้มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเครื่องดื่มชามะดันหรือน้ำผลไม้มากที่สุดคือ กลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 38.5% รองลงมาคือ ตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 37.5 ถัดมาคือ พ่อ/แม่ คิดเป็นร้อยละ 13.9 สำหรับแหล่งที่ซื้อเครื่องดื่มชามะดันหรือน้ำผลไม้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ ร้านค้า/ร้านสะดวกซื้อ คิดเป็นร้อยละ 59.1 รองลงมาคือ ซูเปอร์มาร์เก็ต คิดเป็นร้อยละ 25 ถัดมาคือ ตลาด คิดเป็นร้อยละ 14.9 ตามลำดับ ในส่วนจำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อเครื่องดื่มชามะดันหรือน้ำผลไม้ในแต่ละครั้งมากที่สุดคือ 31–40 บาท คิดเป็นร้อยละ 51 รองลงมาคือ 15–30 บาท คิดเป็นร้อยละ 38 ถัดมาคือ 41–50 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.5 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT ของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 1 การศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT เพื่อระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของธุรกิจ

สภาพแวดล้อม	จุดแข็งของธุรกิจ	จุดอ่อนของธุรกิจ
การตลาด	- เป็นสินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ และมีเพียงพอต่อการผลิตเพื่อจำหน่าย และมีต้นทุนการผลิตต่ำ	- บรรลุถึงขั้นยังไม่ดึงดูด
การเงิน	- ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด	-
การวิจัยพัฒนา	- มีการร่วมมือกันศูนย์ OTOP จังหวัดนครนายก ในการพัฒนาวิธีการสกัดน้ำมะดันให้ได้คุณภาพ	-
เทคนิคการบริการ/ผลิต	- มีการนำเครื่องสเตอริไรส์ (Sterilize) มาใช้ในกระบวนการผลิต	-
สถานที่ตั้ง	- อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอื่น ๆ	-
ชื่อเสียง	-	- ธุรกิจยังเป็นที่รู้จักภายในจังหวัด
บุคลากร	- บุคลากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน จึงเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกัน	-
การจัดการ	-	- การแบ่งหน้าที่ภายในหน่วยงานยังไม่ชัดเจน

จากตารางสามารถสรุปได้ว่าจุดแข็งของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน จังหวัดนครนายก ได้แก่ ด้านการตลาดสินค้าผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติและมีเพียงพอต่อการผลิต จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ ด้านการเงินได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด ด้านการวิจัยและพัฒนาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของจังหวัด ในการพัฒนาวิธีการสกัดน้ำมะดัน ด้านสถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอื่น ๆ ด้านบุคลากรเป็นคนในพื้นที่ สำหรับจุดอ่อนของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ด้านการตลาดบรรลุถึงขั้นยังไม่ดึงดูด ด้านชื่อเสียงยังเป็นที่รู้จักภายในจังหวัด ด้านการจัดการการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ตารางที่ 2 การศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT เพื่อระบุโอกาสและอุปสรรคของธุรกิจ

สภาพแวดล้อม	โอกาสของธุรกิจ	อุปสรรคของธุรกิจ
เศรษฐกิจ	- ตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ	- ความผันผวนทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ลดลง
สังคม	- กระแสสังคมผลักดันให้คนส่วนใหญ่หันมารักสุขภาพมากขึ้น	- ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากวัตถุดิบธรรมชาติได้รับความนิยมเฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น
วัฒนธรรม	- การบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติ ยังเป็นสิ่งที่ผู้คนต้องการ	-
กฎหมาย	- มีการส่งเสริมวิสาหกิจฯ จากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง	-
เทคโนโลยี	- ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ง่ายขึ้น	- ขาดคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาให้ดีขึ้น
คู่แข่ง	-	- จำนวนวิสาหกิจฯ ที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติมีจำนวนมาก
ลูกค้า	- ลูกค้าในปัจจุบันให้ความสนใจในผลิตภัณฑ์แปรรูปจากวัตถุดิบธรรมชาติ	- ลูกค้ายังมีน้อย
ผู้ขายปัจจัยการผลิต	- กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจฯ ปลุกมะดันเพื่อใช้เป็นนำผลมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต	- มะดันเป็นผลไม้ที่ออกตามฤดูกาล (ฤดูฝน)

จากตารางสามารถสรุปได้ว่าโอกาสของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปมีการเติบโต เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติจึงทำให้เกิดความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ด้านสังคมผู้คนเริ่มให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์สุขภาพมากขึ้น ด้านวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติยังคงเป็นที่ต้องการของตลาด ด้านกฎหมายวิสาหกิจชุมชนยังได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ ด้านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าช่วยให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงลูกค้าง่ายขึ้น ด้านลูกค้าจะให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ผลิตจากวัตถุดิบ

จากธรรมชาติ ด้านผู้ขายปัจจัยการผลิตไม่มีความซับซ้อนเนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปมะดัน สำหรับอุปสรรคของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจยังคงมีความผันผวนของเศรษฐกิจทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง ด้านสังคมผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังเข้าไม่ถึงคนรุ่นใหม่ ด้านเทคโนโลยีคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนน้อย ด้านคู่แข่งชั้นจำนวนของวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติมีจำนวนมาก ด้านลูกค้ายังมีน้อย ด้านผู้ขายปัจจัยการผลิตกลุ่มวิสาหกิจฯ ไม่สามารถควบคุมจำนวนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตได้ เนื่องจากมะดันเป็นผลไม้ที่ออกตามฤดูกาล

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ 1) การจัดการด้านผลิตภัณฑ์และการจัดการทางการตลาด พบว่า ธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะดัน มีการผลิตออกมาเป็น 2 รูปแบบคือ 1) การผลิตน้ำมะดันคั้นสด และ 2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน ซึ่งน้ำชาอยู่หลังและน้ำมะดันสดผสมตามสูตรเฉพาะของวิสาหกิจฯ 2) การบริหารจัดการจัดดำเนินการกำหนดราคา กล่าวว่า เราได้กำหนดราคาขายชามะดัน ขนาด 350 ml. ในราคา 45 บาท/ขวด จากราคาต้นทุน 35 บาท ซึ่งเรามีคู่แข่งชั้นในธุรกิจประเภทเดียวกันซึ่งมีราคาขายอยู่ระหว่าง 79-120 บาท 3) การบริหารจัดการด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปมะดันมีช่องทางการจัดจำหน่ายในระบบการกระจายสินค้าให้กับผู้บริโภคโดยตรง เนื่องจากวิสาหกิจฯ เน้นไปทางการจำหน่ายจากการไปออกร้านในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นหลัก ทางเราจึงได้เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กแฟนเพจ และไลน์แอตทางวิสาหกิจฯ ใช้แรงงานคนในการผลิตเป็นหลักจึงไม่สามารถผลิตสินค้าได้จำนวนมาก ๆ ภายในวันเดียว แต่ถ้าหากวิสาหกิจฯ มีออเดอร์ที่ทราบล่วงหน้า หรือจะต้องไปออกร้านจะวางแผนผลิตสินค้าไว้ให้ได้เพียงพอต่อการนำไปจำหน่ายโดยคำนวณจากจำนวนวันที่ใช้ในงานออกร้านเป็นหลัก 4) การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมการตลาด จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะดันมีการจัดการใน 2 แนวทาง คือ 4.1) การโฆษณาและเผยแพร่ข้อมูลในสื่อต่าง ๆ อาทิ สื่อออนไลน์โปรโมทผ่านเฟซบุ๊กแฟนเพจ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมองเห็นโพสต์ของทางเพจ รวมถึงมีการสร้างไลน์แอต (Line Nuch586) เพื่อเป็นช่องทางที่ลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลสินค้าของเราได้มากขึ้น และ 4.2) การส่งเสริมการขาย ด้วยหลักการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อเพิ่มยอดขายและสร้างทัศนคติที่ดีให้กับลูกค้า เช่น ในกรณีของการออกร้าน เราจะมีผลิตภัณฑ์ตัวอย่างให้ลูกค้าทดลองชิมก่อนตัดสินใจซื้อ หรือในกรณีซื้อสินค้าจำนวนมากผ่านช่องทางออนไลน์ เราจะคิดราคาขายส่งให้กับลูกค้าในราคาขวดละ 35 บาท และมีการสร้างกิจกรรมทางการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ทางเฟซบุ๊ก เพื่อให้ลูกค้าได้ร่วมสนุกด้วยการถ่ายภาพสวย ๆ ของตนเองคู่กับสินค้า แล้วโพสต์มาในหน้าเพจของร้านค้า จะได้รับส่วนลด 10 % เมื่อซื้อสินค้าในครั้งถัดไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตารางที่ 5 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ			อันดับ
	X	S.D.	แปลผล	
1. ด้านผลิตภัณฑ์				
1.1 ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ	4.20	0.949	มาก	1
1.2 ผลิตภัณฑ์มีให้เลือกหลายขนาด	3.99	0.857	มาก	4
1.3 คุณค่าทางโภชนาการของผลิตภัณฑ์	4.18	0.894	มาก	2
1.4 บรรจุภัณฑ์สวยงาม มีความทันสมัย	4.08	0.937	มาก	3
2. ด้านราคา				
2.1 ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับส่วนผสม	4.08	1.021	มาก	2
2.2 ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับปริมาณต่อขวด	3.98	0.996	มาก	3
2.3 ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพ	4.19	0.903	มาก	1
2.4 ราคาคู่ค้าเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ใกล้เคียง	3.92	0.924	มาก	4
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย				
3.1 ร้านค้าที่จำหน่ายมีชื่อเสียง	4.01	0.966	มาก	4
3.2 ผลิตภัณฑ์มีจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า	4.06	0.941	มาก	3
3.3 ผลิตภัณฑ์มีจำหน่ายในร้านสะดวกซื้อ	4.09	0.953	มาก	2
3.4 ผลิตภัณฑ์มีจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์	4.11	1.106	มาก	1
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด				
4.1 มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสินค้า	4.09	0.952	มาก	2
4.2 มีการโฆษณาที่น่าสนใจในสื่อต่าง ๆ	4.13	0.975	มาก	1
4.3 มีสินค้าตัวอย่างให้ทดลองชิม	4.05	1.004	มาก	4

ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด	ระดับความสำคัญ			อันดับ
	X	S.D.	แปลผล	
4.4 มีการโปรโมชัน เช่น แจก แคม	4.08	0.981	มาก	3
โดยรวม	4.08	0.959	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพและปริมณฑลมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบจากธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.20 (S.D. =0.949) สำหรับด้านราคาที่มีผลต่อการบริโภคมากที่สุดคือ ราคาของผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.19 (S.D. =0.903) ในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่ส่งผลต่อการบริโภคมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์มีจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 4.11 (S.D. =1.106) และด้านการส่งเสริมการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคมากที่สุดคือ มีการโฆษณาที่น่าสนใจในสื่อต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D. =0.975)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-29 มากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้บริโภคในช่วงวัยนี้เริ่มให้ความสำคัญและใส่ใจเรื่องของสุขภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นพนักงานบริษัท มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท ดังนั้น ผู้ผลิตควรควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติที่สามารถคุณค่าทางโภชนาการที่เป็นประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคตามช่วงวัย อาชีพ และรายได้คือ ซึ่งสอดคล้องกับ จุฑารัตน์ กลิ่นปทุม และพัฒน์ พัฒนรังสรรค์ (2559, น. 205) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ชาชงสมุนไพรในเขตเมืองพัทยา พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 36-45 ปี ประกอบอาชีพอิสระ มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 10,000-20,000 บาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมในการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.8 ดื่มชามะดันหรือน้ำผลไม้เป็นครั้งคราว และช่วงเวลาในการดื่มมากที่สุดคือ ช่วงเวลา 11.01-13.00 น. ส่วนความถี่ในการซื้อชามะดันหรือน้ำผลไม้คือ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ สำหรับสาเหตุที่สำคัญที่ใดในการดื่มเครื่องดื่มชามะดันหรือน้ำผลไม้ของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ ดื่มเพื่อความสดชื่นตื่นตัว ส่วนผู้มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเครื่องดื่มชามะดันหรือน้ำ

ผลไม้มากที่สุดคือ กลุ่มเพื่อน สำหรับแหล่งที่ซื้อเครื่องดื่มชามะดันของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดคือ ร้านค้า/ร้านสะดวกซื้อ ในส่วนจำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อเครื่องดื่มชามะดันในหรือน้ำผลไม้ในแต่ละครั้งมากที่สุดคือ 31-40 สำหรับรสชาติของเครื่องดื่มชาหรือน้ำผลไม้ที่กลุ่มตัวอย่างนิยมซื้อมากที่สุดคือ น้ำส้ม ซึ่งสอดคล้องกับ กิตยาภรณ์ ลาลีก (2558) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาผสมสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อชาผสมสมุนไพรพร้อมดื่มที่ร้านสะดวกซื้อ ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการซื้อต่อครั้งเท่ากับ 20 บาท มีความถี่ในการซื้อ 2-6 ครั้งต่อสัปดาห์ ส่วนผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อชาผสมสมุนไพรคือตนเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ ด้วย SWOT ของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก

ธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันที่ศึกษาเป็นธุรกิจที่มีการนำมะดัน ซึ่งเป็นพืชผลที่ได้จากธรรมชาติมาแปรรูปของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปมะดัน จังหวัดนครนายก โดยเริ่มต้นจากปัญหาของมะดัน ซึ่งไม่ได้เป็นพืชผลทางเศรษฐกิจจึงมีราคาค่อนข้างต่ำ ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปมะดันขึ้น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมะดันซึ่งเป็นพืชผลที่มีอยู่ในท้องถิ่นและมีเพียงพอต่อการผลิตและจำหน่าย เพื่อเจาะตลาดลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่รักสุขภาพ และเสริมสร้างรายได้และความแข็งแกร่งให้กับชุมชนมะดัน สอดคล้องกับ สาริณี มาบ้อง และพัชรี สุริยะ (2558) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคชาใบหม่อนของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร หรือผู้ประกอบการที่ผลิตชาใบหม่อน ควร สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์โดยปรับปรุงรูปแบบ ผลิตภัณฑ์เป็นชาใบหม่อนแบบซองชาหรือชาใบหม่อน ชนิดผงสำเร็จรูป เพื่อเจาะตลาดกลุ่มลูกค้าที่มีรายได้สูง เป็นการเสริมสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่ระบุว่า การใช้ความคิดสร้างสรรค์และความพยายามในการเสาะหาผลิตภัณฑ์ใหม่ จากใบของต้นชา ที่สามารถนำมาแปรรูปและชงเป็นน้ำชาที่รสชาติดีและมีประโยชน์ต่อร่างกาย (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564)

สรุปได้ว่าจุดแข็งของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน จังหวัดนครนายก ได้แก่ ด้านการตลาดสินค้าผลิตจากวัตถุดิบธรรมชาติและมีเพียงพอต่อการผลิต จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตต่ำ ด้านการเงินได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด ด้านการวิจัยและพัฒนาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของจังหวัดในการพัฒนาวิธีการสกัดน้ำมะดัน ด้านสถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอื่น ๆ ด้านบุคลากรเป็น คนในพื้นที่ สำหรับจุดอ่อนของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ด้านการตลาดบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดึงดูด ด้านชื่อเสียงยังเป็นที่รู้จักภายในจังหวัด ด้านการจัดการการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร สำหรับจุดอ่อนของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ด้านการตลาดบรรจุภัณฑ์ยังไม่ดึงดูด ด้านชื่อเสียงยังเป็นที่รู้จักภายในจังหวัด ด้านการจัดการการแบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร สอดคล้องกับ สุตาภัทร คงเกิด และจิรภัทร กิตติวรากล (2563, น. 75) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการปรับปรุงภาพลักษณ์ โดยการใช้

สมุนไพร ในการเพิ่มมูลค่า ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านจุดแข็ง (Strengths) 1) วัตถุดิบมีเพียงพอต่อการผลิต 2) สมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ 3) กลุ่มสมาชิกมีความรู้ด้านพืชสมุนไพร ด้านจุดอ่อน (Weaknesses) คือ 1) ผลิตภัณฑ์มียอดขายน้อย 2) ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่รู้จัก 3) ขาดได้เฉพาะเพื่อนบ้านในชุมชนใกล้เคียงเท่านั้น

สรุปได้ว่าโอกาสของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปมีการเติบโต เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากธรรมชาติจึงทำให้เกิดความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง ด้านสังคมผู้คนเริ่มให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์สุขภาพมากขึ้น ด้านวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติยังคงเป็นที่ต้องการของตลาด ด้านกฎหมายวิสาหกิจชุมชนยังได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ ด้านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าช่วยให้ผลิตภัณฑ์เข้าถึงลูกค้าง่ายขึ้น ด้านลูกค้าจะให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์แปรรูปที่ผลิตจากวัตถุดิบจากธรรมชาติ ด้านผู้ขายปัจจัยการผลิตไม่มีความซับซ้อนเนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นของกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปมะดัน สำหรับอุปสรรคของธุรกิจผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของจังหวัดนครนายก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจยังคงมีความผันผวนของเศรษฐกิจทำให้กำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง ด้านสังคมผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังเข้าไม่ถึงคนรุ่นใหม่ ด้านเทคโนโลยีคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนน้อย ด้านคู่แข่งจำนวนของวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติมีจำนวนมาก ด้านลูกค้ายังมีน้อย ด้านผู้ขายปัจจัยการผลิต กลุ่มวิสาหกิจฯ ไม่สามารถควบคุมจำนวนของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตได้ เนื่องจากมะดันเป็นผลไม้ที่ออกตามฤดูกาล สอดคล้องกับ กลุ่มเกษตรกรทวาย (2555) ที่ศึกษาเรื่องการทำผลิตภัณฑ์ชาแปรรูปผักหวาน พบว่า โอกาสธุรกิจจากการที่ตลาดเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพกำลังได้รับความนิยมอย่างสูงประกอบกับผู้บริโภคให้ความสนใจในเรื่องสุขภาพกันมาก อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐและสังคมให้การสนับสนุน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดโดยรวมมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อและส่งผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สอดคล้องกับกิตยาภรณ์ ลำลึก (2558) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมโดยภาพรวมให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน ผู้ผลิตจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวัตถุดิบจากธรรมชาติที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต คุณภาพ และรสชาติที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. กลุ่มวิสาหกิจฯ ควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดันไปในวงกว้าง เพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้จักผลิตภัณฑ์มากขึ้น
2. กลุ่มวิสาหกิจฯ ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดึงดูดและโดดเด่นมากขึ้น เช่น การใช้กราฟิกในการทำป้ายฉลากให้มีสีสันที่สวยงามและเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์
3. การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์แปรรูปชามะดัน เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ดีมากขึ้น
4. ควรปรับขนาดของบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือก และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตยาภรณ์ ลำลึก. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มชาสมุนไพรพร้อมดื่มของผู้บริโภคในจังหวัด ปทุมธานี (การศึกษาค้นคว้าอิสระธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กลุ่มเกษตรกรทวายท. (2555). แผนธุรกิจชาสมุนไพรไทย (ชาผักหวาน). สืบค้นเมื่อ 6 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.clinictech.ops.go.th/online/filemanager/fileclinic/F1/files/business_plan_tea.pdf
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2564). ชาใบข้าว สร้างอาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.eef.or.th/communities/2563-beginning-81/>
- จุฑารัตน์ กลิ่นปทุม และพัฒน์ พัฒนรังสรรค์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรในเขตเมืองพัทยา.วารสารบัณฑิตศึกษา, 13(21), 205-214.
- ชาย โพธิ์สีตา.(2554).ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ทะนุพงศ์ กุสุมา ณ อยุธยา. (2564). ทำให้ปลาแดดเดียวของชาวบ้านท่าทราย นครนายก มีรสอร่อยและปลอดภัยต่อสุขภาพ. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2564, จาก https://www.technologychaoban.com/marketing/article_162612
- ธิดาวรรณ วงเกรียงไกร. (2557). พฤติกรรมการบริโภคชาผลไม้โอชาเยของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญทวรรณ วิงวอน. (2556). การเป็นผู้ประกอบการโลกาภิวัตน์ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิบูล ทีปะปาล และธนวัฒน์ ทีปะปาล. (2559). การจัดการเชิงกลยุทธ์ (ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พิมพ์.

- พิษณุ จงสถิตวัฒนา. (2554). *การบริหารการตลาด การวิเคราะห์ กลยุทธ์ และการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ราชการศูนย์สาภาภาษาไทย เขาล้วน. (2564). *สรรพคุณของมะดัน*. สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2564, จาก <https://khaolan.redcross.or.th/มะดัน/>
- สมชาย กิจยรรยง. (2561). *กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: Smart Life.
- สาริณี มาป๋อง และ พัทรี สุริยะ. (2558). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคชาใบหม่อนของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่น. *แก่นเกษตร*, 43(1), 739–743.
- สุตภัทร คงเกิด และ จิรภัทร กิตติวรากุล. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการปรับภาพลักษณ์ โดยการใช้สมุนไพร ในการเพิ่มมูลค่า ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(8), 69–88.
- สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). (2564). *การทำเกษตรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า*. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=11#:~:text
- สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง. (2563). *ประกาศสำนักทะเบียนกลางจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563*. สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/143600>
- Allied Market Research. (2564). *Global Tea Market*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.alliedmarketresearch.com/tea-market>.
- Belch, G. E., & Belch, M. A. (2001). *Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective* (4th ed.). New York: Irwin McGraw–Hill.
- BLT Bangkok. (2564). *เทรนด์สุขภาพมาแรง คนเมืองยุคใหม่ตั้งเป้าชีวิตดีมีสุข*. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.bltbangkok.com/bangkok-update/4405/>
- Kabilan S.J., Baskar R. & Poorani G. (2019). Herbal Tea Formulation for Health Rejuvenation: Nutritional, Physicochemical and Sensory Analysis. *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*, 9(4), 783–788.
- Kolter, P. (2000). *Marketing Management*. New Jersey: Prentice Hall International, Inc.
- Kotler & Keller. (2012). *Marketing management: The millennium* (14th ed.). New Jersey: Prentice–Hall Inc.
- Marketingoops. (2564). *ผ่าเทรนด์อาหาร-เครื่องดื่ม “Sugarless” ในยุคที่ “น้ำตาล” กลายเป็นผู้ร้ายในสายตาผู้บริโภค*. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/sugarless-food-and-beverage-trend/>.
- Solomon, M. R. (1996). *Consumer Behavior* (3rd ed). Englewood Cliff, NJ: Prentice–Hall.
- Wilkie, M. (1995). Time–Place Learnin. *Current Directions in Psychological*, 4(3), 85–89.

Wirtz.J and Lovelock.C. (2016). *Services Marketing*. London. World Scientific Publishing.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rded). New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสถานะ
การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี
Factors Influencing Business Success of Entrepreneurs (SMEs) in Pathum
Thani Province During The COVID-19 Pandemic

ธนพัฒน์ วิริต

Tanapat Virit

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University, Thailand

E-mail: pao7000@gmail.com

Received November 29, 2021; Revised May 27, 2022; Accepted May 28, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสถานะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสถานะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสถานะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปทุมธานีจำนวน 250 คน โดยการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปรียบเทียบความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสถานะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการ พบว่าภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ระยะเวลาที่ประกอบกิจการ รูปแบบของธุรกิจ และเงินทุนในการประกอบกิจการ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสถานะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 พบว่า ด้านความคิดเชิงนวัตกรรม ($\beta = 0.174$) ส่งผลต่อความสำเร็จมากที่สุด รองลงมาด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ($\beta = 0.164$) ด้านการบริหารจัดการ ($\beta = 0.146$) ด้านความต้องการความสำเร็จ ($\beta = 0.141$) ด้านการยอมรับความเสี่ยง ($\beta = 0.129$) และด้านความมั่นใจในตนเอง ($\beta =$

0.125) และความเป็นไปได้ของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน ($\beta = 0.114$) สมการมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 78 และสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Z = 0.174X_1^{**} + 0.164X_2^{**} + 0.146X_3^{**} + 0.141X_4^{**} + 0.129X_5^{**} + 0.125X_6^{**} + 0.114X_7^{**}$$

คำสำคัญ: ความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs); สถานะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19; ผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare business success factors of entrepreneurs (SMEs) in Pathum Thani province during the COVID-19 pandemic: 2) to study the level of factors influencing the business success of entrepreneurs (SMEs) in Pathum Thani province during the COVID-19 pandemic: and 3) to suggest business practices of entrepreneurs (SMEs) in Pathum Thani Province during the COVID-19 epidemic. The sample group used in this research was 250 small and medium enterprises (SMEs) in Pathum Thani province using probability sampling. Data were collected using questionnaires. The statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multiple regression analysis. The results indicated that:

1. Comparison of business success (SMEs) during the COVID-19 epidemic classified by personal factors of entrepreneurs found that the overall picture was not different, except for business duration, business model, and capital in business.

2. Factors influencing business success (SMEs) during the COVID-19 pandemic found that innovative thinking ($\beta = 0.174$) had the highest impact on success, followed by knowledge, competence and curiosity ($\beta = 0.164$), management ($\beta = 0.146$), success requirements ($\beta = 0.141$), risk tolerance ($\beta = 0.129$), self-confidence ($\beta = 0.125$), and probability of return on investment ($\beta = 0.114$). The predictive power of the equation was 78%. The equation could be written as follows:

$$Z = 0.174X_1^{**} + 0.164X_2^{**} + 0.146X_3^{**} + 0.141X_4^{**} + 0.129X_5^{**} + 0.125X_6^{**} + 0.114X_7^{**}$$

Keywords: Business Success (SMEs); COVID-19 Pandemic; Entrepreneurs in Pathumthani Province

บทนำ

จากสถานการณ์ผลกระทบของโรคโควิด-19 ต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงเวลาของการพัฒนาประเทศท่ามกลาง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ความ

ปกติใหม่ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลกอีกนัยหนึ่ง (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2563) โดยในการจัดทำแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ ครั้งนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำแนวคิด “ล้มแล้วลุกไว” อันประกอบด้วย การพร้อมรับ (Cope) การปรับตัว (Adapt) และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งเท่าทัน มีศักยภาพในการรับและลดความเสี่ยง สามารถ สร้างสรรค์ผลประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ตลอดจนยืนหยัดและเจริญเติบโตต่อไปได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างกว้างขวางและรุนแรง แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการป้องกันและควบคุมโรค ทว่าการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงและต่อเนื่องได้ส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจและสังคม จนก่อให้เกิดความปกติใหม่ ในขณะเดียวกัน แนวโน้มสำคัญของโลกอีกนัยหนึ่งท่ามกลางความปั่นป่วนและการเปลี่ยนแปลงจะเป็นปัจจัยเร่งสำคัญทำให้ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ เงื่อนไข และบริบทการพัฒนาใหม่ของประเทศยิ่งขึ้นโดยยังคง “เป้าหมาย” ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ไว้เช่นเดิม หากแต่มีการทบทวนและปรับเปลี่ยน “แนวทาง/วิธีการ” และ “เครื่องมือ” ในรูปแบบของ “แผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอันเป็นผลมาจากสถานการณ์โควิด-19 พ.ศ. 2564 – 2565” ซึ่งจะเป็นการระบุแนวทางการพัฒนาจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องมุ่งเน้น ให้ความสำคัญเป็นพิเศษและประเด็นการพัฒนาเพิ่มเติมที่จำ เป็นต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้สามารถรับมือและเตรียมความพร้อมในการเยียวยาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบฟื้นฟูกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้าสู่ภาวะปกติ รวมทั้งนำเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงมาเป็น “จุดเปลี่ยน” ในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่จุดหมายใหม่ที่ดีกว่าในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) นับตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 เป็นต้นมาได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างกว้างขวางและรุนแรงในระดับที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการป้องกันและควบคุมโรคเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในโลก ทว่าการแพร่ระบาดของโรคอย่างรุนแรงและต่อเนื่องได้ส่งผลกระทบต่อมิติด้านเศรษฐกิจและด้านอื่น ๆ นอกเหนือไปจากวิกฤติการณ์ด้านสาธารณสุขทั้งการหยุดชะงักของห่วงโซ่การผลิตและการค้าระหว่างประเทศการหดตัวของรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเนื่องจากการจำกัดการเดินทางความผันผวนรุนแรงในตลาดการเงินโลก และภาวะเศรษฐกิจถดถอย (จารุพร ชันธนันท์ และวสุธิดา นุริตมนต์, 2562) ดังนั้นภายใต้รัฐบาลการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และการกำกับดูแลของพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี มีนโยบายให้ทุกภาคส่วนและทุกระดับของสังคม ได้ใช้ความรู้ความสามารถมาทำงานร่วมกันเพื่อก้าวผ่านพ้นวิกฤติจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคระบาดโควิด-19 นี้ไปได้ตามแนวทาง “รวมไทยสร้างชาติ” โดยจะจัดตั้ง

ศูนย์อำนวยการแรงงานแห่งชาติ (ศอร.) เพื่อขับเคลื่อนการแก้ปัญหาคนว่างงานเชิงรุก บริหารจัดการแรงงานทั้งระบบและครอบคลุมทุกมิติ โดยได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่ยึดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีเป้าหมาย “มุ่งมั่นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ในศตวรรษที่ 21” เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสังคมไทย มีความสุข มีความปรองดอง สามัคคี และมีความเอื้ออาทร คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในยุคปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือที่เรียกกันว่า SMEs ไม่ได้เป็นเพียงกิจการที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระดับประเทศเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในระดับธุรกิจภาคประชาชนที่นำไปสู่การกระจายรายได้ที่ดีขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจและสนับสนุนให้เศรษฐกิจเติบโตได้อย่างยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 12 ปี พ.ศ. 2560-2564 ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (ธนพล ก่อฐานะ, 2561) ดังนั้นผู้ประกอบการในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวให้ก้าวทันตามความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองจะต้องมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์การ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) เป็นการประกอบการ ด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการบริการ เป็นการผลิตสินค้าการจัดการการตลาดและการบริการต่าง ๆ (จารุพร ชันธนันท์ และวสุธิดา นุริตมนต์, 2562) ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจอย่างแท้จริงสร้างรายได้ให้ประชาชนมากกว่า 9.70 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 80 % โดยเฉพาะในช่วงภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี จากความเข้มงวดของมาตรการควบคุมโรคของภาครัฐ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบเชิงลบต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs)ในจังหวัดปทุมธานี (พงษ์มนัส ดือด, 2563) เพราะการดำเนินธุรกิจหากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีมากพอในการวางแผนธุรกิจหรือตั้งรับกับสถานการณ์แล้ว เพียงรายได้หายไปแค่เดือนเดียวก็อาจทำให้ธุรกิจมีปัญหาลงถึงกับปิดตัวได้ จึงมีความจำเป็นที่ธุรกิจหรือผู้ประกอบการต้องวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อมเพื่อมองเห็นภาพหลังปลดล๊อคโควิด - 19 และวางแผนรับมือได้ถูกต้อง (ศิริณี เมฆลอย, 2564) ดังนั้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลายมาเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการช่วยลดความเสี่ยงให้แก่เศรษฐกิจด้วยการเชื่อมโยงการผลิตกับผู้ผลิตรายใหญ่ในลักษณะของการรับช่วงผลิต และที่สำคัญธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมคือจุดกำเนิดของการเริ่มดำเนินการของผู้ประกอบการรายใหม่ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) พร้อมทั้งคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ดีควรมีความคล่องตัวในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของเศรษฐกิจทั้งในและต่างประเทศธุรกิจ SMEs ลักษณะของผู้ประกอบการที่ดีที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 7 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความต้องการความสำเร็จ 2) การยอมรับความเสี่ยง 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ 5) ความอดทน 6) เงินลงทุน และ 7) ความคิดเชิง

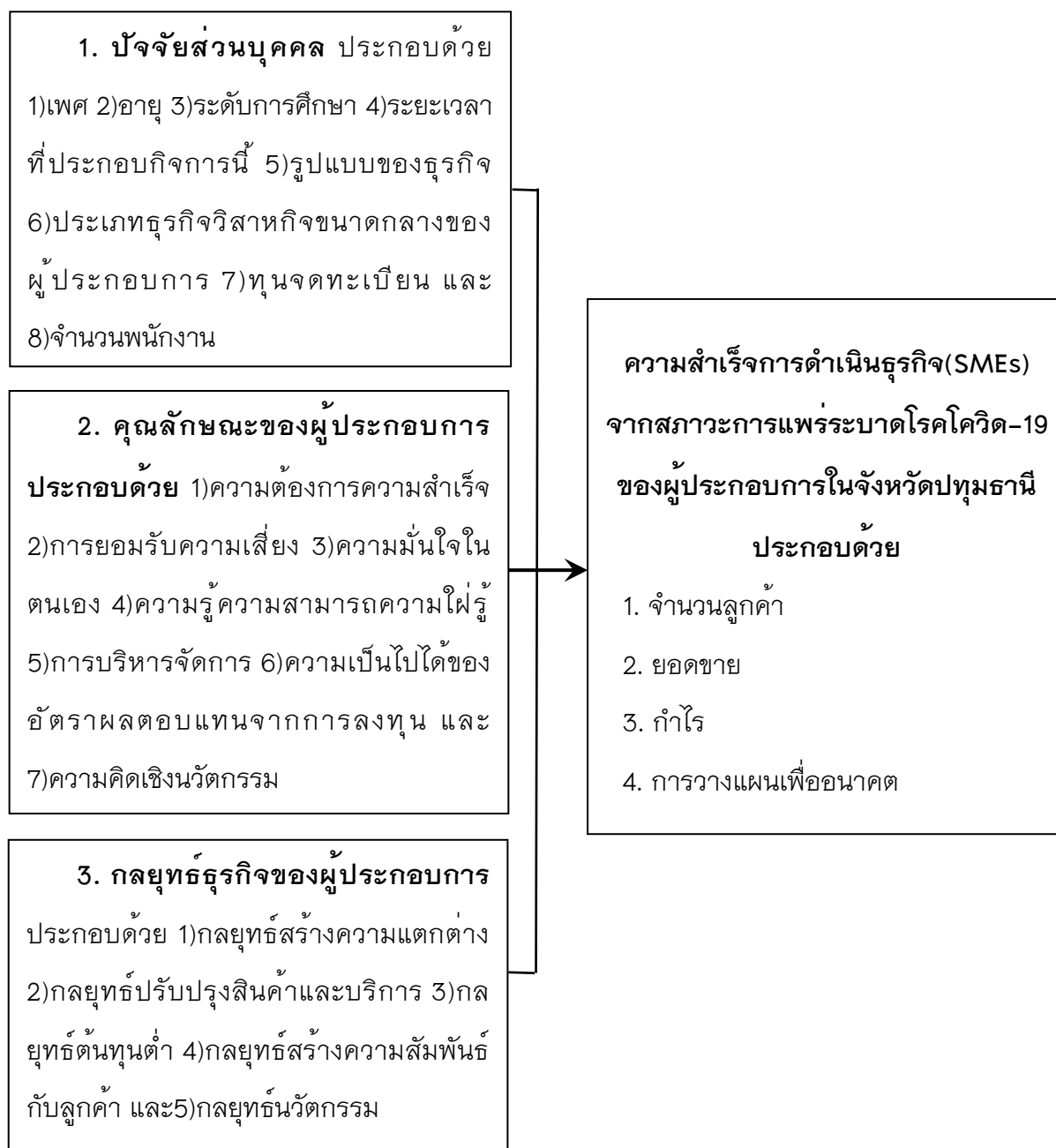
นวัตกรรม (Amran Awang, Abdul Rashid Said Asghar, & Khairul Anwar Subari, 2010) จากความเป็นมาและความสำคัญของเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี” โดยจะเป็นแนวทางในการศึกษาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องปรับตัวปรับปรุง และพัฒนากรอบแนวคิด วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งการบริหารองค์การจะเปลี่ยนแปลงจากเดิมเข้าสู่ยุคภาวะความปกติใหม่ (New Normal) และจะอยู่กับการทำงานในยุคของความปกติวิถีใหม่ (New normal era) ต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาเป็นไปได้อย่างมีข้อจำกัดต่าง ๆ การสร้างกรอบการวิจัยเลือกเฉพาะปัจจัยสำคัญ (Critical Success Factors) องค์การสามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่มุ่งสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้สูงสุด Pletnev & Barkhatov (2016) กล่าวว่า ปัจจัยของความสำเร็จของธุรกิจที่สำคัญมี 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) จำนวนลูกค้า 2) ยอดขาย และ 3) กำไร และ 4) การวางแผนเพื่ออนาคต ส่วน Berger-Walliser และคณะ (2011) กล่าวว่า จำนวนลูกค้า ยอดขายและกำไรเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันของการประกอบธุรกิจ และมีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจที่จะทำให้กิจการหรือธุรกิจอยู่รอดได้โดยผู้ประกอบการที่ดีที่ประสบความสำเร็จประกอบด้วย 7 ลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความต้องการความสำเร็จ 2) การยอมรับความเสี่ยง 3) ความมั่นใจในตนเอง 4) ความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ 5) ความอดทน 6) เงินลงทุน และ 7) ความคิดเชิงนวัตกรรม (Amran Awang, Abdul Rashid Said Asghar, & Khairul Anwar Subari, 2010) พร้อมทั้งกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง 2) กลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ 3) กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ 4) กลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และ 5) กลยุทธ์นวัตกรรม (ศิริณี เมฆลอย, 2564) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและผลงานที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถเขียนเป็นระบบได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปทุมธานี โดยมีผู้ประกอบการ จำนวนทั้งสิ้น 700 ราย (ข้อมูลจากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2562) กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาค่ากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมนั้นใช้สูตรการคำนวณกรณีการศึกษาค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) (รัตนะ บัวสนธ์, 2555) ยอมรับความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

เท่ากับ 392 คน โดยผู้วิจัยขอเพิ่มเป็น 250 คน เพื่อป้องกันการเก็บข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์จากแบบสอบถามที่ได้รับ โดยวิธีการสุ่มแบบตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปทุมธานี 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปทุม อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลำลูกกา อำเภอสามโคก อำเภอหนองเสือ ในแต่ละชั้นภูมิใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2547)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 7 ตอนโดยส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ส่วนที่ 2-4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับตัวแปรแฝงต่าง ๆ เป็นมาตรวัดแบบประมาณค่าตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับซึ่งเป็นการวัดระดับความคิดเห็นโดยมีข้อดีกว่าวิธีการอื่น ๆ เนื่องจากมีความง่ายในการใช้นิยมใช้อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะพิจารณาจากด้านผู้วิจัยหรือผู้ตอบก็ตามโดยหากต้องการแบบวัดเจตคติที่มีค่าความน่าเชื่อถือ สอดคล้องภายในตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไปและมีค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดต่ำสุดควรใช้แบบวัดของลิเคิร์ทที่มี 5 มาตรา (มณฐิณี ประเสริฐลาภ, 2558) สำหรับผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญในด้านที่ เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้จำนวน 5 ท่าน พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีตั้งแต่ 60% ขึ้นไป หรือมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าที่คำนวณได้จะต้องมากกว่า 0.50 ($IOC > 0.50$) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) แล้วนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ โดยผู้วิจัยทำการวัดความเชื่อมั่นด้วยการนำแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า α ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่นสูง (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานีประศาสน์, 2545)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจถึงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 250 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้สถิติดังนี้ประกอบด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 2) สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ค่า t-test ค่า F - test พร้อมทั้งการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปทุมธานี โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 250 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 มีอายุ 30- 40 ปี จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 59.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 มีระยะเวลาที่ประกอบกิจการนี้ 5 - 10 ปี จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 มีรูปแบบของธุรกิจทางหุ้นส่วนสามัญ/หุ้นส่วนจำกัด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 มีประเภทธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางของผู้ประกอบการเป็นผลิต (ภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม) จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีเงินทุนในการประกอบกิจการ 5,000,001 - 10,000,000 บาท จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 และส่วนใหญ่มีจำนวนพนักงาน 21 - 40 คน จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี โดยสรุปว่า

2.1) ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการยอมรับความเสี่ยง ($\bar{X}= 4.56$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาด้านความคิดเชิงนวัตกรรม ($\bar{X}= 4.26$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ($\bar{X}= 4.24$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}= 4.21$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านความต้องการความสำเร็จ ($\bar{X}= 4.03$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และน้อยที่สุดคือด้านความมั่นใจในตนเอง ($\bar{X}= 4.01$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2.2) กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}= 4.30$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ($\bar{X}= 4.29$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำลูกค้า ($\bar{X}= 4.11$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ($\bar{X}= 4.09$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และน้อยที่สุดคือด้านกลยุทธ์นวัตกรรม($\bar{X}= 3.93$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากตามลำดับ

2.3) ความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าด้านจำนวนลูกค้ามี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.46$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก รองลงมาด้านยอดขาย/ผลกำไร ($\bar{X} = 4.14$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และน้อยที่สุดคือด้านการวางแผนเพื่ออนาคต ($\bar{X} = 4.09$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3. การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ที่มีผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี โดยนำเสนอได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคุณปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรพยากรณ์	ความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี						
	B	S.E.	β	t	Sig.	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (constant)	0.698	0.327	–	2.136	0.034	–	–
คุณลักษณะของผู้ประกอบการ							
ความต้องการความสำเร็จ	0.076	0.033	0.141	2.273	0.024*	0.661	1.505
การยอมรับความเสี่ยง	0.089	0.042	0.129	2.095	0.238	0.552	1.826
ความมั่นใจในตนเอง	0.078	0.039	0.125	2.022	0.145	0.923	1.264
ความรู้ความสามารถความใฝ่รู้	0.133	0.061	0.164	2.163	0.132	0.615	1.628
การบริหารจัดการ	0.104	0.052	0.146	2.018	0.017*	0.725	1.586
ความคิดเชิงนวัตกรรม	0.399	0.070	0.174	4.889	0.000*	0.691	1.632
กลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ							
กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง	0.144	0.071	0.314	5.148	0.000*	0.371	2.616
กลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ	0.012	0.526	–	–	0.645	0.468	2.213
กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ	0.081	–	0.114	4.109	0.000*	0.656	1.596
		0.028					
กลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	0.075	0.296	0.412	1.919	0.012*	0.406	3.346
กลยุทธ์นวัตกรรม	0.082	0.195	0.147	2.159	0.095	0.826	1.426

$R = 0.81$, $R^2 = 0.68$ $R^2_{\text{Adjusted}} = 0.73$, $Sr^2 = 0.35$, $F = 43.49$, $p < 0.001$

** $P < 0.01$, * $P < 0.05$

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการความสำเร็จ ($Sig = .024$) ด้านการยอมรับความเสี่ยง ($Sig = .238$) ด้านความมั่นใจในตนเอง ($Sig = .145$) ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ($Sig = .132$) ด้านการบริหารจัดการ ($Sig = .017$) และด้านความคิดเชิงนวัตกรรม ($Sig = .000$) ตามลำดับและกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ($Sig = .000$) ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ ($Sig = .645$) ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ($Sig = .000$) ด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ($Sig = .012$) และด้านกลยุทธ์นวัตกรรม ($Sig = .095$) ในขณะที่ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง และด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ส่วนในเรื่องกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ และด้านกลยุทธ์นวัตกรรมตามลำดับ

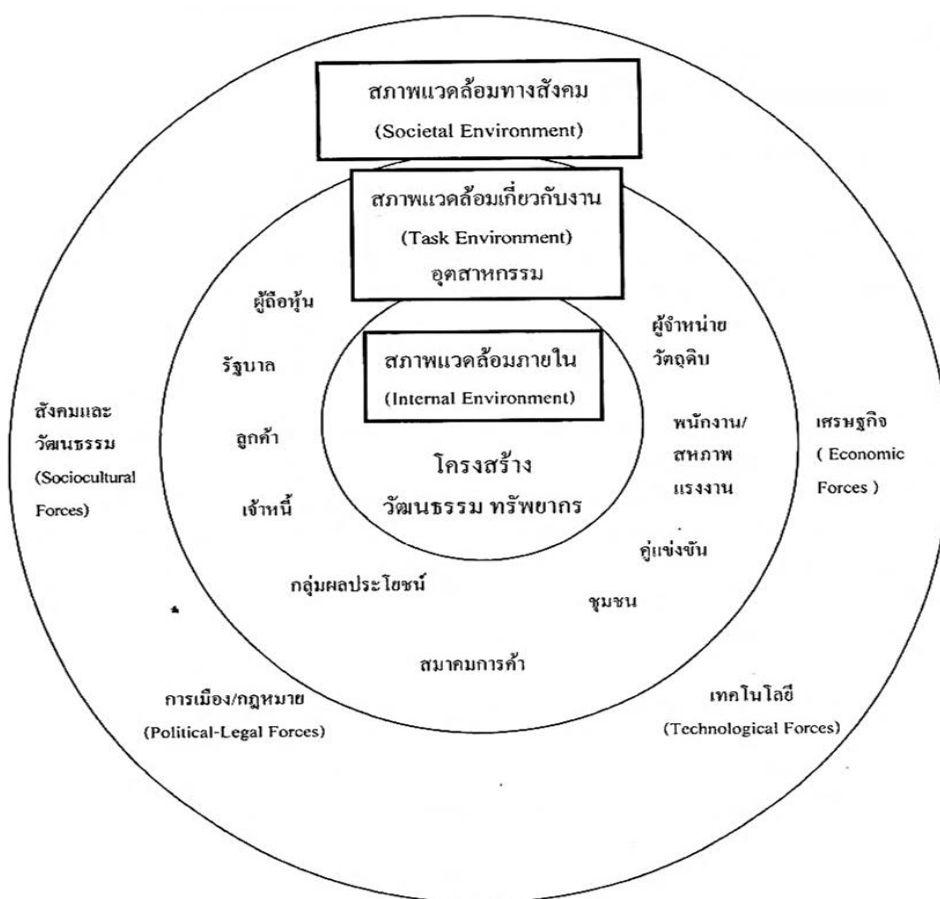
เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความคิดเชิงนวัตกรรม ($\beta = 0.174$) ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด รองลงมาด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ($\beta = 0.164$) ด้านการบริหารจัดการ ($\beta = 0.146$) ด้านความต้องการความสำเร็จ ($\beta = 0.141$) ด้านการยอมรับความเสี่ยง ($\beta = 0.129$) ด้านความมั่นใจในตนเอง ($\beta = 0.125$) พร้อมทั้งกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ($\beta = 0.412$) ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด รองลงมาด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ($\beta = 0.314$) ด้านกลยุทธ์นวัตกรรม ($\beta = 0.147$) ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ($\beta = 0.114$) และด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ ($\beta = 0.026$) ตามลำดับ

นอกจากนี้พบว่าค่า Multiple $R = 0.81$ สัมประสิทธิ์การกำหนด ($R^2 = 0.810$) แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการความสำเร็จ ด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ด้านการบริหารจัดการ และด้านความคิดเชิงนวัตกรรม และกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ ด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และด้านกลยุทธ์นวัตกรรม ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในเขตกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 68.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 32.00 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่น จากการตรวจสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งค่า VIF ที่มีค่า

เกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ 1.264 – 3.46 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ กันแต่ไม่มีนัยสำคัญ (Leedy & Ormrod, 2015).

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการการศึกษาพบว่า 1) สภาพแวดล้อมทางสังคม (Societal Environment) 2) สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงาน (Task Environment) อุตสาหกรรม และ 3) สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) จะส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยจึงได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นรูปแบบดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี โดยสรุปผลจากการทดสอบค่าสถิติของค่า

สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการความสำเร็จ ด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความรู้ความสามารถความใฝ่รู้ ด้านการบริหารจัดการ และด้านความคิดเชิงนวัตกรรม และกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ด้านกลยุทธ์สร้างความแตกต่าง ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการด้านกลยุทธ์ต้นทุนต่ำ ด้านกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และด้านกลยุทธ์นวัตกรรมได้ผลสรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการด้านความต้องการความสำเร็จ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการสร้างนวัตกรรมเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของธุรกิจ มาเพิ่มมูลค่าของสินค้าและยังสามารถใช้นวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Mhalla (2020) ที่กล่าวว่า การสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะทำให้คุณเป็นองค์กรที่มีความโดดเด่น และมีความแตกต่างอันเป็นเอกลักษณ์และผลงานวิจัยของศิริณี เมฆลอย (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิบรรจุถุงของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การบริหารจัดการปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิบรรจุถุง พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.29$) และด้านราคา ($\beta = 0.37$) โดยสมการการพยากรณ์เท่ากับร้อยละ พร้อมทั้งผลงานวิจัยของนิวัฒน์ รังสร้อย และพีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานองค์การในรูปแบบความปกติใหม่ ต้องตั้งอยู่บนหลักของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องพร้อมและไวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการตัดสินใจต้องฉับไวและยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดโดยเน้นด้านคุณภาพ ด้านการสร้างความแตกต่าง และด้านความปลอดภัย เพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคตพร้อมทั้งผลงานวิจัยของกมลพร กัลยาณมิตร (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal) พบว่าโดยผู้บริหารต้องสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการในการเข้าถึงและสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภคผ่านเทคโนโลยี ด้านแนวทางการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่ พร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มช่องทางความหลากหลาย ทางการตลาด เน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง ความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต

2. กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ(SMEs) จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ในขณะที่ปัจจัยที่ไม่ส่งผลกับความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านการยอมรับความเสี่ยง ด้านความมั่นใจในตนเอง และด้านความรู้ความสามารถ

ความรู้ ส่วนในเรื่องกลยุทธ์ธุรกิจของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านกลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ และด้านกลยุทธ์นวัตกรรมตามลำดับ ตามลำดับ พร้อมทั้งมีการกำหนดแผนการดำเนินงานของธุรกิจในระยะยาวอย่างชัดเจนเพื่อที่จะสร้างกำไรสูงสุด มีแผนในการมองหาตลาดใหม่ ๆ ให้กับธุรกิจอยู่เสมอ มีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาทดแทน สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ ธุรกิจประสบผลสำเร็จเพิ่มมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของบุญเรือน ทองทิพย์ (2563) โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. พบว่า องค์การต้องปรับเปลี่ยน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตรพึ่งพาอาศัยกันทั้งกับผู้มีส่วนได้เสียการตัดสินใจต้องฉับไว และยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดเน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาดและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธา พงศ์ถาวรวิญญู (2562) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการของธนาคารพาณิชย์เอกชนสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง พบว่า องค์ประกอบการสร้างสรรค์คุณค่ารวมทั้ง 6 องค์ประกอบส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าตามลำดับ พร้อมทั้งการศึกษาของ Chiara Verbano & Karen Venturini (2013) พบว่า การดูแลลูกค้าเป็นคุณค่าการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า ที่มีความ พึงพอใจมีแนวโน้มที่จะรับรู้คุณค่าโดยการซื้อซ้ำ

3. ความสำเร็จของธุรกิจ คือ การดำเนินการในองค์การทุกกระบวนการเพื่อมุ่งให้ได้มาซึ่งผลกำไรมากที่สุด โดยสามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่มุ่งสนองต่อ ความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ซึ่งผู้ที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าจะส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจบริษัทรับเหมาก่อสร้างจากสภาวะวิกฤตโควิด-19 ในจังหวัดปทุมธานี เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ เนื่องด้วยผู้ประกอบการมีเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจน และผู้ประกอบการดูแลรายรับ-รายจ่ายในธุรกิจอยู่เสมอ โดยผู้ประกอบการมีการอัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจของตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการติดต่อสื่อสารและดูแลลูกค้าอย่างต่อเนื่อง และมีการวางแผนในการทำงานก่อนอยู่เสมอซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Kotler & Armstrong (2009) ได้กล่าวว่า ลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ ความต้องการความสำเร็จ พยายามค้นหาหนทางที่นำไปสู่ความสำเร็จซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีแรงจูงใจที่จะทำงานนั้น ๆ ให้ดีกว่าเดิมเพื่อให้ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1) จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจ (SMEs) ได้แก่ ความต้องการความสำเร็จ การบริหารจัดการ และการสร้างนวัตกรรม ดังนั้นควรจะมีเชื่อมั่นในตนเอง เปิดรับนวัตกรรมใหม่ ๆ และนำนวัตกรรม เข้ามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ พร้อมทั้งผู้ประกอบการจะต้องมีแหล่งเงินทุน มีเป้าหมายในการทำธุรกิจที่ชัดเจน อีกทั้งผู้ประกอบการจะต้องดำเนินธุรกิจด้วยการ

สร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของตลาดเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันอย่างรวดเร็วโดยต้องสร้างสินค้าบริการ แพลกใหม่ มีเรื่องราวความเป็นมาวิสัยทัศน์ มีเอกลักษณ์ ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภคในรูปแบบความปกติใหม่

1.2) จากผลการวิจัยพบว่า จากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้ประกอบการ ควรมีกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ประกอบด้วย กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ดังนั้นผู้ประกอบการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในจังหวัดปทุมธานีสามารถนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางให้เกิดความรู้และความเข้าใจในเรื่องกลยุทธ์ธุรกิจที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำความรู้จากการวิจัยนี้ไปใช้แก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในธุรกิจได้ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินธุรกิจให้เป็นไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาการเลิกกิจการลงได้พร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ๆ ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดเน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการวางแผนเพื่อเตรียม รับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการทำนายประสิทธิผลองค์กร เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กร เพื่อเพิ่มเติมต่อยอดในงานวิจัยครั้งนี้ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ หรือภูมิภาคเพื่อให้ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ครอบคลุมทั่วประเทศ

2.2) การศึกษางานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความสำเร็จของธุรกิจกว้างขึ้น โดยไม่ใช่แค่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และกระจายออกไปยังจังหวัดอื่นและภูมิภาคอื่น ๆ หรือใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สูงขึ้น จากการดำเนินงานขององค์กรในรูปแบบความปกติใหม่ต้องมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดโดยการศึกษาดูตลาดและหาช่องทางในการทำธุรกิจใหม่ ๆ เพื่อขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดโดยเน้นด้านคุณภาพ ด้านการสร้างความแตกต่าง และด้านความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร (2564). การนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal). *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 402-422.
- กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *แนวทางการจัดบริการเพื่อรองรับผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของสถาบัน/โรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิต ฉบับที่ 1/2563*. กรุงเทพฯ: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสรรพากร. (2560). *เกี่ยวกับธุรกิจ SMEs กลุ่มบริหารการเสียภาษีธุรกิจขนาดกลาง และขนาดเล็ก*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.rd.go.th/publish/38056.0.html>

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือดูแลสังคมจิตใจบุคลากรสุขภาพในภาวะวิกฤตโควิด-*

19. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-*

19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จารุพร ชันธน์นัท และวสุธิดา นุริตมนต์.(2562). คุณลักษณะของผู้ประกอบการและกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษาลูกค้าของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 33(108), 132-144.

ชนพล ก่อฐานะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการจัดการความเสี่ยงกับผลการดำเนินงาน

แบบสมดุลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม*, 14(3), 106-115.

นิวัฒน์ รังส้อยและพีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2564). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพ

ชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 60-71.

บุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการ

พัฒนาองค์การแบบ New Normal. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 434-446.

พิชิต ฤทธิจรรณ. (2547). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เฮาส์ ออฟ เคอร์

มิสท์.

มณฐิณี ประเสริฐธรรมา. (2558). การเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของผลการวัดแบบวัดเจตคติของลิเคอร์ท.

วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 7(2), 249-258.

รัตนะ บัวสนธ์. (2555). *วิธีการวิจัยเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอัจฉรา ชานีประศาสน์. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการ

พิมพ์.

ศิริภาณี เมฆลอย. (2564). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าว

หอมมะลิบรรจุถุงของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสาร Journal of Roi Kaensarn Acadami*, 6(9), 323-336.

สมโภชน์ อเนกสุข. (2564). วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพสู่วิธีการวิจัยแบบผสม. *e-Journal of*

Education Studies, Burapha University, 3(1), 1-16.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2562). *มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของ SMEs หรือ GDP SMEs ในไตรมาสแรกของปี 2559*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.sme.go.th/>
- สุธา พงศ์ถาวรวิญญู. (2562). *กลยุทธ์การสร้างสรรค์คุณค่าร่วมที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าในโรงแรมระดับ 3 ดาวเมืองพัทยา* (ดุชนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Amran Awang, Abdul Rashid Said Asghar, & Khairul Anwar Subari. (2010). Study of Distinctive Capabilities and Entrepreneurial Orientation on Return on Sales among Small and Medium Agro-Based Enterprises (SMAEs) in Malaysia. *International Business Research*, 3(2), 34–48.
- Berger–Walliser, G., Bird, Robert C., & Haapio, H. (2011). Promoting business success through contract visualization. *Journal of Law, Business, and Ethics*, 17(1), 55–75.
- Chiara Verbano, Karen Venturini. (2013). Managing Risks in SMEs: A Literature Review and Research Agenda. *Journal of Technology Management & Innovation*, 8(3), 186–197.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2009). *Marketing, an Introduction*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Leedy, P. D., & Ormrod, J. E. (2015). *Practical research: Planning and design*. 11thed. Boston: Pearson.
- Mhalla, M. (2020). The Impact of Novel Corona virus (Covid–19) on the Global Oil and Aviation Markets. *Journal of Asian Scientific Research*, 10(2), 96–104.
- Pletnev D.a & Barkhatov V.a. (2016). Business Success of Small and Medium Sized Enterprises in Russia and Social Responsibility of Managers. *Social and Behavioral Sciences*, 221(7), 185–193.

กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจาก
สภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการ

ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Marketing Strategy Influencing Small Hotel Service Quality in the COVID-19

Pandemic of Entrepreneurs in Mueang District,

Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ศิริณี เมฆลอย

Siranee Makloy

คณะบริหารธุรกิจและรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Faculty of Business Administration and Public Administration, Western University, Thailand

Email: snmm9899@gmail.com

Received October 30, 2021; Revised December 18, 2021; Accepted June 5, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 2) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้สูตรเครชีและมอร์แกนรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวมเท่ากับ 0.878 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ค่า F-test ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า

1. การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าทุกด้านมีความสัมพันธ์ในระดับสูง โดยด้านความน่าเชื่อถือสูงสุด ($r = .842$) การวิเคราะห์พหุเชิงชั้นความสัมพันธ์

ตัวแปรที่โมเดลที่ดีที่สุด ได้แก่ ($R^2 = 0.75$, $R^2_{Adjusted} = 0.73$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 15.32$, $p < 0.001$) ประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.72$) และด้านราคา ($\beta = 0.44$) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอวิจัยในครั้งนี้ ต้องวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด พร้อมทั้งคุณภาพการบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการพัฒนาช่องทางการรับรู้ข่าวสารด้านความเสี่ยงการควบคุมโรคเพื่อให้รู้สึกปลอดภัยในการเลือกใช้บริการที่พิกจากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานสากลต่อไป

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาด; คุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็ก; การแพร่ระบาดโรคโควิด-19

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study marketing strategy influencing small hotel service quality in the COVID-19 pandemic of entrepreneurs in Mueang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province; 2) to compare personal data of Thai tourists influencing decision making to choose accommodation in the COVID-19 epidemic; and 3) to suggest guidelines for the development of marketing strategy and small hotel service quality in the COVID-19 epidemic of entrepreneurs in Mueang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The sample group consisted of 400 people and the instrument was a questionnaire concerning marketing strategy based on formula of Krejcie and Morgan. The data analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and Pearson's correlation coefficient and multiple regression coefficient analysis.

The finding revealed as follow:

1. Comparison personal data of Thai tourists influencing decision making to choose accommodation due to the COVID-19 epidemic in Mueang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province found not different, as a whole, the level of statistical significance .05.

2. Marketing strategy influencing small hotel service quality in the COVID-19 pandemic of entrepreneurs in Mueang district, Phra Nakhon Si Ayutthaya province was at high correlation, as a whole. For the highest reliability ($r = .842$), the multi-layered correlation analysis of the variables at the best model was ($R^2 = 0.75$, $R^2_{Adjusted} = 0.73$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 15.32$, $p < 0.001$), consisting of product ($\beta = 0.72$) and price ($\beta = 0.44$), respectively.

3. Suggestion for this research: marketing strategy and service quality must be planned in accordance with the needs of tourists, as well as the development of information channels on disease control in order to ensure safe in decision making to choose accommodation from situation pandemic the COVID-19 to achieve efficiency and effectiveness in accordance with international standards.

Keywords: Marketing Strategy; Small Hotel Service Quality; The COVID-19 Pandemic

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) ได้แพร่อย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลกซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด 19 เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) ประเทศไทยมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะเกิดการติดต่อของโรคโควิด 19 ที่มากับผู้เดินทางซึ่งมาจากกลุ่มประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยหรือประเทศที่มีพรมแดนติดกับกลุ่มประเทศ ดังกล่าวซึ่งมีสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 อย่างต่อเนื่อง จึงมีประกาศ กำหนดให้ท้องถิ่นนครราชสีมาแจ้งการเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เพิ่มเติม (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) โดยสัดส่วนของผู้ป่วยด้วยโรค COVID-19 ที่พบนอกกรุงเทพมหานครกำลังเพิ่มสูงขึ้น และพบผู้ป่วยในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ระบบสาธารณสุขระดับภูมิภาคที่รวมถึงเครือข่ายขนาดใหญ่ของหน่วยเคลื่อนที่เร็ว และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความแข็งแกร่ง โดยจะทำหน้าที่ระบุผู้ป่วยที่ต้องสงสัยแยกผู้ป่วยดังกล่าวออกจากบุคคลอื่นอย่างรวดเร็วให้การรักษาดูแลและกักตัวผู้สัมผัสใกล้ชิดการแยกผู้ติดเชื้อออกจากบุคคลคนอื่นอย่างรวดเร็วจะช่วยลดโอกาสในการแพร่กระจายของไวรัส และเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันโรคระบาดใน ประชากร เป้าหมายคือการยับยั้งและควบคุมการแพร่กระจายของโรคโควิด 19 ให้ได้ในทุกจังหวัดที่ได้รับผลกระทบทุกคนมีบทบาทในการช่วยให้ประเทศบรรลุเป้าหมาย (กระทรวงสาธารณสุข, 2564)การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (โควิด-19) มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลกชะลอตัวกว่าที่คาดไว้เดิมมาก ภาคการท่องเที่ยวและการส่งออกของไทย ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ประเทศที่ได้รับผลกระทบหนักจากการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างของโควิด-19 นั้นยังไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าจะสิ้นสุดเมื่อไหร่ (ธนาคารกรุงไทย, 2563) สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยทำให้จีดีพีไทยจะลดลงจากประมาณการเดิมโดยผลกระทบรุนแรงในภาคการท่องเที่ยวธุรกิจบันเทิง สันทนาการ และสิ่งทอ (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2563) สำหรับการส่งออกบริการโดยเฉพาะภาคการท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีขนาดเล็กในระบบเศรษฐกิจเมื่อเทียบกับภาคการส่งออกสินค้าแต่ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการช่วยยกระดับประกอบเศรษฐกิจไทยไว้ได้ในยามที่เครื่องยนต์หลักของประเทศซบเซา และแม้ว่าภาคการท่องเที่ยวจะเผชิญกับปัญหาและ

อุปสรรคมาอย่างต่อเนื่องครั้งนี้ภาคการท่องเที่ยวกลับต้องเผชิญกับปัญหาที่หนักหน่วงกว่าทุกครั้งจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 เหนือความคาดหมายทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงมาก ส่งผลกระทบรุนแรงต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวภาคการท่องเที่ยวเป็นการประกอบตัวเพื่อความอยู่รอดโดยจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือด้านสภาพคล่องจากทั้งภาครัฐและสถาบันการเงินการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่อาจลุกลามและส่งผลกระทบมากกว่าที่ประเมินไว้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ประเทศไทยเป็นประเทศที่จะได้รับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวมากที่สุดในโลก เนื่องจากไทยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวในประเทศและจากต่างชาติรวมกันมากเป็น อันดับ 2 ของโลกทำให้มองว่าในกรณีของ Covid-19 ที่การแพร่ระบาดลุกลามจากจีน และเอเชีย และรุนแรงไปสหรัฐฯ และยุโรปโดยทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไทยลดลงอย่างมาก (กอบสิทธิ์ ศิลปะชัย, 2563) ภายใต้การจัดทำแผนแม่บทเฉพาะกิจภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติฯ ครั้งนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำแนวคิด “ล้มแล้วลุกไว” อันประกอบด้วย การพร้อมรับ (Cope) การปรับตัว (Adapt) และการเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน (Transform) ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นหลักคิดในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งเท่าทัน มีศักยภาพในการรับและลดความเสี่ยง สามารถสร้างสรรค์ผลประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม (พีระพงษ์ วรฤทธิ์ธีระกุล, 2564)

ธุรกิจบางประเภทได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจอื่นโดยเฉพาะธุรกิจบริการที่มีปริมาณมากในปัจจุบัน เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว โรงแรมและที่พัก ร้านอาหารและภัตตาคาร ได้รับผลกระทบก่อนธุรกิจอื่น ๆ ความไม่มั่นใจในนโยบายทางเศรษฐกิจ และการเลิกจ้างงานจากการปิดกิจการชั่วคราว อันส่งผลต่อรายได้ และการใช้จ่ายของผู้บริโภค การซื้อสินค้าและบริการที่มีภาระผูกพันระยะยาว เช่น อสังหาริมทรัพย์ หรือสินค้านำเข้า มีการชะลอการลงทุนของธุรกิจจนกว่าจะมั่นใจ ผลกระทบย้อนกลับมาหาปริมาณการผลิตสินค้าและบริการจากการลดลงของความต้องการในข้อ ธุรกิจปรับตัวลด กำลังการผลิตตามความต้องการที่ลดลงจนกระทั่งบางธุรกิจต้องปิดกิจการลดภาระ ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสภาพคล่องไว้รอให้สภาพเศรษฐกิจกลับมาฟื้นตัว ผลกระทบย้อนกลับมาหาความต้องการในสินค้าและบริการจากการปิดกิจการของธุรกิจ ผู้บริโภคตกงาน หรือถูกลดเงินเดือนทำให้ผู้บริโภคชะลอการบริโภคความต้องการลดลง (ธนะพัฒน์ วิริต, 2564) ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเป็นโรงแรมที่ใช้เงินทุนไม่มากแต่ลงทุนทางด้านความคิดสร้างสรรค์ในการดีไซน์ที่แตกต่างและการใส่ใจในเรื่องบริการ เป็นทางเลือกที่ลงตัวสำหรับเจ้าของเงินทุนรายเล็กในการแข่งขันกับโรงแรมที่มีอำนาจทุนและการตลาดมากกว่า ในปัจจุบันกลับประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อการดำเนินธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กเองไม่สามารถรองรับและตอบสนองได้ตรงความต้องการของลูกค้า เป็นผลให้ลูกค้าเกิดความลังเลและไม่แน่ใจในการเข้าใช้บริการ จนถึงปฏิเสธการให้บริการ ทำให้ธุรกิจไม่ถูกเป็นตัวเลือกในการเข้าใช้บริการของลูกค้า ทำให้ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามเป้าหมายหรือตามความคาดหวังของผู้ประกอบการ (พงษ์มนัส คีตอด. (2563)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์ทั้งด้านกายภาพ ประวัติศาสตร์และอารยธรรม มีโบราณสถานที่ยังเหลืออยู่เป็นเครื่องบ่งชี้ความรุ่งเรืองในอดีต ซึ่งองค์การ ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้รับอุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ไว้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ทำให้มีนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทย และต่างประเทศ สนใจเข้ามาเยี่ยมชมตลอดทั้งปี (คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด, 2560 – 2564) โดยเฉพาะวัดที่มีชื่อเสียง อาทิ วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล วิหาร พระมงคลบพิตร วัดหน้าพระเมรุ วัดพุทไธศวรรย์ วัดท่าการ้อง วัดตูม เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยว ดังนั้นจากความ เป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ทาง การตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของ ผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นการศึกษาจากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ต้องประสบกับภาวะ หยุดชะงักลงเหมือนกับทุกพื้นที่ในประเทศไทย แม้ว่าจะได้มีการเยียวยา ช่วยเหลือจากภาครัฐ หรือแม้แต่ใน ท้องถิ่นเองก็ตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาและการ ปรับตัวที่จะรับกับสถานการณ์วิถีชีวิตใหม่ของประชาชนเป็นประเด็นที่ทุกฝ่ายต้องมีความตระหนักและรีบ ดำเนินการหามาตรการเพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและ ปลอดภัยผลักดันให้ธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินธุรกิจ ตอบสนองได้ตรงความต้องการของลูกค้า ผู้ใช้บริการได้ตามที่ธุรกิจคาดหวัง เพื่อเป็นการร่วมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความเข้มแข็งรองรับการ ขยายตัวของธุรกิจด้วยการจัดการอย่างเป็นระบบและการบริหารทรัพยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะ การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ บริการที่พักจากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็ก จากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie and Morgan, 1970) ยอมรับความคาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากการคำนวณผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่ากับ 383 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยของเพิ่มกลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวน 400 คน

2. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) บุญชม ศรีสะอาด (2553) กำหนดค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 โดยทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง ได้ค่า α - Coefficient เท่ากับ 0.878 ซึ่งถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือตามหลักสถิติ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ถึงหน่วยงานที่กำหนดไว้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามนำหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากลูกค้าผู้มาใช้บริการโรงแรมที่พักในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม และอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่เข้าใจผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 400 ฉบับแล้วนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1)สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ(2) สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าที (t-Test) และทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-Way ANOVA) พร้อมทั้งวิเคราะห์เชิงซ้อนด้วยวิธี Fisher's Least Significant Difference หรือ (LSD) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.50 มีอายุระหว่าง 41–50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.75 มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.75 ประกอบอาชีพค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.25 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 20,001–30,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.50 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสรุปว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance) ($\bar{X}=3.96$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเข้าใจและการรับรู้ความต้องการ (Empathy) ($\bar{X}=3.63$) ด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) ($\bar{X}=3.61$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) ($\bar{X}=3.57$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, $SD=0.24$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มี 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ($\bar{X} = 4.78$, $SD=0.24$) รองลงมา คือ ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ($\bar{X} = 4.74$, $SD=0.29$) ด้านบุคคล (People) ($\bar{X} = 4.71$, $SD=0.29$) ด้านราคา (Price) ($\bar{X} = 4.67$, $SD=0.43$) ด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 4.65$, $SD=0.33$) และ ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence/Environment and Presentation) ($\bar{X} = 4.63$, $SD=0.33$) ตามลำดับ และมีด้านที่อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ($\bar{X} = 4.46$, $SD=0.42$) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสรุปว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างในด้านความเข้าใจและการรับรู้ความต้องการ (Empathy) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยสรุปว่า ภาพรวมไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ในเรื่องแตกต่างกันของด้านบุคลากร และด้านกระบวนการให้บริการ อายุแตกต่างกันในด้านผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาด มีความสัมพันธ์ในระดับสูงต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) มีความสัมพันธ์ระดับมาก ($r = .797$)** รองลงมาด้านความเข้าใจและการรับรู้ความต้องการ (Empathy) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($= .682$)** ด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance) มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .672$)** และด้านการตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) มีความสัมพันธ์ระดับน้อย ($r = .321$)** โดยปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .987$)** รองลงมาด้านลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .687$)** รองลงมาด้านลักษณะทางกายภาพมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .678$)**ด้านกระบวนการให้บริการมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .612$)** ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ($r = .642$)** ด้านราคามีความสัมพันธ์ระดับน้อย ($r = .326$)** และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสัมพันธ์ระดับน้อย ($r = .321$)** ตามลำดับ

7. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์ทางการตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยสรุปว่า ($R^2 = 0.807$, $R^2_{\text{adjusted}} = 0.651$, $F = 465.3$, $p < 0.001$) และปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก ($R^2 = 0.120$, $R^2_{\text{Adjusted}} = 0.062$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 12.204$, $p < 0.001$) นำเสนอได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณคุณภาพและกลยุทธ์ทางการตลาด

ตัวแปรต้น	B	Beta	SE.	t	Sig.
คุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็ก					
ค่าคงที่	0.404	0.462	0.735	0.540	0.000**
1. ด้านความน่าเชื่อถือ	2.623	0.193	0.760	0.578	0.154
2. ด้านการตอบสนองความต้องการ	0.520	0.293	0.771	0.594	0.081
3. ด้านการให้ความมั่นใจ	3.608	0.174	0.779	0.606	0.024
4. ด้านความเข้าใจและการรับรู้ความต้องการ	0.404	0.462	0.735	0.540	0.332
$(R^2 = 0.807, R^2_{\text{adjusted}} = 0.651, F = 465.3, p < 0.001)$					
กลยุทธ์ทางการตลาด					
ค่าคงที่					
1. ด้านผลิตภัณฑ์	0.404	0.462	0.735	0.540	0.332
2. ด้านราคา	2.623	0.193	0.760	0.578	0.154
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.520	0.293	0.771	0.594	0.081
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.142	0.057	1.412	0.872	0.378
5. ด้านบุคลากร	0.612	0.213	1.320	0.135	0.412
6. ด้านกระบวนการให้บริการ	0.117	0.089	0.124	0.221	0.132
7. ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.130	0.370	0.040	1.311	0.227
$(R^2 = 0.120, R^2_{\text{Adjusted}} = 0.062, Sr^2 = 3.34, F = 12.204, p < 0.001)$					

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสรุปว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance) ($\bar{X} = 3.96$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ด้านความเข้าใจและการรับรู้ความต้องการ (Empathy) ($\bar{X} = 3.63$) ด้านความน่าเชื่อถือ (Reliability) ($\bar{X} = 3.61$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) ($\bar{X} = 3.57$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธา พงศ์ถาวรปัญญา. (2562). ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารจัดการ

ของธนาคารพาณิชย์เอกชนสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูง พบว่า 6 องค์ประกอบหลัก คือ 2.1) องค์ประกอบด้านบริการ 2.2) องค์ประกอบด้านความสามารถการผลิตร่วมของลูกค้า 2.3) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี และการสื่อสาร 2.4) องค์ประกอบด้านอรรถประโยชน์ที่ได้รับ 2.5) องค์ประกอบด้านบริการที่เฉพาะเจาะจง และ 2.6) องค์ประกอบด้านประสบการณ์ที่ได้รับ 3) องค์ประกอบการสร้างสรรคคุณค่ารวมทั้ง 6 องค์ประกอบส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าตามลำดับ พร้อมทั้งณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปกรณ์ ทองคำนุช (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการเลือกใช้โรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านคุณภาพการบริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการออกแบบตกแต่งโรงแรม ด้านความรู้ความสามารถในการบริการของพนักงาน และด้านการรักษาความปลอดภัย ภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับผลงานวิจัยของป๋องศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่กำหนดในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่พักสงขลาพาเลซของผู้เข้าพักให้มีความสำคัญเรื่องความปลอดภัย และราคาตามลำดับ

ประเด็นที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักจากสภาวะการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสรุปว่า มี 6 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ($\bar{X} = 4.78$, $SD=0.24$) รองลงมา คือ ด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ($\bar{X} = 4.74$, $SD=0.29$) ด้านบุคคล (People) ($\bar{X} = 4.71$, $SD=0.29$) ด้านราคา (Price) ($\bar{X} = 4.67$, $SD=0.43$) ด้านกระบวนการ (Process) ($\bar{X} = 4.65$, $SD=0.33$) และ ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence/Environment and Presentation) ($\bar{X} = 4.63$, $SD=0.33$) ตามลำดับ และมีด้านที่อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ($\bar{X} = 4.46$, $SD=0.42$) อยู่ในระดับมาก โดยสอดคล้องกับการศึกษาของกมลพร กัลยาณมิตร (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal) พบว่าโดยผู้บริหารต้องสร้างคุณค่าให้แก่สินค้าและบริการในการเข้าถึงและสร้างความไว้วางใจแก่ผู้บริโภคผ่านเทคโนโลยี ด้านแนวทางการนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติในรูปแบบความปกติใหม่ พบว่า องค์การต้องปรับเปลี่ยนนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตร การตัดสินใจต้องฉับไวและยืดหยุ่น พร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ เพิ่มช่องทางความหลากหลาย ทางการตลาด เน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง ความปลอดภัยจากโรคระบาด และมีการวางแผนเพื่อเตรียมรับมือความไม่แน่นอนในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งผลงานวิจัยของป๋องศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่กำหนดในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Hussain Nasser and Hussain (2015) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของผู้โดยสารสายการบินที่ดำเนินงานในคูโบ การวิเคราะห์เชิงประจักษ์

(Service quality and customer satisfaction of a UAE-based airline An empirical investigation) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์ผู้ให้บริการ ความคาดหวังของลูกค้าการรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจของลูกค้า

ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและคุณภาพการบริการโรงแรมขนาดเล็กจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของผู้ประกอบการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสรุปว่า ($R^2 = 0.807$, $R^2_{adjusted} = 0.651$, $F = 465.3$, $p < 0.001$) และปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก ($R^2 = 0.120$, $R^2_{adjusted} = 0.062$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 12.204$, $p < 0.001$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเรือน ทองทิพย์. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal. พบว่า องค์การต้องปรับเปลี่ยน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ ดำเนินธุรกิจแบบสร้างพันธมิตรพึ่งพาอาศัยกันทั้งกับผู้มีส่วนได้เสียการตัดสินใจต้องฉับไว และยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ มองหาช่องทางธุรกิจใหม่ ๆ ขยายหรือเพิ่มช่องทางความหลากหลายทางการตลาดเน้นคุณภาพ สร้างความแตกต่าง เน้นความปลอดภัยจากโรคระบาด และสอดคล้องกับการศึกษาของพีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล (2564) ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การมีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยสรุปว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับสูง ($r = .843$) ส่งผลต่อวัฒนธรรมส่วนร่วม ($r = .633$) ซึ่งจะมีผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร ($R^2 = 0.84$, $R^2_{adjusted} = 0.83$, $Sr^2 = 3.34$, $F = 23.52$, $p < 0.001$) อีกทั้งงานวิจัยของธนะพัฒน์ วิริต. (2563). วิจัยเรื่องรูปแบบการเตรียมชุมชนเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายผู้สูงอายุในหน่วยปฐมภูมิของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร พบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยทางสังคม และการส่งเสริมการออกกำลังกายผู้สูงอายุในหน่วยปฐมภูมิ มีผลมาจาก การวางแผน การจัดองค์การ ด้านบุคคล การสั่งการ ด้านกระบวนการ การประสานงาน และด้านการจัดสถานที่ อีกทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิตกา คุ่มเรือน (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและการเลือกใช้บริการโรงแรม 4 ดาว ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตเมืองพัทยาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7Cs) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมระดับ 4 ดาวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตพื้นที่เมืองพัทยา พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกัลยา สร้อยสิงห์, (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคาดหวังและการรับรู้ต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการโรงแรมในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการโรงแรมในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยความคาดหวังและการรับรู้คุณภาพการบริการในภาพรวมเป็นค่าบวก โดยค่าเฉลี่ยการรับรู้สูงกว่าความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1) ควรให้ความสำคัญกับพนักงานโรงแรม โดยการฝึกอบรมพนักงานให้มีความชำนาญและสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องภายในครั้งแรก ให้พนักงานโรงแรมรับรู้คุณค่างานบริการที่แท้จริงต้องมาจากจิตใจที่รักงานบริการเพื่อให้พนักงานรู้สึกตั้งใจและอยากทำงานให้กับทางโรงแรม ให้ความสำคัญกับการจัดการสถานที่ให้สอดคล้องกับความคาดหวังลูกค้าในการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พ้นจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสาร และสื่อสารมวลชนในท้องถิ่น ให้มากขึ้น พร้อมทั้งการปรับปรุง หรือขยายสถานที่จอดรถให้มีความกว้างขวาง ความสะดวก และปลอดภัย ในทรัพย์สินของผู้มาใช้บริการจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3) การปรับปรุงภูมิทัศน์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและการตกแต่งของโรงแรม เพื่อให้ผู้มาใช้บริการมีความรู้สึกชื่นชอบและประทับใจจากสภาวะการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อเปรียบเทียบผลการศึกษาในอนาคตจึงควรที่จะศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีประสิทธิภาพในการทำนายในระดับที่สูงขึ้น พร้อมทั้งการกำหนดตัวแปรใหม่ ๆ มาใช้ในการทำวิจัยอยู่เสมอเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการต่อไป

2.2) ควรศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงแรม เพื่อคาดการณ์ว่าผู้บริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางใด เพื่อสามารถปรับกลยุทธ์ในการบริหารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค เนื่องจากผลการวิจัยมีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ด้านความพึงพอใจของลูกค้ากับความจงรักภักดีจะทำให้รับรู้ถึงข้อดี ข้อเสียของโรงแรมเพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงบริการในอนาคต

2.3) ควรศึกษาถึงศักยภาพการให้บริการในด้านอื่น ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น อาจเป็นการบริการแบบใหม่หรือการรวมกันของโรงแรม เพื่อให้มีบริการที่แปลกใหม่มากยิ่งขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการตลาดให้มีความเหมาะสมต่อความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรคโควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 1). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กอบสิทธิ์ ศิลปชัย. (2563). แนวโน้มเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : ธนาคารกสิกรไทย.
- กัลยา สร้อยสิงห์. (2558). ความคาดหวังและการรับรู้ต่อความพึงพอใจในคุณภาพการบริการของผู้ใช้บริการโรงแรมในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี (รายงานการวิจัย). คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี ศูนย์การศึกษาเมืองพัทยา.
- กมลพร กัลยาณมิตร (2564). การนำกลยุทธ์การบริหารสู่การปฏิบัติ ในรูปแบบความปกติใหม่ (New Normal). วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(4), 402 – 422.
- จิตกา คุ่มเรือน. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดและการเลือกใช้บริการโรงแรม 4 ดาว ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตเมืองพัทยา (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยดุสิตธานี.
- ณัฐพร ดอกบุญนาถ และธนากรณ ทองคำนุช. (2558). ความต้องการเลือกใช้โรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (รายงานการวิจัยกองทุนส่งเสริมการวิจัย) .มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณ.
- ณัฐฐันรี แก้วจันทร์เพชร. (2556). พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ในการประชุมวิชาการระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ. หน้า 264-273.
- ธัญพรนภัส แฝงสม. (2556). วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการตลาดของโรงแรมระดับ 4 ดาวเครือภายในประเทศในเขตเมืองพัทยา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 8(1),49-60.
- ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2552). การตลาดบริการ แนวคิดและกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาคารกรุงไทย. (2563). แนวโน้มธุรกิจท่องเที่ยวในปี 2020. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงไทย.
- ธนะพัฒน์ วิริต. (2563). รูปแบบการเตรียมชุมชนเพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายผู้สูงอายุในหน่วยปฐมนิเทศของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร. ในเอกสารการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (ครั้งที่ 17). มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. หน้า 76 – 89.
- ธนะพัฒน์ วิริต. (2564). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีต่อผลสำเร็จในการพัฒนา องค์การสมัยใหม่ : กรณีศึกษา สายงานปฏิบัติการนครหลวง บริษัท ไพรเมี่ยมไทย จำกัด. ในเอกสารการจัดประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ (ครั้งที่ 18). มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. หน้า 129- 137.

- พีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2564). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(2), 60–71.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2563). *ประเทศไทยกับการรับมือ และสื่อสารภาวะวิกฤติจากผลกระทบของไวรัสสายพันธุ์ใหม่*. กรุงเทพฯ: EXPERT COMMUNICATIONS.
- พงษ์มนัส ดือด. (2563). ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหาร. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 7(6), 131–144.
- ป้อมศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง. (2558). *วิจัยเรื่องปัจจัยที่กำหนดในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ภาสกรณ อักกะโชติกุล. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่พักประเภท โรงแรมรายวันของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มาลินี สนิมุล และอิทธิกร ชำเดช. (2557). *วิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อการใช้บริการโรงแรมระดับ 5 ดาว ในเขตกรุงเทพมหานคร*. *วารสารการเงิน การลงทุนการตลาด และการบริหารธุรกิจ*, 4(2), 204–217.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ท้องที่นอกราชอาณาจักรที่เป็นเขตติดโรคติดต่ออันตราย กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)). (2563, 5 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 93. หน้า 16.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2564, จาก http://ittdashboard.nso.go.th/covid19_survey.php
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). *คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด* (พ.ศ. 2560–2564). สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.opdc.go.th>
- สุธา พงศ์ถาวรวิญญู. (2562). *กลยุทธ์การสร้างสรรคคุณค่าร่วมที่ส่งผลต่อความผูกพันของลูกค้าในโรงแรมระดับ 3 ดาว เมืองพัทยา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Huang Z. and Cai L.A. (2015). Modeling consumer-based brand equity for multinational hotel brands—When hosts become guests. *Tourism Management*, 46, 431–443.
- Kontis A.P. and Lagos D. (2015). Factor framework for the evaluation of multichannel marketing mixes in 5* City Hotels. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 175(1), 408–414.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: analysis, planning implementation and control*. (9th ed). New Jersey: Asimmon & Schuster.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

อิทธิพลของความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่า
อุปสรรคที่มีต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรม
ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี

Influence of Creativity and Adversity Quotient on Career Success of
Organization's Management in Automotive Parts Manufacturing Industry in
Amata City Chonburi Industrial Estate

อิสริย์ บุญนารักษ์¹, วรณวิชนี ถนอมชาติ² และ วัทญญ สุวรรณเศรษฐ³

Issaree Bunnaranurak¹, Wanvicechane Tanomchard² and Watunyoo Suwannaset³

^{1,2} คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา, ³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{1,2} Burapha Business School, Burapha University, Thailand ³ Faculty of Education, Burapha University, Thailand

E-mail: ¹wanissaree22@gmail.com, ²wanvice@buu.ac.th, ³suwannaset@hotmail.com

Received December 1, 2021; Revised May 25, 2022; Accepted May 27, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับความคิดสร้างสรรค์ ระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคและระดับความสำเร็จในอาชีพ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพ และ 3. อำนาจการพยากรณ์ของความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพ การดำเนินการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงสำรวจในเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรได้ 385 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน และใช้การสุ่มตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้คือสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐานโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าความสัมพันธ์แบบถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน งานวิจัยนี้ได้รับแบบสอบถามคืนมาในสภาพสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาพบว่า ผู้บริหารองค์การมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในระดับมากที่สุด ความคิดสร้างสรรค์และความสำเร็จในอาชีพอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความสำเร็จใน

อาชีพ โดยที่ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความคิดสร้างสรรค์ สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพได้ร้อยละ 56.4

คำสำคัญ: ความคิดสร้างสรรค์; ความสามารถในการเผชิญ; ความสำเร็จในอาชีพ

Abstract

The objectives of this study were: 1) to study levels of creativity and adversity quotient on career success 2) to study the relationship between creativity and adversity quotient on career success, and 3) to study the predictive power of creativity and adversity quotient on career success. It was exploratory research. In the quantitative research, the sample group was the executives of the auto parts manufacturing organization in Amata City Chonburi Industrial Estate. The sample size was determined in the case of infinite population, so there were 385 people. Multi-stage sampling was used, starting with simple sampling through sampling without replacement and convenience sampling. The tool was a structured closed-ended questionnaire. The statistics were descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics. The hypothesis was tested using Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression correlation. In this research, the questionnaires were returned in 100% complete condition. The results of descriptive statistical analysis revealed that the organization's administrators had the highest level of adversity quotient. Creativity and career success were at a high level. The results of hypothesis testing using inferential statistics showed that the hypothesis was acceptable, i.e., creativity and adversity quotient had a high positive correlation with career success. Adversity quotient and creativity were statistically significant for predicting career success at 0.05, or 56.4%.

Keywords: Creativity; Adversity quotient; Career success

บทนำ

การบริหารองค์การในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้านและตลอดเวลา ทั้งภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน องค์การจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ (ธีรพงศ์ ประดิษฐ์กุล, 2563) ผู้บริหารมีหน้าที่ในการวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ รวมทั้งกระตุ้นให้บุคลากรทุ่มเทแรงกายและแรงใจเพื่อสนองนโยบายขององค์การ จึงจำเป็นต้องรู้จักกระบวนการคิดอย่าง

เป็นระบบ วิเคราะห์ปัญหา นำมาปรับใช้และแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2560) เพื่อให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรค ทั้งสามารถส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพได้อีกด้วย

ความสำเร็จในอาชีพเป็นสิ่งที่บุคคลทำงานปรารถนา ส่งผลให้เกิดความเพียรพยายามเนื่องจากมุ่งหวังความสำเร็จ ทั้งนี้ยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและจิตใจที่ดีของบุคคล เนื่องจากการตอบสนองความต้องการทางบวกต่อจิตใจ ทั้งจากเงินเดือน การได้รับรางวัล ซึ่งนำไปสู่ความก้าวหน้าในหน้าที่หรือการเลื่อนตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น (อารี พันธุมณี, 2545) การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จในอาชีพนั้น ไม่ได้มีเพียงความฉลาดทางสติปัญญา หรือ IQ (Intelligence Quotient) และความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ (Emotion Quotient) เท่านั้น เนื่องจากบุคคลที่มีค่า IQ หรือ EQ สูงไม่สามารถชี้วัดว่าบุคคลนั้นจะประสบความสำเร็จได้เสมอไป

AQ หรือ Adversity Quotient คือ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของบุคคล (Stoltz, 1997) ด้วยสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงทำให้ทุกคนต้องเผชิญกับปัญหา เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงาน ปัญหาเพื่อนร่วมงาน หรือปัญหส่วนตัว หากบุคคลมีความอดทน ไม่ว่าจะเผชิญกับปัญหาหรือแรงกดดันใดๆก็จะประสบความสำเร็จได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2548) อาจสรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้พนักงานประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน (วิทยา นาควัชระ, 2544)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าทรัพยากรสำคัญในองค์การเปลี่ยนเป็นเรื่องของ ความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น เนื่องจากเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การได้เปรียบทางการแข่งขัน จากการศึกษาบุคคลที่ประสบความสำเร็จพบว่า บุคคลเหล่านั้นมีความสามารถในการกำหนดขอบเขตของปัญหา มองปัญหาด้วยมุมมองแบบใหม่เพื่อทำให้เห็นทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น (ณกมล ปุณฺณเขตต์ทิกุล, 2546) แสดงให้เห็นว่า ถ้าบุคคลสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์แก้ไขปัญหาได้ โอกาสในการประสบความสำเร็จจะสูงขึ้นเช่นกัน

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ความสัมพันธ์ของความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค กับความสำเร็จในอาชีพ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ถ้าองค์การเน้นการใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่ขาดการส่งเสริมเรื่องความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ผู้บริหารองค์การจะประสบความสำเร็จในอาชีพได้ยาก ดังที่เห็นข่าวสารในปัจจุบันว่า ผู้บริหารที่มีทักษะ มีความรู้ ความสามารถทำงานในองค์การขนาดใหญ่ แต่ไม่สามารถอยู่กับองค์การได้นาน มีการเปลี่ยนแปลง โยกย้ายงานอยู่บ่อยครั้ง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการจัดการและความพร้อมในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้

กล่าวได้ว่า ปัจจุบันเป็นยุคของการแข่งขันทางเศรษฐกิจทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งธุรกิจด้านอุตสาหกรรมมีการขยายตัวต่อเนื่องเป็นอย่างมาก ซึ่งภาคตะวันออกมีการขยายตัวในเกือบทุกจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern economic corridor: EEC) เป็นแผนยุทธศาสตร์ต่างประเทศของรัฐบาล และเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพครบทั้งในภาคการท่องเที่ยวพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม (วุฒิเกียรติ เดชะมงคลาภิวัฒน์, 2561) เป็นจังหวัดที่

มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หลายแห่ง คิดเป็นร้อยละ 21.05 ของประเทศ โดยเฉพาะนิคมอุตสาหกรรม อมตะซิตี้ชลบุรี ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในด้านทำเลและกำลังซื้อ มีกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วน ยานยนต์ 267 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 32.64 (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2561) ทั้งยังได้รับความเชื่อถือและเป็นที่สนใจจากนักลงทุนต่างชาติ ดังนั้นผู้บริหารองค์การจำเป็นต้องมีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีกระบวนการคิด ตลอดจนทักษะในการรับมือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ และสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่งใน อนาคต เกิดความสำเร็จทั้งตนเองและองค์การได้ในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรม อมตะซิตี้ชลบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่า อุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคม อุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี
3. เพื่อศึกษาอำนาจการพยากรณ์ของความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่า อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคม อุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในอาชีพ
2. ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิต ชิ้นส่วนยานยนต์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในอาชีพ
3. ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่สามารถพยากรณ์ ความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ได้

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและการทำงาน มีความสำคัญต่อสังคม เศรษฐกิจ และบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคคลและองค์กร (อารี พันธมณี, 2557)

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถทางสมองในการคิดได้กว้างไกลและเป็นระบบ เป็นความสามารถในการรวบรวมความรู้เดิม บูรณาการประสบการณ์ที่มีอยู่ สามารถพัฒนาเป็นหลักการ ทฤษฎี รวมถึงสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เป็นการคิดเป็นแง่บวกและเป็นประโยชน์ (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556; อัสรา เอิบสุลารี, 2556; สุนันท์ สินธพานนท์, 2555; พนัธ ชาติทอง, 2554; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2553 และ นรินทร์ สุทธิศักดิ์, 2550)

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

เจ พี กิลฟอร์ด (J.P. Guilford) นักจิตวิทยาคนแรกที่ยธิบายลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์อย่างเป็นระบบว่าเป็นความสามารถในการคิดแบบอเนกนัย (Divergent thinking) และกล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ 4 องค์ประกอบ (Guilford, 1967) ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดไม่ซ้ำซ้อน เกิดจากการรวบรวมความรู้ ประสบการณ์ แล้วนำมาประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการผลิตความคิดที่แตกต่างภายในระยะเวลาที่กำหนด สามารถใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว เพื่อแสดงสิ่งที่ต้องการสื่อสารได้อย่างชัดเจน
3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาวิธีในหลายมุมมอง เกิดการพัฒนาความคิดที่แตกต่าง หลากทิศทาง ไม่ซ้ำซ้อน ไม่ยึดติดกับสิ่งเดิม
4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียด เชื่อมความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เพื่อขยายความคิดหลักให้ชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient หรือ AQ) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นโดย พอล จี สตอลท์ซ (Paul G. Stoltz) เป็นนักศึกษาและเผยแพร่แนวคิดนี้ในปี 1997 และมีการนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรต่าง ๆ นอกจากเชาว์ปัญญา (IQ) และเชาว์อารมณ์ (EQ) แล้วความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้บุคคลประสบความสำเร็จทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิต

ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค คือ ความอดทน มุ่งมั่น เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบากทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (วิทยา นาควัชระ, 2557; มัณฑรา ธรรมบุศย์, 2554;

ประทุมทิพย์ เกตุแก้ว, 2551) บุคคลจะมีรูปแบบการตอบสนองที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในระดับสูง จะมีความรับผิดชอบต่อการแก้ปัญหาสูง และสามารถจัดการปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ AQ เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถพยากรณ์ได้ว่า บุคคลใดมีศักยภาพในการทำงานและมีโอกาสประสบความสำเร็จชีวิตได้ (Stoltz, 1997)

องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้ง 4 ด้านเรียกว่า CO2RE เป็นหลักการสำคัญที่ใช้ในการประเมินระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของบุคคล (Stoltz, 1997; คັນสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2545; ประทุมทิพย์ เกตุแก้ว, 2551; มัณฑรา ธรรมบุศย์, 2554) ในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1. การควบคุมตนเองและสถานการณ์ (C = Control) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองหรือสถานการณ์ให้สามารถผ่านปัญหาหรืออุปสรรคที่ยากลำบากไปได้
2. การรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ (O2 = Origin and ownership) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สาเหตุของอุปสรรคเสมือนเป็นปัญหาของตนเอง พยายามหาแนวทางแก้ไขให้สำเร็จ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขอย่างสร้างสรรค์
3. การเผชิญปัญหาอย่างมีสติด้วยทัศนคติเชิงบวก (R = Reach) หมายถึง ความสามารถในการวัดความยากของปัญหา รวมทั้งการเข้าใจว่าเป็นเพียงเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาและผ่านออกไป
4. ความอดทนต่อปัญหา (E = Endurance) หมายถึง ความสามารถในการรับมือกับความยืดเยื้อของปัญหา รวมถึงการจัดการปัญหานั้นให้หมดไป

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในอาชีพ

ความสำเร็จในอาชีพ (Career success) เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจเพื่อต้องการที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพ นำมาซึ่งชื่อเสียง ความก้าวหน้าในอาชีพ การเป็นที่ยอมรับ รายได้ รวมถึงความสุขและความพึงพอใจในชีวิต (Gattiker & Larwood, 1986)

ความหมายของความสำเร็จในอาชีพ

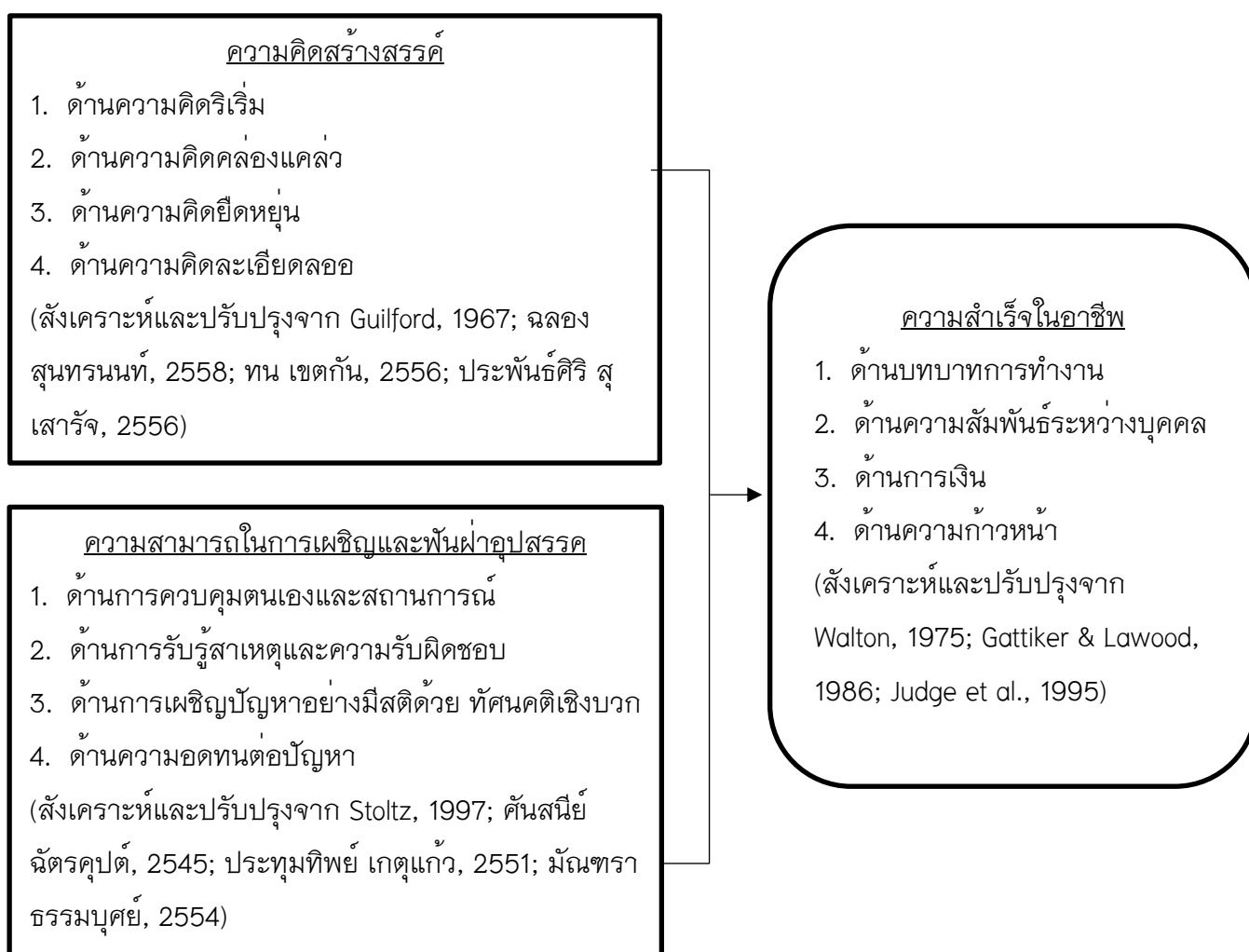
ความสำเร็จในอาชีพ คือ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก (Gattiker & Larwood, 1986; DuBrin, 1990; Melamed, 1995; Judge et al., 1995; Lau & Shaffer, 1999; Seibert & Kraimer, 2001; Harris & Ogbonna, 2006)

องค์ประกอบของความสำเร็จในอาชีพ

จัดจ์และคณะ (Judge et al.) ได้เสนอรูปแบบความสำเร็จในอาชีพ (Model of executive career success) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ความสำเร็จในอาชีพเชิงนามธรรมและเชิงรูปธรรม (Judge et al., 1995) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแกตติเกอร์และลาร์วูด (Gattiker & Larwood) ซึ่งอธิบายถึงองค์ประกอบของความสำเร็จในอาชีพไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (Gattiker & Larwood, 1986)

1. ด้านบทบาทการทำงาน (Job success) คือ การรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การมีอำนาจตัดสินใจในงานที่ทำ ตลอดจนความสามารถในการบริหารงาน
2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal success) คือ การรับรู้ถึงการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนร่วมงานอย่างจริงใจ รวมถึงการที่ตัวบุคคลสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี
3. ด้านการเงิน (Financial success) คือ การรับรู้ถึงค่าตอบแทนที่ได้รับอย่างเป็นธรรม เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ และอยู่ในระดับที่บุคคลมีความพึงพอใจ
4. ด้านความก้าวหน้า (Hierarchical success) คือ การรับรู้ถึงโอกาสในการเลื่อนไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยเกิดจากอายุงานหรือการใช้ทักษะจนเป็นที่ยอมรับตามที่องค์กรเป็นผู้กำหนด

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานระดับผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี จำนวน 385 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) กำหนดเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรีเป็น 10 เฟส (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2561) ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากแบบไม่ใส่คืน ใช้วิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience sampling) โดยให้ฝ่ายบุคคลของบริษัทเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสะดวกในการตอบแบบสอบถาม นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา โดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Analysis) และค่าความสัมพันธ์แบบถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้บริหารองค์การมีระดับความคิดสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.29, 4.26$, $SD = 0.53, 0.53$) ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดคล่องแคล่ว มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05, 4.00$, $SD = 0.60, 0.59$) ระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, $SD = 0.45$) รายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาอย่างมีสติด้วยทัศนคติเชิงบวก มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, $SD = 0.48$) ด้านความอดทนต่อปัญหา ด้านการรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ และด้านการควบคุมตนเองและสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18, 4.16, 4.08$, $SD = 0.54, 0.53, 0.53$) และระดับความสำเร็จในอาชีพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, $SD = 0.45$) รายด้านพบว่า ด้านบทบาทการทำงาน มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.51$) ด้านความก้าวหน้า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20, 4.16, 4.12$, $SD = 0.55, 0.52, 0.58$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ภาพรวมของความคิดสร้างสรรค์กับความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .626$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มกับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .539$) รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้า ด้านบทบาทการทำงาน และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .462, .441, .346$) ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่วกับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและด้านบทบาทการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .571$,

.504) รองลงมาคือ ด้านความก้าวหน้า และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .406, .320$) ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่นกับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .538$) รองลงมา คือ ด้านบทบาทการทำงาน ด้านความก้าวหน้า และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .450, .443, .311$) ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออกับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .514$) รองลงมา คือ ด้านบทบาทการทำงาน ด้านความก้าวหน้า และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .449, .387, .332$) ดังตาราง

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่ม
อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี

ความคิดสร้างสรรค์		ความสำเร็จในอาชีพ				
		บทบาท	ความสัมพันธ์	การเงิน	ความก้าวหน้า	รวม
		การทำงาน	ระหว่างบุคคล			
ด้านความคิดริเริ่ม	r	.441*	.539*	.346*	.462*	.538*
	p	.00	.00	.00	.00	.00
ด้านความคิดคล่องแคล่ว	r	.504*	.571*	.320*	.406*	.537*
	p	.00	.00	.00	.00	.00
ด้านความคิดยืดหยุ่น	r	.450*	.538*	.311*	.443*	.523*
	p	.00	.00	.00	.00	.00
ด้านความคิดละเอียดลออ	r	.449*	.514*	.332*	.387*	.502*
	p	.00	.00	.00	.00	.00
รวม	r	.550*	.645*	.388*	.505*	.626*
	p	.00	.00	.00	.00	.00

หมายเหตุ : * $p < .05$

และภาพรวมของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .718$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการควบคุมตนเองและสถานการณ์กับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านบทบาทการทำงาน และด้านความก้าวหน้า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .655, .566, .513$) รองลงมาคือ ด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .394$) ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบกับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านความก้าวหน้า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .573, .504$) รองลงมาคือ ด้านบทบาทการทำงาน และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .478, .383$) ความสามารถในการเผชิญ

และพึงฝ่าอุปสรรคด้านการเผชิญปัญหาอย่างมีสติด้วยทัศนคติเชิงบวก กับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านบทบาทการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .579, .518$) รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้า และด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .485, .361$) ความสามารถในการเผชิญและพึงฝ่าอุปสรรคด้านความอดทนต่อปัญหากับความสำเร็จในอาชีพด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านบทบาทการทำงาน และด้านความก้าวหน้า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .629, .614, .556$) รองลงมาคือ ด้านการเงิน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ($r = .429$) ดังตาราง

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญและพึงฝ่าอุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี

ความสามารถในการเผชิญและพึงฝ่าอุปสรรค		ความสำเร็จในอาชีพ				
		บทบาทการทำงาน	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	การเงิน	ความก้าวหน้า	รวม
ด้านการควบคุมตนเองและ	r	.566*	.655*	.394*	.513*	.637*
สถานการณ์	p	.00	.00	.00	.00	.00
ด้านการรับรู้สาเหตุและความ	r	.478*	.573*	.383*	.504*	.583*
รับผิดชอบ	p	.00	.00	.00	.00	.00
ด้านการเผชิญปัญหาอย่างมีสติ	r	.518*	.579*	.361*	.485*	.582*
ด้วยทัศนคติเชิงบวก	p	.00	.00	.00	.00	.00
ด้านความอดทนต่อปัญหา	r	.614*	.629*	.429*	.556*	.665*
	p	.00	.00	.00	.00	.00
รวม	r	.637*	.710*	.455*	.598*	.718*
	p	.00	.00	.00	.00	.00

หมายเหตุ : * $p < .05$

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยเชิงพหุคูณสะสม (R) ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเท่ากับ .752 ค่าความคลาดเคลื่อนจากการพยากรณ์เท่ากับ 2.940 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเชิงพหุคูณของตัวแปรอิสระ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำค่าสถิติต่าง ๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 0.895 + 0.188(X_1) + 0.594(X_2)$$

หรือ สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 0.200(X_1) + 0.593(X_2)$$

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและนำค่าสถิติมาสร้างสมการพยากรณ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารองค์การกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ชลบุรี ได้ร้อยละ 56.4 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (X_2) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพสูงที่สุด ($\beta = 0.593$) รองลงมา คือ ความคิดสร้างสรรค์ (X_1) ($\beta = 0.200$) ดังตาราง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอนระหว่างตัวแปรอิสระที่มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพ

ตัวแปร	B	SE	β	t	p
X_1	.188	.046	.200	4.079	.000
X_2	.594	.049	.593	12.099	.000
ค่าคงที่ (Constant)	0.895	.147		6.798	.000
R = .752 R ² = .566 R ² _{adj} = .564 SE.est = 2.940 p = .000					

หมายเหตุ : *p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพ ซึ่งด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่องค์การควรพิจารณาเป็นอันดับแรก คือ ด้านความคิดริเริ่ม ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาความคิดริเริ่มอย่างสม่ำเสมอ คิดหาวิธีการทำงานที่หลากหลาย เตรียมทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางจริยธรรม ความฉลาดทางความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพ ของพรทิพย์ นาคพงศ์พันธ์ (2551) และผลงานวิจัยเรื่อง ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ของกิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ (2551) ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพ ซึ่งด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่องค์การควรพิจารณาเป็นอันดับแรก คือ ด้านการเผชิญปัญหาอย่างมีสติด้วยทัศนคติเชิงบวก พร้อมรับมือกับปัญหา โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพของพนักงานบริษัทประกันชีวิต ของพิณพกา พิณวานิช (2549) และผลงานวิจัยเรื่อง ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของพนักงานขาย ของวันวิสาข์ ฤทธิธาดา (2549)

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ความคิดสร้างสรรค์กับความสำเร็จในอาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง

ความฉลาดทางจริยธรรม ความฉลาดทางความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพ ของพรทิพย์ นาคพงศ์พันธ์ (2551) ระบุว่า พนักงานมีความฉลาดทางจริยธรรม ความฉลาดทางความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในระดับสูง มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพของพนักงานบริษัทประกันชีวิต ของพิณพกา พิณวานิช (2549) ระบุว่า องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของพนักงานขาย ของวันวิสาข์ ฤทธิธาดา (2549) ระบุว่า องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทุกด้าน มีความสอดคล้องกันในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ของรักชนก แสงกาญจน์ (2555) ระบุว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหาร

วัตถุประสงค์ที่ 3 ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในอาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 56.4 ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค การสนับสนุนจากครอบครัว กับความสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ ของนภดล คำเต็ม (2545) ระบุว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในอาชีพของหัวหน้าผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในวิชาชีพได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เชาว์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ของลลิตรา ผิวงาม (2548) ระบุว่า ภาวะผู้นำ เชาว์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค มีความสัมพันธ์ทางบวก และสามารถทำนายความสำเร็จในการประกอบการวิสาหกิจได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ด้านความคิดสร้างสรรค์ องค์การควรสร้างค่านิยมแห่งการคิด เปิดโอกาสให้ผู้บริหารมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้รู้ถึงความสำคัญของกระบวนการคิด เปิดโอกาสให้มีการเสนอแนวทางการทำงานที่แตกต่าง แต่สามารถไปถึงเป้าหมายได้

ด้านความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค องค์การควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติเพื่อเสริมทักษะและพัฒนาความสามารถให้กับผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการรับมือกับปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ

ด้านความสำเร็จในอาชีพ องค์การควรพิจารณาความเหมาะสมของค่าตอบแทนกับหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงค่าตอบแทนที่คาดหวัง ทำให้ผู้บริหารรับรู้ว่าการให้การสนับสนุน เพราะความสำเร็จในอาชีพจะทำให้ผู้บริหารเกิดความภาคภูมิใจในชีวิตการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาข้อมูลกับพนักงานในระดับอื่นและภาคอุตสาหกรรมอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในวงกว้างมากขึ้น ควรศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อนำมาใช้ขยายผลการศึกษาเชิงปริมาณในครั้งนี้ หรือใช้การศึกษาในเชิงปริมาณด้วยสถิติอนุमानชั้นสูงอื่น เช่น การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Enter multiple regression analysis)

เอกสารอ้างอิง

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2561). *รายงานประจำปี 2561 การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.ieat.go.th>
- กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์. (2551). ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *BU Academic review*, 7(2), 9-21.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2548). *การคิดเชิงวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชัดเชดมีเดีย.
- ชนันท์ ธาตุทอง. (2554). *สอนคิด: การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ฉลอง สุนทรนนท์. (2558). *ศิลปะสร้างสรรค์พัฒนา (EQ) เด็ก*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). *เทคนิคการใช้คำถาม พัฒนาการคิด*. นนทบุรี: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล. (2546). บทวิพากษ์ลัทธิอำนาจเบ็ดเสร็จ ตามทัศนะนักปรัชญาสำนักเหตุผลนิยม: จุดเปลี่ยนเชิงรัฐศาสตร์จากระบบปรัชญาแบบปัญญานิยมสู่อำนาจนิยม. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 6(2), 103-111.
- ทน เขตกัน. (2556). *เทคนิคสอนศิลปะอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2560). รัฐบาลแบบเปิด (Open government): แนวคิดและความท้าทายของการบริหารงานภาครัฐในยุคดิจิทัล. *วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 24(1), 41-62.
- ธีรพงศ์ ประดิษฐ์กุล. (2563). *การตลาดดิจิทัล หลังโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565, จาก <https://www.thaiprint.org/2021/05/vol130/knowledge130-03/>

- นภดล คำเต็ม. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค การสนับสนุนจากครอบครัวกับความสำเร็จในวิชาชีพของหัวหน้าผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- นรินทร์ สุทธิศักดิ์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านพลศึกษาของนักศึกษาในสถาบันการพลศึกษา (วิทยานิพนธ์การอุดมศึกษาดุสิตบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ประทุมทิพย์ เกตุแก้ว. (2551). *ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณลักษณะงาน ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคกับความสุขในการทำงานของพยาบาลงานการพยาบาลผ่าตัด (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาคิด (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.*
- พรทิพย์ นาคพงศ์พันธ์. (2551). *ความฉลาดทางจริยธรรม ความฉลาดทางความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพ (การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- พินผกา พินวนิช. (2549). *ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคกับความสำเร็จในอาชีพของพนักงานบริษัทประกันภัย: ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัท อเมริกันอินเตอร์แนชชั่นแนลแอลเชอร์วัลส์ จำกัด (การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- มณฑรา ธรรมบุญ. (2554). *การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-base-learning). วารสารวิชาการ, 5(2), 11-17.*
- รักษนก แสงกาญจน์. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(1), 171-85.*
- ลลิตรา ผิวงาม. (2548). *ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ เชี่ยวชาญ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- วันวิสาข์ ฤทธิธาดา. (2549). *ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของพนักงานขาย: กรณีศึกษา พนักงานขายเครื่องถ่ายเอกสาร บริษัท ไทยฟูจิซีร็อกซ์ จำกัดในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- วิทยา นาควัชระ. (2557). *เลี้ยงลูกให้เก่ง ดี มี สุข (IQ EQ MQ AQ) (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: Goodbook.*
- วิทยา นาควัชระ. (2544). *อยู่อย่างสง่า. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์แอนด์พับลิชชิ่ง.*
- วุฒิเกียรติ เตชะมงคลาภิวัฒน์. (2561). *โรบินสัน จัดหนัก 5 ปีทุ่ม 1.5 หมื่นล้านโหมตะวันออกลุยไอชเลอีคอมเมิร์ซ. สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://mgronline.com/business/detail/9610000023048>*

- ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). *เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ: 3Q เพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: สถาบันสร้างสรรค์ศักยภาพสมองศรีเอทีเฟเบอร์.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์. (2555). *พัฒนาทักษะการคิดตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- อัครา เอ็บสุลารี. (2556). *จิตวิทยาสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี พันธมณี. (2545). *ฝึกคิดให้เป็น คิดให้สร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไยโหมเอ็ดดูเคท.
- อารี พันธมณี. (2557). *ฝึกให้คิดเป็นคิดให้สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Dubrin, A. J. (1990). *Effecting business psychology* (3rd ed). Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.
- Gattiker, U. E., & Larwood, L. (1986). Subjective career success: A study of manager and support personnel. *Journal of Business and Psychologym*, 1, 78–94.
- Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. New York: McGraw-Hill Book.
- Harris L. C., & Ogbonna, E. (2006). Service sabotage: A study of antecedents and consequences. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 34, 534–558.
- Judge, T. A., et al. (1995). An empirical investigation of the predictors of executive career success. *Personal Psychology*, 48, 485–591.
- Lau, V. P., & Shaffer, M. A. (1999). Career success: The effects of personality. *Career Development international*, 4(4), 225–231.
- Melamed, T. (1995). Career success: The moderating effect of gender. *Journal of Vocational Behavior*, 47, 35–60.
- Seibert, S. E., & Kraimer, M. L. (2001). The five-factor model of personality and careers success. *Journal of Vocational Behavior*, 58(1), 1–21.
- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. New York: John Wiley Son.
- Walton, R. E. (1975). The diffusion of new work structures: Explaining why success didn't take. *Organizational Dynamics*, 3(3), 2–22.

การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า
ของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม
Development of health promotion activity model and foot care for the
elderly with diabetes in Pathum Subdistrict Health Promoting Hospital

กิตติยาพร จันทร์ชม¹, นภัทร บุญเทียม², นิพพัทธ์ สินทร์พย์³,
จันทิรา จันทร์คร⁴ และ บุพผา ใจมั่น⁵
Kittiyapon Junchom¹, Napat Boontiam², Nippapath Sinsap³,
Chinnawat Chankra⁴ and Buppha Jaimun⁵

^{1,2,4,5} วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์, ³โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์

^{1,2,4,5} Boromarajonani College of Nursing Sanpasithiprasong, Thailand, ³Sanpasithiprasong Hospital, Thailand

E-mail: ¹kittiyapornj744@gmail.com

Received April 19, 2022; Revised May 16, 2022; Accepted May 18, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน 2) พัฒนารูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน โดยใช้กรอบแนวคิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์และแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังของเพตเตอร์แมน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีประวัติป่วยเป็นโรคเบาหวานจำนวน 102 ราย โดยคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) ใช้แนวทางการสนทนากลุ่มศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและพัฒนาารูปแบบ 2) ทดลองใช้กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมดูแลเท้า หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .802 และแบบประเมินสภาวะเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .922 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ยังไม่มีรูปแบบที่เหมาะสมเฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างต้องการการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ชัดเจนเฉพาะรายบุคคลและมีความต่อเนื่อง รูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ 1) การประเมินพฤติกรรมดูแลเท้า/การประเมินสภาวะเท้า 2) การให้ความรู้ 3) การสอนสาธิต 4) การได้รับคู่มือ / เอกสารแผ่นพับด้านอาหาร ออกกำลังกาย การบริหารเท้า หลังการใช้รูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริม

สุขภาพและการดูแลเท้า พบว่า ภาพรวมการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.65$) โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุดได้แก่ ด้านคู่มือ/ เอกสารแผ่นพับ โดยมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD=0.43$) งานวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปวางแผน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาระบบการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุโรคเบาหวาน เพื่อให้มีพฤติกรรมการดูแลเท้าที่ถูกต้องเหมาะสม ลดภาวะแทรกซ้อน โดยกิจกรรมควรจัดให้สอดคล้องกับแบบแผนการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคมของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการดูแลเท้าที่ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ; พฤติกรรมการดูแลเท้า; ผู้สูงอายุ; โรคเบาหวาน

Abstract

Pender's health behavioral framework and Fetterman's empowerment assessment concept were adopted. The sample consisted of 102 elderly aged 60 years and over with a history of diabetes using purposive sampling. The research instruments consisted of 1) focus group discussions to study the problems and needs of health promotion activities and model development, and 2) trial of health promotion activities through foot care behavior questionnaire. The reliability of the instrument was determined using Cronbach's alpha coefficient method and the value was .802. The diabetic foot condition assessment had a confidence value of .922. The data were analyzed using frequency distributions, percentages, mean scores, and standard deviations. The qualitative data were analyzed using content analysis. The results showed that the problem with health promotion activities among the elderly with diabetes was that there was no model suitable for specific individuals or specific groups of the elderly. The sample group wanted activities that were concrete, clear, and continuous. The health promotion activities models were: 1) foot care behavior assessment/ foot condition assessment 2) education 3) demonstration, and 4) procurement of food, exercise, and foot exercise manuals/pamphlets. After applying the health promotion and foot care activities model, it was found that the overall health promotion activities had a high average of satisfaction ($\bar{X} = 3.94$, $SD = 0.65$). The manual/pamphlet had the highest average satisfaction ($\bar{X} = 4.10$, $SD=0.43$). This research could be used to plan, promote, support, and develop a process to educate older people with diabetes to enable them to adopt proper and appropriate foot care behaviors and reduce complications. Activities should be organized in accordance with the lifestyle of the elderly in order to create better foot care behaviors.

Keywords: Health Promotion Activities; Foot Care Behavior; Elderly; Diabetic

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังของระบบต่อมไร้ท่อที่ไม่ใช้โรคติดต่อ ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพและเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่สำคัญของทุกประเทศทั่วโลก จากสถานการณ์ประเทศไทยมีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนผู้ป่วยเบาหวานสูงถึง 4.4 ล้านคนมากเป็นอันดับ 4 รองจากประเทศจีน อินเดีย และญี่ปุ่นในภาคพื้นแปซิฟิกจากรายงานสถิติสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย จำแนกรายจังหวัด พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีอัตราป่วยด้วยโรคเบาหวานต่อแสนประชากรเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2559 – 2561 เท่ากับ 1,646.01, 1,795.52 และ 1,883.68 ราย ตามลำดับ เนื่องจากเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ซึ่งการรักษาเป็นเพียงการช่วยให้ร่างกายคงประสิทธิภาพการทำงานไว้เท่านั้น (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560)

จากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562-2563 พบแนวโน้มผู้ป่วยเบาหวานในกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไปร้อยละ 9.5 (วิชัย เอกพลากร, หทัยชนก พรระเจริญและวรารณ เสถียรนพแก้ว, 2564) และสถิติโรคเบาหวานในประเทศไทย พ.ศ. 2564 พบกลุ่มผู้สูงอายุ 60-69 ปี มีความชุกเป็นโรคเบาหวานสูงที่สุดในเพศหญิงร้อยละ 21.9 และในเพศชายร้อยละ 15.9 ซึ่งส่งผลทำให้เกิดปัญหาแทรกซ้อนต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะแทรกซ้อนที่หลอดเลือดขนาดใหญ่ (Macro vascular complications) หรือหลอดเลือดขนาดเล็ก (Micro vascular complications) และเกิดความบกพร่องในการผลิตอินซูลินของตับอ่อนหรือ เกิดจากการที่ตับอ่อนผลิตอินซูลินได้ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้นและทำให้เกิดการทำลายระบบต่าง ๆ ในร่างกายโดยเฉพาะระบบหลอดเลือดและประสาท (WHO, 2008) การที่มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงเป็นเวลานานก่อให้เกิดผลเสียต่อหลอดเลือดแดงขนาดใหญ่และหลอดเลือดแดงขนาดเล็กที่ไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย มีแนวโน้มที่จะติดเชื้อได้ง่าย ทำให้ความคมชัดในการมองเห็นลดลงเนื่องจากจอประสาทตาเสื่อม (Retinopathy) ทำให้การกรองของไตลดลงจากการทำลายเส้นเลือดที่ส่งเลือดไปกรองที่ไตจึงเกิดภาวะปลายประสาทเสื่อม (Peripheral neuropathy) เนื่องจากใยประสาทจะขาดเลือดไปเลี้ยง เมื่อแอกซอน (Axon) และ เดนไดรต์ (Dendrites) มีไม่เพียงพอ การส่งสัญญาณระหว่างปลายเส้นประสาทจะช้าลง นอกจากนี้ข้อบิทยจะสะสมในเนื้อเยื่อประสาท (Nerve tissue) ส่งผลให้การทำงานของเส้นประสาทรับรู้ความรู้สึกและเส้นประสาทควบคุมมอเตอร์ (Motor) ลดลง ก่อให้เกิดอาการเหน็บชา (Tingle) ชา (Numb) สูญเสียความรู้สึกเมื่อสัมผัส (Mild to total sensory loss) สูญเสียในการป้องกันอันตราย (Protective sensory) ทำให้เกิดการบาดเจ็บโดยไม่รู้ตัว ส่งผลให้เลือดไปเลี้ยงบริเวณเท้าลดลง เนื้อเยื่อขาดเลือด ทำให้มีออกซิเจนไปเลี้ยงน้อยลงเกิดเนื้อตาย เกิดการติดเชื้อและลุกลามอย่างรวดเร็ว ทำให้แผลหายช้ากลายเป็นแผลเรื้อรัง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาข้างต้นทำให้มีผู้ที่ถูกตัดเท้าหรือขาเพิ่มขึ้นจากการที่มีแผลติดเชื้อ (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพิ่มพูนทักษะ สร้างเสริมประสบการณ์สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม มีนโยบายที่จะตอบสนองต่อแผนยุทธศาสตร์สุขภาพดี

วิธีไทย โดยมุ่งเน้นการลดปัญหาจากโรควิถีชีวิตโดยเฉพาะการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวาน และมีความพยายามให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้ปกติ ลดภาวะแทรกซ้อน ลดความพิการ และลดการตาย โดยส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งเจ้าหน้าที่ ผู้ป่วย ญาติและอาสาสมัครสาธารณสุข จากข้อมูลจากเวชระเบียนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม ปี พ.ศ.2563 มีผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน จำนวน 117 คน ระบบการให้บริการในคลินิก ประกอบไปด้วย กระบวนการตรวจคัดกรอง เฝ้าระวัง ส่งเสริม ป้องกันโรคไม่ให้เกิดต่อเนื่องในชุมชน ติดตามการดูแลเมื่อกลับสู่ชุมชน เฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนในผู้สูงอายุโรคเบาหวานและกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพและวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อม ป้องกันการเกิดโรคในกลุ่มเสี่ยง ป้องกันและชะลอการดำเนินโรคสู่ภาวะแทรกซ้อนและการเป็นซ้ำ ป้องกันการเพิ่มขึ้นของประชากรกลุ่มโรค ซึ่งในคลินิกจะมีการตรวจคัดกรอง ติดตามผู้เข้ารับบริการอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังไม่มีการศึกษาประเด็นการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า รวมทั้งยังไม่มีรูปแบบการดูแลเท้าที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเข้ารับบริการอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน จะทำให้บุคลากรที่รับผิดชอบในการให้การรักษาพยาบาล มีรูปแบบและกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าที่เหมาะสมในกลุ่มผู้สูงอายุโรคเบาหวานที่เข้ารับบริการอย่างต่อเนื่องที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม โดยพยาบาลควรมีความรู้ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและทักษะประเมินพฤติกรรมและการดูแลเท้าของผู้ป่วยก่อนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลเท้าในผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานรวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและเสริมสร้างความตระหนักให้ผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ได้มีการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมในการดูแลเท้าที่ถูกต้องและเหมาะสม จะช่วยลดภาวะแทรกซ้อน ลดความพิการ และลดการตายได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคเบาหวานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน มีอัตราการเกิดแผลที่เท้าสูงกว่าช่วงวัยอื่น เนื่องจากปัจจัยร่วมกับการเปลี่ยนแปลงสรีรวิทยาของผู้สูงอายุ เช่น ปฏิกริยาการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ลดลง การเคลื่อนไหวและความคิดเชิงซ้ำ การมองเห็นไม่ดี แกว่งตา เริ่มขุ่นมัว ประสิทธิภาพการมองเห็นในที่มืดหรือเวลากลางคืนลดลง ทำให้มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้มากขึ้น

(สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560) นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ (จิรพรรณ ผิวนวน และ ปทุม เนตรินทร์, 2561) พฤติกรรมการดูแลตนเองเป็นปัจจัยสำคัญที่บุคคลสามารถปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคเบาหวาน พบว่าการใช้แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและดูแลการเกิดแผลที่เท้าและการถูกตัดขาหรือเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน สามารถลดระดับความเสี่ยงต่อการเกิดแผลที่เท้า และทำให้ผู้ป่วยเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลเท้าด้วยตนเองได้เหมาะสมขึ้น (อริสรา สุขวัจน์, 2558) ซึ่งพฤติกรรมการดูแลเท้าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ โดยยังไม่มีการศึกษาพฤติกรรมเครื่องมือการดูแลเท้าที่เฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวาน โดยส่วนมากจะใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินโดยเป็นรูปแบบของมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ทำให้ได้ข้อมูลไม่ละเอียด และไม่ทราบถึงความเข้าใจในการดูแลเท้าของผู้สูงอายุว่ามีพฤติกรรมการดูแลเท้าเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมหรือไม่ กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายปฏิรูประบบบริการสุขภาพด้านปฐมภูมิ โดยจัดทำโครงการคลินิกหมอครอบครัว (Primary Care Cluster) ขึ้นเพื่อให้ระบบบริการสุขภาพเข้าถึงในทุกพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สุขภาพดีวิถีไทย พ.ศ. 2554 – 2563 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติแบบบูรณาการโดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนา คือ ลดปัญหาโรควิถีชีวิตที่สำคัญ 5 โรคใน 5 ด้าน คือลดการเกิดโรค ลดภาวะแทรกซ้อน ลดการพิการ ลดการตาย และลดภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มวิถีชีวิตพอเพียงใน 3 ด้านคือ การบริโภคที่เหมาะสม การออกกำลังกายที่พอเพียง และการจัดการอารมณ์ ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว สังคมและประเทศ ให้ก้าวสู่วิถีชีวิตพอเพียงและสังคมสุขภาวะภายใต้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

สรุปได้ว่า การมีรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานซึ่งเป็นพฤติกรรมการดูแลตนเอง จะทำให้ลดภาวะแทรกซ้อน ลดอุบัติการณ์การเกิดแผลที่เท้าของผู้สูงอายุ ลดความพิการจากการถูกตัดนิ้วเท้าหรือขา ลดการตายและลดภาระค่าใช้จ่ายได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของเพตเตอร์แมน มาใช้การประเมินแบบเสริมพลังเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมพลังหรือตั้งศักยภาพให้กับผู้สูงอายุ โดยทำหน้าที่เสมือนผู้ชี้แนะแนวทาง เพื่อให้เกิดการยอมรับและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถทำให้ผู้สูงอายุตัดสินใจ ปรับปรุงรูปแบบการดูแลเท้าและกระบวนการประเมินแบบเสริมพลัง น่าจะเป็นวิธีที่นำมาซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าที่เหมาะสม นำไปสู่การสร้างกระบวนการดูแล ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเกิดแผลที่เท้าในผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานดังกล่าว ดังนั้นรูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า จะส่งผลทำให้เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้แนวคิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender, 1996) และแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังของเฟตเตอร์แมน (Fetterman, 2005) เป็นกรอบการวิจัย โดยมีรายละเอียด ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม ระยะนี้เป็นการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ โดยใช้แนวทางการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีประวัติป่วยเป็นโรคเบาหวาน จำนวน 102 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender, 1996) ประกอบด้วย 5 ด้านคือ 1) ด้านโภชนาการ (Nutrition) 2) ด้านการออกกำลังกาย (Physical Activity) 3) ด้านการจัดการกับความเครียด (Stress of Management) 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ (Health Responsibility) ในการลด ละ เลิกบุหรี่และสุรา และ 5) ด้านการดูแลเท้า ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ใช้เวลา

สนทนากลุ่มครั้งละ 1 ชั่วโมงโดยกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการสนทนาจำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปจากการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้อย่างเป็นอิสระ จากนั้นนำมาพิจารณาประเด็นหลักและสาระไปในทางเดียวกัน ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องโดยส่งข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย้อนกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเนื้อหาความน่าเชื่อถือ ความคงที่ (Dependability) ของข้อมูล

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม ระยะนี้เป็นการพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุป่วยเป็นโรคเบาหวาน กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุเป็นโรคเบาหวานจำนวน 102 คน อาจารย์จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์จำนวน 3 คน และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม จำนวน 5 คน รวม 110 คน คัดเลือกแบบเจาะจง(Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังของเฟตเตอร์แมน (Fetterman, 2005) ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่ต้องการบรรลุผล 2) การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ และ 3) การวางแผนสำหรับอนาคตในการดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพ การเก็บข้อมูลโดยดำเนินการสนทนากลุ่ม ๆ ละ 12 คน ดำเนินการ 1 ครั้ง ตามกระบวนการประเมินแบบเสริมพลัง ผู้วิจัยดำเนินการถอดเทปจากการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้อย่างเป็นอิสระ และนำข้อมูลที่ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเนื้อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน และการประเมินผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม เป็นขั้นตอนการนำรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวานไปใช้ กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่มีประวัติป่วยเป็นโรคเบาหวาน จำนวน 102 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง(Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม(check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การสูบบุหรี่และการดื่มสุรา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม(check list) ประกอบด้วย ระยะการป่วยเป็นโรคเบาหวาน ภาวะแทรกซ้อน การรับรู้เกี่ยวกับการได้รับคำแนะนำการดูแลเท้าจากหน่วยบริการ ประวัติการเกิดแผลที่เท้า ประวัติการถูกตัดนิ้วเท้าและ/หรือเท้า ผลการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดและระดับฮีโมโกลบิน A1C

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน เครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยประยุกต์มาจาก (มณกร ศรีแป๊ะบัว, 2557) เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 18 ข้อ ข้อที่มีความหมายทางบวก 12 ข้อได้แก่ข้อ 1 2 3 4 8 9 10 13 15 16 17 18 ส่วนข้อที่มีความหมายทางลบ 6 ข้อได้แก่ข้อ 5 6 7 11 12 14 ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบมาตรฐานประมาณค่ามี 5 ระดับ ได้แก่ไม่เคยปฏิบัติ (ค่าเท่ากับ 0 คะแนน) ปฏิบัติสัปดาห์ละ 1-2 วัน (ค่าเท่ากับ 1 คะแนน) ปฏิบัติสัปดาห์ละ 2-3 วัน (ค่าเท่ากับ 2 คะแนน) ปฏิบัติสัปดาห์

ละ 4-5 วัน (ค่าเท่ากับ 3 คะแนน) ปฏิบัติสัปดาห์ละ 6 วัน (ค่าเท่ากับ 4 คะแนน) และปฏิบัติทุกวัน (ค่าเท่ากับ 5 คะแนน) เกณฑ์การประเมินข้อคำถามทางบวกจำนวน 12 ข้อ ระดับคะแนน 0-1 หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับไม่เหมาะสม ระดับคะแนน 2-3 หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับพอใช้ ระดับคะแนน 4-5 หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับดี และข้อคำถามทางลบจำนวน 6 ข้อ ระดับคะแนน 0-1 หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับดี ระดับคะแนน 2-3 หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับพอใช้ และระดับคะแนน 4-5 หมายถึง มีพฤติกรรมการดูแลเท้าอยู่ในระดับไม่เหมาะสม สำหรับการประเมินสภาวะเท้า ผู้วิจัยประยุกต์มาจากแบบประเมินความเสี่ยงต่อการเกิดแผลที่เท้าผู้ป่วยเบาหวานของ (มณกร ศรีแปะบัว, 2557) เกณฑ์การให้คะแนนของสภาวะเท้าแต่ละข้างกำหนดไว้ดังนี้ ตรวจพบว่า ใช้ หมายถึง ปกติ ให้ 1 คะแนน ตรวจพบว่า ไม่ใช่ หมายถึง ผิดปกติ ให้ 0 คะแนน และคะแนนรวมทั้งหมดของแบบประเมินสภาวะเท้า 2 ข้าง อยู่ในช่วง 0 – 24 คะแนน คะแนนเต็ม 24 คะแนนหมายถึง มีสภาวะเท้าปกติทั้ง 2 ข้าง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสภาวะเท้า ได้แก่ Monofilament ชนิด Semmes-Weinstein Monofilament ขนาดแรงกด 10 กรัม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจระบบประสาทรับความรู้สึกส่วนปลาย

ส่วนที่ 4 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า โดยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่กำหนด ประเมินผลโดยแบบสอบถามความพึงพอใจประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน ได้แก่ 1)การประเมินพฤติกรรมดูแลเท้าและประเมินสภาวะเท้า 2) การให้ความรู้ด้านอาหาร ออกกำลังกายและการดูแลเท้า 3)การสอนสาธิต 4)การให้คู่มือ/เอกสารแผ่นพับ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ การแปลความหมายระดับความพึงพอใจจากค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ดังนี้คะแนน 4.51 – 5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด คะแนน 3.51 – 4.50 หมายถึงระดับมาก คะแนน 2.51– 3.50 หมายถึงระดับปานกลาง คะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึงระดับน้อย และคะแนน 1.00– 1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1) ทดสอบความตรงของเนื้อหา(Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า (IOC) ตั้งแต่ 0.8 – 1.0 มาใช้เป็นข้อคำถาม การทดสอบความเชื่อมั่น(Reliability) แบบสอบถามพฤติกรรมดูแลเท้าผู้ป่วยเบาหวาน โดยนำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุดไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุเบาหวาน ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่มีลักษณะใกล้เคียงกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาร์ค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .802 และแบบประเมินสภาวะเท้าผู้ป่วยเบาหวาน นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นใช้สูตรคูเดอร์ริชาร์ดสัน 21 (Kuder-Richardson 21 หรือ KR-21) ได้ค่าความเชื่อมั่น .922 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การพิสัยสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ผ่านการอนุมัติการดำเนินโครงการจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์ เลขที่ 62/2562

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ขึ้นจากแนวคิดพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ จากการสนทนากลุ่ม สรุปประเด็นปัญหาและความต้องการ ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพแบบเดิมที่ปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน (N=102)

กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ	กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่ปฏิบัติ (แบบเดิม)	ปัญหาและความต้องการกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ
1) กิจกรรมการให้ความรู้ด้านโภชนาการ	มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นกิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ผ่านโมเดลอาหารและการนำอาหารตัวอย่างมาสาธิต ดังคำกล่าว “คุณหมอมีแบบอาหาร ที่เป็นรูปอาหารมาอธิบายให้คุณ เขาจะบอกว่า อาหารอะไรมีปริมาณเกลือเท่าไร ให้งดอาหารหวาน มัน เค็ม”	การให้ความรู้เป็นรายกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างบอกว่าไม่เข้าใจและไม่ได้สาธิตให้ดูวิธีการทำอาหารในแต่ละขั้นตอน ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้
2) กิจกรรมการออกกำลังกาย	มีการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เช่นแบบการเดินแอโรบิค การรำไม้พลอง การเต้นรำจังหวะบาสโลบ ดังคำกล่าว “คุณหมอจะสอนรวมเป็นกลุ่ม”	มีการออกกำลังกายหลากหลายรูปแบบ จำไม่ได้ ต้องการคู่มือสำหรับการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ
3) กิจกรรมการจัดการกับความเครียด	มีวิธีการจัดการความเครียดที่หลากหลายแต่ละบุคคล ดังคำกล่าว “บางทีก็ทำงาน ทำไปเรื่อย ๆ เดี่ยวก็ลืมเหงื่อออกเดี๋ยวก็หาย”	มีวิธีการจัดการความเครียดที่หลากหลายแต่ละบุคคลอย่างเหมาะสม
4) กิจกรรมการรับผิดชอบต่อสุขภาพในการลด ละ เลิก บุหรี่และสุรา	มีการให้บริการคลินิกอดเหล้า อดบุหรี่ ดังคำกล่าว “เขาจะมียาให้กิน ค่อยๆลดจำนวนที่กินลงไปเรื่อย ๆ คุณหมอจะแนะนำให้ไปเข้าคลินิก” และ“หมู่บ้านเรามีธรรมนูญของหมู่บ้านเรื่องสิ่งมีนเมา ต่าง ๆ ในงานศพ เป็นงานปลอดเหล้า ปลอดบุหรี่”	หน่วยบริการมีการจัดระบบและคลินิกในการดูแล ผู้ดื่มสุราและสูบบุหรี่ต้องการให้หน่วยบริการติดตามผู้ที่เลิกแล้วแต่กลับมาดื่มสุราและสูบบุหรี่ กลับเข้ามาบำบัดรักษาในคลินิก
5) กิจกรรมการดูแลเท้า	มีการให้ความรู้รายกลุ่มอย่างเป็นระบบในการดูแลเท้า อาการผิดปกติที่ควรมาพบแพทย์และมีการตรวจเท้าด้วย Monofilament ดังคำกล่าว “คุณหมอจะสอนการดูเท้าว่าเป็นจิ้งได้ เซ็ดเท้าให้แห้ง” และ “คุณหมอจะตรวจเท้าทุกคน โดยมีไม้จิ้ม ๆ ที่เท้าทั้งสองข้าง”	-ผู้สูงอายุต้องการคู่มือในการบริหารเท้า ส่งเสริมการดูแลเท้า การแก้ปัญหาเท้าชาสำหรับผู้สูงอายุโดยตรงเนื่องจากผู้สูงอายุจำคำแนะนำไม่ได้เมื่อกลับมาปฏิบัติต่อเนื่องที่บ้าน

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า ทั้ง 5 กิจกรรมที่ปฏิบัติ (แบบเดิม) เป็นกิจกรรมที่มีหลากหลายรูปแบบ มีการให้ความรู้เรื่องอาหาร ออกกำลังกายเป็นแบบรายกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างบอกว่าไม่เข้าใจและไม่ได้สาธิตให้ดูวิธีการทำอาหาร และการออกกำลังกายในแต่ละขั้นตอน ทำให้ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมยังไม่รู้รูปแบบที่เหมาะสมเฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุโรคเบาหวาน และกลุ่มตัวอย่างต้องการการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม ชัดเจนและมีความต่อเนื่อง โดยเฉพาะมีความต้องการ คู่มือ/เอกสารแผ่นพับเกี่ยวกับการจัดทำอาหารที่เหมาะสมกับโรค คู่มือการออกกำลังกายที่หลากหลาย คู่มือการตรวจเท้าและประเมินสภาวะเท้าด้วยตนเอง สามารถนำไปปฏิบัติในการดูแลตนเองที่บ้านได้อย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน จากการสนทนากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการประเมินเสริมพลังตามแนวคิดของเฟดเตอร์แมน พบว่า 1) การกำหนดเป้าหมายและ 2) การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ควรประกอบไปด้วย 1.1 การประเมินพฤติกรรมดูแลเท้าและการประเมินสภาวะเท้า 1.2 การให้ความรู้ด้านอาหาร การออกกำลังกายและการดูแลเท้า 1.3 การสอนสาธิตด้านอาหาร ออกกำลังกายและดูแลเท้า และ 1.4 การได้รับคู่มือ /เอกสารแผ่นพับด้านอาหาร ออกกำลังกายและดูแลเท้า 3) การวางแผนสำหรับอนาคตในการดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพในแต่ละด้าน ควรดำเนินการดังนี้ 2.1 ด้านการให้ความรู้ควรเป็นแบบต่อเนื่อง เฉพาะรายบุคคลเพื่อที่จะได้ให้คำแนะนำและทราบถึงข้อจำกัดในแต่ละบุคคล จะทำให้สามารถแก้ปัญหาเฉพาะรายบุคคลได้ 2.2 ด้านการสาธิต ควรแบ่งกิจกรรมการสาธิตแยกเป็นรายกิจกรรม ครั้งละเรื่องที่ต้องการสอน ไม่ควรนำมารวมในครั้งเดียว 2.3 การจัดทำแผ่นพับความรู้รายเรื่อง ควรแยกตามปัญหาที่พบ เช่น การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่บ้าน การบริหารเท้า การดูแลเท้า ควรมีขนาดตัวหนังสือพร้อมภาพประกอบ ที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ ที่สามารถนำมาทบทวนและปฏิบัติได้

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน **ส่วนที่ 1** ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 71.6 พบมากที่สุดในช่วงอายุ 60 – 67 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.1 โดยมีอายุน้อยที่สุด 60 ปี และมีอายุมากที่สุด 97 ปี อายุเฉลี่ย 69.51 ปี (SD=7.31) จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 78.4 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพคิดเป็นร้อยละ 53.9 ไม่สูบบุหรี่หรือเลิกสูบแล้วมากกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 98 และไม่ดื่มสุราหรือเคยดื่มแต่เลิกแล้วมากกว่า 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 97.1 **ส่วนที่ 2** ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม (N =102)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน		
< 5 ปี	22	21.6
5- 10 ปี	41	40.2
> 10 ปี	39	38.2
ภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน		
ไม่มีภาวะแทรกซ้อน	13	12.7
มีภาวะแทรกซ้อน	89	87.3
ภาวะแทรกซ้อนทางตา	10	9.8
ภาวะแทรกซ้อนทางไต	7	6.9
ภาวะแทรกซ้อนทางหัวใจ	3	2.9
ความดันโลหิตสูง	67	65.5
ได้รับคำแนะนำการดูแลเท้าจากหน่วยบริการ		
เคยได้รับคำแนะนำการดูแลเท้า	89	87.3
ไม่เคยได้รับคำแนะนำการดูแลเท้า	13	12.7
ประวัติการเกิดแผลที่เท้า		
ไม่เคยมีแผลที่เท้า	83	81.4
เคยมีแผล 1 ครั้ง	7	6.9
เคยมีแผลมากกว่า 1 ครั้ง	12	11.8
ประวัติการถูกตัดนิ้วเท้าและ/หรือเท้า		
ไม่เคยถูกตัดนิ้วเท้าและ/หรือเท้า	99	97.1
เคยถูกตัดนิ้วเท้าและ/หรือเท้า	3	2.9
ระดับน้ำตาลในเลือด		
มากกว่าหรือเท่ากับ 126	70	38.6
น้อยกว่า 126	32	31.4
ระดับฮีโมโกลบินเอวันซี		
มากกว่าหรือเท่ากับ 7	75	73.5
น้อยกว่า 7	27	26.5
การตรวจ Monofilament		
ไม่เคยตรวจ	10	9.8
เคยตรวจ	93	90.2

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวาน 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.2 ภาวะแทรกซ้อนที่พบมากที่สุดคือความดันโลหิตสูงคิดเป็นร้อยละ 65.5 ส่วนใหญ่เคยได้รับคำแนะนำในการดูแลเท้า คิดเป็นร้อยละ 87.3 ไม่เคยมีประวัติการเกิดแผลที่เท้า คิดเป็นร้อยละ 81.4 และไม่เคยมีประวัติถูกตัดนิ้วเท้า/เท้า คิดเป็นร้อยละ 97.1 ระดับน้ำตาลในเลือดส่วนใหญ่มากกว่าหรือเท่ากับ 126 คิดเป็นร้อยละ 38.6 โดยมีระดับน้ำตาลในเลือดเฉลี่ย 142.26 mg/dl (SD=33.13) ระดับฮีโมโกลบิน A1C มากกว่าหรือเท่ากับ 7 คิดเป็นร้อยละ 73.5 โดยมีระดับฮีโมโกลบิน A1C ในเลือดเฉลี่ย 8.35% (SD=1.91) และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับการตรวจเท้าด้วย Monofilament คะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 90.2

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการดูแลเท้าภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.41 SD= 1.42) พฤติกรรมในการดูแลเท้าที่ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ สวมรองเท้าออกนอกบ้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.4 SD= 1.26) รองลงมาได้แก่ เช็ดซอกเท้าให้แห้งหลังทำความสะอาดเท้า ($\bar{X}$ = 4.05 SD= 1.21) และล้างเท้าโดยฟอกตามซอกนิ้วเท้าด้วยสบู่อ่อนๆ ($\bar{X}$ = 4.02 SD= 1.14) ตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมการดูแลเท้าที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ใช้กระป๋องน้ำร้อนหรือประคบร้อนด้วยของร้อนที่เท้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 0.8 SD= 1.31) รองลงมา ได้แก่ ใช้มีดโกนหรือวัตถุแข็งแคะซอกเล็บ ($\bar{X}$ = 1.06 SD= 1.29) และเดินเท้าเปล่าออกนอกบ้าน ($\bar{X}$ = 1.1 SD= 1.25) ตามลำดับ การประเมินสภาวะเท้า พบว่าการตรวจสภาวะเท้าข้างขวาและข้างซ้ายที่ผิดปกติของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน พบว่าส่วนใหญ่มีอาการชาหรือเหมือนหนามทิ่มแทงหรือคล้ายไฟฟ้าช็อตมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 30.4 และร้อยละ 28.4 ตามลำดับ รองลงมามีผิวหนังผิดปกติ เช่น ผิวบาง/แตก/ เป็นมันเงา/ หนาขึ้น/ ตาปลา ร้อยละ 29.4 และ ร้อยละ 28.4 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 การประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมสร้างเสริม

สุขภาพของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม (N=102)			
การประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลผล
1.การประเมินพฤติกรรมการดูแลเท้าและประเมินสภาวะเท้า	3.89	0.74	มาก
2.การให้ความรู้ด้านอาหาร การออกกำลังกาย และดูแลเท้า	3.73	0.72	มาก
3.การสอนสาธิตด้านอาหาร การออกกำลังกาย และดูแลเท้า	4.06	0.71	มาก
4.การให้คู่มือ/เอกสารแผ่นพับด้านอาหาร การออกกำลังกาย และดูแลเท้า	4.10	0.43	มาก
รวม	3.94	0.65	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า ภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94 SD= 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่า ด้านคู่มือ/เอกสารแผ่นพับด้านอาหาร การออกกำลังกายและการดูแลเท้า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10 SD= 0.43) รองลงมาเป็นการสอนสาธิตด้านอาหาร การออกกำลังกายและดูแลเท้า ($\bar{X}$ = 4.06 SD= 0.71) การประเมินพฤติกรรมดูแลเท้าและประเมินสภาวะเท้า ($\bar{X}$ = 3.89 SD= 0.74) และการให้ความรู้ด้านอาหาร การออกกำลังกายและดูแลเท้า ($\bar{X}$ = 3.73 SD= 0.72) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุโรคเบาหวาน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 71.6 พบมากที่สุดในช่วงอายุ 60 – 67 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.1 มีระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวาน 5-10 ปีคิดเป็นร้อยละ 40.2 ซึ่งจะเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ง่าย คล้ายคลึงกับงานวิจัยของ (อนิทัย พลิตนันทเกียรติ, 2560) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ในโรงพยาบาลของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับพฤติกรรมดูแลเท้าส่วนใหญ่เคยได้รับคำแนะนำในการดูแลเท้า คิดเป็นร้อยละ 87.3 ไม่เคยมีประวัติการเกิดแผลที่เท้ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 81.4 และไม่เคยมีประวัติถูกตัดนิ้วเท้า/เท้ามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 97.1 กลุ่มตัวอย่างได้รับการตรวจ Monofilament ในช่วงที่มารับบริการคิดเป็นร้อยละ 90.2 ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด มีผลการตรวจเท้าอยู่ในเกณฑ์ปกติ ถือว่าเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงต่ำ สอดคล้องกับแนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน 2560 (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่าหรือเท่ากับ 126 คิดเป็นร้อยละ 38.6 โดยมีระดับน้ำตาลในเลือดเฉลี่ย 142.26 mg/dl (SD=33.135) ระดับฮีโมโกลบินA1C มากกว่าหรือเท่ากับ 7 คิดเป็นร้อยละ 73.5 โดยมีระดับฮีโมโกลบิน A1Cในเลือดเฉลี่ย 8.35% (SD=1.915) สูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายการควบคุม โรคเบาหวานที่มีค่าระดับฮีโมโกลบินเอวันซีในเลือดเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 7 ซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ คล้ายคลึงกับงานวิจัย (จิรพรรณ ผิวนวนและ ปทุม เนตรินทร์, 2561) พฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางแก้ว สำหรับกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน พบว่าสภาพปัญหาและความต้องการการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า ด้านความรู้ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและเหมาะสมเฉพาะรายบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุโรคเบาหวาน เพื่อที่จะได้ให้คำแนะนำและทราบถึงข้อจำกัดในแต่ละบุคคล สามารถแก้ปัญหาเฉพาะรายบุคคลได้ ด้านการสาธิตควรแบ่งกิจกรรมการสาธิตแยกเป็นรายกิจกรรม ไม่ควรสอนและสาธิตรวมในครั้งเดียว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างต้องการเรียนรู้แบบทีละเรื่อง เพื่อความเข้าใจ ชัดเจนและตรงประเด็น และควรดำเนินกิจกรรมอย่างความต่อเนื่อง ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ (ฐิติชญา ฉลาดล้ำ, 2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำหรับ

ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ คลังปัญญา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี รูปแบบการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าที่พัฒนาขึ้น จากการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$ SD= 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมพบว่าการจัดทำคู่มือ/ เอกสารแผ่นพับด้านอาหาร การออกกำลังกายและการดูแลเท้า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$ SD= 0.43) ซึ่งพยาบาลควรนำไปพัฒนาให้มีคู่มือ/เอกสารแผ่นพับสำหรับให้ผู้สูงอายุโรคเบาหวานและควรมีขนาดตัวหนังสือพร้อมภาพประกอบที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานสามารถนำไปทบทวนและปฏิบัติต่อเนื่องที่บ้านได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้ในกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าสำหรับผู้สูงอายุโรคเบาหวานนั่นคือ วิธีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสม ได้แก่ 1) การประเมินพฤติกรรมการดูแลเท้า/การประเมินสภาวะเท้า 2) การให้ความรู้ 3) การสอนสาธิต 4) การได้รับคู่มือ/เอกสารแผ่นพับด้านอาหาร ออกกำลังกาย การบริหารเท้า ซึ่งเป็นวิธีการที่พัฒนากิจกรรมได้ตรงประเด็นและเหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม

สรุป

การสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปทุม ควรปรับวิธีการหรือกระบวนการได้แก่การให้ความรู้และการสาธิตด้านอาหาร ออกกำลังกายและการดูแลเท้า เฉพาะรายบุคคล จะทำให้เข้าถึงและทราบถึงข้อจำกัดในแต่ละบุคคล ทำให้สามารถแก้ปัญหาเฉพาะรายบุคคลได้ การประเมินพฤติกรรมการดูแลเท้า/สภาวะเท้า การจัดทำคู่มือ/เอกสาร อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจนเหมาะสมกับกลุ่มวัย จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลเท้าที่ถูกต้อง ดังนั้นกิจกรรมสร้างสามารถนำไปวางแผน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนากระบวนการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุโรคเบาหวานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุโรคเบาหวาน มีพฤติกรรมการดูแลเท้าที่ถูกต้องเหมาะสม ลดภาวะแทรกซ้อน ลดอุบัติการณ์การเกิดแผลที่เท้าของผู้สูงอายุ ลดความพิการจากการถูกตัดนิ้วเท้าหรือขา ลดการตายและลดภาระค่าใช้จ่ายได้ ทำให้เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว และควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคมของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดพฤติกรรมการดูแลเท้าที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 วิธีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพและการดูแลเท้า ควรปรับรูปแบบและกิจกรรมโดยให้ความรู้รายบุคคล การสอนสาธิตควรแยกเป็นรายกิจกรรม ที่ถูกต้องเหมาะสม เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง และการจัดทำคู่มือ /เอกสารแผ่นพับควรมีลักษณะตัวหนังสือและภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ เกี่ยวกับอาหาร ออกกำลังกาย การประเมินพฤติกรรมและการดูแลเท้าและประเมินสภาวะเท้า

1.2 รูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ควรมีการประเมินสภาวะเท้าและพฤติกรรมในการดูแลเท้าของผู้ป่วยก่อนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลเท้าในผู้สูงอายุที่เป็นเบาหวานซ้ำในส่วนที่ผู้ป่วยยังไม่ได้ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่เหมาะสม และควรเปิดโอกาสกระตุ้นให้ญาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลเท้าของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมในการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานในพื้นที่อื่นเนื่องจากแต่ละพื้นที่อาจมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันในการดำเนินชีวิต โครงสร้างทางสังคมหรือวัฒนธรรม ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการดูแลเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน

2.2 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการสร้างโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมในการดูแลเท้า การให้ความรู้รายบุคคล รายโรค ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ลักษณะความเป็นอยู่ ภูมิอากาศและบริบทของสังคมไทย รวมถึงคู่มือที่เป็นลักษณะเฉพาะการปฏิบัติตนในด้านต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- จิรพรรณ ผิวนวลและ ปทุม เนตรินทร์. (2561). พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางแก้ว ในตำบลบางแก้ว อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, 1(2), 46–61.
- ฐิติชญา ฉลาดล้น สุธิพร มูลศาสตร์ วรรณรัตน์ ลาวัณ. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุคลังปัญญา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 27(2), 154–167.
- มณกร ศรีแปะบัว. (2557). ผลของโปรแกรมการพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อการรับรู้ความสามารถในการดูแลเท้าและพฤติกรรมในการดูแลเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดแผลที่เท้า (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชัย เอกพลากร. (2564). การสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562–2563. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2560). *แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน 2560*. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.Thaiendocrine.org/2018>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนยุทธศาสตร์สุขภาพดีวิถีไทย พ.ศ. 2554–2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- อินทัย พลิตนนท์เกียรติ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดแผลที่เท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ในโรงพยาบาลของเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 6(1), 56–67.
- อริสรา สุขวัจน์. (2558). แนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและดูแลการเกิดแผลที่เท้าและการถูกตัดขาหรือเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน. *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 22(2), 99–107.
- David, M.F. (2005). *Conceptualizing Empowerment in Terms of Sequential Time and Social Space. in: Empowerment Evaluation Principles in Practice*. New York: The Guilford Press.
- World Health Organization. (2008). *Preventive of diabetes mellitus*. Geneva: World Health Organization.

โมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อค เอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

Structural equation model of customer satisfaction and loyalty towards Chok Anek ice brand in Nong Khaem District, Bangkok

นเรรัตน์ สิริระเต็มพงษ์¹, ไพโรจน์ พิภพเอกสิทธิ์², สรวงอัยย์ อนันท์วิจักขณ์³ และอนันต์ ธรรมชาลัย⁴

Nareerat Leerateampong¹, Phairhoote Phiphopaekasit², Suang-I Anunthawichak³

and Anan Thamchalai⁴

^{1,2,3}คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

⁴คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

^{1,2,3}Faculty of Business Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

⁴Faculty of Political Science, North Bangkok University, Thailand

E-mail: ¹doy39192two@hotmail.com, ²proj76@gmail.com, ³suang-i@live.com, ⁴anan.th@northbkk.ac.th

Received December 9, 2021; Revised May 26, 2022; Accepted May 27, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แนวคิดการวัดความพึงพอใจของ ACSI และ ECSI เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มลูกค้านายชายของชำ ร้านน้ำ ร้านอาหาร และร้านดอกไม้ จำนวน 300 คน ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มี χ^2 -test (p) = 0.116 ค่า χ^2/df = 1.096 ค่า GFI = 0.931 และค่า RMSEA = 0.018 และ 2. ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่าความพึงพอใจของลูกค้า และและข้อ

ร่องเรียนของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าเท่ากับ 0.485 และ 0.100 ตามลำดับ องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสินค้าและบริการให้มีคุณภาพสูงสุดและสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; น้ำแข็งช็อคเนก; กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research on the structural equation model of Chok Anek ice brand satisfaction and loyalty in Nong Khaem District, Bangkok were: 1) to examine the consistency of the structural equation model of customer satisfaction and loyalty of Chok Anek ice brand in Nong Khaem, Bangkok with empirical data, and 2) to study the direct influences affecting the loyalty of the Chok Anek ice brand among customers in Nong Khaem, Bangkok. It was quantitative research. The ACSI and ECSI satisfaction measurement concepts were used as a research framework. The research area was Nong Khaem District, Bangkok Province. The sample group consisted of 300 customers of grocery stores, water shops, restaurants, and flower shops using systematic sampling. The research tool was a questionnaire. Data were analyzed using basic statistics, mean, percentage, standard deviation, and empirical data analysis.

The results showed that 1) The consistency examination of the Structural Equation Model of Customer Satisfaction and Loyalty with Chok Anek Ice Brand in Nong Khaem, Bangkok found that it was consistent with the empirical data, χ^2 -test (p) = 0.116, χ^2/df = 1.096, GFI = 0.931, and RMSEA = 0.018. 2) The results of the analysis of direct influences affecting the loyalty of the Chok Anek ice brand of customers in Nong Khaem, Bangkok found that customer satisfaction and customer complaints had a direct influence on customer brand loyalty, which was equal to 0.485 and 0.100 respectively. The knowledge/ findings could be used as a guideline to improve the quality of products and services as well as to create sustainable satisfaction and loyalty to the Ice Chok Anek brand of customers in Nong Khaem, Bangkok.

Keywords: Satisfaction; Chokanek Ice Brand; Bangkok

บทนำ

โรงงานน้ำแข็งโซคเอนก ตั้งอยู่ที่ 14/5 หมู่ที่ 1 ตำบลแคราย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ประกอบธุรกิจจำหน่ายและผลิตน้ำแข็งทุกรูปแบบ มีจำนวนสาขา 5 สาขา เครื่องจักรผลิตน้ำแข็งจำนวน 8 เครื่อง รถบรรทุกขนส่ง น้ำแข็งจำนวน 10 คัน แรงงานจำนวน 50 คน เงินลงทุน 20,000,000 บาท ประเภทของน้ำแข็งที่จำหน่าย ได้แก่ น้ำแข็งหลอดเล็ก น้ำแข็งหลอดใหญ่ น้ำแข็งป่น น้ำแข็งแพ็ค น้ำแข็งก้อน เป็นต้น โดยสรุปผลการดำเนินธุรกิจของโรงงานน้ำแข็งโซคเอนกตั้งแต่ปี 2559 – 2563 มีกลุ่มลูกค้าแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ร้านขายของชำ ร้อยละ 40 ร้านน้ำ ร้อยละ 35 ร้านอาหาร ร้อยละ 20 ร้านดอกไม้ ร้อยละ 5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 2559 จำนวน 12,027,492 บาท ปี 2560 จำนวน 12,628,867 บาท ปี 2561 จำนวน 13,386,599 บาท ปี 2562 จำนวน 12,472,509 บาท และปี 2563 จำนวน 12,484,537 (โซคเอนก, 2565)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงที่เป็นเครือข่ายบริษัท น้ำแข็งโซคเอนก จำกัด ซึ่งจำหน่ายและผลิตน้ำแข็งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 ราย ในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2564 เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินธุรกิจ สรุปออกเป็น 6 ปัญหาหลัก ดังนี้ 1.ปัญหาด้านภาพลักษณ์องค์กร พบว่าลูกค้าขาดความประทับใจที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้าและการบริการ ขาดความน่าเชื่อถือในการส่งมอบสินค้า และขาดการบริหารจัดการที่ดี 2. ปัญหาด้านความคาดหวังของลูกค้า พบว่าคุณภาพที่ลูกค้าคาดว่าจะได้รับลดลงเนื่องจากลูกค้าไม่ได้รับข่าวสารจากการโฆษณาสินค้า ลูกค้าไม่ได้รับสินค้าตามกำหนดเวลา และคุณภาพของสินค้าลดลง 3. ปัญหาด้านการรับรู้คุณค่าของลูกค้า พบว่าลูกค้าต้องการแลกเปลี่ยนสิ่งที่เป็นประโยชน์มากกว่าปริมาณสินค้า และลูกค้าต้องการคุณภาพของสินค้ามากกว่าส่วนลดราคาที่เป็นเงิน 4. ปัญหาด้านความพึงพอใจของลูกค้า พบว่าลูกค้ามีความพึงพอใจลดลงที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนใหญ่เกิดจากความรู้สึกพึงพอใจต่อการรับรู้คุณค่าของสินค้าลดลง จึงเกิดการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้จากการเปรียบเทียบกับสินค้าของผู้จำหน่ายและผลิตน้ำแข็งรายอื่น 5. ปัญหาด้านข้อร้องเรียนของลูกค้า พบว่าลูกค้าที่จะได้รับสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการแต่ลูกค้าไม่ได้รับส่งผลให้เกิดการร้องเรียน และ 6. ปัญหาด้านความภักดีต่อตราสินค้า พบว่าการซื้อซ้ำสินค้าลดลงและมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง หากความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าลดลง ลูกค้าก็จะไปซื้อสินค้าจากผู้จำหน่ายและผู้ผลิตรายอื่น การดำเนินธุรกิจมีความต้องการจำเป็นสร้างแรงจูงใจหรือการกระตุ้นให้กับลูกค้าเพื่อให้เกิดความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าโดยผ่านความพึงพอใจของลูกค้า การรับรู้คุณค่า ความคาดหวังของลูกค้า และภาพลักษณ์ขององค์กร ถ้าหากลูกค้าไม่เกิดแรงจูงใจหรือถูกกระตุ้นให้เกิดความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าจะส่งผลให้ลูกค้าเลิกซื้อสินค้าและไปซื้อสินค้าจากผู้ผลิตและจำหน่ายรายอื่นได้ (ผู้วิจัย, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่ามาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม

กรุงเทพมหานคร และนำเสนอผลการศึกษาดูภาพรวมต่อผู้ประกอบการธุรกิจผลิตและจำหน่ายน้ำแข็งโดยผ่านระบบข้อมูลที่สืบค้นได้ทางอินเทอร์เน็ตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซเดียมของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร กับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซเดียมของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐาน H1 ภาพลักษณ์ขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความคาดหวังของลูกค้า
- สมมติฐาน H2 ภาพลักษณ์ขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความพึงพอใจของลูกค้า
- สมมติฐาน H3 ความคาดหวังของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อการรับรู้คุณค่า
- สมมติฐาน H4 ความคาดหวังของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความพึงพอใจของลูกค้า
- สมมติฐาน H5 การรับรู้คุณค่ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความพึงพอใจของลูกค้า
- สมมติฐาน H6 ความพึงพอใจของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ (-) ต่อข้อร้องเรียนของลูกค้า
- สมมติฐาน H7 ความพึงพอใจของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า
- สมมติฐาน H8 ข้อร้องเรียนของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ (-) ต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาพลักษณ์ขององค์กร Ari, Oguay & Yilmaz (2019) ภาพลักษณ์ของบริษัทคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อลูกค้า ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และความจงรักภักดี โครงสร้างภาพลักษณ์ใช้ประเมินภาพพื้นฐานของบริษัท (Andreassen & Lindestad, 1998) ภาพลักษณ์ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบความพึงพอใจของลูกค้า ภาพลักษณ์ ประกอบด้วย ความน่าเชื่อถือ ความเป็นมืออาชีพ นวัตกรรม และศักดิ์ศรี โดยจุดประสงค์หลักของภาพคือการมีส่วนร่วมในสังคม (Martensen, Kristensen & Grenholdt; 2000; Grigoroudis & Siskos, 2003)
2. ความคาดหวังของลูกค้า Camacho, Silva & Florecio (2017) ความคาดหวังมีความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างความคาดหวังกับการตัดสินใจความพึงพอใจของผู้บริโภค เมื่อแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังของลูกค้าเป็นปรากฏการณ์ของการคาดคะเนผลลัพธ์ในอนาคต (Szymanski & Henard, 2001) การสร้าง

และส่งมอบมูลค่าที่สูงขึ้นให้กับลูกค้าได้กลายเป็นส่วนสำคัญเพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันมูลค่าที่สูงขึ้น (Weinstein & Johnson, 1999)

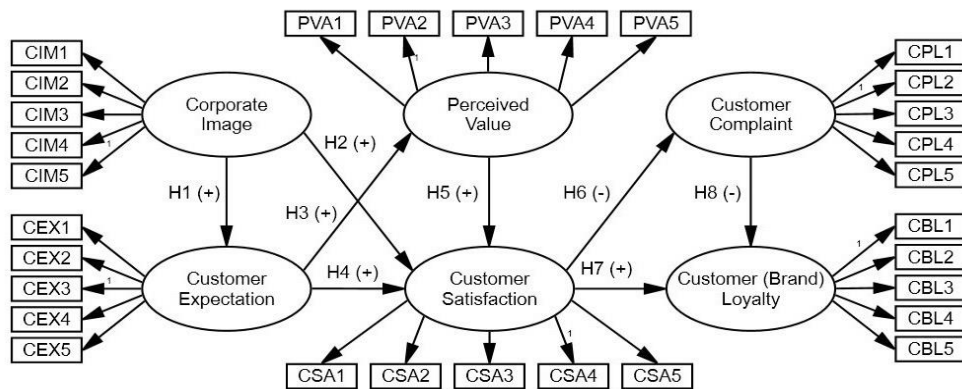
3. การรับรู้คุณค่า คุณค่าที่รับรู้เป็นความสัมพันธ์ของความพึงพอใจเป็นประเด็นสำคัญ ค่อนข้างซับซ้อนเนื่องจากความยากลำบากในการแยกแยะ เนื่องจากทั้งสองเกิดขึ้นจากการตัดสินใจแบบประเมินผล การรับรู้คุณค่าเกิดขึ้นในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการซื้อของความพึงพอใจ เป็นที่ยอมรับในระดับสากลว่าเป็นการประเมินหลังการใช้หรือหลังการซื้อ และความพึงพอใจอันเป็นผลมาจากการรับรู้คุณค่า (Gil, Sanchez, Berenguer, & Gallarda, 2005)

4. ความพึงพอใจของลูกค้า Camacho, Silva & Florecio (2017) ความพึงพอใจมีอิทธิพลต่อรูปแบบพฤติกรรมของลูกค้า ความตั้งใจในการซื้อซ้ำ (Ranjbarian, Sanayei, Rashid, & Hadadian, 2012) และคำพูดเชิงบวก (+) ของลูกค้า รวมทั้งการสื่อสารทางปาก (Markovic, Raspor, & Segaric, 2010) ในเอกสารเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค Moliner & Fuentes (2011) โดยการตรวจสอบพฤติกรรม การร้องเรียนหรือเป็นพื้นที่ศึกษาที่เกิดจากประสบการณ์การซื้อของและ/หรือการบริโภคที่ไม่น่าพอใจ ความไม่พอใจของลูกค้าทำให้ความตั้งใจในการซื้อคืนและความภักดีต่อแบรนด์ลดลง และคำพูดปากต่อปากเชิงลบ (-) ของพวกเขาเพิ่มขึ้น (Moliner & Fuentes, 2011; Oh, 2006) ในขณะที่ความพึงพอใจที่เพิ่มขึ้นช่วยลดการเกิดข้อร้องเรียน (Johnson et al., 2001)

5. ข้อร้องเรียนของลูกค้า Ari, Oguy & Yilmaz (2019) การร้องเรียนถูกกำหนดให้เป็นข้อขัดแย้งระหว่างลูกค้าและองค์กร (White & Yu, 2005) ลูกค้าที่พึงพอใจจะบอกผู้มีโอกาสเป็นลูกค้ารายอื่น ๆ เกี่ยวกับประสบการณ์เชิงบวก (+) ของลูกค้า กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นไปได้ที่จะทำการตลาดแบบปากต่อปาก (File & Prince, 1992) Fornell et al., (1996) ผลลัพธ์ของความพึงพอใจของลูกค้าที่เพิ่มขึ้นคือการร้องเรียนที่ลดลง ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจของลูกค้ากับการร้องเรียนของลูกค้าควรเป็นไปในเชิงลบ (-) ความสัมพันธ์ระหว่างการร้องเรียนของลูกค้าและความภักดีของลูกค้าขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดการข้อร้องเรียนของบริษัท

6. ความภักดีต่อตราสินค้า Sarantidou (2017) ความภักดีของลูกค้าเป็นพื้นฐานของความสำเร็จทางธุรกิจ ถือเป็นความสำคัญเชิงกลยุทธ์และเป็นทรัพย์สินที่สำคัญของธุรกิจ (Aksoy, 2013) ความภักดีมีความสำคัญต่อความสำเร็จในระยะยาวและความสามารถในการทำกำไรของบริษัท (Lam et al., 2004; Helgesen, 2006) เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันเป็นสิ่งที่ท้าทายมากสำหรับผู้ค้าปลีกของชำในการสร้างความภักดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของการวัดความพึงพอใจของลูกค้าและความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าโดยใช้ดัชนีชี้วัด Europe Customer Satisfaction Index (ECSI) และ American Customer Satisfaction Index (ACSI)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ กลุ่มลูกค้าน้ำแข็งไสคือนกในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair et al., (2010) กลุ่มตัวอย่าง 300 คน ถือว่าดี (as good as) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบมีระบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ข้อคำถามเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวทาง Likert (1932) ผ่านการประเมิน IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ตามแนวทางของ Cronbach (1951) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.943 รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยระหว่างเดือนกันยายน ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศหญิง มากที่สุด จำนวน 218 คน ร้อยละ 72.67 รองลงมา ได้แก่ เพศชาย จำนวน 82 คน ร้อยละ 27.33 อายุ 41-50 ปี มากที่สุด จำนวน 135 คน ร้อยละ 45 รองลงมา ได้แก่ 30-40 ปี จำนวน 97 คน ร้อยละ 32.33 และมากกว่า 50 ปี จำนวน 63 คน ร้อยละ 21.00 ตามลำดับ ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 207 คน ร้อยละ 69.00 รองลงมา ได้แก่ ปริญญาตรี จำนวน 91 คน ร้อยละ 30.33 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน ร้อยละ 0.67 ตามลำดับ ตำแหน่งงานเจ้าของกิจการ จำนวน 213 คน มากที่สุด ร้อยละ 71.00 รองลงมา ได้แก่ หุ่นส่วน/ผู้ถือหุ้น จำนวน 63 คน ร้อยละ 21.00 และผู้จัดการ จำนวน 24 คน ร้อยละ 8.00 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 40,000 บาท มากที่สุด จำนวน 192 คน ร้อยละ 64.00 รองลงมา ได้แก่ 30,001 – 40,000 บาท จำนวน 74 คน ร้อยละ 24.67 20,001 – 30,000 บาท จำนวน ร้อยละ 9.33 และน้อยกว่า 20,000 บาท จำนวน 6 คน ร้อยละ 2.00 ตามลำดับ เงื่อนไขการชำระเงิน จ่ายเงินสด มากที่สุด จำนวน 193 คน ร้อยละ 64.33 รองลงมา ได้แก่ โอนเงินผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 77 คน ร้อยละ 25.67 และเครดิต 30 วัน จำนวน 30 คน ร้อยละ 10 ตามลำดับ ประเภทของร้านขายของชำ มากที่สุด จำนวน 120 ร้าน ร้อยละ 40.00 รองลงมา ได้แก่ ร้านน้ำ จำนวน 105 ร้าน ร้อยละ 35.00 ร้านอาหาร จำนวน 60 ร้าน ร้อยละ 20.00 และร้านดอกไม้ จำนวน 15 ร้าน ร้อยละ 5.00 ตามลำดับ

2. ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติตัวแปรแฝงของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่าตัวแปรทุกแฝงตัวมีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง -0.126 ถึง -0.550 และมีค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -0.195 ถึง -0.844 ซึ่งมีอยู่ระหว่าง +1 และ -1 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2552; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) หมายความว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีการแจกแจงแบบปกติ และค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.093 – 4.307 รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรแฝงของโมเดลสมการโครงสร้าง ความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร (โดยภาพรวม)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าความเบ้ (Skewness)	ค่าความโด่ง (Kurtosis)	แปลผล
ภาพลักษณ์องค์กร (Corporate Image : CIM)	4.307	.5783	-0.550	-0.541	เห็นด้วยมากที่สุด
ความคาดหวังของลูกค้า (Customer Expectation : CEX)	4.307	.5930	-0.468	-0.566	เห็นด้วยมากที่สุด
การรับรู้คุณค่า (Perceived Value : PVA)	4.186	.6217	-0.246	-0.844	เห็นด้วยมาก
ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction : CSA)	4.225	.5567	-0.315	-0.489	เห็นด้วยมากที่สุด
ข้อเรียกร้องของลูกค้า (Customer Complaint : CPL)	4.093	.6199	-0.126	-0.731	เห็นด้วยมาก
ความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า (Customer Brand Loyalty : CBL)	4.431	.4642	-0.270	-0.195	เห็นด้วยมากที่สุด

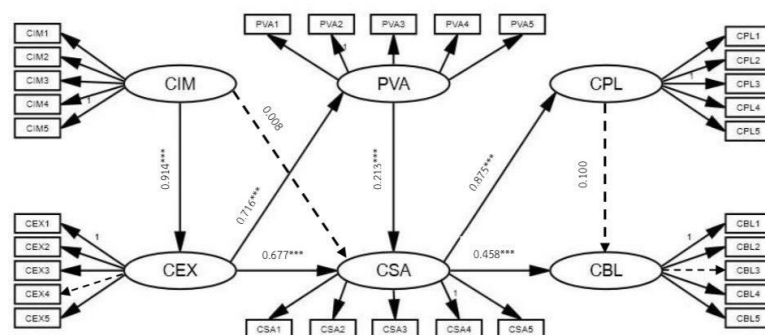
3. ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบปัญหา (Multicollinearity) พบว่า ค่าความสัมพันธ์ (Sample Correlations) ระหว่างตัวแปรต้องไม่เกิน 0.80 (กรีซ แรงสูงเนิน, 2554) เนื่องจากหากเกิน 0.80 ตัวแปรจะมีความสัมพันธ์กันสูงและส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนสูงและไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ดังนั้นจึงพิจารณาจากค่า Bivariate Correlation ของตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ในโมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกคู่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.149** – 0.792** ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.80 โดยค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การรับรู้คุณค่า (PVA) กับ ข้อร้องเรียนของลูกค้า (CPL) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ส่วนค่าความสัมพันธ์ที่ต่ำที่สุดเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การรับรู้คุณค่า (PVA) กับ ความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า (CBL) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ไม่เกิดปัญหา (Multicollinearity) หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างกันสูงมากจนเกินไป รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบปัญหา (Multicollinearity)

	CIM	CEX	PVA	CSA	CPL	CBL
CIM	1	.707**	.645**	.684**	.696**	.232**
CEX	.707**	1	.541**	.728**	.618**	.239**
PVA	.645**	.541**	1	.682**	.792**	.149**
CSA	.684**	.728**	.682**	1	.656**	.256**
CPL	.696**	.618**	.792**	.656**	1	.174**
CBL	.232**	.239**	.149**	.256**	.174**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

4. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเซตหนองแขม กรุงเทพมหานครกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-square = 346.261, df = 316, p = .116, CMIN/DF = 1.096, GFI = .931, RMSEA = .018

ภาพที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเซตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ภายหลังการปรับปรุง (Fit Model)

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซเดียมของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ภายหลังการปรับปรุง (Fit Model) พบว่า มีค่าไคสแควร์ χ^2 -test (p) เท่ากับ 0.116 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ χ^2/df เท่ากับ 1.096 หมายถึงสอดคล้องกลมกลืนดี ค่า Goodness of Fit Index (GFI) เท่ากับ 0.931 หมายถึงสอดคล้องกลมกลืนพอใช้ได้ ค่า Root Mean Square Error Approximation (RMSEA) เท่ากับ 0.018 หมายถึงสอดคล้องกลมกลืนดี รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซเดียมของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ภายหลังการปรับปรุง (Fit Model)

ตัวแปร			Estimate		Standard Error	Critical Ratio	P
			สัมประสิทธิ์ อิทธิพล	สัมประสิทธิ์ อิทธิพลมาตรฐาน			
CEX	<---	CIM	0.752	0.914	0.073	10.354	***
PVA	<---	CEX	1.081	0.716	0.107	10.139	***
CSA	<---	CEX	0.859	0.677	0.213	4.027	***
CSA	<---	PVA	0.179	0.213	0.052	3.450	***
CSA	<---	CIM	0.008	0.008	0.140	0.056	0.955
CPL	<---	CSA	1.050	0.875	0.101	10.419	***
CBL	<---	CSA	0.423	0.458	0.069	6.123	***
CBL	<---	CPL	0.077	0.100	0.056	1.370	0.171

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.0001

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่าโมเดลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลเชิงประจักษ์

5. ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซเดียมของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์น้ำหนักของเส้นอิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซเดียมของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	CIM	CEX	PVA	CSA	CPL	CBL
CEX	อิทธิพลทางตรง	0.914	-	-	-	-	-
	อิทธิพลทางอ้อม	-	-	-	-	-	-
	อิทธิพลรวม	0.914	-	-	-	-	-

ตัวแปรตาม	อิทธิพล	CIM	CEX	PVA	CSA	CPL	CBL
CEX	อิทธิพลทางตรง	0.914	–	–	–	–	–
	อิทธิพลทางอ้อม	–	–	–	–	–	–
	อิทธิพลรวม	0.914	–	–	–	–	–
PVA	อิทธิพลทางตรง	–	0.716	–	–	–	–
	อิทธิพลทางอ้อม	0.654	–	–	–	–	–
	อิทธิพลรวม	0.654	0.716				
CSA	อิทธิพลทางตรง	0.008	0.677	0.213	–	–	–
	อิทธิพลทางอ้อม	0.758	0.152	–	–	–	–
	อิทธิพลรวม	0.765	0.829	0.213			
CPL	อิทธิพลทางตรง	–	–	–	0.875	–	–
	อิทธิพลทางอ้อม	0.669	0.725	0.186	–	–	–
	อิทธิพลรวม	0.669	0.725	0.186	0.875		
CBL	อิทธิพลทางตรง	–	–	–	0.485	0.100	–
	อิทธิพลทางอ้อม	0.418	0.453	0.116	0.088	–	–
	อิทธิพลรวม	0.418	0.453	0.116	0.546	0.100	–

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาพลักษณ์ขององค์กร (CIM) มีอิทธิพลทางตรงต่อความคาดหวังของลูกค้า (CEX) มากที่สุด เท่ากับ 0.914 รองลงมา ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีอิทธิพลทางตรงต่อข้อร้องเรียนของลูกค้า (CPL) เท่ากับ 0.875 ความคาดหวังของลูกค้า (CEX) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PVA) เท่ากับ 0.716 ความคาดหวังของลูกค้า (CEX) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) เท่ากับ 0.677 ความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีตราสินค้าของลูกค้า (CBL) เท่ากับ 0.485 การรับรู้คุณค่า (PVA) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) เท่ากับ 0.213 ข้อร้องเรียนของลูกค้า (CPL) มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีตราสินค้าของลูกค้า (CBL) เท่ากับ 0.100 และภาพลักษณ์ขององค์กร (CIM) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) เท่ากับ 0.008 ตามลำดับ

6. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน H1 : ภาพลักษณ์ขององค์กร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความคาดหวังของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p=***$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน H2 :

ภาพลักษณ์ขององค์กร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความพึงพอใจของลูกค้า อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.955$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน H3 : ความคาดหวังของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อการรับรู้คุณค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p=***$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน H4 : ความคาดหวังของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความพึงพอใจของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p=***$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน H5 : การรับรู้คุณค่า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความพึงพอใจของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p=***$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน H6 : ความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ (-) ต่อข้อร้องเรียนของลูกค้า ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ (-) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p=***$) ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย สมมติฐาน H7 : ความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก (+) ต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ($p=***$) สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย และสมมติฐาน H8 : ข้อร้องเรียนของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ (-) ต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า ไม่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบ (-) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.171$) ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซดาเนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

1. ภาพลักษณ์ขององค์กร (CIM) มีอิทธิพลทางตรงต่อความคาดหวังของลูกค้า (CEX) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.914 เพราะว่าลูกค้าคาดหวังในความเป็นมืออาชีพการให้บริการเกิดจากความเต็มใจให้บริการของบุคลากร โดยมุ่งเน้นความสมบูรณ์แบบของตราสินค้า ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กร คุณภาพของสินค้า สถานที่ และนวัตกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ดังนั้นภาพลักษณ์ขององค์กรจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความคาดหวังของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ ศรีอมรรัตน์กุล (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ACSI ผลการวิจัย พบว่าภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคาดหวัง มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.800 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์ส่งผลทางบวกต่อความคาดหวัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิการ์ แสนหาญ สัมพันธ์จันทร์ดี เกียรติศักดิ์ สมัครสมาน (2560) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของผู้เข้าใช้บริการกาแฟฟรีเมล็ดในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ASCI ผลการวิจัย (ร้านสตาร์บัคและร้านทรูคอฟฟี่) พบว่าภาพลักษณ์ขององค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความคาดหวังของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.33 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์ขององค์กรส่งผลทางบวกต่อความคาดหวังของลูกค้า

2. ความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีอิทธิพลทางตรงต่อข้อร้องเรียนของลูกค้า (CPL) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.875 เพราะว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของลูกค้า การเอาใจใส่และการบริการที่สุภาพต่อลูกค้า ความสะอาดของสถานที่ การลดราคาสินค้าและบริการ ความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้า และการจัดการสินค้าและบริการ ดังนั้นความพึงพอใจของลูกค้าจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อข้อร้องเรียนของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทพร คงดารา (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อข้อแนะนำของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.122 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อแนะนำของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ ศรีอมรรัตนกุล (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ACSI ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจ มีอิทธิพลทางตรงต่อการร้องเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.430 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อข้อร้องเรียนของลูกค้า

3. ความคาดหวังของลูกค้า (CEX) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PVA) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.716 เพราะว่าความเป็นมืออาชีพและความพร้อมให้บริการ คุณภาพและความสะอาดของสินค้า การให้บริการและคุณภาพของสินค้าที่ดี การดูแลลูกค้าและบริการที่รวดเร็ว ความสุภาพและความตั้งใจบริการของบุคลากร ดังนั้นความคาดหวังของลูกค้าจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทพร คงดารา (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความคาดหวังของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ได้รับ มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.288 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าได้รับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิการ แสหนัญ สัมพันธ์ จันทร์ดี เกียรติศักดิ์ สมครสมาน (2560) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของผู้เข้าใช้บริการกาแฟฟรีเมียมในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ACSI ผลการวิจัย (ร้านสตาร์บัคและร้านทรูคอฟฟี่) พบว่า ความคาดหวังของลูกค้ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ได้ของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.18 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของลูกค้าส่งผลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของสินค้าและบริการ นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิชัย โจมส่วง (2563) ศึกษาเรื่องการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความคาดหวังของลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการรับรู้คุณค่าของ

สินค้า/บริการ มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.54 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของลูกค้าส่งผลทางบวกต่อการรับรู้คุณค่าของสินค้า/บริการ

4. ความคาดหวังของลูกค้า (CEX) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.677 เพราะว่าความเป็นมืออาชีพและความพร้อมให้บริการ คุณภาพและความสะอาดของสินค้า การให้บริการและคุณภาพของสินค้าที่ดี การดูแลลูกค้าและบริการที่รวดเร็ว ความสุภาพและความตั้งใจบริการของบุคลากร ดังนั้นความคาดหวังของลูกค้าจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทพร คงดารา (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความคาดหวังของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.492 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของขจรยศ แก้วปู่วัด (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านกาแฟ กรณีศึกษา ร้านกาแฟคอฟฟี่ เวิลด์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความคาดหวังมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.545 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิชัย โจมสว่าง (2563) ศึกษาเรื่องการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความคาดหวังของลูกค้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.18 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังของลูกค้าส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

5. ความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า (CBL) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.458 เพราะว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของลูกค้า การเอาใจใส่และการบริการที่สุภาพต่อลูกค้า ความสะอาดของสถานที่ การลดราคาสินค้าและบริการ ความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้า และการจัดการสินค้าและบริการ ดังนั้นความพึงพอใจของลูกค้าจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทพร คงดารา (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.244 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิการ แสนหาญ สัมพันธ์ จันทรดี เกียรติศักดิ์ สัมครสมาน (2560) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของผู้เข้าใช้บริการกาแฟฟรีเมี่ยมในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ASCI ผลการวิจัย (ร้านสตาร์บัคและร้านทรูคอฟฟี่) พบว่า ความพึงพอใจของลูกค้ามี

ความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความจงรักภักดีของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.31 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้า นอกจากนี้สอดคล้องกับรจิต คงหาญ (2562) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของแบบจำลองดัชนีชี้วัดความพึงพอใจของลูกค้าจากต้นแบบของยุโรป (ECSI) ของธุรกิจโรงแรมที่ใช้นโยบายเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความจงรักภักดี มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.54 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจส่งผลทางบวกต่อความจงรักภักดี

6. การรับรู้คุณค่า (PVA) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.213 เพราะลูกค้ารับรู้คุณค่าได้เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่จ่ายไปในสินค้าและบริการของลูกค้า รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้สินค้าและบริการ คุณภาพของสินค้าและบริการ ราคาจำหน่ายของสินค้าและบริการ และความปลอดภัยของสินค้าและบริการ ดังนั้นการรับรู้คุณค่าจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของนนทพร คงดารา (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าได้รับ มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.493 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าคุณค่าของสินค้าหรือบริการที่ลูกค้าได้รับ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า และสอดคล้องกับงานวิจัยของชวรงค์ แก้วปู่วัด (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านกาแฟ กรณีศึกษา ร้านกาแฟคอฟฟี่ เวิลด์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าการรับรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.633 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิการ์ แสนหาญ สัมพันธ์ จันทร์ดี เกียรติศักดิ์ สมัครสมาน (2560) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการกาแฟพรีเมียมในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ASCI ผลการวิจัย (ร้านสตาร์บัคและร้านทรูคอฟฟี่) พบว่า คุณค่าที่ลูกค้ามีรับรู้มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจของลูกค้า ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.51 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการรับรู้คุณค่าส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

7. ขั้วรองรับเรียนของลูกค้า (CPL) มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า (CBL) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.100 เพราะว่าการกำหนดมาตรการการแก้ปัญหาข้อเรียกร้องของลูกค้าไม่ตรงประเด็น การส่งสินค้าผิดประเภท การส่งสินค้าไม่ตรงเวลา การจัดการเรื่องร้องเรียนล่าช้า และการส่งสินค้าไม่ครบและสินค้าราคาแพง เพื่อเป็นการกำจัดข้อร้องเรียนของลูกค้าให้หมดไป ดังนั้นข้อร้องเรียนของลูกค้าจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ ศรีอมรรัตนกุล (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารไทยพาณิชย์ในเขต

กรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ACSI ผลการวิจัย พบว่าการร้องเรียน มีอิทธิพลทางตรงต่อความจงรักภักดี มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.064 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และไม่นัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการร้องเรียน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความจงรักภักดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของชองนันทพร คงดารา (2559) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าข้อเสนอแนะของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.446 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าข้อเสนอแนะของลูกค้า มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้า

8. ภาพลักษณ์ขององค์กร (CIM) มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า (CSA) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.008 เพราะว่าลูกค้าคาดหวังในความเป็นมืออาชีพการให้บริการเกิดจากความเต็มใจให้บริการของบุคลากร โดยมุ่งเน้นความสมบูรณ์แบบของตราสินค้า ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กร คุณภาพของสินค้า สถานที่ และนวัตกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ดังนั้นภาพลักษณ์ขององค์กรจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า สอดคล้องกับงานวิจัยของชวรัชศ แก้วปู่วัด (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านกาแฟ กรณีศึกษา ร้านกาแฟคอฟฟี่เวิลด์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ 0.707 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิการ์ แสนหาญสัมพันธ์ จันทรดี เกียรติศักดิ์ สมัครสมาน (2560) ศึกษาเรื่องเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการกาแฟพรีเมียมในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ASCI ผลการวิจัย (ร้านสตาร์บัคและร้านทรูคอฟฟี่) พบว่า ภาพลักษณ์ของสินค้ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ คือ 0.44 ซึ่งมีค่าความสัมพันธ์เชิงบวก และนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของสินค้าส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสินค้าและบริการให้มีคุณภาพสูงสุดและสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซดาของของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครได้อย่างยั่งยืน

สรุป

โมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยความพึงพอใจของลูกค้าและและข้อร้องเรียนของลูกค้ามีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าเท่ากับ 0.485 และ 0.100 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารบริษัท โชคเอนก จำกัด

ผลจากการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้บริหารบริษัท โชคเอนก จำกัด ควรนำผลการศึกษาที่ได้ผลศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งช็อคเอนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดผลกำไรอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาได้จากปัจจัยทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ภาพลักษณ์องค์กร ควรพัฒนาความเป็นมืออาชีพการให้บริการเกิดจากความเต็มใจให้บริการของบุคลากร โดยมุ่งเน้นความสมบูรณ์แบบของตราสินค้า ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กร คุณภาพของสินค้า สถานที่ และนวัตกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อเป็นการขยายฐานของลูกค้าให้ครอบคลุมพื้นที่ในจำหน่ายสินค้าและบริการ

1.2 ความคาดหวังของลูกค้า ควรเสริมสร้างความเป็นมืออาชีพและความพร้อมให้บริการ คุณภาพและความสะอาดของสินค้า การให้บริการและคุณภาพของสินค้าที่ดี การดูแลลูกค้าและบริการที่รวดเร็ว ความสุภาพและความตั้งใจบริการของบุคลากร เพื่อเป็นการทำให้ลูกค้าเชื่อมั่นตามความคาดหวังของลูกค้าที่ตั้งไว้

1.3 การรับรู้คุณค่า ควรเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการให้คุ้มค่ากับจำนวนเงินที่จ่ายไปในสินค้าและการบริการของลูกค้า รวมทั้งประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้สินค้าและบริการ คุณภาพของสินค้าและบริการ ราคาจำหน่ายของสินค้าและบริการ และความปลอดภัยของสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสม เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

1.4 ความพึงพอใจของลูกค้า ควรเพิ่มการเอาใจใส่และการบริการที่สุภาพต่อลูกค้า ความสะอาดของสถานที่ การลดราคาสินค้าและบริการ ความตั้งใจในการซื้อซ้ำของลูกค้า และการจัดการสินค้าและบริการ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความพึงพอใจของลูกค้าให้สูงขึ้น

1.5 ข้อเรียกร้องของลูกค้า ควรกำหนดมาตรการการแก้ไขปัญหาข้อเรียกร้องของลูกค้าไม่ตรงประเด็น การส่งสินค้าผิดประเภท การส่งสินค้าไม่ตรงเวลา การจัดการเรื่องร้องเรียนล่าช้า และการส่งสินค้าไม่ครบและสินค้านำมาแพง เพื่อเป็นการกำจัดข้อร้องเรียนของลูกค้าให้หมดไป

1.6 ความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้า ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าโดยให้ลูกค้าได้รับประโยชน์จากการสินค้าและบริการ ซึ่งจะเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าและบริการในครั้งต่อไป ส่งผลให้มีการแนะนำตราสินค้าและบริการให้เพื่อนหรือคนที่รู้จัก นอกจากนี้จะเกิดการเจาะจงเลือกใช้ตราสินค้าและการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งโซดาเอเนกของลูกค้าในเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าน้ำแข็งของลูกค้าในเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร หรือภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยเพื่อเปรียบเทียบว่าผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หรือแตกต่างกันอย่างไร

2.2 ควรศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีต่อตราสินค้าประเภทเครื่องดื่ม เช่น กาแฟ น้ำอัดลม และน้ำผลไม้ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หรือแตกต่างกันอย่างไร

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบโมเดลสมการโครงสร้างความพึงพอใจและความภักดีโดยการเลือกใช้โมเดล ECSI เพื่อเปรียบเทียบกับโมเดล ACSI ว่าแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรวิการ์ แสนหาญ สัมพันธ์ จันทร์ดี และเกียรติศักดิ์ สมัครสมาน. (2560). เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการกาแฟฟรีเมล็ดในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ASCI. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat Univesity*, 9(3), 59–64.

กริช แรงสูงเนิน. (2554). *การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2552). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขจรยศ แก้วภู่วัด. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ใช้บริการร้านกาแฟ กรณีศึกษาร้านกาแฟคอฟฟี่ เวิลด์ ในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *การวิเคราะห์อภิมาน*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทพร คงดารา. (2559). *ความพึงพอใจที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นฟูจิ และร้านอาหารญี่ปุ่นเซนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- เบญจมาศ ศรีอมรรัตนกุล. (2559). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคารไทยพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครด้วยแบบจำลอง ACSI* (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- รจิต คงหาญ. (2562). *การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของแบบจำลองดัชนีชี้วัดความพึงพอใจของลูกค้าจากต้นแบบของยุโรป (ECSI) ของธุรกิจโรงแรมที่ใช้นโยบายเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม*. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 13(3), 12.
- ลลิตชัย โจมส่วง. (2563). *การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- Aksoy, L. (2013). How do you measure what you can't define? The current state of loyalty measurement and management. *Journal of Service Management*, 24(4), 356–381.
- Ari E., Ogyu E. Y. & Yilmaz V. (2019). A Model Recommended in ECSI Scope for Measurement of Quality Service. *4th International Tourism Congress, Eskişehir, Turkey*, 16–19 October 2019, 208–217.
- Camacho R. A. M., Silva C. J. F. & Florecio P. B. (2017). Corporate Responsibility under the ECSI model: An application in the hotel sector. *European Research on Management and Business Economics*, 23(1), 23–32.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16, 297–334.
- File, K. M. & Prince, R. A. (1992). Positive Word-of-Mouth: Customer Satisfaction and Buyer Behavior. *International Journal of Bank Marketing*, 10(1), 25–29.
- Fornell, C., Johnson, M.D., Anderson, E.W., Jaesung, C. and Bryant, B.E. (1996). The American customer satisfaction index: nature, purpose, and finding. *Journal of Marketing*, 60(4), 7–18.

- Gil, I., Sánchez, M., Berenguer, G., & Gallarda, M. (2005). Encuentro de servicio, valor percibido y satisfacción del cliente en la relación entre empresas. *Cuadernos de Estudios Empresariales*, (15), 47–72.
- Grigoroudis, E., & Siskos, Y. (2003). MUSA : a Decision Support System for Evaluating and Analyzing Customer Satisfaction. *Proceedings of the 9th Panhellenic Conference in Informatics, Thessaloniki, Greece*. 113–127.
- Gronholdt, L., Martensen, A. & Kristensen, K. (2000). The Relationship between Customer Satisfaction and Loyalty: Cross-Industry Differences. *Total Quality Management*, 11(1), 509–514.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. and Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7th Edition, New York: Pearson.
- Helgesen, O. (2006). Are loyal customers profitable? Customer satisfaction, customer (action) loyalty and customer profitability at the individual level. *Journal of Marketing Management*, 22(Nos 3/4), 245–266.
- Johnson, M. D., Gustafsson, A., Andreassen, T. W., Lervik, L., & Cha, J. (2001). The evolution and future of national customer satisfaction index models. *Journal of Economic Psychology*, 22(2), 217–245.
- Lam, S. Y., Shanker, V., Erramilli, M. K. And Murthy, B. (2004). Customer value, satisfaction, loyalty, and switching costs: an illustration from a business-to-business service context. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 32(3), 293–311.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 55.
- Markovic, S., Raspor, S., & Segaric, K. (2010). Customer satisfaction and customer loyalty measurement in hotel settings: An empirical analysis. In *Faculty of Tourism and Hospitality Management in Opatija. Biennial international congress* (pp. 125–137). Tourism & Hospitality Industry.
- Moliner, B., & Fuentes, M. (2011). Causas y consecuencias de la insatisfacción en consumidores con atribuciones externas [Causes and consequences of consumer dissatisfaction with external attributions]. *Cuadernos De Gestión*, 11(1), 37–58.
- Oh, D. G. (2006). Complaining intentions and their relationships to complaining behavior of academic library users in South Korea. *Library Management*, 27(3), 168–189.
- Paraskevi Sarantidou. (2017). Enriching the ECSI model using brand strength in the retail setting. *European Journal of Management and Business Economics*, 26(3), 294–312.
- Ranjbarian, B., Sanayei, A., Rashid, M., & Hadadian, A. (2012). An analysis of brand image, perceived quality, customer satisfaction and re-purchase intention in Iranian department stores. *International Journal of Business and Management*, 7(6), 40–48.

- Szymanski, D. M., & Henard, D. H. (2001). Customer satisfaction: A meta-analysis of the empirical evidence. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 29(1), 16–35.
- Wallin Andreassen, T. & Lindestad, B. (1998). Customer Loyalty and Complex Service. *International Journal of Service Industry Management*, 9(1), 7–23.
- Weinstein, A., & Johnson, W. C. (1999). *Designing and delivering superior customer value*. CRC Press Ltd.
- White, C. and Yu, Y. (2005). Satisfaction emotions and consumer behavioral intentions, *Journal of Services Marketing*, 19(6), 411–420.

การบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของผู้ประกอบการ

Public service and entrepreneur engagement for sustainable development

เนตรชนก สุนาสวน¹, อำนวย บุญรัตน์โมตรี², ชัยยงค์ พรหมวงศ์³ และ อนันต์ เตียวต้อย⁴

Nedchanok Sunasuan¹, Amnuoy Boonratmaitree², Chaiyong Promwong³ and Anan Tiewtoy⁴

^{1,2} วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{1,2} Rajamangala Rattanakosin College of Innovative Management, Thailand

³ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

³ Bangkokthonburi University, Thailand

⁴ นักวิชาการอิสระ

⁴ Independent Scholar

E-mail: ¹ne.ned.rcim2@gmail.com

Received January 22, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted May 27, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการเสนอแนวคิดการบริการสาธารณะ และการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการ เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการจัดทำบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาผู้ประกอบการให้เกิดความยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาการบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของผู้ประกอบการ คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ การจัดกิจกรรมการให้บริการสาธารณะจะต้องมีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากคนอื่น ๆ สามารถลดต้นทุนการจัดกิจกรรมหรือประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ไป ในการบริการสาธารณะได้ และกิจกรรมดังกล่าวจะต้องมีความสะดวกต่อผู้รับบริการ ไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้ให้บริการมากเกินไป จึงจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อผู้ประกอบการใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสังคม 2. ด้านเศรษฐกิจ และ 3. ด้านสิ่งแวดล้อม สามารถทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้

คำสำคัญ: การบริการสาธารณะ; การมีส่วนร่วม; การพัฒนาที่ยั่งยืน; ผู้ประกอบการ

Abstract

The paper presented the concept of public service and entrepreneurial participation for sustainable development. This was to highlight the link between public service provision and holistic public participation that correlated to the University's commitment to developing sustainable entrepreneurs. The results showed that entrepreneurship public service education for sustainable development must be consistent with the needs of entrepreneurs. Public service activities should be organized regularly, taking into account all service users equally and impartially. However, the privileges were not used for any person or group. More importantly, it must be able to reduce the cost of activities or save the cost of public service. Such activities must be convenient for the service users and not create too much hassle for the service users. As a result, sustainable development for entrepreneurs was achieved in three areas: 1) social 2) economic and 3) environment. These things enabled the economy to grow with quality, develop people with knowledge and have a better quality of life, become a learning society, and use the right number of natural resources for further recovery.

Keywords: Public service; Participation; Sustainable development; Entrepreneur

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด โดยได้นำเอาหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้ โดยกำหนดให้ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติดำเนินการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เพราะคาดการณ์ว่าการแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้นจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป การเชื่อมโยงอย่างไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีจะก้าวกระโดด ประเทศไทยจะต้องเจอความท้าทายต่อการปรับตัว โดยต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพราะประชากรของประเทศยังถือได้ว่ามีความเหลื่อมล้ำอยู่มากอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแข่งขันในระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) มหาวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีพันธกิจในด้านการให้บริการสาธารณะในรูปแบบหนึ่งที่ว่า การให้บริการวิชาการ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยเหลือประชาชนและผู้ประกอบการในการที่จะให้ความรู้ และร่วมกันกับชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับชุมชนและผู้ประกอบการที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้สามารถปรับตัวและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนภายใต้ข้อจำกัดมากมายจากวิกฤติการณ์ในปัจจุบันที่ทุกธุรกิจต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในกระบวนการผลิต กระบวนการด้านการตลาด รวมทั้งสถาบันการศึกษาก็เช่นเดียวกันที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงาน สอดคล้องตามมาตรา 7

“ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย ผลิตครูวิชาชีพ ให้บริการทางวิชาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยให้สำเร็จอาชีวศึกษามีโอกาสในการศึกษาต่อด้านวิชาชีพเฉพาะทางระดับปริญญาเป็นหลัก (“พระราชบัญญัติ ว่าด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548”, 2548) รวมถึงการให้บริการสาธารณะในรูปแบบของการให้บริการวิชาการและปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการ จากเดิมจัดกิจกรรมแบบห้องสัมมนาให้วิทยากรมาให้ความรู้อย่างใกล้ชิด แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปก็ต้องเปลี่ยนมาเป็นการให้บริการสาธารณะในรูปแบบของห้องเรียนออนไลน์แทน ซึ่งก็มีทั้งประชาชนที่เข้าถึงและเข้าไม่ถึง จึงเป็นความท้าทายอย่างมากที่จะผลักดันและส่งเสริมการบริการสาธารณะเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และเกิดความยั่งยืนของอาชีพและธุรกิจ

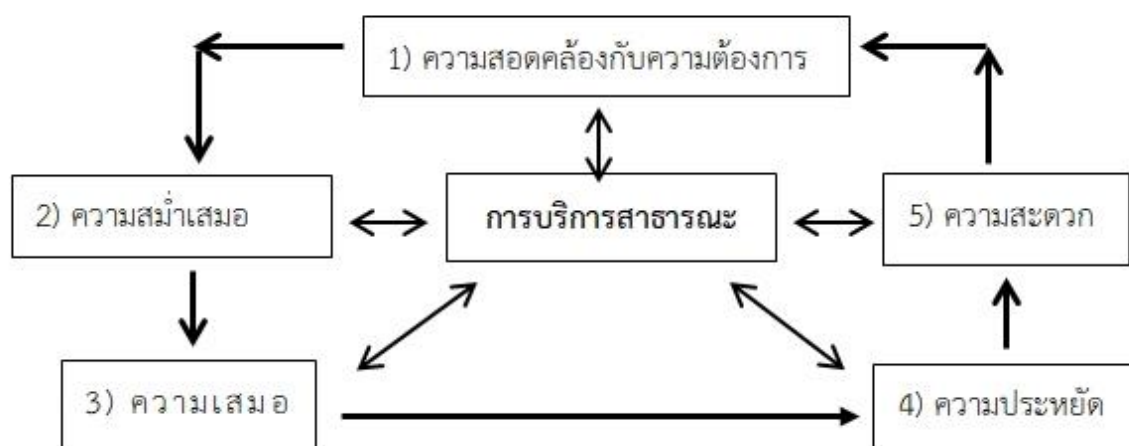
ฉะนั้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนและชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการ การผลิตทั้งรายเล็กรายใหญ่ จึงเป็นช่วงเวลาที่ต้องปรับตัวและหาความรู้เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและหลากหลายมิติ หน้าที่ในการให้บริการสาธารณะของมหาวิทยาลัยที่จะสามารถเข้าถึงชุมชนและเหล่าผู้ประกอบการได้มากที่สุดก็คงจะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจของตนเองให้มากที่สุด องค์การสาธารณะในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งมีภาคีเครือข่ายปฏิสัมพันธ์กับชุมชนโดยการให้บริการวิชาการ และเป็นศูนย์กลางบริการวิชาการแก่สังคมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ซึ่งแต่เดิมการให้บริการสาธารณะในรูปแบบของการให้บริการวิชาการนี้สามารถจัดให้ได้แต่เฉพาะประชาชนและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย แต่ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบัน ภาคการคมนาคมที่สะดวก การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย เครือข่ายและช่องทางการให้บริการจึงเปิดกว้างมากขึ้น ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ จึงเป็นโอกาสให้ชุมชนและประชาชนที่อยู่ไกลออกไปสามารถเลือกใช้บริการสาธารณะจากมหาวิทยาลัย ที่มีองค์ความรู้ ที่สอดคล้องกับการประกอบธุรกิจของตนเองได้มากขึ้น

ดังนั้นการให้บริการสาธารณะขององค์กรระดับมหาวิทยาลัย ควรมีส่วนสนับสนุนชุมชนและประชาชนในภาคธุรกิจให้สามารถอยู่รอดด้วยการให้ขีดความสามารถที่มีอยู่ของบุคลากรทางการศึกษา โดยทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และภาคชุมชน ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประกอบการ ด้วยการใช้เครื่องมือซึ่งก็คือ การให้บริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเป็นสื่อกลาง ทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทางอ้อมและเป็นเครือข่ายซึ่งกันและกันอันจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด ตรงความต้องการของชุมชนอีกด้วย อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ในบทความนี้จึงได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญสามประเด็นหลักที่ทำให้เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างแนวคิดและทฤษฎีการบริการสาธารณะ การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ การบริการสาธารณะ (Public Service) หมายถึง กิจกรรมที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม ในสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตหรือเพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ให้ได้รับความสะดวกสบาย โดยถือว่าเป็นภารกิจที่รัฐจะต้องจัดทำ (สุเชาว์ มีหนองหว้า และคณะ, 2563) ได้กล่าวว่า ในการให้บริการสาธารณะนั้น ต้องมีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์และเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการโครงการด้วย (กุลธน ธนาพงศธร, 2537) ได้กล่าวไว้ว่า บริการสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เฉพาะ เมื่อมีความต้องการของส่วนรวมหรือมีผลประโยชน์สาธารณะที่จะต้องดำเนินการและ การบริการสาธารณะ เป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนและประชาชนที่จะได้รับบริการในเรื่องที่เอกชนหรือวิสาหกิจเอกชนไม่อาจตอบสนองได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีบริการสาธารณะ ในด้านให้ความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการบริการสาธารณะ (ตามแนวคิดของ กุลธน ธนาพงศธร)

ดังนั้น บริการสาธารณะที่รัฐจัดทำจึงต้องมีลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนทั้งสองประการดังกล่าว กิจกรรมใดที่รัฐเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการอยู่อย่างปลอดภัยหรือการอยู่อย่างสุขสบายของประชาชน รัฐก็จะต้องเข้าไปจัดทำกิจกรรมนั้น นอกจากนี้ในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐรัฐไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ รัฐจะต้องจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประชาชน ทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานกิจกรรมการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ในลักษณะของ

การเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2.1 การมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็น เพื่อการทำกิจกรรมบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 การมีส่วนร่วมวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรม ในโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

2.3 การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมประชุมกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้เพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็น

2.4 การมีส่วนร่วมดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนได้ร่วมกันออกแรงในการทำกิจกรรม/โครงการ ร่วมสนับสนุนทรัพยากรเงินทอง หรือมีส่วนร่วมสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

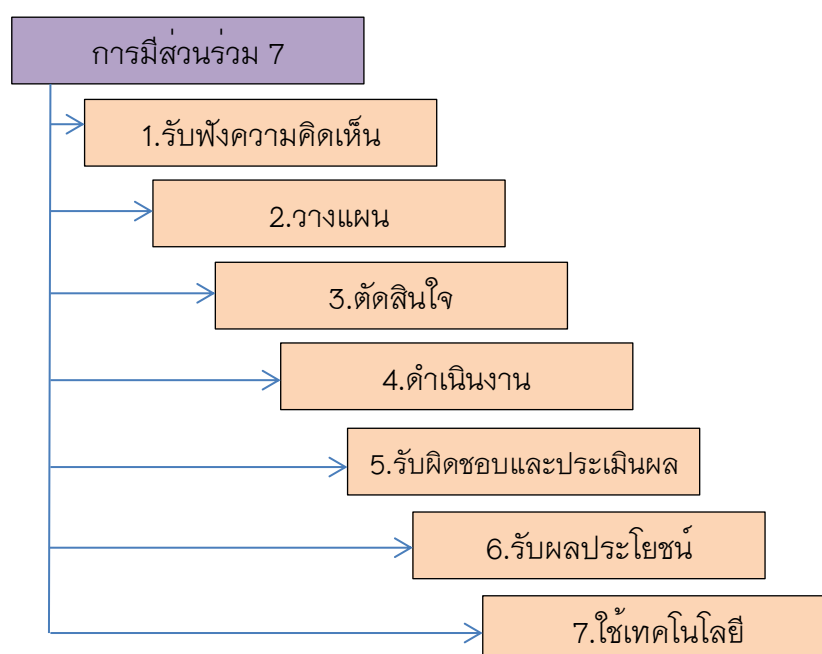
2.5 การมีส่วนร่วมรับผิดชอบและประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมเข้าไปสังเกตการณ์การทำงาน ของกิจกรรมการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ที่มาทำงานในชุมชน และมีส่วนในการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ

2.6 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ได้รับผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จากกิจกรรมโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เช่น โครงการถ่ายทอดความรู้ เชิงช่างฝีมือศิลปกรรม โครงการส่งเสริม สนับสนุน บริการวิชาการ/รับใช้สังคม/ชุมชน โครงการสร้างความร่วมมือจัดโครงการสนองพระราชดำริ โครงการสร้างกิจกรรมการให้บริการวิชาการตามคำร้องขอของประชาชนและชุมชนใกล้เคียง

2.7 การมีส่วนร่วมโดยใช้เทคโนโลยี หมายถึง การที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากโครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันประเมินผล เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผ่านการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อออนไลน์

สอดคล้องกับแนวคิด ของ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551; อำนวย บุญรัตน์โมตรี และคณะ, 2564) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยทั้งสองฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อช่วยให้เกิดการตัดสินใจในทางที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดที่ก่อให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลอื่น ฉะนั้นจึงต้องเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ

รวมถึงการจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยการให้ข้อมูล การแสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษา คำแนะนำ การวางแผนร่วมกัน และดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งสำคัญคือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้และร่วมตัดสินใจในการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงได้แสดงความคิดเห็น แสดงทัศนะ การให้ข้อมูล ให้คำปรึกษา คำแนะนำ การวางแผนร่วมกัน และดำเนินงานร่วมกัน และแนวคิดของ (จินตวิริ์ เกษมสุข, 2557) กล่าวว่า หากสมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ก็จะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

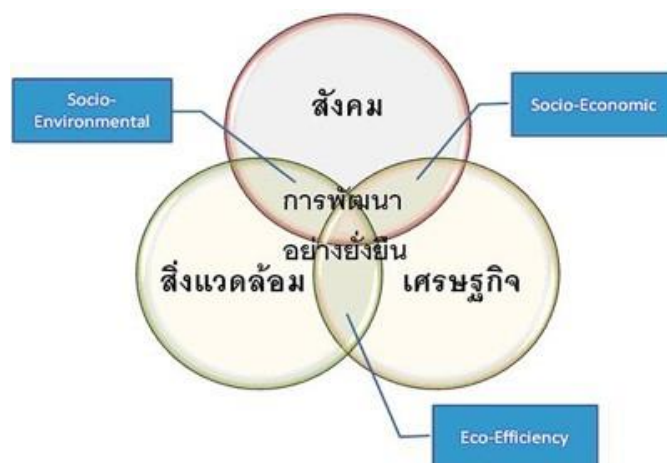
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิด แก่ชนรุ่นหลัง ๆ ด้วย ทั้งนี้มาตรฐานการครองชีพที่เลยขีดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคใน ทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long-term Sustainability) รวมถึงครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับคนรุ่นหลังโดยอย่างน้อยให้มาก ๆ พอกับชนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับมาและเป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก โดยรวมเพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2538) และแนวคิดของ Barbier ที่กล่าวว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (Barbier and Burgess, 2021)

3.1 ด้านสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนให้ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรและผลประโยชน์ด้านการพัฒนาและคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งมีทุนทางสังคมที่อยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีความสมานฉันท์เอื้ออาทร

3.2 ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อต่อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องนำมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตในระยะต่อไป รวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

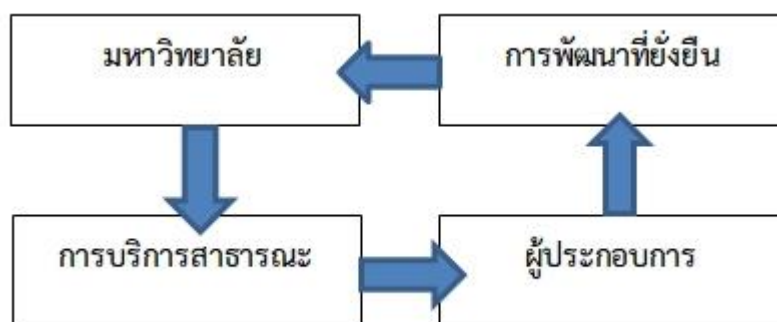
3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งการจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูลรวมถึงการชะลอการใช้และนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด

ภาพที่ 3 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน (ตามแนวคิดของ Barbier)

ผู้เขียนกำหนดกรอบในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

1. การบริการสาธารณะ ตามแนวคิดของกุลชน ธนาพงศ์ธร (2537) ได้แก่ ความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ความสม่ำเสมอ ความเสมอภาค ความประหยัด ความสะดวก
2. การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวคิดของ Barbier ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 4 รูปแบบที่ทำการศึกษา

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น การบริการสาธารณะและการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการ สามารถนำทฤษฎี 4P มาวิเคราะห์ได้ดังนี้ (สิริภากิจ ประพฤทธิกุล, 2556)

1. Product โครงการให้บริการสาธารณะการให้บริการวิชาการที่มหาวิทยาลัยดำเนินการ มีรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนหรือผู้ประกอบการ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนหรือผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นเหมือนหัวใจหลักของการทำธุรกิจ และอาจจะเป็นบริการที่มีความต้องการของผู้บริโภคและชุมชน มีคุณภาพ มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้รับบริการ

2. Price ในการให้บริการสาธารณะการให้บริการวิชาการที่มหาวิทยาลัยดำเนินการ มีการให้บริการ 2 รูปแบบ คือ การบริการวิชาการแบบให้เปล่า และการบริการวิชาการแบบคิดค่าใช้จ่าย ซึ่งในส่วนนี้มหาวิทยาลัยมีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ไม่สูง ชุมชนหรือผู้ประกอบการ สามารถเข้าถึงบริการได้ง่าย อีกทั้งชุมชนหรือผู้ประกอบการ รับรู้ถึงศักยภาพความเชี่ยวชาญ ชำนาญการของบุคลากรมหาวิทยาลัยอย่างดี

3. Place ในการให้บริการสาธารณะการให้บริการวิชาการที่มหาวิทยาลัยด้านสถานที่ให้บริการ มีที่ตั้งที่ชัดเจน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครอบคลุม ทำให้เกิดความสะดวกสบาย และสามารถช่วยให้ชุมชนและประชาชนประหยัดค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการได้ โดยชุมชนหรือผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางทั้งเว็บไซต์ โซเชียลต่าง ๆ ทำให้เข้าถึงข่าวสารได้ทันทางที่

4. Promotion ในการให้บริการสาธารณะการให้บริการวิชาการที่มหาวิทยาลัยมีการสนับสนุนช่องทางการตลาด เช่น การให้ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้ฟรี สามารถย่นดูข้อมูลได้ตลอดเวลา ช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนและประชาชนโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีความเสมอภาค และมีการดำเนินงานให้บริการอย่างสม่ำเสมอ

การศึกษาการบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของผู้ประกอบการตามแนวคิดของกุลชนธนาพงศ์ (2537) ได้กำหนดและพัฒนารูปแบบการบริการสาธารณะผ่านกระบวนการศึกษา ดังนี้

1. ความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ นั้น บุคคลส่วนใหญ่ควรได้รับการบริการสาธารณะที่เป็นประโยชน์และตอบสนองความต้องการ มิใช่เป็นการจัดให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

2. ความสม่ำเสมอ ควรให้บริการสาธารณะอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ไม่ใช่ทำ ๆ หยุด ๆ ตามความพอใจของผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงาน

3. ความเสมอภาค การบริการสาธารณะที่จัดนั้นจะต้องให้แก่ผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากคนอื่น ๆ

4. ความประหยัด สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการสาธารณะ จะต้องไม่มากเกินไปเกินกว่าที่จะได้รับ

5. ความสะดวก สามารถจัดบริการสาธารณะให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ปฏิบัติได้ง่าย สะดวกสบาย ไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรมากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้ใช้บริการมากเกินไป

สรุป จะเห็นได้ว่าการศึกษาการบริการสาธารณะ ควรมีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ มีการจัดการบริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอและมีความเสมอภาค สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการสาธารณะได้ และกิจกรรมนั้นมีความสะดวกต่อผู้รับบริการ ไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้ใช้บริการมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับกุลชน ธนาพงศ์ธร (2537) ได้กล่าวไว้ข้างต้น

การบริการสาธารณะจะเกิดการพัฒนายิ่งยืนต่อผู้ประกอบการ จะต้องสามารถสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนา ได้แก่

1. มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

2. มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน อันเป็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพกระจายรายได้ให้อ่อนโยนต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย

3. มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

ลักษณะที่แสดงถึงการพัฒนายั่งยืนว่าเป็นการผสมผสานระหว่างการพัฒนาที่สนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคและยุติธรรม มีการผสมผสานกิจกรรม เพื่อทำให้สังคมเกิดความผูกพันและอนุรักษ์ไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม คำนึงถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้อย่างสอดคล้องกับชุมชน (วสุธร ตันวัฒนกุล, (2549)

การศึกษาการบริการสาธารณะเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของผู้ประกอบการ คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบ มีการจัดกิจกรรมการให้บริการสาธารณะจะต้องมีขึ้น อย่างสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงผู้มาใช้บริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มใดในลักษณะแตกต่างจากคนอื่น ๆ สามารถลดต้นทุนการจัดกิจกรรมหรือ

ประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ไป ในการบริการสาธารณะได้ และกิจกรรมดังกล่าวจะต้องมีความสะดวกต่อผู้รับบริการ ไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากให้แก่ผู้ใช้บริการมากจนเกินไป จึงจะทำให้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อผู้ประกอบการใน 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านสังคม 2. ด้านเศรษฐกิจ และ 3. ด้านสิ่งแวดล้อม สามารถทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้

เอกสารอ้างอิง

- กุลธน ธนาพงศธร. (2537). *แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะและการวางแผน* (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). *ประชากรกับการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2557). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- พระราชบัญญัติ ว่าด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548. (18 มกราคม 2548). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 122 ตอนที่ 6 ก, หน้า 17-45.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการธิการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนวุฒิสภา. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2552). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน
- วสุธร ตันวัฒนกุล. (2549). *การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development)*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2564, จาก www.ph.buu.ac.th/pdf/vasutorn/develop_old.pdf
- สิริภากิจ ประพฤทธิกุล. (2556). *ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทศนคติและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุเชาว์ มีหนองหว้า และคณะ. (2563). *การบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทการกระจายอำนาจในรอบสองทศวรรษ*. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 10(3), 288-302.
- อำนวย บุญรัตน์โมตรี และคณะ. (2564). *แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมแบบร่วมกันรับผิดชอบในการจัดการภาครัฐและท้องถิ่นของประชาชน*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย*, 11(3), 33-41.

Barbier, E.B. and Burgess, J.C.. (2021). *Economics of the SDGs: Putting the Sustainable Development Goals into Practice*. New York: Palgrave Macmillan.

โรงเรียนผู้สูงอายุ: การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย

Elderly School: Enhancing Potentials of Elderly in Aging Society

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ¹, พระไบฏีกาสุพจน์ ตปสีโล (เกษนศร)²,

บรรยวสิทธิ์ ผางคำ³ และ สุพิมล ศรศักดิ์⁴

Poolsak Homsombat¹, Phrabaidika Suphot Tabaselo (Ketrakorn)²,

Banyawat Fangkham³ and Supimol Sornsakda⁴

^{1,2,3,4} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

^{1,2,3,4} Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubonratchathani Campus, Thailand

E-mail: ¹ sak_mcu@hotmail.com, ² bob2529@gmail.com, ³ banyawat@hotmail.com, ⁴ supimon61@gmail.com

Received January 22, 2022; Revised May 26, 2022; Accepted May 28, 2022

บทคัดย่อ

โรงเรียนผู้สูงอายุดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สาระการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการ รวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการ ถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน ส่งผล ให้ผู้สูงอายุมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่าสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมและมีความสุขในบั้นปลายของชีวิต โดย บทบาทสำคัญของโรงเรียนผู้สูงอายุในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ คือ (1) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุ (2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยมี กรอบหลักสูตรการเรียนรู้ที่บูรณาการกับพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ; การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุ; สังคมสูงวัย

Abstract

Elderly school is implemented under the concept of promoting lifelong learning that enhances the potential of the elderly to learn and develop their skills in self-care. This leads to developing the elderly's quality of life based on the concept of invaluable elderly persons. Their potential should be promoted and supported by participating in beneficial services for society as well as encouraging them to learn in relation to their experience. The content of learning is practically be used in their life and helps increase opportunities in aggregating networks and communities. At the same time, it is an area where the elderly will show their potential by transferring their knowledge and experience to other people in order to maintain their wisdom for the community. This makes the elderly live in valuable life and live with happiness for the rest of their life. The essential roles of the elderly school in developing the elderly's potential are 1) to promote lifelong learning for the elderly, and 2) to promote well-being for the elderly in physical, mental, emotional, and social conditions. The learning framework is integrated with Buddhist innovations to improve the physical, mental, emotional, intellectual, social, economic, and environmental quality of the elderly.

Keywords: Elderly School; Enhancing Potentials of Elderly; Aging Society

บทนำ

สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หรือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เท่ากับหรือมากกว่า 10% ของประชากรทั้งหมด เป็นสิ่งที่เริ่มเกิดขึ้นกับประเทศไทยมาตั้งแต่ปี 2548 ถึงจนปัจจุบันนี้ในประเทศไทย เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและจะกลายเป็นสังคมวัยชราโดยสมบูรณ์ในปี 2567 จากตัวเลขวิเคราะห์ของ นักวิชาการประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 20 หรือประมาณ 13 ล้านคน จากประชากรไทย 68 ล้านคน ซึ่งถือได้ว่าประเทศไทยกำลังจะก้าวสู่ประเทศแห่งสังคมสูงวัยอย่างเต็มรูปแบบแล้ว เรียกได้ว่ารวดเร็วเร็วกว่าหลายประเทศอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งในส่วนของ ประชาชน สังคม และรัฐบาล เพื่อให้ทุกภาคส่วนก้าวสู่โลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคง จากความสำคัญดังกล่าว สถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย อันได้แก่ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงได้ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งภาคีเครือข่าย อาทิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และชุมชน โดยร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดระบบความคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนากิจกรรม กระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ และการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวัน มาอย่างต่อเนื่อง เช่น พัฒนาหลักสูตร “เกษียณคลาส” 15 บทเรียนที่จะเปลี่ยนชีวิตวัยเกษียณให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลักสูตร “ผู้สูงวัยดิจิทัล” ครอบคลุมด้านสุขภาวะทั้งทางร่างกาย จิตใจ การประกอบอาชีพ

(workpointTODAY, 2564) รวมถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่สำคัญคือ “โรงเรียนผู้สูงอายุ” โดยการนำโรงเรียนมาเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเพื่อใช้เป็นแหล่งในพบปะ และพูดคุยของผู้สูงวัย รวมถึงการเข้ารับการศึกษานในหลักสูตรต่าง ๆ สำหรับผู้สูงวัยที่เกี่ยวข้องกับด้าน สุขภาพกาย ด้านโภชนาการ ด้านสิ่งแวดล้อมและการเป็นอยู่ ด้านการออกกำลังกาย และด้านสุขภาพใจ การกลับเข้ามาเรียนรู้อในโรงเรียน จะทำให้ผู้สูงวัยสามารถบริการกายและบริหารจัดการให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขมากยิ่งขึ้น โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่าง เป็นรูปธรรม

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่ ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยาการจิต อาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดง ศักยภาพ โดยการ ถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์ ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559)

บทความนี้ นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ โดยการสังเคราะห์องค์ ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบที่มีส่วนร่วมของชุมชนและคณะสงฆ์ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจที่ดีและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีคุณค่าและ ศักดิ์ศรีต่อไป

แนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุสำหรับสังคมสูงวัย

ในปัจจุบันประเทศไทยและสังคมโลกกำลังเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “สังคมสูงวัย” ซึ่งหมายถึงสังคมที่มี สัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการ เกิด และจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง ประเทศต่าง ๆ รอบข้างเราได้มีปัญหาระยะนี้แล้ว เช่น ที่สิงคโปร์มีสัดส่วนของผู้สูงอายุใกล้เคียงกับไทย และเป็นสังคมผู้สูงอายุ เกาหลีใต้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดย สมบูรณ์แล้ว ญี่ปุ่นมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุด ดังนั้น สำหรับ ประเทศเราเอง ก็กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในเร็ว ๆ นี้ เช่นกัน โดยมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้น ไปร้อยละ 10 หรือมากกว่า 7 ล้านคนแล้ว และมีการคาดการณ์ไว้ในอนาคตอันใกล้ สัดส่วนของจำนวน ผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20-30 เปอร์เซนต์ แสดงว่าประชากร ทุก ๆ 100 คน เราจะพบจำนวน ผู้สูงอายุ 30 คนขึ้นไป จากข้อมูลประชากรของประเทศ คาดว่าในปี 2573 จะมีจำนวนผู้สูงอายุ 17.6 ล้าน คน (ร้อยละ 26.3) และปี 2583 จะมีจำนวนถึง 20.5 ล้านคน (ร้อยละ 32.1) (มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ) ซึ่งน่าจะตามมาด้วยปัญหาสุขภาพและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม ความจริงแล้วคนส่วนใหญ่ใน สังคมยังเข้าใจว่า การรับมือกับเรื่องนี้กลับเป็นเพียงการจัดการกับเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ ทำให้การ

แก้ปัญหาหลักมักจำกัดอยู่เพียงแต่กลุ่ม ๆ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพคนชรา การจัดสวัสดิการต่าง ๆ แต่กลับไม่ได้เชื่อมโยงเข้ากับการเตรียมการด้านสุขภาพทางจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในโรงเรียนจึงเป็นแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถตอบโจทย์การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ เนื่องจากโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ก็ได้ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน โดยได้ระบุไว้ว่า "ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต" (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551, 2551)

โรงเรียนผู้สูงอายุดำเนินการภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า "ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริม การเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุ โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สารการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพิ่มโอกาสในการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน" ซึ่งการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมโดยทุกภาคส่วน "ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง" และมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การจัดการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุ มีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญและพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุยังสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2552) และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 ข้อเสนอเชิงนโยบายในเวทีการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติปี 2553 และ 2556 และแผนระดับชาติหลายฉบับที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตการพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559) โดยโรงเรียนผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อ (1) ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ (2) ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ (3) เสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (4) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มพัฒนาทักษะด้านอาชีพ รายได้ (5) ส่งเสริมให้มีสถานที่ในการทำกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และ(6) ส่งเสริมให้

ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ

ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุได้รับจากโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย (1) ด้านสุขภาพ ช่วยให้คลายเหงา จิตใจกระชุ่มกระชวย สดชื่น ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉง ลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย ลดระยะเวลาการพึ่งพาผู้อื่น อายุยืน รู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักในคุณค่าความสามารถของตนเอง (2) ด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่มรู้เท่าทันและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามวัย (3) ด้านเศรษฐกิจ เรียนรู้ทักษะด้านอาชีพ สามารถสร้างงานสร้างรายได้ช่วยเหลือตนเองต่อไป (4) ด้านสภาพแวดล้อม มีสถานที่ในการทำกิจกรรม และมีการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (5) ด้านประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ดังนี้ (5.1) โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นพื้นที่เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบทอดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน (5.2) โรงเรียนผู้สูงอายุเป็น “เวที” ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม รวมทั้งอาจเป็นแรงผลักดันให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในชุมชน

ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าต่อสังคมเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งความรู้ความชำนาญ และเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งประเพณี วัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นสายใยสำคัญของครอบครัวอีกด้วย ดังนั้นการสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุจึงควรสร้างเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ด้านวิชาชีพและทักษะการใช้ชีวิต และได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้สูงอายุสู่สาธารณะ เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่อาจได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของผู้สูงอายุแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นต้น กิจกรรมการจัดการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยแบบบูรณาการในลักษณะสาระบันเทิง มีการสร้างและส่งเสริมแกนนำผู้สูงอายุเพื่อเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุตามความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และสามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ชีวิตที่เป็นจริงได้ โดยหลักสูตรการเรียนรู้ที่สำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม (กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, 2559) ดังนี้

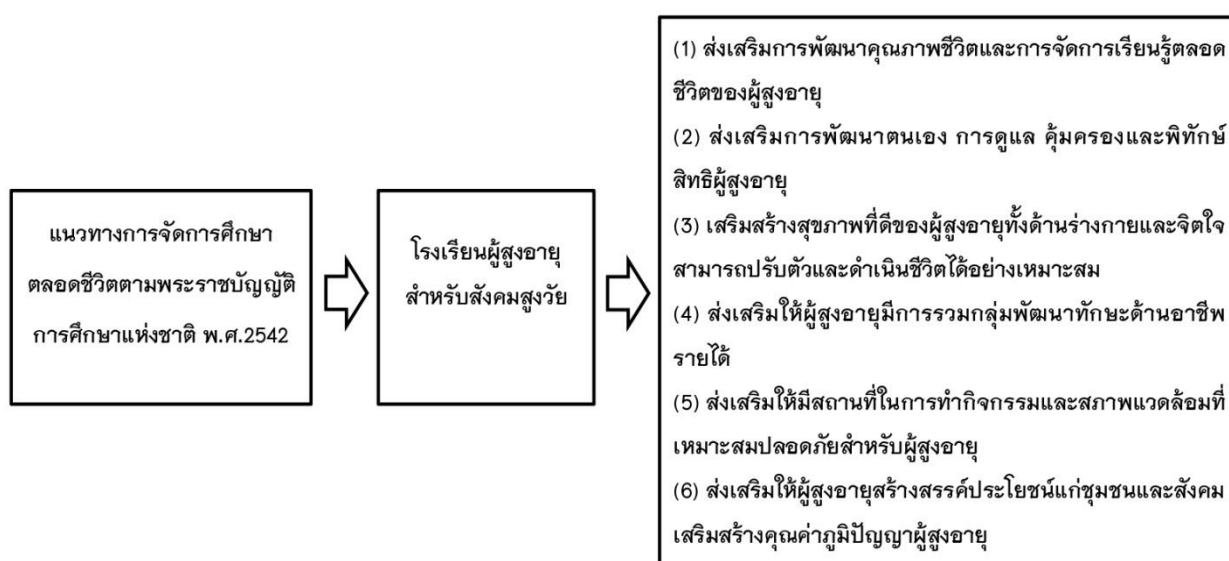
กลุ่มวิชาสุขภาพด้านกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา เป็นการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมการดูแลสุขภาพ การปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ร่างกาย ในวัยสูงอายุ โภชนาการและคุณลักษณะของโภชนาการที่ดี การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพอนามัยตามสุขบัญญัติ และการพักผ่อนที่เหมาะสม ตลอดจนจัดการอารมณ์ในวัยสูงอายุ การยอมรับในสภาพชีวิต สังคม การปลง ในสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ

กลุ่มวิชาสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทราบถึงกฎหมายและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ การใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ การเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วม ร่วม

คิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการนำหลักศาสนามาใช้เพื่อให้สามารถปรับตนเองให้มีความสุขในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

กลุ่มวิชาเศรษฐกิจ เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การออมและความสำคัญของเงินออม การประกันชีวิตที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ ตลอดจนการพัฒนาทักษะอาชีพตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อสร้างรายได้

กลุ่มวิชาสภาพแวดล้อม เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุเพื่อการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและที่ปลอดภัยในวัยผู้สูงอายุ การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ

แผนภาพที่ 1 แนวคิดโรงเรียนผู้สูงอายุสำหรับสังคมสูงวัย

พุทธนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

ประเทศไทยเป็นประเทศพระพุทธศาสนา คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และนับถือมานานตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีจนถึงสมัยปัจจุบัน เอกลักษณ์ของชาติและวัฒนธรรมทุกสาขาผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย พระพุทธศาสนาในปัจจุบันความรู้สึกของสังคมส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญเคารพนับถือในประเทศไทยถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญพระมหากษัตริย์ในฐานะองค์พระประมุขของชาติทรงเป็นพุทธมามกะ พระมหากษัตริย์และรัฐร่วมกันอุปถัมภ์บำรุงกิจการคณะสงฆ์และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่ประชาชน จากการสำรวจประชากรในปี พ.ศ. 2561 พบว่าคนไทยทั้งประเทศมีจำนวน 66,413,979 คน (สำนักงานทะเบียนราษฎรกรมการปกครอง, 2561) ซึ่งในจำนวนประชากรทั้งหมดพบว่าได้นับถือศาสนาพุทธจำนวน 63,299,193 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 95.31 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบทบาทของคณะสงฆ์ไทยมีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษา ได้จัดการศึกษาในหลากหลายมิติ แต่มีเป้าประสงค์อันเดียวกันคือการอบรมให้คนในสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยสอนให้คนทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส รู้จักนำเอา

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้พระสงฆ์จะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การแสดงธรรมให้ฟัง การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ที่มีปัญหา การฝึกอบรมสมาธิเพื่อให้คนในสังคมเกิดความสงบทางใจและเกิดปัญญา

ยุคปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมากมายในแทบทุกวงการ โดยนวัตกรรมต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทำให้ชีวิตสะดวกรวดเร็วมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างโอกาสในการเข้าถึงข่าวสารความรู้ นวัตกรรม จึงเป็นแนวคิดใหม่ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ที่ต่อยอดและใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัย โดยนวัตกรรมทางการศึกษาหรือสิ่งประดิษฐ์ด้านการศึกษา ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนสะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเกิดปัจจัยที่ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนแบบปกติได้ แต่นวัตกรรมด้านการศึกษาจะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในส่วนนี้ได้ เช่น โปรแกรมสำหรับเรียนออนไลน์ทางไกล ช่วยให้นักเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าถึงชุดข้อมูลความรู้, แอปพลิเคชันแปลภาษา ตัวช่วยในการเรียนภาษาที่ 2 และ 3 รวมไปถึงการนำ AI และหุ่นยนต์มาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการและความคิดสร้างสรรค์ให้เด็ก ๆ เป็นต้น

พุทธศาสนามีหลักการสอนที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สำคัญ เป็นหลักการที่เป็นจริง สามารถพิสูจน์ได้เหมือนกับหลักการทางวิทยาศาสตร์ อันได้แก่ (1) พุทธศาสนาสอนอย่างมีเหตุผล (2) พุทธศาสนาสอนให้ศึกษาจากของจริงที่มีอยู่จริง และ (3) พุทธศาสนาสอนให้เชื่อจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยหลักการที่สำคัญดังกล่าวนี้สามารถนำไปต่อยอดและประยุกต์ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ พระเทพวชิรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาบุญโญ) (2564) ได้กล่าวถึงหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแนวคิดและการปฏิบัติแนวทางใหม่ที่เป็นนวัตกรรมและการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการนำพระธรรมมาเพื่อพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืนโดยสัมพันธ์กับการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนรู้คำสอนที่เป็นหลักพุทธธรรมจึงเป็นนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการศึกษาที่ทำให้คนรู้จักคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ มีการหาเหตุ หาปัจจัย ย้อนไปถึงต้นเหตุของปัญหานั้นได้ มีการคิดแยกแยะ เป็นต้น ซึ่งสามารถมาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุได้หลากหลายหลักธรรมและวิธีการ แต่ในที่นี้จะขอยกเอาหลักธรรมที่เป็นพุทธนวัตกรรมที่สำคัญ 3 ประการที่นำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ พุทธวิธีการสอน หลักไตรลักษณ์ และภาวนา 4

พุทธวิธีการสอน

พุทธวิธีการสอน (Buddhist Teaching Method) เป็นการสอนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี เพราะประเทศไทยเป็นเมืองพุทธมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในทุกมิติอย่างลึกซึ้ง พุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวิถีไทยมากกว่า 2,000 ปี พระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงมีอิทธิพลต่อหลักคิด การ

ประเพณีปฏิบัติตน วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ สืบเนื่องยาวนานบนผืนแผ่นดินไทย พุทธวิธีการสอนมีรูปแบบการสอน 4 ประการ คือ (1) แบบสนทนา (2) แบบบรรยาย (3) แบบตอบปัญหา และ (4) แบบวางเป็นข้อบังคับ และในรูปแบบการตอบปัญหานั้น ท่านได้แบ่งวิธีการตอบไว้ 4 อย่างด้วยกัน คือ ตอบตรงไปตรงมา ตายตัว, มีการย้อนถามแล้วจึงตอบ, มีการเพิ่มเติมในคำตอบ และนิ่งไม่ตอบเลย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) นอกจากนี้ยังมีกลวิธีและอุบายประกอบการสั่งสอนอื่น ๆ อีกมาก รวมไปถึงลีลาการสอน หรือพุทธลีลาในการสอน หรือเทศนาวิธี 4 (The Buddha's style or manner of teaching) โดยการสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมกถา (ถ้อยคำที่ประกอบด้วยธรรม, การพูดหรือสนทนาเกี่ยวกับธรรม, คำบรรยายหรืออธิบายธรรม) หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีใช้คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะทำไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ (1) สันตสนา ชี้แจงให้เห็นชัด (2) สมาทปนา ชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ (3) สมุตเตชนา เร้าใจให้อาจหาญแก่งกล้า และ (4) สัมปหังสนา ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง พระพุทธเจ้ามีวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้รู้แจ้งเห็นจริง โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ หลากหลาย ให้เหมาะกับจริตนิสัยของแต่ละคน พระองค์สามารถยกเอาธรรมชาติใกล้ตัวมาเป็นสื่อในการสอน สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อได้ทอดพระเนตรเห็นวัสดุสิ่งของ บุคคลหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้าบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์ในการสอน พระพุทธองค์จะทรงหยิบยกเอาขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการสอนพระธรรมทันที แสดงว่าพระองค์ทรงเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียกว่า "โสตทัศนูปกรณ์ (Audio visual aids)" และแสดงให้เห็นว่าการสอนของพระองค์เป็นงานประจำที่ไม่เลือกเวลาและสถานที่ จะต้องสอดทุกโอกาสที่พอจะสอนได้ (บรรยวสิทธิ์ ผางคำ, 2563)

ไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ (three characteristics of existence) หมายถึง สภาพที่เป็นปกติวิสัยหรือเป็นไปตามธรรมชาติ หรืออาจเรียกว่าเป็นทฤษฎีแห่งความเหมือน (the law of identity) เพราะทุกสิ่งบนโลกจะอยู่ในกฎหรือภาวะเช่นนี้เหมือนกันทั้งหมด ไตรลักษณ์จึงเป็นหลักสัจธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งสอนให้เข้าใจชีวิตที่เป็นไปตามธรรมดาตามความเป็นจริง ทำให้ตระหนักรู้ และเกิดความเข้าใจว่าชีวิตเป็นอย่างไร เกิดความรู้เท่าทัน และรับรู้ต่อทุกอาการของการปฏิบัติตน มุ่งให้ระลึกถึงความเป็นปกติธรรมดาของสรรพสิ่งบนโลก สอดรับกับคำว่าเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นอาการสามัญของทุกสรรพสิ่งทั้งนามธรรมและรูปธรรม พระวินัยปิฎกมหารวรรค เล่ม 4 ภาค 1 พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงอนัตตลักขณสูตร ซึ่งประกอบไปด้วยข้อธรรม 3 ประการ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อธิบายได้ดังนี้

1. อนิจจัง/อนิจจตา (impermanence) คือ ความเป็นของไม่เที่ยง หมายถึง ความไม่เที่ยง ความไม่ถาวรคงที่แน่นอน ความไม่คงที่อยู๋ได้ในสภาพเดิมตลอดไป ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายแปรปรวนไป กล่าวคือ ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีสิ่งใดหยุดนิ่งคงที่อยู๋อย่างเดิมได้ตลอดไป ขึ้นอยู่กับว่าจะเปลี่ยนแปลงช้าหรือเปลี่ยนแปลงเร็วเท่านั้น แต่ที่แน่ ๆ ก็คือสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดจะถูกกาลเวลา

ทำให้เปลี่ยนแปลงเปลี่ยนสภาพไปอย่างแน่นอน สิ่งใดมีการเกิดขึ้นในตอนต้น สิ่งนั้นแม้จะคงมีอยู่ในท่ามกลาง แต่ก็ยังต้องมีความเสื่อมสลายดับไปในที่สุด นี่นับเป็นสังขารธรรมตาแท้ของโลก

2. ทุกข์/ทุกข์ตา (stress and conflict) คือ ความเป็นทุกข์ หมายถึง ความผิดหวังที่เกิดจากสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความประสงค์ของตนเอง รวมถึงภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นของเหตุอันไม่พึงประสงค์ เกิดสภาพผินทวน และขัดแย้งอยู่ในตัว กล่าวคือ สิ่งต่าง ๆ ที่มีองค์ล้วนมีประกอบจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่สามารถดำรงอยู่ตามสภาพเดิมได้ มีเปลี่ยนแปลง เสื่อมถอย และสลายไปตามกาลเวลา

3. อนัตตา/อนัตตตา (soullessness หรือ non-self) คือ ความเป็นอนัตตา หมายถึง ความไม่ใช่ตัวตน หรือ ความไม่มีตัวตนแท้จริงของสรรพสิ่ง และไม่สามารถควบคุมให้คงอยู่ได้ตามความมุ่งหมายของตน กล่าวคือ ชีวิตหรือร่างกายนี้มีอาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวตนแท้จริงของบุคคล เพราะที่เรามองเห็นเป็นรูปร่างหรือเป็นชีวิตนี้ก็เพราะมีการรวมกันของขันธ์ 5

ความรู้ความเข้าใจในชีวิต ตลอดทั้งสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งมวลตามแนวทางพระพุทธศาสนาว่า ไม่มีสิ่งใดที่เที่ยงแท้แน่นอนมั่นคงถาวรตลอดกาล เพราะมันไม่รักษาชีวิตจิตใจธรรมชาติ และสรรพสิ่งทั้งหลายก็ไม่ดำรงอยู่อย่างนั้น และไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้แน่นอนตายตัว เป็นไปตามกฎของพระไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกข์ ความเป็นทุกข์และอนัตตาความเป็นของมิใช่ตัวตน ประโยชน์ของการเรียนรู้เรื่องไตรลักษณ์ คือ 1) ความไม่ประมาท 2) ทำให้เกิดความพยายาม 3) ความไม่เที่ยงแท้ ทำให้รู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของชีวิต เพื่อให้ผู้สูงอายุตั้งอยู่ในความไม่ประมาท สามารถจัดการความเครียด ความวิตกกังวล และยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ การยอมรับในสภาพชีวิต สังขาร การปลง การยอมรับสภาพสังคม เสริมสร้างสุขภาพใจ เป็นการบริหารสุขภาพจิตในวัยสูงอายุ การมองโลกในแง่ดี

ภาวนา 4

ภาวนา 4 (Bhāvanās 4) (การเจริญ, การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา : cultivation; training; development) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) อธิบายได้ดังนี้

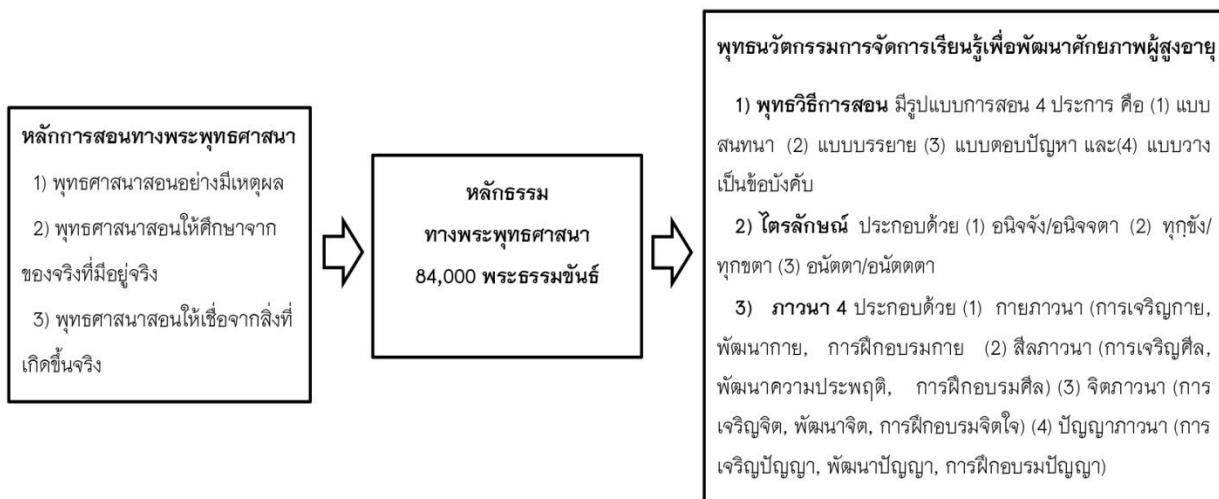
1. ภาวนา (การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ: physical development) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการดูแลผู้สูงอายุและส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่ดี และร่างกายแข็งแรง สอดคล้องกับแนวทางของการสาธารณสุขในปัจจุบันเพื่อการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุผู้เขียนสรุปได้มี 4 ข้อที่จำเป็นดังนี้ (1) การดูแลด้านอาหาร เนื่องจากพันธุศาสตร์ไม่แข็งแรงและมักมีปัญหาฟันหลุด ร่วง ทำให้การเคี้ยวอาหารเป็นไปได้ลำบาก เคี้ยวอาหารได้ไม่ละเอียด ดังนั้นอาหารของผู้สูงอายุ ควรมีความอ่อนและนุ่ม เพื่อที่จะให้ผู้สูงอายุเคี้ยวได้ง่ายขึ้น และควรมีสารอาหารที่เพียงพอ สะอาดและถูกสุขลักษณะ โดยสารอาหารที่จำเป็นต่อผู้สูงอายุได้แก่ โปรตีน วิตามิน เกลือแร่ต่าง ๆ เส้นใยอาหาร (2) การออกกำลังกาย เนื่องจากมวลกล้ามเนื้อของผู้สูงอายุที่ลดลง กระดูกที่เปราะบางขึ้น

การออกกำลังกายในผู้สูงอายุควรระมัดระวังมากขึ้น ออกกำลังกายแต่พอดี ไม่ควรหักโหมจนเกินไปเพราะอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ โดยการออกกำลังกายที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุนี้นี้ การเดิน หรือวิ่งช้า ๆ โยคะ ปั่นจักรยาน รำมวยจีน เต้นแอโรบิค (3) ความเครียดและวิตกกังวล ความเครียดในผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้หลายปัจจัย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม โดยวิธีที่เหมาะสมที่จะกำจัดความเครียดคือการยอมรับและเข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ครอบครัวหรือคนใกล้ชิดต้องคอยรับฟัง และให้คำปรึกษาให้ผู้สูงอายุได้ระบายความรู้สึกต่าง ๆ และหากิจกรรมทำเพื่อผ่อนคลายความเครียด เช่น ดูหนัง ฟังเพลง หรือให้ผู้สูงอายุได้พบปะเพื่อนฝูง ในวัยเดียวกัน (4) การป้องกันอุบัติเหตุและอันตราย ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ การหกล้ม สิ้นล้มถือเป็นอุบัติเหตุที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ มากกว่าอุบัติเหตุชนิดอื่น ๆ ซึ่งการหกล้มอาจทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมา กระดูกแตกหัก เลือดคั่งในสมอง บางรายอาจถึงขั้นพิการ หรือเสียชีวิต สาเหตุมักเกิดจากการทรงตัวที่ไม่ดี ขาอ่อนแรง มีอาการหน้ามืด หรือเกิดจากการที่พื้นลื่น สะดุดสิ่งของต่าง ๆ ภายในบ้าน โดยวิธีป้องกันคือ การออกกำลังกายเพื่อเสริมสร้างกล้ามเนื้อให้แข็งแรง การใช้ไม้เท้าช่วยเดิน ลุกขึ้นยืนอย่างช้า ๆ ป้องกันการเกิดอาการหน้ามืด และที่สำคัญควรปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้เหมาะสม ไม่ควรมีพื้นต่างระดับมากเกินไป เพิ่มแสงสว่างภายในบ้าน ไม่วางของแคะกะ และมีแผ่นกันลื่นในห้องน้ำ

2. สีสภาวณา (การเจริญศีล, พัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน : moral development) การจัดการเรียนรู้ด้วยการรักษาศีล มีการสำรวจทางกาย วาจา ทำให้มีสติไม่ประมาทในชีวิต โดยการพัฒนาความประพฤติ อาทิ การดำรงตนให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ประพฤติตนนอกกรอบของศีลธรรม และกฎหมายบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่ตนเองและสังคม ดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยหลักคุณธรรมจริยธรรมและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. จิตภาวณา (การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อุตทนมัสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น : cultivation of the heart; emotional development) การจัดการเรียนรู้ด้วยการฝึกสติด้วยการฝึกจิตเพื่อให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ มีความเพียร มีขันติ เป็นต้น คือการฝึกให้จิตใจดำรงคงมั่นในคุณธรรมนั่นเอง

4. ปัญญาภาวณา (การเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส และปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา : cultivation of wisdom; intellectual development) การจัดการเรียนรู้โดยเป็นการนำวิธีการฝึกสติมาใช้ในชีวิตประจำวันสามารถกำหนดรู้อารมณ์ที่มากกระทบ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันและเห็นแจ้งโลกตามสภาวะที่มันเป็น ฝึกทำจิตใจให้บริสุทธิ์จากกิเลสตัณหาทั้งปวง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา

แผนภาพที่ 2 พุทธนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

สรุป

การเกิดขึ้นของโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ถือเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญเพื่อสร้างสวัสดิการในรูปแบบใหม่ เป็นกระบวนการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ เน้นการใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน โดยมีส่วนร่วมจากคณะสงฆ์และเครือข่าย ทำให้การดำเนินงานในโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่งมีจุดเด่นที่แตกต่างกันไป จากการศึกษาแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบที่มีกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้เขียนสรุปบทบาทสำคัญของโรงเรียนผู้สูงอายุในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ได้ดังนี้ (1) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ (2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยมีกรอบหลักสูตรการเรียนรู้ที่บูรณาการกับพุทธนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญ 3 ประการที่นำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ พุทธวิธีการสอน หลักไตรลักษณ์ และภาวนา 4 ส่งผลให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ จึงถือได้ว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการพุทธนวัตกรรมการศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในสังคมสูงวัยได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. (2559). *คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- บรรยวีสต์ ฝางคำ. (2563). *พุทธวิธีการสอน*. อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์.
- พระเทพวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปัญญา) (2564). *พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ สถานีโทรทัศน์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย MCU TV.
- พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิพัฒนางานผู้สูงอายุ. *สถิติผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2564, จาก <http://fopdev.or.th>
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. (2551, 3 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 41 ก. หน้า 1-11.
- สำนักงานทะเบียนราษฎรกรมการปกครอง. (2561). *ข้อมูลประชากร 2561*. กรุงเทพฯ: กองยุทธศาสตร์และสารสนเทศที่อยู่อาศัย ฝ่ายวิชาการพัฒนาที่อยู่อาศัย การเคหะแห่งชาติ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *สถิติประชากรไทย 2561*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2564, จาก <http://statbbi.nso.go.th>
- workpointTODAY. (2564). *นักวิชาการเตือนปี 65 ไทยเตรียมพบสังคมสังคมสูงอายุ พร้อมแนะรัฐและประชาชนเร่งปรับตัว*. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2564, จาก <https://workpointtoday.com/thai-aging-society-65/>

เสรีนิยมกับพลังอำนาจใหม่ของการเมืองในศตวรรษที่ 21

Liberalism and New Power of Politics in the 21st Century

สมนึก จันทรโสภา¹, พระสิริชัย ทุมมจโร (สายสิงห์)²,

พระสังวาน เขมปญโญ (สายเนตร)³ และ ศราวุธ ชันธวิชัย⁴

Somnook Chandsoda¹, PhraSirichai Thammajaro (Sai Sing)²,

PhraSangwan Khempanyo (Sainat)³ and Sarawut Khanthawichai⁴

^{1,2,3,4} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

^{1,2,3,4} Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus, Thailand

E-mail: ¹somnook_ch@hotmail.com, ²sirising2520@hotmail.com,

³sangwansainet@hotmail.com, ⁴Aun_kan5@hotmail.com

Received December 20, 2021; Revised May 26, 2022; Accepted May 27, 2022

บทคัดย่อ

เสรีนิยมเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่นำพาอารยประเทศให้มีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ทั้งระหว่างประชากรในรัฐและระหว่างรัฐ ในขณะเดียวกันในทุกสังคมจะมีทั้งกลุ่มพลังอำนาจเก่าที่ต้องการรักษาฐานอำนาจเดิมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองกับพลังอำนาจใหม่ที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมของคนทุกกลุ่ม บทความทางวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของการเมืองตามแนวคิดเสรีนิยมและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีการใช้สื่อเทคโนโลยีและการต่อสู้ระหว่างพลังอำนาจเก่าและพลังอำนาจใหม่ โดยเป็นการศึกษาเอกสารทางวิชาการ (Technical documents) ผลการศึกษาพบว่า เสรีนิยมให้ความสำคัญต่อสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ทั้งในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน สิทธิธรรมชาติดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงอยู่อย่างแท้จริงของมนุษย์ และจะต้องได้รับความคุ้มครอง นอกจากนี้ เสรีนิยมได้ยึดหลักความเปิดเผย การโต้แย้งถกเถียงด้วยหลักของเหตุผล ความยุติธรรม ความอดทนอดกลั้นที่จะรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย แม้ว่าเสรีนิยมจะให้ความสำคัญต่อการเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคล แต่โดยธรรมชาติแล้ว ความปรารถนาหลักของมนุษย์คือการแสวงหาอำนาจและเกียรติยศ โดยมนุษย์ได้มีวิวัฒนาการในการใช้เครื่องมือแสวงหาอำนาจและเกียรติยศ อำนาจและเกียรติยศจึงเป็นทั้งเครื่องมือและจุดมุ่งหมายของมนุษย์ มีการต่อสู้ระหว่างอำนาจเก่าและอำนาจใหม่ในทุกยุคสมัย การเมืองเสรีนิยมในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่แสดงออกผ่านสื่อเทคโนโลยีทางสังคมและขณะเดียวกันได้เกิดการต่อสู้ระหว่างอำนาจเก่าที่ยึดถือระบบการสั่งการจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ในขณะที่อำนาจใหม่ เป็นระบบการแสดงออกจากสังคมระดับล่างสู่บนหรือสังคมระนาบเดียวกันที่เป็นโลกของการสร้างสรรค์ร่วมกันที่ต้องอาศัยพลังการมีส่วนร่วม

ร่วมคิดสร้างสรรค์และรู้ภาระหน้าที่ร่วมกัน การเปิดพื้นที่ของอำนาจใหม่จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นไปโดยเสรีและเปิดเผย นำไปสู่การพัฒนาความเป็นเสรีประชาธิปไตย ที่มีความเป็นพหุนิยม เคารพในความเห็นต่างหลากหลาย มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

คำสำคัญ: เสรีนิยม; พลังอำนาจใหม่; การเมืองในศตวรรษที่ 21

Abstract

Liberalism is a political ideology that many civilized nations value and is an important condition in determining the relationship between populations within and between states. At the same time, every society has both the old powers who want to maintain the economic, social, and political base of power and the new powers who want the transformation towards the participation of all groups. The aim of this paper was to study the importance of liberal politics and its approach to the development of political participation in the modern era through the use of media and technology, and the struggle between old and new powers. The technical documents were used in the study. The study found that liberalism prioritized human natural rights in terms of life, liberty, and property. Such natural rights were essential to the true existence of man and must be protected. In addition, liberals adhered to openness and argumentation based on the principles of reason, justice, and tolerance to listen to diverse opinions. Although liberalism placed an emphasis on the inherent respect for the individual, the primary human desire was to seek power and honor. Humans had evolved to use tools to seek power and honor. Power and honor were the tools and purposes of mankind, leading to the battle between the old and the new in every era. At this time, political liberalism had emphasized the political participation of citizens expressed through social technology media. At the same time, there was a struggle between the old powers that held a top-down system of command while the new power was a bottom-up system of social expression, or a homogeneous society, a world of co-creation that requires the power of participation, creativity and a shared awareness of obligations. The opening of new areas of power, therefore, allowed all parties to exchange ideas freely and openly, leading to the development of liberal democracy with pluralism, and respect for differences, including connection and public benefit.

Keywords: Liberalism; New Power; Politics in 21st Century

บทนำ

คำว่า “เสรีนิยม” (liberalism) ได้ถูกนำมาใช้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 หากแต่มีความหมายที่หลากหลาย ภาษาละติน “liber” หมายถึงคนที่มีอิสระ (free men) ในทัศนคติทางสังคม “liberal” หมายถึงความเปิดเผย หรือความมีจิตใจที่เปิดเผย และต่อมาได้มีความหมายรวมถึงความมีอิสระภาพและทางเลือก เฮย์วูด (Heywood, 1992) ได้ให้แนวคิดเสรีนิยมว่าเป็นผลมาจากการล่มสลายของระบบศักดินา (feudalism) ในยุโรป และได้้นำระบบตลาดหรือสังคมทุนนิยมเข้ามาแทนที่ แนวคิดเสรีนิยมเดิมใช้ความรุนแรงที่ต้องการการปฏิรูปรากฐานของสังคมหรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิวัติ เช่น การปฏิวัติของสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 และได้้นำรัฐธรรมนูญและรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชนเข้ามาแทนที่ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบบการเมืองในประเทศตะวันตกได้มีการพัฒนาจากแนวคิดและค่านิยมเสรี โดยส่วนใหญ่ได้จัดระบบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย (Liberal democracies) ที่จำกัดอำนาจของรัฐบาลพร้อมกับให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองตลอดทั้งมีระบบตัวแทนในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ได้มาโดยการแข่งขันในการเลือกตั้ง

ลูคส์ (Lukes, 2020) มองว่า ปัจเจกชนนิยม (Individualism) เป็นหัวใจสำคัญอันดับแรกของเสรีนิยม เป็นค่านิยมพื้นฐานที่มองมนุษย์แต่ละคนว่ามีคุณค่าและมีความเป็นอิสระในตนเอง และให้ความสำคัญในเรื่องของสิทธิ (right) ที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดี เสรีนิยมยังยึดหลักความเปิดเผย การโต้แย้งถกเถียง และการกำหนดทิศทางอนาคตของตนเอง เสรีนิยมจึงให้ความสำคัญต่อความเป็นปัจเจกชน เสรีภาพ ความมีเหตุผล ความยุติธรรม ความอดทนอดกลั้น และความหลากหลาย เสรีภาพเป็นค่านิยมสูงสุดสำหรับอุดมการณ์เสรีนิยมโดยเป็นสิทธิธรรมชาติและเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงอยู่อย่างแท้จริงของมนุษย์ เสรีภาพให้โอกาสปัจเจกบุคคลในการแสวงหาผลประโยชน์โดยใช้ทางเลือกที่ตนเองพึงพอใจ นอกจากนี้กลุ่มเสรีนิยมมองเสรีภาพว่าเป็นเงื่อนไขเดียวเท่านั้นที่มนุษย์จะสามารถพัฒนาทักษะและความสามารถให้เต็มศักยภาพของตน อย่างไรก็ตาม กลุ่มเสรีนิยมไม่ได้ยอมรับว่าปัจเจกบุคคลจะมีเสรีภาพในทุกเรื่องโดยสิ้นเชิง หากเสรีภาพนั้นไร้ขอบเขต ปัจเจกบุคคลอาจใช้สิทธิในเสรีภาพนั้นละเมิดผู้อื่น ดังที่ ลูคส์ อ้างถึง มิลล์ (Mill, 1859) ว่า “จุดประสงค์เดียวเท่านั้นที่อำนาจจะถูกใช้อย่างถูกต้องชอบธรรมต่อสมาชิกของประชาคมที่มีอารยธรรม นั่นคือการต่อต้านเจตนารมณ์ของบุคคลที่เกินขอบเขตเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นภัยต่อผู้อื่น” อย่างไรก็ตามเฮย์วูด (Heywood, 1992) ได้ให้แนวคิดเสรีนิยมของมิลล์คือหากจะจำกัดเสรีภาพของปัจเจกบุคคลก็ให้จำกัดให้น้อยที่สุดและหาทางป้องกันมิให้ปัจเจกบุคคลเป็นภัยต่อผู้อื่น

ทิมส์ แอนด์ ไฮแมนส์ (Timms & Heimans, 2018) กล่าวถึง นักปรัชญาอังกฤษ เบอรัลทรันด์ รัสเซลล์ (Russell, 1938) ได้ให้คำจำกัดความของ “อำนาจ” (Power) ว่า “หมายถึงความสามารถที่จะทำให้บังเกิดผลตามที่คาดหวังไว้” ซึ่งในความปรารถนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุดของมนุษย์นั้นมีความปรารถนาหลักคืออำนาจ (power) และเกียรติยศ (Glory) ทั้งสองส่วนไม่ได้แยกจากกัน หากแต่ไปด้วยกันอย่างใกล้ชิดโดยทิมส์ แอนด์ ไฮแมนส์ (Timms & Heimans, 2018) เห็นว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีที่เคยเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการแสวงหาอำนาจ เมื่อเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลง มนุษย์จะเปลี่ยนแปลงทั้งในด้าน

พฤติกรรมและความคาดหวังไปตามเทคโนโลยี มนุษย์จึงพยายามที่จะกระทำการเพื่อให้ได้ผลตามที่คาดหวังหรือสิ่งที่ตนปรารถนา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งต่อสัระหว่างพลังอำนาจเก่าและพลังอำนาจใหม่ในทุกยุคทุกสมัย สำหรับความแตกต่างระหว่างอำนาจเก่าและอำนาจใหม่ในศตวรรษที่ 21 พลังอำนาจเก่า (Old power) ได้ถือครองโดยคนกลุ่มน้อย มีลักษณะปิด ไม่เปิดเผย คนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึง และพลังอำนาจนี้ถูกชักนำโดยผู้นำ ส่วนพลังอำนาจใหม่ (New power) จะถูกสร้างขึ้นโดยคนหมู่มาก มีลักษณะเปิดช่องทางให้มีส่วนร่วม โดยการรับและส่งข้อมูลหรือแรงบันดาลใจระหว่างกลุ่มคนในระนาบเดียวกันหรือจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนมากกว่าจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง

เห็นได้ว่า เสรีนิยม ให้ความสำคัญอิสระ เปิดเผย รวมถึงความมีอิสระภาพในทางเลือก ระบบการเมืองเสรีประชาธิปไตยมีรากฐานมาจากแนวคิดและค่านิยมเสรี ที่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยจำกัดอำนาจของรัฐ เสรีภาพจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มนุษย์สามารถพัฒนาทักษะและความสามารถให้เต็มศักยภาพของตน ขณะเดียวกันเทคโนโลยีก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่กลุ่มพลังอำนาจใหม่ใช้เพื่อแสดงออกถึงเสรีภาพที่จะสื่อศักยภาพและข้อมูลของคนทุกกลุ่มในสังคม

หลักสำคัญของเสรีนิยม

โรเจอร์ส (Rogers, 2020) ได้กล่าวถึงนักปรัชญาชาวอังกฤษ จอห์น ล็อก (John Locke, 1632–1704) เกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ (natural rights) ในชีวิต (life) เสรีภาพ (liberty) และทรัพย์สิน (property) และหากผู้ปกครองไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิเหล่านี้ ผู้ปกครองอาจถูกถอดถอนโดยประชาชน โดย จอยซ์ (Joyce, 2015) มองว่าในการสร้างหลักประกันสิทธิของปัจเจกบุคคล ประชาชนจึงเป็นที่มาสูงสุดของอำนาจทางการเมือง และรัฐบาลจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อดำเนินการตามความยินยอมของประชาชน (people's consent) โดยตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานดังนี้

สิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน จึงเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลจะต้องให้ความคุ้มครอง เมื่อรัฐบาลมาจากความยินยอมของประชาชน ประชาชนจึงมีอำนาจที่จะถอดถอนหากรัฐบาลไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิเหล่านั้น

ความมีเหตุผล (reason)

เสรีนิยมเป็นส่วนสำคัญของแสงสว่างแห่งปัญญาที่ปลดปล่อยมนุษยชาติจากพันธนาการของไสยศาสตร์และความไม่รู้ไปสู่ความมีเหตุผล ซึ่งเป็นการสร้างเสริมความแข็งแกร่งความเป็นปัจเจกและเสรีภาพของบุคคล ที่สามารถกำหนดและแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง เสรีนิยมจะให้โอกาสปัจเจกบุคคลในการเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง เรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตนเอง สร้างความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิดเพื่อประโยชน์ของตนเอง เสรีนิยมยังเชื่อว่าหลักความมีเหตุผลมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า ช่วยให้นักวิทยาศาสตร์สามารถคิดค้นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

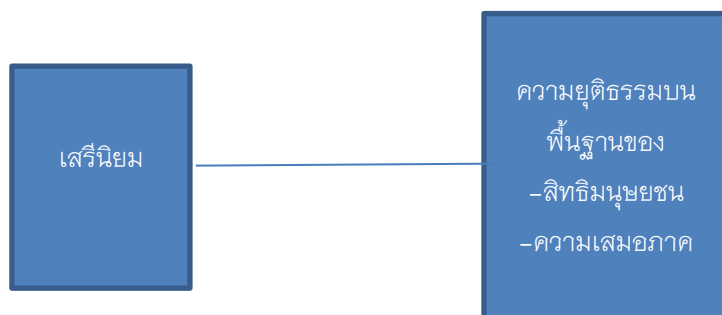
เสรีนิยมเป็นส่วนสำคัญของแสงสว่างแห่งปัญญาในการใช้เหตุผลกำหนดและแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด
ปัจเจกบุคคลจึงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ความยุติธรรม (Justice)

ความยุติธรรม หมายถึง การตัดสินใจที่ใช้หลักคุณธรรม (Moral judgment) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับการให้รางวัล (rewards) หรือการลงโทษ (punishment) ทฤษฎีความยุติธรรมในเสรีนิยมตั้งอยู่
บนพื้นฐานของความเชื่อเกี่ยวกับความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ ประการแรก มนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน
(Born equal) โดยปัจเจกบุคคลแต่ละคนมีคุณค่าทางคุณธรรมศีลธรรมที่เท่าเทียมกัน ความเชื่อนี้เป็นส่วน
หนึ่งของสิทธิธรรมชาติ (Natural rights) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสิทธิมนุษยชน (Human rights) ประการที่
สอง ความเชื่อในความเท่าเทียมกันที่เป็นทางการ ปัจเจกบุคคลควรจะมีความสุขตามสถานะที่เป็นทางการ
ในสังคมเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกระจายสิทธิ (rights) และการมีสิทธิสถานะ (entitlements)
ด้วยเหตุนี้ นักเสรีนิยมจึงไม่ยอมรับสิทธิพิเศษหรือความได้เปรียบของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ไม่
ปฏิเสธบุคคลด้วยเหตุแห่งปัจจัยทาง เพศ (gender) เชื้อชาติ (race) สีผิว (colors) ลัทธิ (creed) ศาสนา
(religion) หรือภูมิหลังทางสังคม (Social background) ดังนั้น สิทธิ จึงไม่ควรที่จะมีให้เฉพาะชนชั้นทางสังคม
ชั้นใด รูปแบบของความเท่าเทียมกันที่เป็นทางการที่สำคัญที่สุดคือ ความเสมอภาคทางกฎหมาย (Legal
equality) และความเสมอภาคทางการเมือง (Political equality) ความเสมอภาคทางกฎหมายจะเน้นความเสมอ
ภาคต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the law) และยืนยันว่าปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกฎหมายจะไม่นำมา
เกี่ยวข้องกับการกระบวนการตัดสินใจทางกฎหมาย ส่วนความเสมอภาคทางการเมือง ประกอบด้วยแนวคิดความเท่า
เทียมกันในการใช้สิทธิทางการเมือง เช่น หนึ่งคนหนึ่งเสียง (one person, one vote); หรือหนึ่งเสียง หนึ่งคุณค่า
(one vote, one value) แนวคิดนี้เป็นปัจจัยสนับสนุนให้นักเสรีนิยมมีความมุ่งมั่นต่อความเป็นประชาธิปไตย ส่วน
ประการที่สาม นักเสรีนิยมมีความเชื่อในความเสมอภาคทางโอกาส (Equality of opportunity) ปัจเจกบุคคลทุก
คนควรมีโอกาสเช่นเดียวกันในสังคมทั้งความรุ่งเรืองและตกต่ำ เกมกีฬาของชีวิตจะต้องเล่นในสนามที่มีจำนวน
ผู้เล่นและอุปกรณ์ที่เท่ากัน ความเท่าเทียมกันนี้มิได้หมายถึงความเท่าเทียมกันของผลการแข่งขันหรือรางวัล
หรือสภาพความเป็นอยู่และสถานะทางสังคมที่เหมือนกันทั้งหมด ความเท่าเทียมกันทางสังคมไม่สามารถเกิดขึ้น
ได้ในแนวคิดเสรีนิยมทั้งนี้เพราะคนทุกคนมิได้เกิดมาเหมือนกัน แต่ละคนมีความสามารถพิเศษและทักษะ
(talents and skills) ที่แตกต่างกัน บางคนอาจพร้อมที่จะทำงานหนักมากกว่าผู้อื่น นักเสรีนิยมเชื่อว่าเป็นเรื่อง
ถูกต้องที่จะให้รางวัลต่อความมีคุณธรรม ความสามารถ และความตั้งใจในการทำงาน เพราะคนจะได้ตระหนัก
ในศักยภาพของตนและพัฒนาความสามารถพิเศษที่ได้มาตั้งแต่เกิด สำหรับนักเสรีนิยม ความเสมอภาค
หมายความว่าปัจเจกบุคคลควรมีโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะพัฒนาทักษะและความสามารถที่แต่ละคนมีไม่
เท่ากัน

เห็นได้ว่า ความยุติธรรมเป็นการตัดสินใจที่ใช้หลักคุณธรรม ความยุติธรรมในเสรีนิยมตั้งอยู่บน
พื้นฐานของความเชื่อเกี่ยวกับความเสมอภาคในสิทธิธรรมชาติที่เรียกว่าสิทธิมนุษยชน ไม่ยอมรับสิทธิพิเศษ

หรือความได้เปรียบของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ไม่ปฏิเสธบุคคลด้วยเหตุแห่งปัจจัยทาง เพศ เชื้อชาติ สืบเชื้อสาย ชาติ ศาสนา หรือภูมิหลังทางสังคม โดยให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมกันในทางโอกาส ความเสมอภาคทางกฎหมาย ความเท่าเทียมกันทางการเมือง

ความอดทนอดกลั้นและความหลากหลาย (Toleration and diversity)

จริยธรรมทางสังคมของเสรีนิยมมีลักษณะการให้การยกย่องและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมและในทางการเมือง พหุนิยม (pluralism) และความหลากหลาย (diversity) จะมีความสัมพันธ์ควบคู่กับความอดทนอดกลั้น (toleration/forbearance) ซึ่งหมายถึงความตั้งใจ (willingness) ที่จะยินยอมให้คนได้มีโอกาสคิด (think) พูด (speak) และกระทำ (act) ในเรื่องหรือแนวทางที่เราไม่เห็นด้วย (disapprove) ดังที่ ฮอลล์ (Hall, 2020) ได้กล่าวถึง วอลแตร์ (Voltaire) นักเขียนชาวฝรั่งเศส (1694–1778) ประกาศว่า “ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยในสิ่งที่ท่านพูด แต่ข้าพเจ้าจะปกป้องสิทธิที่จะพูดของท่านจนหาไม่” “I disapprove of what you say but will defend to the death your right to say it” พหุนิยม (Pluralism) เป็นความเชื่อหรือความมุ่งมั่นในความหลากหลาย โดยอาจหมายถึงการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่เป็นพหุนิยมทางการเมือง โดยให้การคุ้มครองดูแลเสรีภาพของปัจเจกบุคคล (Individual liberty) โดยการส่งเสริมให้มีการโต้แย้งถกเถียงเพื่อความเข้าใจร่วมกัน พหุนิยมยังเป็นทฤษฎีของการกระจายอำนาจทางการเมืองไม่ให้อยู่ในมือของผู้นำหรือชนชั้นปกครอง

รัฐบาลภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Government)

แม้ว่านักเสรีนิยมมองถึงความจำเป็นที่ต้องมีรัฐบาล แต่นักคิดกลุ่มนี้ยังตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากรัฐบาล ทั้งนี้เพราะรัฐบาลทุกรัฐบาลมีโอกาสที่จะเป็นทรราชย์ (tyranny) ที่ละเมิดปัจเจกบุคคล การที่รัฐบาลทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยและอาจใช้อำนาจนั้นคุกคามเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ในฐานะที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสวงหาให้กับตนเอง (self-seeking) หากมนุษย์ได้มีอำนาจหรือความสามารถในการมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น มนุษย์จะใช้อำนาจนั้นเพื่อประโยชน์ของตนเองโดยการละเมิดผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ นักเสรีนิยมจึงมีความกลัวต่อรัฐบาลเผด็จการ (Arbitrary government) และหันมายึดหลักที่รัฐบาลถูกจำกัดอำนาจ (Limited government) ซึ่งหมายถึงรัฐบาลที่เชื่อฟังประชาชน โดยการจำกัดอำนาจนั้นผ่านกลไกรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)

รัฐธรรมนูญนิยม หมายถึง การมีกลไกจำกัดอำนาจรัฐบาลโดยผ่านรัฐธรรมนูญ โดยสถาบันของรัฐบาลและกระบวนการทางการเมืองจะถูกจำกัดอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพโดยกฎเกณฑ์กติกาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ (Constitutional rules) นอกจากนี้รัฐธรรมนูญนิมยังหมายถึง ชุดของค่านิยมและความปรารถนาทางการเมืองที่ต้องการปกป้องคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบอำนาจของรัฐบาล ซึ่งกลไกการตรวจสอบนี้จะบัญญัติไว้ชัดเจนในรัฐธรรมนูญ เช่น บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ การแบ่งแยกการใช้อำนาจ หรือการกระจายอำนาจ ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญนิยมจึงเป็นส่วนสำคัญของการเมืองแบบเสรีนิยมในการกำหนดขอบเขตของการใช้อำนาจของรัฐบาล

เสรีนิยมในศตวรรษที่ 21

ผลของการพัฒนาสื่อเทคโนโลยี ในศตวรรษที่ 21 ได้มีส่วนทำให้ประชาชนเป็นทั้งผู้รับข้อมูลและเป็นผู้ส่งข้อมูลในวงกว้าง ความสำคัญของเสรีนิยมจะลงลึกไปถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลหรือเป็นรายบุคคลมากขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นยุคของความขัดแย้งและการต่อสู้ในเชิงผลประโยชน์ระหว่างชนชั้น เช่น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาวนายากจนกับราชาที่ดิน ความขัดแย้งระหว่างนายทุนกับกลุ่มแรงงาน ความขัดแย้งดังกล่าวได้นำไปสู่การปฏิวัติในหลายประเทศ เช่น อดีตสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน ความขัดแย้งทางชนชั้นดังกล่าวได้ถูกลดความสำคัญลงในศตวรรษที่ 21 คนในสังคมในหลายประเทศได้หันมาให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์และผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล มีเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์และปัญหาเดียวกันโดยผ่านสื่อสังคม กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์และมีปัญหาร่วมกันเหล่านี้ได้ใช้สื่อสังคมในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันและหาทางออกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ด้วยเหตุนี้รัฐบาล นักการเมือง นักธุรกิจ ตลอดจนทั้งภาคประชาสังคมของประเทศที่มีการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นจะต้องมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าว และจะต้องเปิดกว้างต่อความเป็นพหุนิยมที่เคารพในความแตกต่างหลากหลายไปตามอัตลักษณ์และสภาพปัญหาของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

พลังอำนาจใหม่ของการเมืองในศตวรรษที่ 21

ทิมส์ แอนด์ ไฮแมนส์ (Timms&Heimans,2018, p.1) ได้กล่าวถึงนักปรัชญาชาวอังกฤษ เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ (Russell, 1938) ได้ให้คำจำกัดความของ “อำนาจ” (Power) ว่า “หมายถึงความสามารถที่จะทำให้บังเกิดผลตามที่คาดหวังหรือปรารถนา” ในความปรารถนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (Infinite desires) ของมนุษย์ ความปรารถนาที่สำคัญและเป็นความปรารถนาหลักคืออำนาจ (power) และเกียรติยศ (Glory) ทั้งสองส่วนไม่ได้แยกจากกัน หากแต่ไปด้วยกันอย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้อำนาจและเกียรติยศจึงเป็นทั้งเครื่องมือและจุดหมายปลายทาง รัสเซลล์ ได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบความปรารถนาที่ต่างกันระหว่างกษัตริย์และ

นายกรัฐมนตรีว่า นายกรัฐมนตรีมีอำนาจมากกว่าเกียรติยศ ขณะที่กษัตริย์มีเกียรติยศมากกว่าอำนาจ อย่างไรก็ตาม ในหลักการปกครอง วิธีการที่จะได้มาซึ่งเกียรติยศที่ง่ายที่สุดคือการได้มาซึ่งอำนาจ นอกจากนี้รัสเซลล์ ยังได้เปรียบเทียบพลังของธรรมชาติกับพลังของมนุษย์ว่า พลังงานธรรมชาติ (energy) เป็นแนวคิดพื้นฐานในทางฟิสิกส์ ส่วนพลังอำนาจ (power) เป็นแนวคิดพื้นฐานในทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่นเดียวกับความหลากหลายของพลังงานธรรมชาติ พลังอำนาจก็มีหลายรูปแบบ เช่น จากความมั่งคั่ง (wealth) การครอบครองสรรพาวุธ (armaments) อำนาจในภาคพลเมือง (Civil authority) ตลอดจนทั้งความมีอิทธิพลต่อความคิดเห็น (Influence on opinion)

นอกจากนี้ ทิมส์ แอนด์ ไฮแมนส์ (Timms & Heimans, 2018) ได้อ้างว่า แม้ว่าความรักในอำนาจ (Love of power) จะเป็นแรงจูงใจที่แข็งแกร่งที่สุดของมนุษย์ แต่ความรักในอำนาจก็ไม่สามารถกระจายหรือจัดสรรได้อย่างเท่าเทียมหรือสม่ำเสมอได้ และอำนาจยังถูกจำกัดด้วยแรงจูงใจอื่น ๆ ที่หลากหลาย เช่น รักในความสะดวกสบาย รักในความเพลิดเพลินสนุกสนาน หรือแม้แต่รักในการได้รับการยอมรับ (Russell, 1938) เมื่อพัฒนาการเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไป และความจริงเบื้องต้นของมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกันทั้งในด้านพฤติกรรมและความคาดหวัง มนุษย์จึงพยายามที่จะกระทำการเพื่อให้ได้ผลตามที่คาดหวังหรือสิ่งที่ตนปรารถนา ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงมีความขัดแย้งและต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ โดยเฉพาะการต่อสู้ระหว่างพลังอำนาจเก่าและพลังอำนาจใหม่

พลังอำนาจเก่า (Old power) ทำหน้าที่เหมือนกับ “กระแสเงินตราหรือความมั่งคั่ง” (currency) ที่ถือครองโดยคนกลุ่มน้อย เป็นลักษณะสังคมปิด (closed) ที่คนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึง (inaccessible) และเป็นสังคมที่ถูกชักนำโดยผู้นำ (Leader-driven) ส่วนพลังอำนาจใหม่ (New power) จะมีความแตกต่างจากพลังอำนาจเก่า โดยพลังอำนาจใหม่จะทำหน้าที่เหมือน “กระแส” (Current) ที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนหมู่มาก เป็นลักษณะสังคมเปิด (open) ให้มีช่องทางแสดงออกและมีส่วนร่วม (participatory) ตลอดจนทั้งสามารถส่งข้อมูลหรือแรงบันดาลใจระหว่างกลุ่มเพื่อน (Peer-driven) หรือกลุ่มคนในระนาบเดียวกัน (horizontal) โดยการอัปโหลดข้อมูลของตนเองเพื่อนำเสนอ (uploading) และกระจายข้อมูลออกไปสู่สังคมในวงกว้าง

ความแตกต่างระหว่างพลังอำนาจเก่าและพลังอำนาจใหม่ดังกล่าว ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายและการเข้าถึงประชาชนที่แตกต่างกัน พลังอำนาจใหม่ได้ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมในหลายวงการ ไม่ว่าจะเป็นวงการธุรกิจขนาดใหญ่ ขบวนการการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือแม้แต่เครือข่ายขบวนการก่อการร้าย ทุกวงการดังกล่าวได้ใช้สื่อพลังอำนาจใหม่ในการเข้าถึงมวลชนกลุ่มเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ พลังอำนาจใหม่จึงสามารถเข้าถึงมวลชนในวงกว้างได้มากกว่าพลังอำนาจเก่า เพราะพลังอำนาจใหม่ได้ใช้สื่ออย่างเข้าถึงและเข้าใจ พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนแบ่งปันความคิด ความรู้ หรือแม้กระทั่งความรู้สึกที่เรียกว่าเป็นระบบการแสดงออกจากสังคมระดับล่างสู่บน (Bottom-up) หรือในระนาบเดียวกัน (horizontal) ซึ่งตรงข้ามกับพลังอำนาจเก่าที่ยึดถือระบบสั่งการ จากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง (Top-down) พลังอำนาจใหม่จึงเป็นโลกของการสร้างสรรค์ร่วมกันที่ต้องอาศัยพลังการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้มี

บทบาททุกคนต่างคิดสร้างสรรค์และรู้ภาระหน้าที่ร่วมกัน หัวใจสำคัญของโลกพลวัตที่มีการเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งจึงเป็นโลกของความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่มีฐานความคิดที่แตกต่างกัน

ทิมส์ แอนด์ ไฮแมนส์ (Timms & Heimans, 2018) กล่าวถึงการเปิดพื้นที่ของพลังอำนาจใหม่ว่าเป็น การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (sharing) เป็นไปโดยเปิดเผย (open) เป็นประชาธิปไตย (democratic) เคารพในความเห็นต่างหลากหลายหรือเรียกว่าพหุนิยม (pluralistic) และมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน (connected) ยกตัวอย่างกรณีของเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งเป็นเวทีแสดงออกของพลังอำนาจใหม่ ที่มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน (Power to share) โดยมีผู้ใช้ถึงกว่าสองพันล้านคน การแสดงออกของพลัง อำนาจใหม่ได้มีอิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย (Liberal democracy) ที่สามารถสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจไม่ให้อำนาจตกไปโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในบางกลุ่มประเทศได้เกิด ขบวนการ ดังเช่น แบล็คมอร์ (Blakemore, 2010) ได้กล่าวถึงอาหรับสปริง (Arab Spring) ซึ่งเป็นคลื่นของการประท้วงและการจลาจลในกลุ่มประเทศอาหรับ โดยเริ่มจากเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2010 ได้เกิดการประท้วงต่อต้านรัฐบาลในประเทศตูนิเซีย ต่อมาในต้นปี 2011 ได้ขยายวงกว้างออกไปและเป็นที่รู้จักในนาม ของอาหรับสปริง ซึ่งเป็นคลื่นการประท้วงและการจลาจลในกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอาหรับทั้งในภูมิภาค แอฟริกาเหนือและในตะวันออกกลาง ได้เกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วโดย ผ่านสื่อสังคม (Social media) และสิ้นสุดลงด้วยการขับรัฐบาลลงจากอำนาจในตูนิเซีย อียิปต์ ลิเบีย และเยเมน และในหลายประเทศ อาหรับสปริงได้นำไปสู่สงครามภายในทั้งในซีเรีย อิรัก ลิเบีย และเยเมน จุดเริ่มต้นของ อาหรับสปริงเกิดขึ้นในตูนิเซียเกิดจากการปฏิบัติของรัฐที่ไม่เป็นธรรมต่อพ่อค้าข้างถนน ทำให้พ่อค้าฆ่าตัวตาย ประชาชนได้รวมตัวกันประท้วงกล่าวหาว่ารัฐบาลทุจริตคอร์รัปชันและท้ายที่สุดผู้นำประเทศต้องหนีไปยัง ซาอุดีอาระเบีย ผู้ร่วมประท้วงในตูนิเซียดังกล่าวได้ส่งผ่านข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือ ซึ่งได้ขยายไปสู่ประเทศ เพื่อนบ้านโดยเฉพาะอียิปต์และซีเรีย

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างพลังอำนาจใหม่และพลังอำนาจเก่าอีกประการหนึ่งคือ พลังอำนาจ ใหม่เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรม (Open innovation) ที่ทุกกลุ่มได้ร่วมกันค้นหาและแก้ไขปัญหาจาก ภูมิปัญญามหาชน (Crowd wisdom) ซึ่งแตกต่างจากพลังอำนาจเก่าที่ให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ กลุ่มที่เข้าถึงเครื่องมือ ข้อมูลและกลไกในการแก้ไขปัญหาเฉพาะกลุ่มตน วงจรระยะเวลาการวิจัยและ พัฒนาแบบดั้งเดิม (Traditional R&D) ของผู้เชี่ยวชาญอาจใช้เวลานานสามถึงห้าปี แต่การระดมความคิดใน เชิงพลังอำนาจใหม่อาจใช้เวลาสั้นกว่านั้นในการหาทางออกของปัญหา หรือเห็นปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญคาดไม่ถึง ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยลง และผลงานที่มาจากการมีส่วนร่วมของมหาชนอาจมีคุณภาพมากกว่าของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกลุ่ม

ทิมส์ แอนด์ ไฮแมนส์ (Timms&Heimans, 2018, p.38) กล่าวถึงการเกิดขึ้นของพลังอำนาจใหม่ เป็นโลกของการมีส่วนร่วมทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูล ใช้ข้อมูลและแบ่งปันหรือกระจายข้อมูล พลังอำนาจใหม่จึงไม่ เป็นเพียงผู้บริโภคข้อมูลหรือแนวคิด หากแต่เป็นผู้มีบทบาทในการร่วมพัฒนาและเผยแพร่แนวคิดไปสู่กลุ่ม

ต่าง ๆ อย่างไม่มีข้อจำกัดโดยเฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 21 พลังอำนาจใหม่จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลัก 3 ประการ

1. ปฏิบัติได้จริง (actionable) เป็นแนวคิดที่ริเริ่มหรือออกแบบให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นแต่เพียงการยกย่องความคิดสำเร็จรูปที่ผู้อื่นหยิบยื่นให้จดจำหรือรับไปปฏิบัติ แต่เป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ที่ปฏิบัติได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

2. สร้างความเชื่อมโยง (connected) การร่วมแสดงความคิดเห็นก่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีค่านิยมสอดคล้องกันและเชื้ออาหารต่อกัน มีความรู้สึกว่าเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนเดียวกัน ทำให้เกิดเครือข่ายขยายแนวคิดออกในวงกว้าง

3. เกิดการขยายผล (extensible) นอกจากจะรับรู้ความคิดจากเครือข่าย ผู้รับข้อมูลยังได้มีโอกาสร่วมแบ่งปันและระดมความคิดที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและขยายผลออกไปในวงกว้าง

นอกจากนี้ ทิมส์แอนด์ไฮแมนส์ (Timms&Heimans,2018, pp.55-58) ให้ความเห็นว่า นักการเมืองกลุ่มพลังอำนาจเก่าที่ไม่ให้ความสำคัญต่อพลังอำนาจใหม่ของขบวนการทางการเมือง กรณีศึกษาของออสเตรเลีย ในปลายปี ค.ศ. 2004 อดีตนายกรัฐมนตรี จอห์น โฮเวิร์ด (John Howard) ที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่กลางคริสต์ทศวรรษที่ 1990 และได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 4 อย่างไรก็ตามชาวออสเตรเลียจำนวนมากรู้สึกผิดหวังเมื่อ โฮเวิร์ดได้นำออสเตรเลียเข้าร่วมสงครามอิรัก นอกจากนี้โฮเวิร์ด ยังเคยปฏิเสธที่จะขอโทษที่เคยปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อชนพื้นเมืองของออสเตรเลีย ตลอดทั้งการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อการดูแลผู้ลี้ภัย หลังจากที่ โฮเวิร์ดได้รับเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยที่ 4 ชาวออสเตรเลียจำนวนมากรู้สึกไม่พอใจ ในจำนวนนั้นได้มีกลุ่มหนึ่งตัดสินใจร่วมรณรงค์ต่อต้านสงครามอิรักโดยได้ร่วมเดินขบวนต่อต้านในออสเตรเลีย รวมถึงการเรียกร้องให้แก้ไขการปฏิบัติการของรัฐต่อชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย โดยได้เริ่มกลุ่ม “ตื่นเถิด” (GetUp) ด้วยความพยายามที่จะนำหลักการมีส่วนร่วมกลับเข้าสู่กระบวนการประชาธิปไตย โดยเริ่มประกาศผ่านสถานีโทรทัศน์ว่าชาวออสเตรเลียกำลังจะเริ่มขบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มดังกล่าวได้ขอให้ประชาชนมีส่วนร่วมแบบง่าย ๆ โดยการส่งข้อความผ่านระบบออนไลน์ไปยังนักการเมือง ในระยะเวลาไม่กี่วัน ชาวออสเตรเลียนับหมื่นคนได้ส่งข้อความถึงสมาชิกสภาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาข้อกังวล และคนนับหมื่นเหล่านี้ได้เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม “ตื่นเถิด” อย่างไรก็ตามได้มีนักการเมืองคนสำคัญได้ออกรายการโทรทัศน์ตำหนิการรณรงค์ดังกล่าว และกล่าวอย่างไม่ได้ใจว่า “มีอีเมลนับหมื่นเข้ามาที่สำนักวุฒิสภา นอกจากอีเมลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานปกติแล้ว อีเมลอื่นได้ถูกลบออกหมด” สำหรับการเมืองในออสเตรเลีย การถูกลบข้อมูลจากประชาชนลงทั้งเป็นขยะ (spam) เป็นการสร้างความไม่พอใจให้เกิดขึ้นกับประชาชนเป็นอย่างมาก และสถานการณ์ยิ่งเลวร้ายมากยิ่งขึ้นเมื่อรัฐบาลออสเตรเลียได้ทำการสอบสวนกลุ่ม “ตื่นเถิด” และพยายามที่จะปิดเครือข่ายของกลุ่มนี้ ในทางตรงข้ามการกระทำของรัฐบาลดังกล่าวกลับส่งผลให้กลุ่ม “ตื่นเถิด” ได้รับความนิยมมากขึ้น โดยประชาชนเริ่มที่จะเชื่อว่าการกระทำของรัฐเป็นการคุกคามต่อการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ทำให้ประชาชนร่วม

บริจาคเงินสนับสนุนกลุ่มและเข้าร่วมเป็นสมาชิกมากขึ้น ทำให้กลุ่ม “ตื่นเถิด” ได้ขยายตัวเป็นขบวนการทางการเมือง โดยต่อมาได้ส่งผลต่อการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2007 เมื่อมีการนับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา ไม่เพียงแต่จะทำให้รัฐบาลของนาย โฮเวิร์ด หดอำนาจลงเท่านั้น แต่เขายังเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกในรอบเกือบร้อยปีที่สูญเสียที่นั่งในรัฐสภา ปัจจุบัน กลุ่ม “ตื่นเถิด” (GetUp) ได้เป็นองค์กรทางการเมือง (Political organization) ที่ใหญ่ที่สุดของออสเตรเลีย โดยมีสมาชิกมากกว่าจำนวนสมาชิกของทุกพรรคการเมืองในออสเตรเลียรวมกัน

เห็นได้ว่าการเมืองในศตวรรษที่ 21 ผู้นำประเทศและนักการเมืองในประเทศที่เป็นเสรีนิยมจำเป็นจะต้องตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลังอำนาจใหม่ของประชาชน เป็นพลังอำนาจที่มีฐานข้อมูลโดยตรงจากประชาชนซึ่งไม่เพียงแต่อาศัยการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญ พลังอำนาจใหม่จึงเป็นอำนาจที่ปฏิบัติได้จริงที่เกิดจากแนวคิดที่ริเริ่มหรือออกแบบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การเมืองและการบริหารประเทศในปัจจุบันไม่ควรเป็นการเมืองแบบสำเร็จรูปที่คิดโดยคนกลุ่มน้อยแล้วนำไปให้คนส่วนใหญ่ของประเทศปฏิบัติตาม แต่ควรเป็นการเมืองและการบริหารประเทศที่ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ที่ปฏิบัติได้จริงและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของพลังอำนาจใหม่จะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างบุคคล กลุ่มคน ตลอดทั้งประชาคมที่มีค่านิยมสอดคล้องกันและเอื้ออาทรต่อกัน มีความรู้สึกร่วมกันเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนเดียวกัน ทำให้เกิดเครือข่ายขยายผล ในพลังอำนาจใหม่ประชาชนจะไม่เป็นเพียงผู้รับข้อมูลหรือความคิดจากเครือข่ายในทางเดียว แต่ประชาชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล มีโอกาสร่วมแบ่งปันและระดมความคิดที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สร้างประโยชน์สุขให้สังคม อย่างไรก็ตาม การเมืองแบบเสรีนิยมจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็นที่อิสระและเป็นไปอย่างเปิดเผย โดยความคิดเห็นที่อิสระนี้จะต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น นอกจากนี้สังคมเสรีนิยมจะต้องเป็นสังคมพหุนิยมที่เคารพในความแตกต่าง เป็นสังคมที่พร้อมจะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยความอดทนอดกลั้นเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดสำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

องค์ความรู้จากการศึกษา

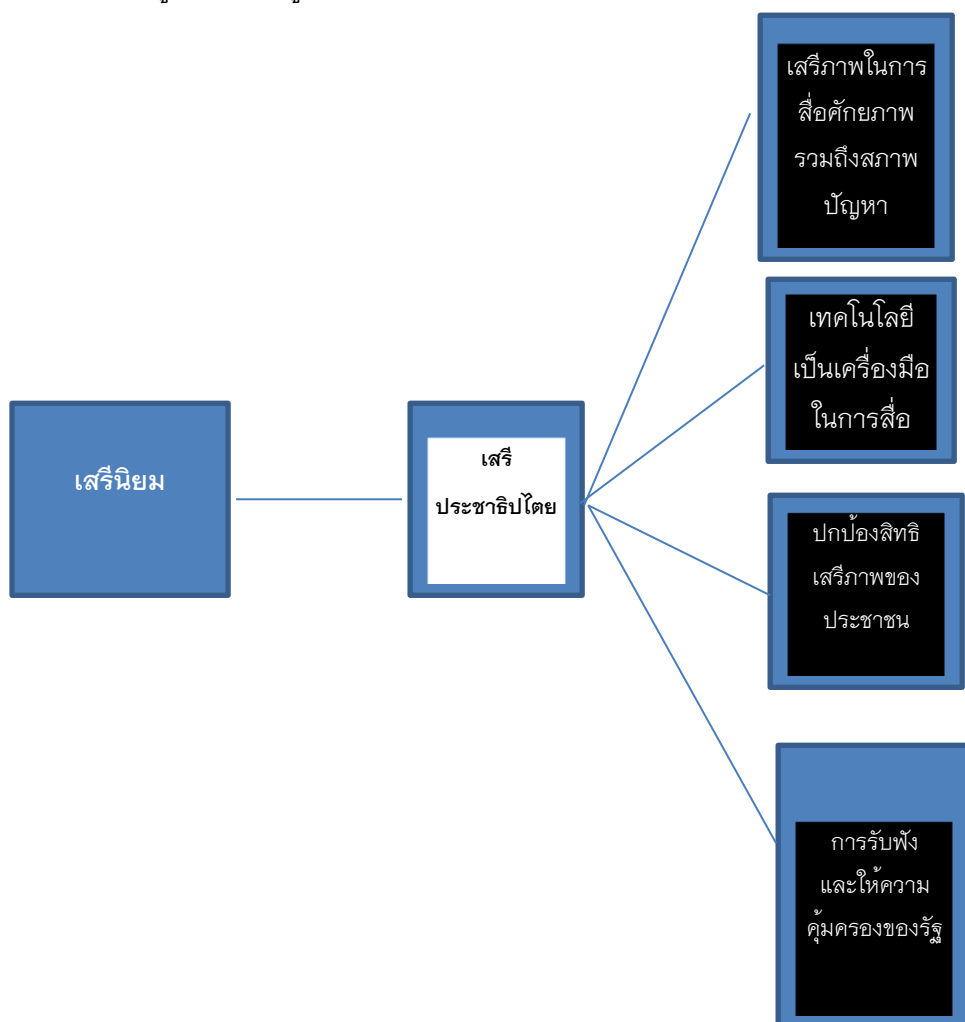
จากการศึกษาเรื่องเสรีนิยมกับพลังอำนาจใหม่ของการเมืองในศตวรรษที่ 21 ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ดังนี้

1. เสรีนิยมให้มีความมีอิสระ เปิดเผย รวมถึงความมีอิสรภาพในทางเลือกที่หลากหลาย ระบบการเมืองเสรีประชาธิปไตยมีรากฐานมาจากแนวคิดและค่านิยมเสรี ที่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล เสรีภาพจะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่มนุษย์สามารถพัฒนาทักษะและความสามารถให้เต็มศักยภาพของตน ขณะเดียวกันเทคโนโลยีก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่กลุ่มพลังอำนาจใหม่ในศตวรรษที่ 21 ได้ใช้เพื่อแสดงออกถึงเสรีภาพที่จะสื่อศักยภาพและข้อมูลของคนทุกกลุ่มในสังคม

2. สิทธิในชีวิต สิทธิในเสรีภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลจะต้องให้ความคุ้มครอง เมื่อรัฐบาลมาจากความยินยอมของประชาชน หากรัฐบาลไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิเหล่านั้น ประชาชนจึงมีอำนาจที่จะทักท้วง คัดค้านหรือถอดถอนรัฐบาล

3. เสรีนิยมเป็นส่วนสำคัญของแสงสว่างแห่งปัญญาในการใช้เหตุผลกำหนดและแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด ปัจจุบันบุคคลจึงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น บนพื้นฐานของความยุติธรรมที่ใช้หลักคุณธรรมตัดสิน ความยุติธรรมนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคในสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ที่เรียกว่าสิทธิมนุษยชน ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ยอมรับสิทธิพิเศษหรือความได้เปรียบของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ไม่ปฏิเสธบุคคลด้วยเหตุแห่งปัจจัยทาง เพศ เชื้อชาติ สีผิว ลัทธิ ศาสนา หรือภูมิหลังทางสังคม โดยให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมกันในทุกโอกาส ความเสมอภาคทางกฎหมายและความเท่าเทียมกันทางการเมือง

4. ผู้นำในศตวรรษที่ 21 มีความจำเป็นที่จะต้องมีความอดทนอดกลั้นพร้อมที่จะรับฟังและเข้าใจในความหลากหลายของพลังอำนาจใหม่ที่เป็นเสรีนิยม ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเมือง พหุนิยมจะต้องมาควบคู่กับความอดทนอดกลั้น ความตั้งใจที่จะให้โอกาสอีกฝ่ายหนึ่งได้คิด พูดและกระทำในเรื่องที่ฝ่ายตนไม่เห็นด้วยซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตยที่อำนาจทางการเมืองไม่ได้ตกอยู่ในมือของผู้นำหรือชนชั้นปกครองแต่ฝ่ายเดียว

สรุป

เสรีนิยมเป็นแนวคิดทางการเมืองที่เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์เป็นรายบุคคล โดยให้ความสำคัญและให้ความสำคัญคุ้มครองต่อสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ทั้งในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน นอกจากนี้ สังคมเสรีนิยมจะเป็นสังคมที่เปิดเผย ให้โอกาสที่เท่าเทียมกันในการโต้แย้งถกเถียงด้วยหลักของเหตุผล จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ดีที่สุด มีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย โดยผลของการกระทำทางสังคมของเสรีนิยมไม่ว่าจะเป็นการให้รางวัลหรือการลงโทษ คนในสังคมจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ในส่วนของอำนาจและเกียรติศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้ว่าโดยธรรมชาติมนุษย์จะแสวงหาอำนาจและเกียรติซึ่งเป็นทั้งเครื่องมือและจุดมุ่งหมายของมนุษย์ แต่การเมืองเสรีนิยมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการแบ่งปันอำนาจและเกียรติร่วมกันโดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่แสดงออกผ่านสื่อเทคโนโลยีทางสังคม อำนาจใหม่ที่เป็นระบบการแสดงออกจากสังคมระดับล่างสู่บนหรือสังคมระนาบเดียวกันที่สร้างสรรค์ ปฏิบัติได้จริงจึงเป็นการสร้างความเชื่อมโยงความคิดเห็นเป็นเครือข่ายระหว่างบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรู้สึกร่วมกันเป็นกลุ่มคนหรือชุมชนเดียวกัน โดยนอกจากจะรับรู้ความคิดจากเครือข่าย ผู้รับข้อมูลได้มีโอกาสร่วมแบ่งปันและระดมความคิดที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและขยายผลออกไปในวงกว้าง ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเมืองเสรีนิยมในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเมืองที่ผู้นำและนักการเมืองจำเป็นต้องเปิดพื้นที่ให้พลังอำนาจใหม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามสภาพปัญหาทั้งที่เป็นอัตลักษณ์และเป็นภาพรวมของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- Blakemore, E. (2010). *What was the Arab Spring and how did it spread*. Retrieved September 10, 2020, from <https://www.nationalgeographic.com/>
- Hall, E. B., (2020). *Life of Voltaire*. Retrieved September 10, 2020, from <https://www.wikipedia.org/>
- Heywood, A. (1992). *Political Ideologies: An Introduction by Andrew Heywood*, Palgrave MacMillan. Retrieved September 5, 2020, from https://www.goodreads.com/book/show/679718.Political_Ideologies
- Joyce, P. (2015). *Politics (A complete introduction)*. London: Hodder and Stoughton.
- Lukes, S. M. (2020). *Individualism: politics and philosophy*. Retrieved September 9, 2020, from <https://www.britannica.com/>
- Ray Monk, (2020). *Bertrand Russell, British logician and philosopher*. Retrieved September 9, 2020, from <https://www.britannica.com>
- Rogers, Graham A.J., (2020). *John Locke: English philosopher*. John Locke: Bibliography.
- Russell, B. (1938). *Power, a new analysis*. Retrieved September 10, 2020, from <https://www.russell-j.com>

Timms, H. & Heimans, J. (2018). *New Power: How it's changing the 21st century—and why you need to know*. London: Macmillan.

วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง

Thai Political Culture and Participation in the Era of Connectivity

ศราวุธ ชันธวิชัย¹, พระมหาคำพันธ์ ปภากรโร²,

พระครูจินตาสารานุกุล³ และ ศรีอรุณ คำโท⁴

Sarawut Khanthawichai¹, Phramaha Kampan Phapakaro²,

Phrakhruchindasaranukun³ and Sriarun Khamtho⁴

^{1,2,3,4} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

^{1,2,3,4} Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ubonratchathani Campus, Thailand

E-mail: ¹Aun_kan5@hotmail.com, ²K_paphakaro@yahoo.co.th, ⁴sriarunkhamtho@gmail.com

Received December 20, 2021; Revised May 27, 2022; Accepted May 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง มีจุดมุ่งหมาย ศึกษาความหมายวัฒนธรรมทางการเมืองและบริบทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคแห่งการเชื่อมโยง ดังนี้ 1) ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย 3) อภิปรายบริบทการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้ทฤษฎีของอัลมอนด์ (Almond) และ เวอร์บา (Verba) และทฤษฎีโลกาภิวัตน์สุดโต่งหรือโลกาภิวัตน์ของ ร็อดริค (Rodrik)

โดยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือแบบแผน ทศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและสภาวะแวดล้อม สถาบันทางสังคม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมทางการเมืองสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบเสรีประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนได้แสดงศักยภาพพร้อมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อส่งผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมือง การมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

บริบทการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยงแบบมีส่วนร่วมที่ประเทศไทยจำเป็นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพลังทางเศรษฐกิจการค้าข้ามชาติ พลังของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม ตลอดจนทั้ง

พลังการแตกตัวของเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ด้วยเหตุนี้ ในโลกยุคแห่งการเชื่อมโยง การเมืองไทยจึงไม่สามารถ คาดการณ์วัฒนธรรมทางการเมืองในทางใดทางหนึ่งหากแต่จำเป็นต้องมองเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม ยิ่งมีความหลากหลายของมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีเพียงนั้น

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ยุคแห่งความเชื่อมโยง

Abstract

The aim of the article "Thai Culture and Political Participation in the Age of Connectivity" was to study the definition of political culture and the context of political participation in the Age of Connectivity as follows: 1) definition of culture and political participation 2) democratic culture and political participation, and 3) discussion on Thai political context in the age of connectivity. Educational methods from documents, textbooks, and electronic media were used in the research. Political culture and political participation were analyzed using Almond and Verba's theories, and Rodrik's theory of extreme globalization.

The results showed that Political culture and political participation were the stereotypes, attitudes, and beliefs of individuals towards the political system of the members of a political system through the process of socialization and environment, social institutions, history, traditions, religion, and political culture to political participation. These were the keys to liberal democracy.

Culture and political participation were participatory democracies in which people demonstrated the capacity to make collective decisions that influenced government policy choices or public administration, or election of political leaders. Such participation was fundamental to democratic politics.

Thai political context in the era of participatory connectivity, Thailand needed to be concerned with the economic power of transnational trade, the power of communication via the Internet and social media as well as the dispersive power of technology causing widespread and rapid changes in the economy, society, culture, and politics. Therefore, in the world of connectivity, Thai political culture could not be predicted in any way, but rather as a participatory process. The more diverse the political views, the more positive.

Keywords: Political Culture; Political Participation; Era of Connectivity

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยได้รับอิทธิพลจากวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การปกครองในสมัยสุโขทัย สยามสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ มาจนถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วัฒนธรรมทางการเมืองได้ฝังอยู่ในสายเลือดและระบบความคิดของคนไทยจากอดีตที่ต้องหาผู้มีบารมีคุ้มครองและชี้นำวิถีทางแห่งความสัมพันธ์ทางสังคมและในทางการเมืองไม่เพียงแต่ในยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หากแต่ระบบอุปถัมภ์โดยมีผู้มีบารมีชี้นำยังคงฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยสืบเนื่องถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ที่ผู้นำกำหนดแนวคิดและตัดสินใจทางการเมืองแล้ว การเมืองไทยยังมีความคับแคบให้ความสำคัญและผลประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะกลุ่มและไม่เปิดใจกว้างที่จะยอมรับฟังกลุ่มที่มีความคิดต่าง ทั้งวัฒนธรรมเชิงอุปถัมภ์ที่ประชาชนต้องเดินตามแนวคิดของผู้นำและวัฒนธรรมคับแคบเฉพาะกลุ่มยังคงฝังแน่นอยู่ในสังคมไทย (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์, 2562)

วัฒนธรรมดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะสังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับเกียรติศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ เป็นสังคมพหุนิยมที่เคารพในความเห็นต่างและเป็นสังคมเปิดที่ให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางการเมืองการปกครองร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์เชื่อมโยงสังคมโลก (connectivity) โดยกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) และ โลกาภิวัตน์สุดโต่ง (Hyper-Globalization) (Khanna, 2016) ได้เกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เทคโนโลยีและการสื่อสารในวงกว้างในแทบทุกพื้นที่ของโลก ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมการเมืองไทยที่ผู้นำเป็นผู้กำหนดทิศทางให้ผู้ใต้ปกครองเดินตามตลอดทั้งกระทบต่อวัฒนธรรมการเมืองแบบแยกกลุ่มแบ่งฝักแบ่งฝ่าย มิติโลกแห่งการเชื่อมโยงได้ก่อให้เกิดการสื่อสารไร้พรมแดนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมซึ่งก่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง สังคมและการเมืองไทยในปัจจุบันจึงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยมีทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นระบบอุปถัมภ์และวัฒนธรรมการเมืองแบบแยกกลุ่มแบ่งฝักแบ่งฝ่าย พร้อมกับวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมที่เกิดจากระบบเชื่อมโยงผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม

วัฒนธรรมทางการเมือง

ความหมายของวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาและนักสังคมศาสตร์ ได้ให้คำจำกัดความของ “วัฒนธรรมมนุษย์” (Human culture) ว่าเป็นพฤติกรรมจากการเรียนรู้ (Learned behavior) ที่ปัจเจกบุคคลได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม คำจำกัดความของวัฒนธรรม ถูกกำหนดขึ้นครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1871 โดยนักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษชื่อ Edward โดยเขาได้ใช้คำ ๆ นี้เพื่ออธิบายถึง “องค์ประกอบรวมที่ซับซ้อน ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ หลักศีลธรรม กฎหมาย จารีต ตลอดจนความสามารถและนิสัยอื่น ที่มนุษย์ได้มา

ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม” หลังจากนั้น นักมานุษยวิทยาได้มีการขัดเกลาคำความหมายและให้คำจำกัดความที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ทุกคำจำกัดความต่างเห็นพ้องว่าวัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ซึ่งตรงข้ามกับพฤติกรรมที่เกิดจากพันธุกรรม (Grolier Encyclopedia of Knowledge, 1999) สังคมมนุษย์แต่ละสังคมจึงมีบรรทัดฐานหรือปทัสถาน (norms) ที่กำหนดพฤติกรรมและความรู้ โดยปัจเจกบุคคลได้รับการขัดเกลาทางสังคม (socialized) หรือเรียกว่าเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมแม่ (enculturation) ตั้งแต่แรกเกิด ยกตัวอย่าง เช่น ภาษาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง การเรียนรู้ภาษาจากถิ่นกำเนิดเรียกว่าภาษาแม่ (Mother tongue) ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมจึงเป็นองค์รวมของความรู้และพฤติกรรมที่มนุษย์ได้มาจากสังคม

ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

Joyce (2015) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าหมายถึงชุดค่านิยมพื้นฐานของประชาชนในแต่ละประเทศที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) ส่วนสำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ระดับความไว้วางใจ (trust) ที่พลเมืองมีต่อผู้นำทางการเมือง (political leaders) ในประเทศที่มีการเมืองการปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตยจะมีค่านิยมในทางการเมืองร่วมกัน เช่น การมีสถาบัน (institutions) ผู้นำฝ่ายบริหาร (chief executive) ฝ่ายนิติบัญญัติ (legislatures) และฝ่ายตุลาการ (judiciary) หรือศาล (courts) รวมถึงองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง (political parties) กลุ่มกดดันหรือผลักดัน (pressure groups) กระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง (elections) และเสรีภาพส่วนบุคคล (personal freedoms) ที่ให้หลักประกันในความเป็นพลเมืองแก่พลเมืองทุกคนเป็นรายบุคคล เมื่อกล่าวถึงวัฒนธรรมทางการเมืองจะให้ความสำคัญต่อทัศนคติทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีแนวโน้มว่าประชาชนส่วนใหญ่คิด รู้สึก และกระทำการอย่างไรในกิจกรรม หรือกิจการทางการเมือง (political affairs) ซึ่งอาจมีระดับที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ

นักทฤษฎีเสรีนิยมเชื่อว่าวัฒนธรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ (Historical development) ของประเทศนั้น ๆ และมีการสืบทอดผ่านคนหลายรุ่นโดยกระบวนการที่เรียกว่าการขัดเกลาทางสังคมการเมือง (Political socialization) ซึ่งมีสถาบันที่ทำหน้าที่ขัดเกลาอบรมสั่งสอนความเชื่อและค่านิยม (beliefs and values) ให้แก่สมาชิกในสังคมนับตั้งแต่ ครอบครัว สถานศึกษา สื่อมวลชน และพรรคการเมือง (Joyce, 2015) วัฒนธรรมทางการเมืองจึงหมายความว่ารวมถึง ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรมหรือแนวปฏิบัติตลอดทั้งเทคนิควิธีการทางการเมืองที่ใช้ร่วมกันในสังคมกลุ่มเดียวกัน เป็นแบบของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง รวมถึงความไว้วางใจที่สมาชิกของสังคมมีต่อผู้นำทางการเมืองโดยแสดงออกผ่านสถาบันทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละกลุ่มจะมีอัตลักษณ์ที่เป็น ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรม มีความเป็นตัวของตัวเองอันเป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลจากประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาจากสถาบันสังคมนับตั้งแต่ ครอบครัว สถานการศึกษา ชุมชน ตลอดทั้งสถาบันทางการเมือง ค่านิยม แนวคิด พฤติกรรมหรือแนวปฏิบัติ เหล่านี้ จะได้รับการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

ประเภทของวัฒนธรรมการเมือง

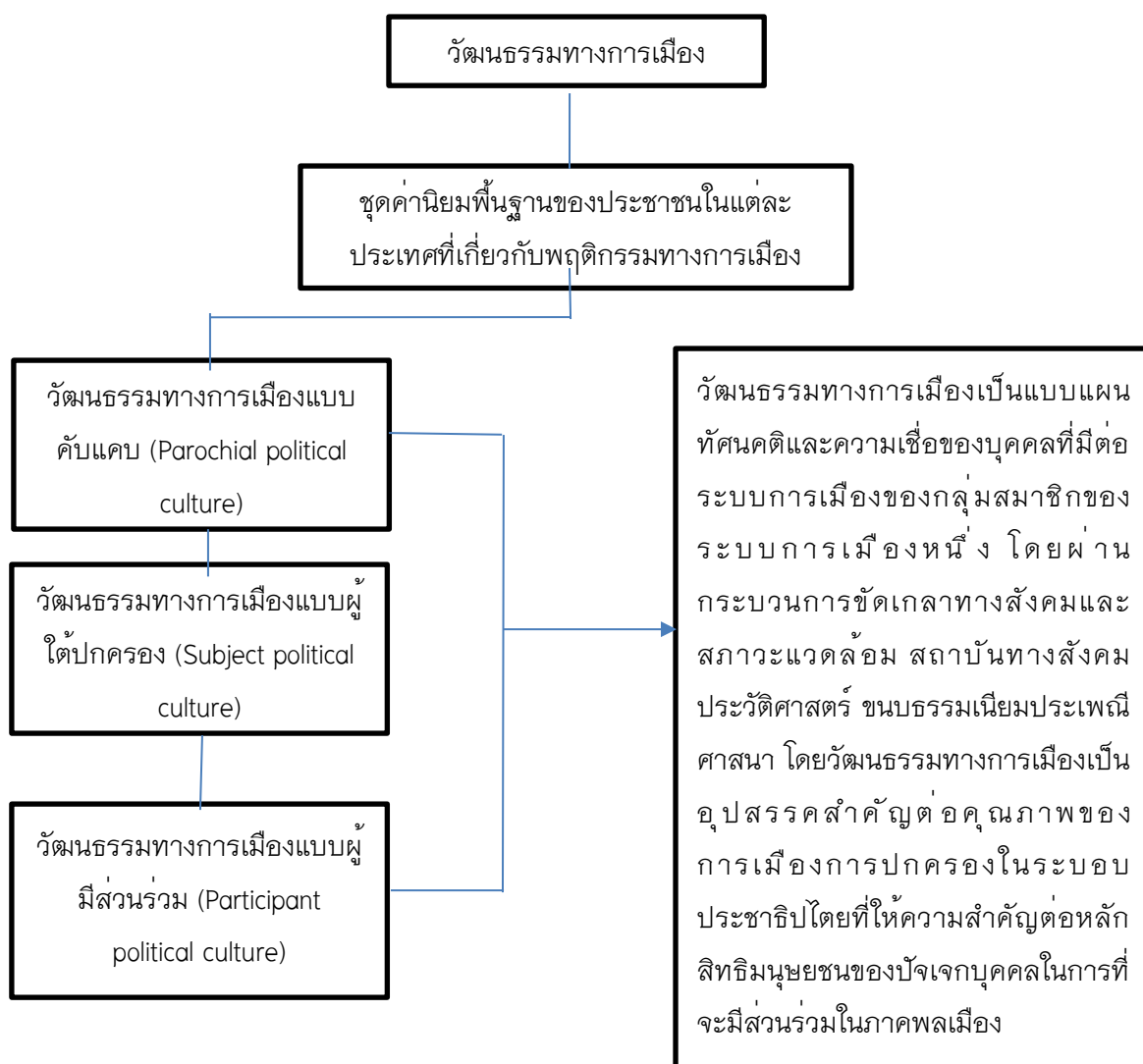
การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการศึกษาวัฒนธรรมภาคพลเมือง (Civic Culture) ซึ่งได้ดำเนินการในปี 1963 โดยนักรัฐศาสตร์อเมริกัน ชื่อ อัลมอนด์ (Gabriel Almond) และ เวอร์บา (Sydney Verba) โดยอัลมอนด์และเวอร์บา ได้สำรวจและศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีพัฒนาการในระบบอบเสรีประชาธิปไตย โดยแยกวัฒนธรรมทางการเมืองของภาคพลเมืองออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial political culture) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครอง (Subject political culture) และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้มีส่วนร่วม (Participant political culture) ในส่วนของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ พลเมืองจะไม่มีส่วนร่วมในความมั่นคงหรือการดำรงอยู่ของรัฐบาลกลาง หากแต่ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์เฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่ม สำหรับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครอง พลเมืองจะไม่มองตนเองในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง หากแต่มองว่าตนเองเป็นเพียงผู้ใต้ปกครองของรัฐบาล ส่วนวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม พลเมืองเชื่อและตระหนักว่าตนเองสามารถให้การสนับสนุนระบบการเมืองและขณะเดียวกันก็ตระหนักว่าตนเองจะได้รับผลจากระบบการเมืองเช่นกัน (Winkler, 2019)

จากการที่แนวคิดหลักของอัลมอนด์และเวอร์บา มองว่าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยจะเป็นวัฒนธรรมหรือระบบการเมืองที่มีความมั่นคงที่สุดในสังคม ในขณะที่ทัศนคติวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผู้ใต้ปกครองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบเฉพาะถิ่นเฉพาะกลุ่มจะเป็นอุปสรรคต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือระบบประชาธิปไตย ในวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม พลเมืองจะมีความกระตือรือร้นในทางการเมือง ในการที่จะแสดงออกในสิทธิและความพึงพอใจต่อผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง (ที่มาจากการเลือกตั้ง) แต่จะไม่ปฏิเสธที่จะยอมรับการตัดสินใจของผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง (ที่มาจากการเลือกตั้ง) ในสิ่งที่ตนเองไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมหรือเรียกว่าวัฒนธรรมพลเมือง (Civic culture) จะช่วยแก้ปัญหาความตึงเครียดหรือความขัดแย้งในระบบประชาธิปไตย โดยเชื่อมโยงระหว่างการควบคุมโดยประชาชน (Popular control) กับการปกครองหรือธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพ (Effective governance) วัฒนธรรมพลเมืองรวมถึงภาคประชาสังคม (Civic community) ที่เป็นการเมืองภาคพลเมือง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับ ความสนใจและผลประโยชน์ทางการเมือง ความเท่าเทียมกันในสังคม ความเชื่อถือและไว้วางใจระหว่างบุคคล การรวมตัวเป็นสมาคมด้วยความสมัครใจ ปัจจัยดังกล่าวจะนำไปสู่การปกครองหรือธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพและความเป็นประชาธิปไตย

วิเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมืองไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ญัฐพล บุญผีพัฒน์ ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการการเมืองไทยว่า อาณาจักรสุโขทัยมีลักษณะที่ผู้ปกครองใช้หลักธรรมราชา มาถึงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาได้นำวัฒนธรรมขอมที่มีลักษณะลัทธิเทวราชาเข้ามาใช้ในการปกครอง เกิดระบบศักดินา ระบบไพร่ ถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ยังคงเป็นการปกครองแบบอำนาจอรวม

ศูนย์ (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์, 2562) วัฒนธรรมดังกล่าวได้ผูกติดกับสังคมไทยมาเป็นเวลากว่าแปดร้อยปี เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบนายกับบ่าว ผู้ใหญ่กับผู้น้อย แบ่งเป็นค่ายเป็นคุ่มขึ้นอยู่กับนายหรือผู้ใหญ่อีกสืบทอดมาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองในปัจจุบันที่มีระบบตามนายสั่ง การแบ่งแยกเป็นกลุ่มที่ผูกพันด้วยระบบอุปถัมภ์และผลประโยชน์ กลุ่มเหล่านี้จึงมีอคติจากความชอบ ความหลง หรือความเกลียด ทำให้ขาดการวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถเปิดใจประสานความคิดกับกลุ่มอื่น นอกจากนี้ ในบางยุคสมัยในอดีต การเมืองไทยมีลักษณะภาคินิยมที่มีพรรคการเมืองมีฐานการเมืองเฉพาะถิ่น เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดของอัลมอนต์และเวอร์บา จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งมีลักษณะคับแคบเฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นและผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำกำหนด ทั้งสองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญต่อหลักสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคลในการที่จะมีส่วนร่วมในภาคพลเมือง

แผนภาพแสดงการสังเคราะห์วัฒนธรรมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย (Democratic political participation)

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ปรัชญาโบราณตะวันตกและตะวันออกซึ่งเป็นรากฐานทางการเมืองการปกครองในปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในซีกโลกตะวันตก หลักการเรียนรู้ของโสเครตีส (Socrates) นักปรัชญากรีก ใช้วิธีการมีส่วนร่วมในการอภิปรายถกเถียงจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ดีที่สุด หรือเรียกว่าการสนทนาที่ใช้ภาษาวิธี (Dialectic dialogue) เขาเชื่อว่าปรัชญาเป็นกิจกรรมของความใกล้ชิดและความร่วมมือ (intimate and collaborative activity) เป็นเรื่องของการอภิปราย (discussion) ของกลุ่มคนที่ถกเถียงกัน (argue) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์ได้พบความจริง (truth) สำหรับตนเอง (Monk and Raphael, 2001) ส่วนในซีกโลกตะวันออก พระพุทธเจ้า (Buddha) ได้ตรัสถึงความสำเร็จของการปกครองของกษัตริย์วัชชีที่ใช้หลักอปริหานิยธรรม ว่า เป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยหมั่นประชุมกันเป็นเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การประชุมด้วยความพร้อมเพรียงดังกล่าวเป็นการประชุมของทุกคนซึ่งต้องเป็นประจักษ์มาเสมอเพื่อที่จะหาหรือกิจการสำคัญของชาติ กิจการทางการเมืองและแนวทางป้องกันชาติ นอกจากนี้ หลักความเชื่อของขงจื้อ (Confucian) ที่ว่าหากผู้ปกครองไม่มีมนุษยธรรม ย่อมขาดอาณัติจากสวรรค์ในการปกครอง ทั้งนี้เพราะสวรรค์จะมองเห็นความชอบธรรมของผู้ปกครองผ่านความรู้สึกของประชาชน ตามคำกล่าวที่ว่า “สวรรค์เห็นด้วยตาของประชาชน (Heaven sees with the eyes of its people) และสวรรค์ได้ยินด้วยหูของประชาชน (Heaven hears with the ears of its people)” (Princeton University Press, 2019)

การตระหนักในความคิดและความรู้สึกของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการเมืองการปกครองและการอยู่ร่วมกันในสังคม เกล (Gale, 2008) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) ว่าหมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่เป็นไปโดยสมัครใจ โดยที่สมาชิกสังคมได้ร่วมกันเลือกผู้ปกครองและกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในปัจจุบัน ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม อาจจะได้แสดงออกในรูปแบบของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคน หรือมีการรวมตัวเป็นองค์กรประชาชน การแสดงออกเหล่านี้เป็นการแสดงออกของภาคประชาชนหรือเรียกว่าภาคพลเมือง ที่จะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแสดงออกหรือร่วมลงมือปฏิบัติตามสิทธิพลเมืองของตน ส่วนผลจากการมีส่วนร่วมจะเป็นอย่างไร ประสพผลสำเร็จหรือไม่ เป็นเรื่องที่จะตามมาภายหลัง

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบบเสรีประชาธิปไตยที่เอื้ออำนวยโอกาสให้พลเมืองได้สื่อสารข้อมูลไปยังนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับข้อกังวลที่ต้องการแก้ไขหรือเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนมุ่งหวัง อันเป็นการผลักดันให้นักการเมืองและเจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้ตอบสนอง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย ประชาธิปไตยไม่สามารถ

ดำเนินไปด้วยดีได้หากประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมโดยอิสระในกระบวนการวางแผนนโยบายและการบริหารงานของรัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกจากจะเป็นการเปิดช่องทางให้พลเมืองสามารถยกเรื่องราวร้องทุกข์หรือสิ่งที่ปรารถนาสู่สาธารณะแล้ว ยังเป็นการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลให้มีความรับผิดชอบและตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในเกียรติศักดิ์ศรีและคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคล

คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Council) ได้อ้างถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมว่า มีคุณค่าในความเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมายพื้นฐานอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน (United Secretariat, 2007) สิทธิในการมีส่วนร่วมจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกเหนือจากคุณสมบัติพื้นฐานอื่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ หลักการให้ความยินยอมของประชาชน หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ หลักการปกครองด้วยเสียงข้างมาก หลักความเสมอภาค และหลักอธิปไตยของปวงชน

รูปแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนแสดงออกหลากหลายวิธี โดยอาจแสดงความคิดเห็นโดยตรงโดยการสื่อสารไปยังนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการแสดงความคิดเห็นทางอ้อมโดยการผลักดันให้เกิดผล การเลือกตั้งเพื่อให้ดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนปรารถนา ซึ่งการให้การสนับสนุนทางการเมืองนี้เกิดขึ้นทั้งในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมโดยตรงในทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยแสดงออกในหลายรูปแบบ เช่น การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการค้นหาและเข้าถึงข้อมูลตลอดทั้งประชุมอภิปรายในเรื่องที่ตนเองได้รับผลกระทบ สิทธิในการเขียนหนังสือร้องเรียนไปยังนักการเมืองที่ตนเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา หรือการร่วมกับพรรคการเมืองรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง อาจรวมลงนามร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ การรณรงค์เพื่อให้เกิดผลในการตัดสินใจทางการเมือง เช่น การติดสติ๊กเกอร์รณรงค์ หรือการประท้วงโดยตรง

องค์การสหประชาชาติได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งไม่เฉพาะการเข้าคูหาเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแสดงออกได้ตั้งแต่ เสรีภาพในการพูด (speak out) เสรีภาพในการชุมนุม (assemble) และเสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคม (associate) หรืออาจแสดงออกโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของรัฐ ตลอดทั้งการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เปิดโอกาสให้ตนเองสมัครรับเลือกตั้ง รณรงค์เพื่อให้ได้รับเลือกตั้งและเข้าไปมีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองของรัฐ (Secretariat, 2007)

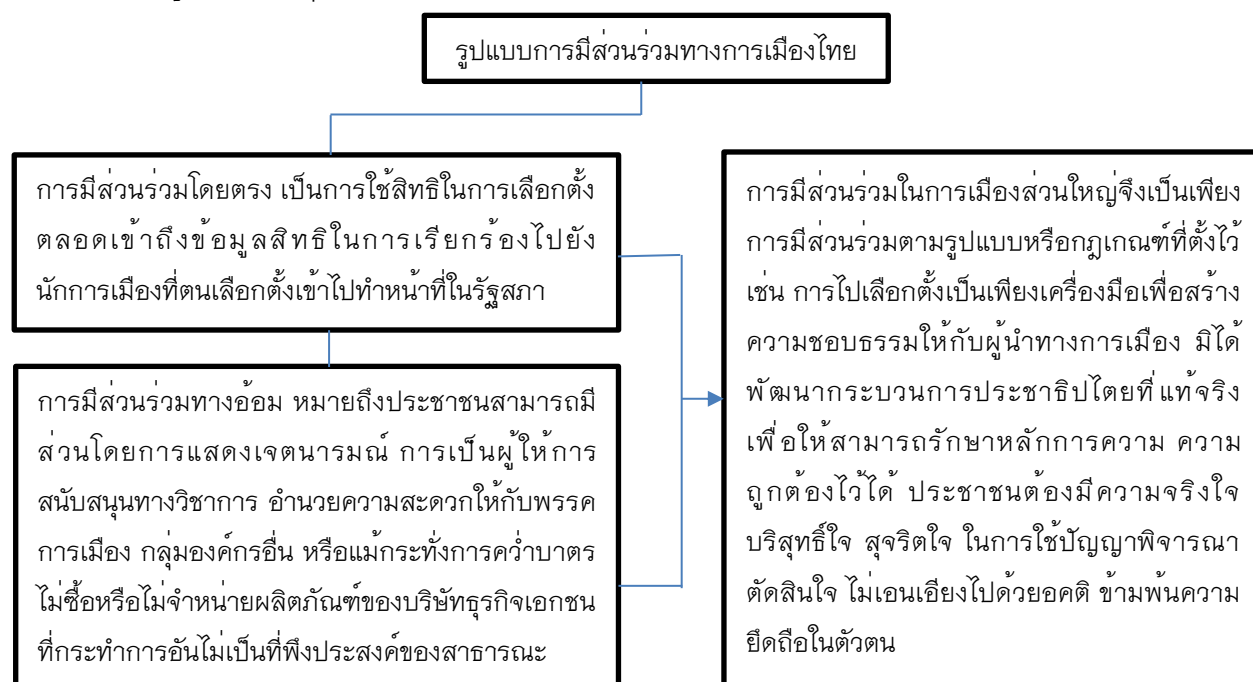
การมีส่วนร่วมทางอ้อม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการแสดงเจตนารมณ์ของตนในทางอ้อมหรือไม่เปิดเผย เช่น การเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางวิชาการ การเงิน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับพรรคการเมือง องค์การเคลื่อนไหวที่ไม่แสวงหาผลกำไร หรือกลุ่มองค์กรอื่น ให้ทำการรณรงค์ในประเด็นสาธารณะที่ต้องการผลักดันให้รัฐกระทำการหรืองดเว้นกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแม้กระทั่งการคว่ำบาตรไม่ซื้อหรือไม่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของบริษัทธุรกิจเอกชนที่กระทำการอันไม่เป็นที่พึงประสงค์ของสาธารณะ

การมีส่วนร่วมในการเมืองไทย

จากพื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งมีลักษณะคับแคบผูกพันกันด้วยระบบอุปถัมภ์เฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นมีอคติจากความชอบ ความหลง หรือความเกลียด ทำให้ขาดการวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถเปิดใจประสานความคิดกับกลุ่มอื่นประกอบกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำคิดให้ ทั้งสองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น การมีส่วนร่วมในการเมืองไทยส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงการมีส่วนร่วมตามรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เช่น การเลือกตั้ง โดยเป็นการมีส่วนร่วมที่ประชาชนเป็นเพียงเครื่องมือในบางขั้นตอนเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับผู้นำทางการเมืองที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมเพียงรูปแบบนี้ว่ามีได้พัฒนากระบวนการประชาธิปไตยที่แท้จริง ในทางตรงข้าม การมีส่วนร่วมในเนื้อหาจึงจะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมแท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมด้วยจิตใจปัญญาและกำลังของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตน การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมแท้จริงได้ จะต้องเกิดจากการที่ประชาชนตระหนักรู้ในสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น มีประสบการณ์ตรงหรือเกี่ยวข้อง พูดภาษาเดียวกันและเข้าใจความหมายในเรื่องเดียวกัน สามารถร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ โดยกระบวนการที่เปิดเผยโปร่งใส ตลอดทั้งร่วมรับผิดชอบ ร่วมทุกข์ ร่วมสุขจากผลของการตัดสินใจนั้น ด้วยเหตุนี้ ประชาชนที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองจึงจำเป็นต้องมีคุณภาพ มีหลักการไม่เลือนล่อยไหลไปตามกระแส ถือเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามความเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการความจริง ความถูกต้องดีงามและเหตุผลในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้ ประชาชนต้องมีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ ข้ามพ้นความยึดถือในตัวตน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) ดังที่ในรายงานการวิจัย “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” ประชาชนมีความเชื่อมั่นและชื่นชมในระบอบการปกครองที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันสูงสุดที่จะสามารถแก้ปัญหาของชาติและมีความเหมาะสมต่อการปกครองในประเทศไทย ที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนในชาติได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน ประชาชนสามารถรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ที่เป็นสถานการณ์ของบ้านเมือง การ

สะท้อนปัญหาเศรษฐกิจเรื่องปากท้อง โดยที่หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การประชาสัมพันธ์เพื่อการรณรงค์การเลือกตั้ง และการเป็นส่วนหนึ่งในการหาเสียงของนักการเมือง (ภูสิทธิ์ ชันติกุล, 2553)

แผนภาพสังเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

โลกแห่งการเชื่อมโยง (Connectivity/ Hyper-Globalization)

ในยุคแห่งการเชื่อมโยงที่โลกาภิวัตน์กำลังจะสิ้นสุดลง (death of globalization) และกลายเป็นยุคของอภิลोकาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง (age of hyper-globalization) ซึ่งกำลังประกาศตัวเข้ามาแทนที่พร้อมกับความเชื่อมั่นในความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน ความพยายามของผู้นำทางการเมืองที่จะหล่อหลอมความคิดเป็นหนึ่งในเดียวอาจตกอยู่ในสถานะที่มีความเสี่ยงมากกว่าผู้นำทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้มีความหลากหลายทางวิสัยทัศน์ สถานการณ์ทางการเมืองจึงมิใช่สิ่งที่จะคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดผลอย่างไร หากแต่จำเป็นต้องมองการเมืองเป็นกระบวนการ ยิ่งมีความหลากหลายของมุมมองมากเพียงใด ยิ่งจะลดความเสี่ยงและส่งผลดีเพียงนั้น โลกปัจจุบันไม่ใช่โลกที่จะต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง หากแต่เป็นโลกที่ต้องประสานกลมกลืนไปพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นการได้มาซึ่งอำนาจ การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และการสร้างศักยภาพและพลังเครือข่ายส่วนบุคคลคำว่าโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2011 โดย Dani Rodrik ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ฮาร์เวิร์ด (Harvard) สถานการณ์โลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านขนาด ขอบเขต และ ความรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ ที่ได้เริ่มขึ้นท้ายคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ต่อเนื่องมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้ครอบคลุมทั้ง 3

มิติของโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง โดยมีพลัง ๓ ด้าน ขับเคลื่อนโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ประกอบด้วย: 1) พลังทางเศรษฐกิจ ที่มีการขยายตัวทางการค้าโลก (world trade) รวดเร็วกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของโลก (GDP) โดยมีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น (Foreign Direct Investment: FDI) ในอัตราที่สูง มีบริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations: MNCs) มากขึ้น ทำให้แต่ละประเทศที่เคยปิดตัวจำเป็นต้องเปิดตัว และหลายประเทศได้พัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นในระบบการเมืองการปกครองของประเทศตน; 2) พลังของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมที่มีการสื่อสารทั่วโลกได้ทันเหตุการณ์ การสื่อสารดังกล่าวได้เปลี่ยนบรรทัดฐานการสื่อสารของมนุษย์และลดอุปสรรคกีดขวางทางสังคม; และ 3) พลังการขยายตัวของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ได้แก่ ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่เกิดและไหลเข้าสู่การจัดเก็บด้วยความเร็วสูง โดยข้อมูลมีความหลากหลาย เป็นจริงและถูกต้อง และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเป็นสมองกลแทนมนุษย์ เทคโนโลยีเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็วในทางเศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรม พลังทั้งสามด้านดังกล่าวเป็นพลังที่ผู้นำในทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับโลกหลีกเลี่ยงไม่ได้หากแต่เป็นเรื่องที่ผู้นำจะต้องให้ความสำคัญ

กระบวนการอภิโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อระบอบการเมืองการปกครองโดยเฉพาะระบอบเสรีประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ อิทธิพลของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง ของประเทศมหาอำนาจ ได้ส่งผลกระทบต่อหลักอธิปไตยของชาติ ทั้งในด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ การตัดสินใจของรัฐบาลในบางเรื่องต้องรับฟังและให้ความสำคัญต่อกระแสของโลก และที่สำคัญ อภิโลกาภิวัตน์ ได้ทำให้เกิดความเป็นปัจเจกนิยมสูงในหมู่ประชาชนซึ่งมีทั้งข้อดีข้อเสีย ส่วนที่ดีคือการส่งเสริมการเคารพในความหลากหลาย ความเห็นต่าง ความเป็นปัจเจกซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย แต่ข้อเสียคือการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงกายภาพโดยส่วนใหญ่จะแสดงมติมหาชนหรือความคิดเห็นสาธารณะโดยผ่านสื่อสังคมโดยข้อมูลที่นำมาประกอบความเห็นมีทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้มติหรือความคิดเห็นของมหาชนในบางครั้งมีความอ่อนไหว เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม ผู้นำทางการเมืองจะต้องเปิดใจกว้างที่จะยอมรับฟังและทำความเข้าใจกับความคิดเห็นที่หลากหลาย และตระหนักเสมอว่ายังมีมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีต่อสังคมมากเพียงนั้น โลกปัจจุบันเป็นโลกที่มีหลายมุมมองที่ไม่จำเป็นต้องเดินไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเพียงด้านเดียว

องค์ความรู้จากการศึกษา

วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง พบว่า

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่คับแคบที่ผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำกำหนด

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนในการตัดสินใจภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3) การมีส่วนร่วมสู่การเชื่อมโยงสู่โลกาภิวัตน์มีความหลากหลายและความเท่าเทียมกัน จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านขนาด ขอบเขต ในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ทำให้ประเทศไทยที่เคยปิดตัวจำเป็นต้องเปิดตัวสู่สากล พัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

สรุป

การที่สังคมไทยมีพื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะค้ำค้ำผูกพันกันด้วยระบบอุปถัมภ์ เฉพาะกลุ่มเฉพาะถิ่นมีอคติจากความชอบ ความหลง หรือความเกลียด ทำให้ขาดการวินิจฉัยไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ไม่สามารถเปิดใจประสานความคิดกับกลุ่มอื่นประกอบกับวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผู้ปกครองหรือนำทางการเมืองมองประชาชนว่าเป็นผู้ใต้ปกครองที่ต้องเดินตามทิศทางที่ผู้นำคิดให้ ทั้งสองวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ยุคของโลกาภิวัตน์และอภิลोकาภิวัตน์หรือโลกาภิวัตน์แบบสุดโต่ง ได้มีระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ มีอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมตลอดทั้งการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้ช่วยลดวัฒนธรรมแบบผู้ใต้ปกครองที่คอยฟังความคิดของผู้นำที่รวมศูนย์อำนาจ ตลอดทั้งเป็นการเปิดช่องทางเข้าถึงข้อมูลหลายด้านไม่ให้อคติยึดติดอยู่เฉพาะแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เปิดโลกทัศน์รับฟังความคิดที่หลากหลาย มีความเป็นพหุนิยม ซึ่งนับเป็นการสร้างเสริมวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย นอกเหนือจากการพึ่งพาประชาธิปไตยแบบตัวแทนเพียงอย่างเดียว ประชาชนยังสามารถใช้สื่อเทคโนโลยี ร้องทุกข์ เรียกร้องให้รัฐแก้ไขปัญหา ตลอดทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ ตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจรัฐ

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีช่องทางการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมมากขึ้น ประชาชนที่ใช้ช่องทางการสื่อสารดังกล่าวในการแสดงออกในความคิดเห็นทางการเมืองจึงจำเป็นต้องมีคุณภาพ มีความรู้ ความเข้าใจ มีหลักการที่ไม่เลื่อนลอยไหลไปตามกระแส ตระหนักในข้อมูลนั้นว่าต้องเป็นความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความมีเหตุผล ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาโดยการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์และได้ข้อมูลที่เป็นไปตามความเป็นจริง เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้ ประชาชนต้องมีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจ ในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ ข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนและพวกพ้อง

ในส่วนของรัฐและผู้นำทางการเมืองในยุคอภิลोकาภิวัตน์ จะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยหลายด้าน ไม่เฉพาะแต่ฉันทามติที่ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองและความชอบในการใช้นโยบายในทางใดทางหนึ่ง หากแต่ต้องมีความรู้ความเข้าใจของคาวบอยภายในประเทศและระบบโลกที่มีความสัมพันธ์พึ่งพากันอย่างไร และที่สำคัญคือเครือข่ายประชาชนที่เชื่อมโยงกันด้วยข้อมูลที่รวดเร็วและไม่มีขอบเขตจำกัด ผู้นำทาง

การเมืองจะต้องเปิดใจกว้างว่ายิ่งมีความหลากหลายของมุมมองทางการเมืองมากเพียงใด ยิ่งจะส่งผลดีเพียงนั้น โลกปัจจุบันไม่ใช่โลกที่จะต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง หากแต่ต้องประกอบด้วยหลายมุมมอง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. (2562). *ระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมไทย*. สืบค้นวันที่ 17 มีนาคม 2562, จาก <http://www.human.bsru.ac.th/e.../57%20Public%20Administration%20Nuttapon%202102559.pdf>
- ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). *รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). *ความคิดทางการเมือง:ประชาธิปไตย ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)*. สืบค้นวันที่ 17 มีนาคม 2562, จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=266&articlegroup_id=79
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- Gale, T. (2008). *International Encyclopedia of the Social Sciences*. Retrieved March 15, 2019, from www.encyclopedia.com
- Grolier, I. (1999). *Grolier Encyclopedia of Knowledge*. USA: Grolier Incorporated.
- Joyce, P. (2015). *Politics: A complete introduction*. London: Hodder and Stoughton.
- Khanna, P. (2016). *Connectography: mapping the future of global civilization*. First edition. New York: Random House.
- Monk, R. and Raphael, F. (2001). *The Great Philosophers*. London: Phoenix.
- Princeton University Press (2019). *Classical Confucian Political Thought*. Retrieved March 16, 2019, from <http://www.edu/chapters/s10639.pdf>
- Secretariat, U.N. (2007). *Participatory governance and citizens' engagement in policy development, service delivery and budgeting*. New York: United Nations Economic and Social Council.
- Winkler, J. R. (2019). *Political Culture*, *Encyclopedia Britannica*. Retrieved March 15, 2019, from <https://www.britannica.com/topic/political-culture>

การพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยทักษะการโค้ช

Human Resource Administration Development by Coaching Skills

ณัฐนันท์ กาลพัฒน์¹, สุวิทย์ ภาณุจारी² และ วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย³

Nattanit Kanpat¹, Suwit Panuchari² and Weerawat Pattanakulchai³

^{1,2,3} วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{1,2,3} College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail: ¹Nok-nut@kotmail.com; ²suwitmbu@hotmail.com

Received December 18, 2021; Revised May 17, 2022; Accepted May 19, 2022

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหาหลักของการบริหารสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษาขาดทักษะการโค้ช เพราะหากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการโค้ชสูง จะมีความสามารถบริหารสถานศึกษาให้เกิดความสำเร็จโดยใช้ทักษะการโค้ช โค้ชครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องใช้ทักษะการโค้ช (Coaching) เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้การสอนของครูและนักเรียน ที่สำคัญหากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการโค้ชที่ดีส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายคือประชากรที่มีคุณภาพของประเทศ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด ทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาจึงนับว่าเป็นวิธีการที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการโค้ชที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความตระหนัก คิดไตร่ตรอง และสำรวจตรวจสอบงานที่ปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อความสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศคือนักเรียนที่มีคุณภาพให้กับประเทศตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีคุณภาพ

ทักษะการโค้ช เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ศาสตร์การบริหารสถานศึกษา และการใช้กระบวนการบริหารถ่ายทอดผ่านทักษะการโค้ช 6 ทักษะ ได้แก่ 1) การสร้างความไว้วางใจ (Trust building) 2) การฟัง (Listening) 3) การถาม (Questioning) 4) การเสริมสร้างกำลังใจ (Encouraging) 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Giving feedback) และ 6) การสังเกต (Observation) โดยแต่ละทักษะการโค้ชได้นำนักวิชาการนำเสนอเรียงลำดับคะแนนความสำคัญของการนำไปใช้เฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ทักษะการฟัง และ ทักษะการถาม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ ร้อยละ 100 รองลงมาคือ การสร้างความไว้วางใจ การชมและการให้กำลังใจ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือร้อยละ 90 และการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 60 และสุดท้ายการสังเกตภาษากาย มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 40

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารสถานศึกษา; การบริหารทรัพยากรมนุษย์; ผู้บริหารสถานศึกษา; ทักษะการโค้ช

Abstract

At present, the lack of coaching skills of school administrators is a major problem in school administration. If the school administrators have high coaching skills, they can manage the school successfully by coaching teachers and school personnel until the school's main objectives are achieved. The school administrators need to use coaching skills as a management tool to promote and support the teaching and learning of teachers and students. Importantly, if the school administrators have good coaching skills, resulting in the goal of management, that is, obtaining a quality population of the country. The National Education Act stipulates that the coaching skills of school administrators are considered an important and necessary method for the development of the country's human resources. Therefore, if the school administrators have good coaching skills, it will help encourage teachers and educational personnel to be more aware, reflective, and examine their work. Moreover, it affects the country's ability to develop human resources, that is, to obtain quality students for the country as stipulated in the National Education Act.

Coaching skills is a process to promote knowledge and understanding of the science of school administration to the administrators. The use of the management process is transmitted through 6 coaching skills: 1) trust building 2) listening 3) questioning 4) encouraging 5) giving feedback and 6) observation. The academics presented each coaching skill in descending order of application scores as follows: Listening skills and questioning skills had the same average scores of 100%, followed by trust-building and encouragement had the same scores of 90%, giving feedback was averaged 60%, and finally, the body language observations scored an average of 40 percent.

Keywords: Development of School Administration; Human Resource Management; School Administrators; Coaching Skills

บทนำ

การพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการบริหาร การศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก นักวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ระบุว่าปัญหาการบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ฉุดรั้ง การปฏิรูปการศึกษา สาเหตุเพราะ ผู้บริหารการศึกษา ขาดทักษะการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ขาดความต่อเนื่อง และไม่เปิดโอกาสให้ ผู้เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหาของสถานศึกษา ซึ่งตรง กับ การสรุปรายงานการจัดการศึกษาของอภิชาติ พันธเสน และคณะ (2558) ที่สรุปว่า ปัญหาหลักสำคัญ

ของการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ขาดประสิทธิภาพ เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาขาดทักษะการโค้ช ขาดการนิเทศกำกับติดตามการปฏิบัติงาน ทำให้การทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนต่ำ เมื่อเทียบกับค่ากลางของการวัดและประเมินผลระดับชาติ และระดับนานาชาติ ปัญหาดังกล่าวล้วนเกิดจากสาเหตุผู้บริหารไม่สามารถโค้ชให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงาน หรือดำเนินงานนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้

ปัญหาการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาคือต้องมีทักษะความสามารถสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการโค้ช เพราะทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานและบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษานั้น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องใช้ทักษะการโค้ช (Coaching) เป็นเครื่องมือในการบริหารการจัดการเรียนการสอนของครู และการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาความสามารถของครูผู้สอนและการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติการสอนและปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (อนันต์ กันนิง, 2558) ให้ครูก้าวสู่รูปแบบกระบวนการสอนหรือการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นใจมีประสิทธิภาพ ทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการประพฤติปฏิบัติสำหรับผู้บริหารหรือผู้นำในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทักษะการโค้ชเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จทางการศึกษา รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความเป็นผู้นำ และดึงความสามารถที่หลากหลายจากผู้อื่นได้วิธีที่ผู้บริหารทำได้สะดวก คือ การโค้ชครูโดยใช้ทักษะการโค้ชที่เกิดขึ้นจากความสามารถในตัวผู้บริหารเอง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะและกระบวนการโค้ช เพื่อให้สามารถนำไปใช้โค้ชครูและบุคลากรได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน

จากข้อมูลปัญหาและสาเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้สามารถกล่าวได้ว่าหากต้องการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา โดย ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญ ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ทักษะ และกระบวนการโค้ช สามารถนำทักษะการโค้ชไปใช้ได้อย่างถูกต้อง ตลอดจน ประยุกต์ให้เข้ากับบริบทที่แตกต่างกันอย่างเหมาะสม ย่อมจะส่งผล ให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา และการบริหารงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ เพราะการโค้ช (Coaching) เป็นเครื่องมือ สำคัญที่ช่วยกระตุ้นศักยภาพของครูและบุคลากรให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) สามารถคิด แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และสร้างผลการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และคุณภาพการศึกษาของประเทศ ตามที่ ลอฟต์เฮาส์ ลีต และ ทาวเลอร์ (Lofthouse, Leat & Towler, 2010) กล่าวไว้

ดังนั้นการโค้ชที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้ครูเกิดความตระหนัก คิดไตร่ตรอง และสำรวจตรวจสอบในงานที่ทำมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวางแผน และการติดตาม (Lofthouse, Leat & Towler, 2010) จึงมีความจำเป็นต้องให้ผู้บริหารสถานศึกษามีรูปแบบทักษะการโค้ชที่มีกลยุทธ์ใหม่ (New strategies) มีกระบวนการบริหารจัดการใหม่ (New processes) และมีทัศนคติใหม่ (New mindset) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

วัตถุประสงค์การศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยการใช้ทักษะการโค้ช

รูปแบบ และทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบทักษะการโค้ช

รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือโครงสร้างที่ออกแบบแสดงถึงแนวทางการคิดที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นหลักการ วิธีดำเนินการและเกณฑ์ต่าง ๆ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างกระชับและเป็นระบบ

กู๊ด (Good. 1973) อธิบาย ว่ารูปแบบ คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ 3) เป็นแผนภาพหรือภาพสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด และ 4) เป็นชุดของปัจจัยหรือองค์ประกอบหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันรวมตัวเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคมอาจเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายด้วยภาษาก็ได้ สำหรับ คีฟส์ (Keeves, 1988) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึงสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันแบบรวม ๆ 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลได้ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายเรื่องที่กำลังศึกษา ส่วน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ คือ รูปที่กำหนด เป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ และทิศนา แคมณี (2555) ให้ความหมายว่า รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย และวาโรเพ็งสวัสดิ์ (2553) ได้กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงานและเกณฑ์ต่าง ๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือโครงสร้างที่ออกแบบแสดงถึงแนวทางการคิดที่ได้ถ่ายทอดออกมาเป็นหลักการ วิธีดำเนินการและเกณฑ์ต่าง ๆ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างกระชับและเป็นระบบ

รูปแบบการโค้ช

รูปแบบการโค้ช (Coaching Model) เป็นการนำเสนอขั้นตอนการโค้ชสำหรับผู้ที่เป็นโค้ชเลือกใช้สำหรับการโค้ช โดยมีผู้นำเสนอไว้ ดังนี้

วิทมอร์ (Whitmore, 2009) ได้นำเสนอรูปแบบการโค้ชแบบ GROW (GROW model) ไว้ดังนี้

1) G-goal หมายถึง มีการตั้งเป้าหมายร่วมกันระหว่างโค้ชและผู้รับการโค้ชด้วยความเต็มใจของทั้งสองฝ่ายเป้าหมาย

2) R-reality หมายถึง การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลคำถามปลายเปิดต่าง ๆ เช่น ทำไม เมื่อไร ที่ไหน และใคร เพื่อที่จะสรุปและเข้าใจข้อมูลที่ถูกต้องทั้งสองฝ่ายในสถานะความเป็นจริงในปัจจุบันของผู้รับการโค้ช

3) O-options หมายถึง การค้นหาทางเลือกต่าง ๆ ที่จะไปสู่เป้าหมาย

4) W-will หมายถึง ความตั้งใจที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยสามารถระบุถึงรายละเอียดวิธีการดำเนินการ ซึ่งเป็นหน้าที่ของโค้ชที่จะต้องกระตุ้นการโค้ชด้วยการตั้งคำถาม ใคร ทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน และอย่างไร ส่วนแฟลเฮอร์ตี้ (Flaherty, 1999) ได้นำเสนอรูปแบบการโค้ชแบบ Flow โดยรูปแบบแบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้ 1) สร้างความสัมพันธ์ (Establish Relationship) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่โค้ชกับผู้รับการโค้ชต้องทำการรู้จักเพื่อสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน 2) การหาโอกาสที่เหมาะสม (Recognize Opening) ในการเริ่มโค้ชหลังจากการผ่านขั้นตอนแรกมา 3) สังเกตและประเมินผู้รับการโค้ช (Observe) ในเรื่องต่อไปนี้ เช่น ความกังวลประวัติที่ผ่านมา ทั้งที่เกี่ยวข้องงานโดยตรง แต่มีผลต่องาน ความต้องการ ความพึงพอใจ คุณภาพ ความชำนาญ และความต้องการที่จะไปสู่เป้าหมาย 4) ทำให้ผู้รับการโค้ชมีความเชื่อถือ (Enroll Client) เพื่อความสำเร็จจากการโค้ชแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ และแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ 5) เริ่มการโค้ช (Coaching Conversation) ซึ่งมีสามระดับ คือ แบบตามหน้าที่งาน แบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ และแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ และร็อค (Rock, 2007) ได้เสนอแบบการโค้ช CREATE (CREATE model) โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบการโค้ช ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 CR – Current Reality เป็นขั้นตอนสถานการณ์ที่เป็นจริงของผู้รับการโค้ชในปัจจุบัน องค์ประกอบที่ 2 EA – Explore Alternative หรือการสำรวจและค้นหาทางเลือกที่เป็นไปได้ ที่สามารถทำได้ จนผู้รับการโค้ชเกิดความเข้าใจและมั่นใจในการลงมือปฏิบัติ องค์ประกอบที่ 3 TE – Tap their Energy เป็นขั้นตอนที่โค้ชกระตุ้นให้ผู้รับการโค้ชลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงจนสามารถสำเร็จเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้มีนักวิชาการที่เห็นว่าการพัฒนาองค์กรสำหรับผู้บริหารด้วยการโค้ช เป็นความพยายามสร้างแรงจูงใจและผลักดันให้บุคลากรเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละคนจนสามารถเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรและนำไปสู่การพัฒนาองค์กรได้ในที่สุด (อุทิศ ดวงผาสุก และคณะ,

2560) รูปแบบการบริหารโดยการโค้ช คือ 1) สร้างการตระหนักรู้ถึงความเป็นจริงสถานการณ์ในปัจจุบัน 2) สร้างความรับผิดชอบ เป็นรูปแบบพื้นฐานที่เป็นโครงสร้างให้ผู้ทำหน้าที่โค้ชสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกฝนบุคลากรในองค์กร เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชเห็นถึงสภาพปัญหาที่ต้องแก้ไขจึงเพิ่มความสามารถในการตอบสนองอย่างเพียงพอกับสถานการณ์ที่ผู้ทำหน้าที่โค้ชกำลังเผชิญ ด้วยแบบที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน 2 รูปแบบ คือ FUEL Model and the GROW MODEL โดย FUEL Model (Zenger, John and Kathleen Stinnett, 2010) ได้อธิบายขั้นตอนไว้ดังนี้

1. กำหนดกรอบการสนทนา (Frame The Conversation) คือ การกำหนดกรอบการสนทนาเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชและผู้รับการโค้ชตกลงที่จะอยู่ในการสนทนาเดียวกันและทำให้การสนทนานั้นชัดเจนและประเด็นที่สำคัญ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชเป็นเจ้าของกระบวนการ ในขณะที่ผู้รับการโค้ชเป็นเจ้าของเนื้อหาของการสนทนาโดยระบุพฤติกรรมหรือปัญหาที่จะหาหรือโดยผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชจะต้องเป็นผู้กำหนดหัวข้อที่จะพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาที่ต้องการให้ผู้รับการโค้ชเป็นผู้เล่า การกำหนดวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นในการสนทนา รวมถึงการกำหนดผลลัพธ์ของการสนทนา ผู้รับการโค้ชต้องการอะไรในกระบวนการสนทนา เพื่อที่จะให้การสนทนาดำเนินต่อไปได้

2. เข้าใจถึงสถานะปัจจุบัน (Understand the Current State) ช่วยให้ผู้รับการโค้ชรู้จักตนเองและสถานะปัจจุบัน เข้าใจถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นโค้ชจะต้องเริ่มที่จะเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของเขาด้วย ในฐานะโค้ชจะต้องทำหน้าที่รักษากระบวนการการสนทนาไว้และคอยเป็นกระจกในการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้รับการโค้ชด้วยคำถามปลายเปิด คำถามจะช่วยให้เข้าใจมากขึ้นทั้งผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชและผู้รับการโค้ช ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชจะต้องเข้าใจว่าคนจะไม่ยอมเปลี่ยนแปลง จนกว่าพวกเขาจะรู้สึกว่าการจำเป็นต้องเปลี่ยน ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชต้องปฏิบัติหน้าที่นำเสนอมุมมองต่อสถานการณ์ที่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้กับผู้รับการโค้ชเพื่อสร้างความตระหนักให้มากขึ้นจนผู้รับการโค้ชมีมุมมองต่อสถานการณ์นี้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง แต่จะทำอย่างไร กำลังเกิดอะไรขึ้นกับสถานการณ์แบบนี้ จะทำอะไรได้บ้าง มีอะไรเป็นความท้าทาย ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชอาจมีส่วนร่วมในสถานการณ์เช่นนี้ คนอื่นอาจจะเห็นสถานการณ์นี้หรือไม่ตรวจสอบผลกระทบของการดำเนินการต่อไปบนเส้นทางปัจจุบัน ผลกระทบอะไรบ้างกับตัวเราหรือกับคนอื่น หากสถานการณ์ไม่เปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อเป้าหมายอย่างไร อะไรคือสิ่งที่เขาจะทำให้บรรลุ และอะไรคือผลกระทบในระยะยาว ผู้ที่หน้าที่โค้ชจะต้องนำเสนอสถานการณ์นี้ในมุมมองของผู้รับการโค้ช

3. สำรวจสภาพที่ต้องการ (Explore the Desired State) ช่วยให้ผู้รับการโค้ชได้ทราบถึงข้อมูลบริบทต่าง ๆ ที่จะทำให้เป้าหมายบรรลุผลและสร้างทางเลือกที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย สำรวจสภาพที่ต้องการว่าสิ่งใดมีความสำคัญที่สุดที่ผู้ทำหน้าที่โค้ชจะต้องริบเร่งแก้ปัญหาและมีเจตนาในการกำหนดเป้าหมายให้กับผู้รับการโค้ชและร่วมกันสร้างทางเลือกสำหรับการบรรลุเป้าหมาย ผู้ที่หน้าที่โค้ชจะต้องสนทนาด้วยการถามคำถาม หว่านปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หากยังไม่สามารถหาทางได้ ผู้ที่หน้าที่โค้ชจะต้องช่วยระดมสมองให้เข้าใจถึงความสำเร็จ สิ่งที่ยากเห็น อะไรคือเป้าหมาย เส้นทาง

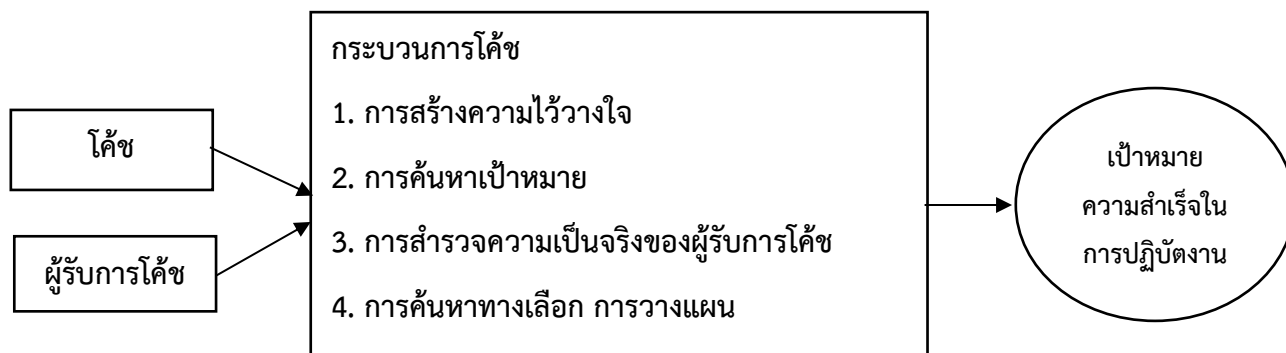
ไหนคือสิ่งที่ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชเห็น เมื่อสำรวจเส้นทางหรือทางเลือกของการดำเนินการอาจจะเลือกใช้เพียงบางวิธีที่ได้ผลสำหรับผู้รับการโค้ช ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชอาจจะต้องมีการพิจารณาสำรวจปัญหาและอุปสรรคและระลึกเสมอว่าอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับความสำเร็จ คือ ความไม่กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

4. วางแผนเพื่อความสำเร็จ (Lay Out a Success Plan) ช่วยให้ผู้รับการโค้ชสร้างแผนดำเนินการมีรายละเอียดและปฏิบัติตามแผนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย การวางแผนจะประสบความสำเร็จในขั้นตอนสุดท้าย ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้รับการโค้ชจะต้องมีความชัดเจนในเส้นทางที่ตนเองเลือกและจะต้องทำให้สิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น ผู้ทำหน้าที่โค้ชมีหน้าที่กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ ควบคุมกำกับและตรวจสอบประเมินผลได้ ผู้ที่ทำหน้าที่โค้ชค้นหาวิธีสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการโค้ชในการบรรลุเป้าหมาย เกิดการพัฒนา และยอมรับในแผนการดำเนินการนั้น มีการทบทวนแผน หรือยอมรับการสนับสนุนจากผู้อื่นที่สามารถสนับสนุนในการก้าวไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมาย

GROW MODEL เป็นรูปแบบที่เรียบง่ายและมีประสิทธิภาพ ลักษณะใกล้เคียงอย่างมากกับรูปแบบ FUEL ของ จอห์น และแคธลีน (Zenger, John and Kathleen Stinnett) เกี่ยวกับกรอบโครงสร้างการฝึกการเป็นโค้ชในรูปแบบนี้มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. Goal คือ เป้าหมายที่เป็นรูปธรรมของผู้รับการโค้ชที่ต้องการ 2. Reality คือ ข้อมูลจริงสถานการณ์จริงในปัจจุบัน 3. Option คือ ทางเลือกและหรือแนวทางที่เป็นไปได้จากความคิดสร้างสรรค์ การเปรียบเทียบ วิธีการที่จะทำให้ประสบความสำเร็จและมีความเหมาะสม 4. Will คือ เริ่มตัดสินใจที่จะลงมือทำตามที่ตั้งใจไว้เพื่อประสบความสำเร็จในการเอาชนะ อุปสรรคใด ๆ ที่อาจจะต้องทำไปพร้อมกัน ทักษะการโค้ชของผู้บริหารมีสองสิ่งที่ผู้บริหารควรระลึกอยู่เสมอ คือ 1. ปฏิบัติงานให้สำเร็จ และ 2. พัฒนาทักษะของบุคลากรและทีมงาน

สรุปได้ว่า รูปแบบการโค้ช (Coaching model) เป็นการแสดงขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับโค้ชเลือกใช้ในการโค้ชแต่ละครั้ง โดยโค้ชหรือผู้ใช้บทบาทโค้ชจะเลือกใช้รูปแบบใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความถนัดส่วนตัว แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการโค้ชใด ก็จะมีขั้นตอนที่คล้ายกัน โดยเริ่มจาก การสร้างความไว้วางใจ การค้นพบเป้าหมาย การสำรวจความเป็นจริงของผู้รับการโค้ช การค้นหาทางเลือก การวางแผน และติดตามการปฏิบัติของผู้รับการโค้ช จนกระทั่งผู้รับการโค้ชบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ทำตารางสังเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า รูปแบบการโค้ชของนักวิชาการ พอสรุปรูปแบบการโค้ชได้ดังนี้ รูปแบบการโค้ช (Coaching model) เป็นการแสดงขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับโค้ชเลือกใช้ในการโค้ชแต่ละครั้ง โดยโค้ชหรือผู้ใช้บทบาทโค้ชจะเลือกใช้รูปแบบใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความถนัดส่วนตัว แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการโค้ชใด ก็จะมีขั้นตอนที่คล้ายกัน โดยเริ่มจาก การสร้างความไว้วางใจ การค้นพบเป้าหมาย การสำรวจความเป็นจริงของผู้รับการโค้ช การค้นหาทางเลือก การวางแผน และติดตามการปฏิบัติของผู้รับการโค้ช จนกระทั่งผู้รับการโค้ชบรรลุเป้าหมาย

รูปแบบการโค้ช

หลักการโค้ชและทักษะการโค้ช

การศึกษาจากองค์การต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง พบว่าการโค้ชช่วยให้การพัฒนาบุคคล พัฒนาทีม และการสร้างความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ช่วยให้ผู้บริหาร สามารถพัฒนาตนเอง การประสานงานในทีม และระหว่างทีมพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว การโค้ชที่ดี จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของบุคลากร เพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และเพิ่มความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปได้อย่างดี อย่างไรก็ตามการนำการโค้ชมาใช้ในการจัดการ จะต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน ปีเตอร์สัน; และ ฮิกส์ (Peterson; & Hicks, 1996) อธิบายว่า การโค้ชเป็นกระบวนการ ที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเอง เพื่อนำมาซึ่งความสำเร็จที่ได้ ตั้งไว้ การโค้ช คือ การทำงานโดยมีผู้ที่ชำนาญหรือหัวหน้างานเป็นพี่เลี้ยง สอนให้พนักงานทำงานอย่าง มีขั้นตอน ติดตามประเมินผล เพื่อให้พนักงานสามารถนำไปปฏิบัติได้ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ส่วน วิทมอร์ (Whitmore, 2009) ได้ให้ความหมายว่า การโค้ช หมายถึง การปลดปล่อยศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลเพื่อให้สามารถสร้างผลงานที่ดีที่สุดได้ด้วยตัวเอง เป็นการช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้มากกว่าการสอน สอดคล้องกับสหพันธ์โค้ชนานาชาติ (International Coach Federation, 2009) ได้ให้ความหมาย ว่า การโค้ช (Coaching) หมายถึง การเป็นหุ้นส่วนระหว่างโค้ชกับผู้รับการโค้ชโดยใช้กระบวนการกระตุ้น ความคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้รับการโค้ชนำเอาศักยภาพของตนเองทั้งด้าน ส่วนตัวและวิชาชีพ มาใช้อย่างสูงสุด และนักการศึกษาของไทย ศิริรัตน์ ศิริวรรณ (2557) ได้ให้ความหมายว่า การโค้ช หมายถึง กระบวนการและ ทักษะในการสื่อสารเพื่อกระตุ้นหรืออำนวยความสะดวก (Facilitating) ให้บุคคลค้นพบ (Self-Discovery) และ เข้าใจตนเอง ตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) และปลดปล่อยศักยภาพด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2557) ได้ให้ความหมายว่า การโค้ชเพื่อการรู้คิด หมายถึง การเป็นคู่คิดของผู้ได้รับการโค้ชในกระบวนการพัฒนาที่สร้างสรรค์ และกระตุ้นให้ผู้ได้รับการ โค้ชได้นำศักยภาพของตนเองออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ทั้งชีวิตส่วนตัวและอาชีพ โดยการโค้ชเน้นการลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงด้านดีที่เป็นรูปธรรม บุญญประครอง สาธรรม (2559) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เน้นการพัฒนางานเป็นหลัก เป็นการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้บรรลุ

เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกันด้วยความร่วมมือระหว่างโค้ชและผู้รับการโค้ช ที่มีความเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างชัดเจน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาผู้รับการโค้ชแต่ละคนในสถานการณ์การทำงานปกติ (on the job training) เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับการสร้างทักษะใหม่และการให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ สอดคล้องกับ อุทิศ ดวงผาสุก (2560) ที่ให้ความหมายว่า การใช้เทคนิคการสอนงาน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ทำหน้าที่โค้ช และผู้รับการโค้ชในการกำหนดเป้าหมายและลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่ผู้รับการโค้ชเป็นผู้เลือก โดยผู้ทำหน้าที่โค้ชเป็นผู้ควบคุมกำกับ ติดตามและประเมินผลให้การปฏิบัติงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด

สรุปได้ว่า การโค้ช หมายถึง การร่วมมือ กันระหว่างโค้ช (Coach) กับผู้รับการโค้ช (Coachee) เพื่อช่วยให้ผู้รับการโค้ชสามารถบรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานหรือชีวิตส่วนตัว โดยโค้ชใช้ทักษะต่าง ๆ และกระบวนการกระตุ้น ให้ผู้รับการโค้ชใช้ความคิด จนเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจความเป็นจริง กระทั่งสามารถนำไปปฏิบัติ หรือจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม บรรลุเป้าหมายการทำงานที่ตั้งไว้ รวมถึงพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลักการโค้ช

The University of Kansas Center for Research on Learning ได้ให้หลักการโค้ชไว้ 3 ประการคือ 1) การให้ทางเลือก (Choice) โค้ชจะต้องให้ความเคารพในความเป็นมืออาชีพและการตัดสินใจของครู โค้ชจะเสนอทางเลือกให้ครูอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ครูนำไปพิจารณาใช้หรือปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับนักเรียนของตนเอง 2) การสนทนา (Dialogue) โค้ชและครูจะใช้เวลาในการพูดคุยเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสอน โดยใช้ความคิดร่วมกันอย่างอิสระและสร้างสรรค์ 3) การนำความคิดสู่การปฏิบัติ (Knowledge in action) โค้ชจะตั้งสมมติฐานไว้ว่าการเรียนรู้ที่เร็วที่สุดจะเกิดขึ้น เมื่อมีการปฏิบัติจริง โค้ชและครูจึงร่วมกันปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ นอกจากหลักการโค้ชทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาแล้ว Jim Knight (2000) ได้กล่าวว่า หลักการของหุ้นส่วนการเรียนรู้มี 7 ประการ ที่มีหลักการโค้ชทั้ง 3 ประการด้วย อีก 4 ประการที่ยังไม่ได้กล่าวถึง มีดังนี้ 1) ความเสมอภาค (Equality) ความเป็นหุ้นส่วน มีสิทธิ์ที่จะเสนอสนองเท่าเทียมกันไม่มีใครเหนือกว่าใครในการคิด การแสดงความคิดเห็น การรับประโยชน์จากการกระทำภายใต้บทบาทหน้าที่ของแต่ละคน ที่แต่ละคนต้องเคารพต่อกัน 2) เสียง (Voice) ผู้เป็นหุ้นส่วนได้รับโอกาสในการแสดงทัศนและรับฟังเสียงของผู้อื่น เพื่อค้นหาสิ่งที่ต้องการที่จะเข้าใจให้เข้าใจจริง ทั้งเนื้อหาและบุคลิกลักษณะ 3) การสะท้อน ผู้เป็นหุ้นส่วนสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้า เพื่อแสดงออกถึงความเข้าใจ เจตคติว่าเป็นอย่างไร มากน้อยเพียงใดเพื่อจะได้รักษาหรือพัฒนาการเรียนรู้และการปฏิบัติหน้าที่สืบเนื่องจากการเรียนรู้ต่อไป 4) การเข้าถึง เพื่อเป็นการให้นำความรู้ใหม่ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งได้สำเร็จ ผู้ใช้ต้องเข้าใจสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ใช้ความล้าลึกในวิธีจะปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จ การเข้าถึงและเข้าใจหุ้นส่วนก็จะช่วยรักษาความเป็นหุ้นส่วน หรือพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน สอดคล้องกับ วิชัย วงศ์ใหญ่และ มารุต พัดผล (2557) ได้กล่าวถึงหลักการโค้ชเพื่อให้อารมณ์ดี ดังนี้ หลักการโค้ช (coaching) กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนที่ได้รับการโค้ช ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความผูกพันอยู่กับ

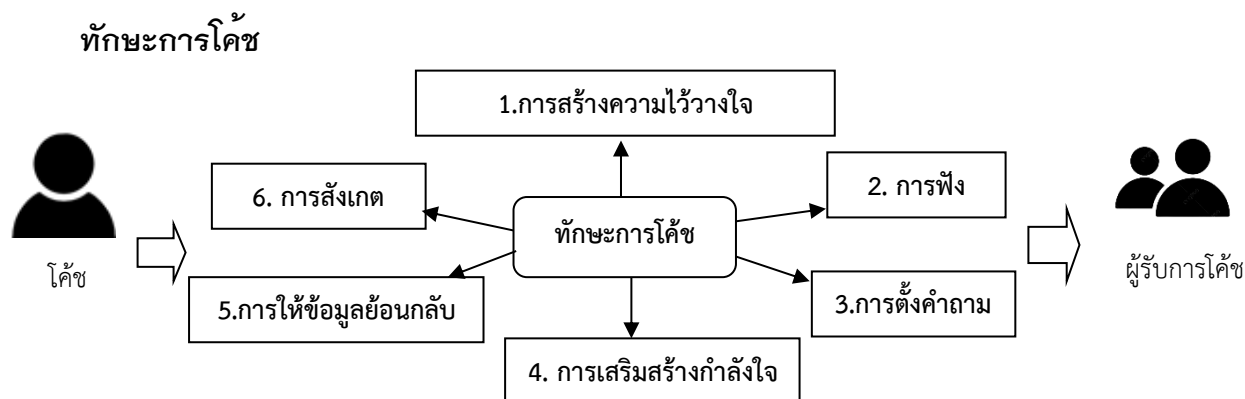
การเรียนรู้ สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด และหาคำตอบที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาศักยภาพ ไม่ใช่การบอกคำตอบให้กับผู้เรียน การโค้ชเพื่อการรู้คิด เป็นมากกว่าการสอน (teaching)

สรุปได้ว่า หลักการโค้ชมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและองค์กร เนื่องจากการโค้ชช่วยให้ผู้รับการโค้ชเกิดการตระหนักรู้ตนเอง มีความรับผิดชอบ เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ ความคิดสร้างสรรค์ เกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการนำการโค้ชมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้การพัฒนาบุคลากรมีประสิทธิภาพได้ผลดีทั้งด้านผลงาน ด้านความสัมพันธ์ในการประสานงานตลอดจนช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับที่ทำงานและในองค์กรได้

นอกจากนี้ ทักษะสำหรับการโค้ช ผู้ที่เป็นโค้ชหรือผู้ที่ใช้บทบาทโค้ช โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีทักษะใน การสื่อสารและทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับนำไปใช้ในการสนทนากับผู้รับการโค้ช เพื่อให้การโค้ชบรรลุวัตถุประสงค์และผู้รับการโค้ชได้รับประโยชน์สูงสุด โดยมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการโค้ชได้เสนอทักษะต่าง ๆ สำหรับการโค้ช ดังนี้ สหพันธ์โค้ชนานาชาติ (International Coach Federation, 2016) ได้กำหนด สมรรถนะสำหรับผู้ที่จะเป็นโค้ช (Core Competencies) จำนวน 11 สมรรถนะ ประกอบด้วย 1) การ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพโค้ช 2) การตกลงกันเพื่อการโค้ช 3) การสร้างความไว้วางใจ 4) การอยู่กับปัจจุบัน 5) การฟังที่มีประสิทธิภาพ 6) การถามแบบตรงประเด็น 7) การสื่อสารแบบตรง 8) การสร้างสรรค์ความตระหนักรู้ 9) การออกแบบการปฏิบัติและลงมือทำ 10) การวางแผนและ ตั้งเป้าหมาย และ 11) การจัดกระบวนการและความรับผิดชอบ สอดคล้องกับ เบรนท์; และ เดนต์ (Brent & Dent, 2015) ได้กล่าวสรุป ทักษะที่สำคัญของโค้ชและ พี่เลี้ยง (mentor) มีดังนี้ คือ การฟัง การถาม การสังเกตภาษากาย การสร้างสัมพันธ์และความไว้วางใจ การมอบความท้าทาย การสร้างกรอบคิดใหม่ การสะท้อนคิด การส่งเสริมสนับสนุนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ ศิริรัตน์ ศิริวรรณ (2557) ได้กล่าวถึงทักษะสำหรับการโค้ช สรุปได้ ดังนี้ 1) การตั้งคำถามอย่างทรงพลัง เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับการโค้ชได้ใช้ความคิดของตน จนเกิดความเข้าใจ 2) การฟังอย่างลึกซึ้ง 3) การสร้างความกระตือรือร้น 4) การแสดงความรับรู้ 5) การให้ความคิดเห็น 6) การชม และกระตุ้น ไทยศรีวิชัย (2558) ได้เสนอคุณลักษณะของการโค้ชที่ใช้การสื่อสารแบบตรง ประเด็นไว้ ดังนี้ 1) ใช้คำพูดชัดเจนและตรงไปตรงมาในการให้ข้อมูลย้อนกลับ 2) วางกรอบการรับรู้ใหม่ เพื่อช่วยให้ผู้รับการโค้ชเข้าใจจากอีกมุมมองที่ตนต้องการหรือที่รู้สึกยังไม่แน่ใจ 3) ระบุดูวัตถุประสงค์ ประเด็นที่มาพบกัน ความมุ่งหมายเฉพาะและการปฏิบัติการโค้ชอย่างชัดเจน 4) ใช้ภาษาที่เหมาะสม และให้การเคารพนับถือผู้รับการโค้ช และ 5) ใช้คำอุปมาอุปมัยและเปรียบเทียบเพื่อช่วยแสดงหรือทำให้เห็นภาพด้วยคำพูด

สรุปได้ว่า ทักษะที่ใช้ในการโค้ช เป็นทักษะที่ใช้สำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งโค้ชต้องใช้ทักษะการสื่อสารที่หลากหลายผสมผสานด้วยกัน เช่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ทักษะการฟัง การถาม การสังเกต การให้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนการแสดงออกทางภาษา กาย อารมณ์ความรู้สึก เป็นต้น และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทักษะการโค้ช จากการสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้เลือกทักษะจำเป็นสำหรับการโค้ชที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ขึ้นไป ได้ 6 ทักษะ ดังนี้ 1) การสร้างความ

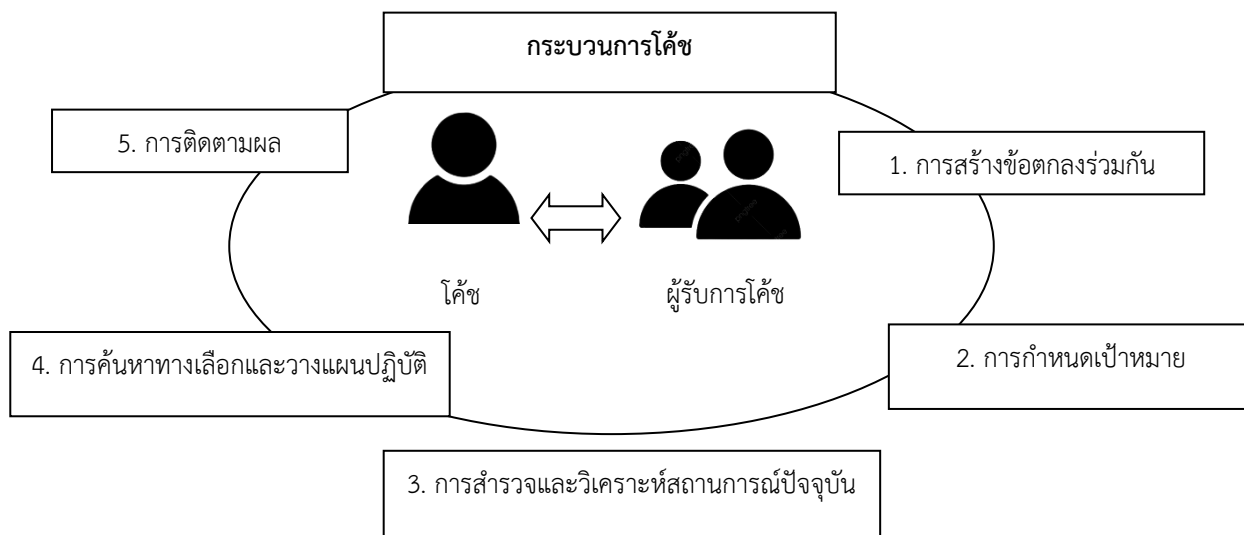
ไว้วางใจ (Trust building) 2) การฟัง (Listening) 3) การตั้งถาม (Questioning) 4) การเสริมสร้างกำลังใจ (Encouraging) 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Giving feedback) และ 6) การสังเกต (Observation)

แนวคิดกระบวนการโค้ช

การโค้ชเป็นการดึงศักยภาพของผู้รับการโค้ชให้เกิดการตระหนักในความสามารถและ ค้นพบวิธีการในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยตัวเองหรือของทีม โดยใช้กระบวนการ เพื่อช่วยให้ผู้รับการโค้ชปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ไอบารา (Ibara, 2004) กล่าวว่า กระบวนการโค้ชมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ (Preparing to Coach) 2) ขั้นการสนทนาหาเหตุผล (Discussion) 3) ขั้นการเรียนรู้และการโค้ช และ 4) ขั้นการติดตามและประเมินผลการโค้ช แชมเพตส์ (Champathes, 2006) กล่าวว่า กระบวนการโค้ชเพื่อการพัฒนาผล การปฏิบัติงานประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) การหาความจำเป็นในการโค้ช (Clarifying needs) 2) การตั้งวัตถุประสงค์ (Objectives setting) 3) การออกแบบการโค้ช (Action plan designing) 4) การตรวจสอบหรือติดตามกิจกรรม (Checking activities) ล้วน ลอว์สัน (Lawson, 2007) ได้เสนอกระบวนการโค้ชไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินผู้รับการโค้ช (Assessing the Coachee) 2) การสร้างกฎพื้นฐานการโค้ช (Establishing Ground Rules of The Coaching Session) 3) ขั้นตอนการนำการโค้ชสู่การปฏิบัติ (Putting Coaching Skills into Action) ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551) ได้เสนอกระบวนการให้คำปรึกษาเชิงการโค้ชไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเปิดการสนทนา (Open) 2) การเข้าสู่ประเด็น (Clarify) 3) การอภิปรายผลและหาข้อสรุปรวม (Discussion and Conclusion) 4) การปิดการให้คำปรึกษา (Close) วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล (2557) ได้เสนอขั้นตอนของการโค้ชที่จะบรรลุเป้าหมายสำหรับการนำการโค้ชไปใช้กับผู้เรียน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การตรวจสอบสภาพจริง 3) การกำหนดทางเลือก 4) การตัดสินใจ และ 5) การประเมินผลการโค้ช

สรุปได้ว่า กระบวนการโค้ชมีการแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการกำหนดของนักวิชาการนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์และแบ่งกระบวนการโค้ชเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน 2) การกำหนดเป้าหมาย 3) การสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน 4) การค้นหาทางเลือกและวางแผนปฏิบัติ และ 5) การติดตามผล

การประเมินรูปแบบ

การพัฒนาารูปแบบได้มีนักวิชาการกล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบ ดังนี้

วิลเลอร์ (Willer, 1986) และวาโร เฟ็งส์วส์ดี (2553) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการแบ่งการพัฒนาารูปแบบออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างารูปแบบ (Construct) และ 2) การหาความเที่ยงตรงของารูปแบบ (Validity) ส่วน ทิศนา แคมมณี (2552) กล่าวว่า การพัฒนาารูปแบบ ควรเป็นตามขั้นตอนระบบ ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายกำหนดจุดมุ่งหมายของารูปแบบ สิ่งสำคัญประการแรกคือ ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของระบบให้ชัดเจน

2. การศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ระบบมีพื้นฐานที่มั่นคงขึ้น

3. การศึกษาสภาพการและปัญหาที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้ผู้สร้างได้ค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้มีระบบมีประสิทธิภาพเมื่อนำไปใช้จริง ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ต้องนำมาพิจารณาในการจัดองค์ประกอบและจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งหลาย การนำข้อมูล ความเป็นจริงมาใช้ในการสร้างระบบจะช่วยจัดหรือป้องกันปัญหานั้นจะทำให้ระบบขาดประสิทธิภาพ

4. การกำหนดองค์ประกอบ ได้แก่ การพิจารณาว่า มีอะไรบ้างที่จะช่วยให้บรรลุผลสำเร็จ การกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรของระบบสามารถใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วยคัดสรรหาองค์ประกอบที่สำคัญได้ด้วย

5. การจัดกลุ่มองค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์ประกอบที่กำหนดไว้มาจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการคิดและการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

6. การจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เป็นขั้นที่ต้องใช้ความคิด ความรอบคอบต้องพิจารณาว่า องค์ประกอบใดเป็นเหตุและเป็นผลต่อกันในลักษณะใด สิ่งใดควรมาก่อนมาหลัง สิ่งใดสามารถดำเนินการคู่ขนานกันไปได้ ขั้นนี้นอกจากอาศัยหลักตรรกะแล้ว ยังสามารถใช้วิธีทดสอบทางสถิติเข้ามาช่วยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหลายว่าอะไรสัมพันธ์กันโดยตรงหรือโดยอ้อม

7. การจัดผังรูปแบบ เมื่อจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้ลงตัวแล้ว สามารถนำเสนอความคิดเป็นผังจำลองความคิด ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจัดเป็นผังลำดับขั้นตอนตามที่เห็นสมควรซึ่งลำดับขั้นตอนนี้ก็คือผลของการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบและการจัดการขององค์ประกอบนั่นเองหรืออาจนำเสนอเป็นผังระบบที่สมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 5 ส่วน คือ ตัวป้อนกระบวนการ ผลผลิต กลไกควบคุม และข้อมูลป้อนกลับ

8. การทดลองใช้ ขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนหลักในการคิดและการเขียนผังออกมาให้ชัดเจน ระบบที่คิดจะต้องผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบเพียงใดก็ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นระบบที่ดีมีประสิทธิภาพจนกว่าจะได้ลองทำจริง เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น

9. การประเมินผล ได้แก่ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ระบบ ระบบใช้แล้วได้ผลตามเป้าหมายหรือใกล้เคียงกับเป้าหมายมากที่สุด ระบบนั้นจึงเรียกว่าเป็นระบบที่ดี มีประสิทธิภาพ

10. การปรับปรุงระบบ ระบบที่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่มักต้องผ่านการทดลองและประเมินผลมาแล้วผลจากการทดลองใช้จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงระบบให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาอย่างมีหลักการจากค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีในเรื่องที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ และ 2) การทดลองใช้และการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยสามารถปรับปรุงรูปแบบใหม่ โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ จะทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ถูกต้องครอบคลุม มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ยิ่งขึ้น จากหลักการและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยนำโครงสร้างรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสี่ด้านตามมาตรฐานการประเมินที่ Madaus, Scriven & Stufflebeam (1983) กำหนด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์

การพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยทักษะการโค้ช โดยการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีแนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดรูปแบบการโค้ช (Coaching model) เป็นการแสดงขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับโค้ชเลือกใช้ในการโค้ชแต่ละครั้ง โดยโค้ชหรือผู้ใช้บทบาทโค้ชจะเลือกใช้รูปแบบใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความถนัดส่วนตัว แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการโค้ชใด ก็จะมีขั้นตอนที่คล้ายกัน โดยเริ่มจาก การสร้างความไว้วางใจ การค้นพบเป้าหมาย การสำรวจความเป็นจริงของผู้รับการโค้ช การค้นหาทางเลือก การวางแผน และติดตามการปฏิบัติของผู้รับการโค้ช จนกระทั่งผู้รับการโค้ชบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ทำตารางสังเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า รูปแบบการโค้ชของนักวิชาการ พอสรุปรูปแบบการโค้ชได้ดังนี้ รูปแบบการโค้ช (Coaching model) เป็นการแสดงขั้นตอนต่าง ๆ สำหรับโค้ชเลือกใช้ในการโค้ชแต่ละครั้ง โดยโค้ชหรือผู้ใช้บทบาทโค้ชจะเลือกใช้รูปแบบใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความถนัดส่วนตัว แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการโค้ชใด

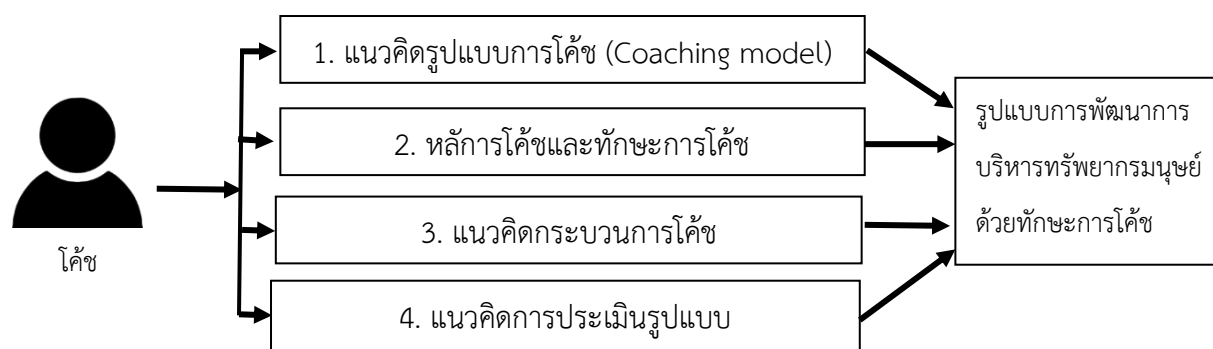
ก็จะมีขั้นตอนที่คล้ายกัน โดยเริ่มจาก การสร้างความไว้วางใจการค้นพบเป้าหมาย การสำรวจความเป็นจริงของผู้รับการโค้ช การค้นหาทางเลือก การวางแผน และติดตามการปฏิบัติของผู้รับการโค้ช จนกระทั่งผู้รับการโค้ชบรรลุเป้าหมาย

2. หลักการโค้ชและทักษะการโค้ช การโค้ช หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างโค้ช (Coach) กับผู้รับการโค้ช (Coachee) เพื่อช่วยให้ผู้รับการโค้ชสามารถบรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานหรือชีวิตส่วนตัว โดยโค้ชใช้ทักษะต่าง ๆ และกระบวนการกระตุ้น ให้ผู้รับการโค้ชใช้ความคิด จนเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจความเป็นจริง กระทั่งสามารถนำไปปฏิบัติ หรือจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม บรรลุเป้าหมายการทำงานที่ตั้งไว้ รวมถึงพัฒนาการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น หลักการโค้ชมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและองค์กร เนื่องจากโค้ชช่วยให้ผู้รับการโค้ชเกิดการตระหนักรู้ตนเอง มีความรับผิดชอบ เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ ความคิดสร้างสรรค์ เกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการนำการโค้ชมาใช้ในองค์กรจะช่วยให้การพัฒนาศักยภาพได้ผลดีทั้งด้านผลงาน ด้านความสัมพันธ์ในการประสานงานตลอดจนช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีให้กับที่ทำงานและในองค์กรได้ ทักษะที่ใช้ในการโค้ช เป็นทักษะที่ใช้สำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งโค้ชต้องใช้ทักษะการสื่อสารที่หลากหลายผสมผสานด้วยกัน เช่น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ทักษะการฟัง การถาม การสังเกต การให้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนการแสดงออกทางภาษากาย อารมณ์ ความรู้สึก เป็นต้น และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของทักษะการโค้ช จากการสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้เลือกทักษะจำเป็นสำหรับการโค้ชที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ขึ้นไป ได้ 6 ทักษะ ดังนี้ 1) การสร้างความไว้วางใจ (Trust building) 2) การฟัง (Listening) 3) การตั้งคำถามถาม (Questioning) 4) การเสริมสร้างกำลังใจ (Encouraging) 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Giving feedback) และ 6) การสังเกต (Observation)

3. แนวคิดกระบวนการโค้ช กระบวนการโค้ชมีการแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการ กำหนดของนักวิชาการนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์และแบ่งกระบวนการโค้ชเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างข้อตกลงร่วมกัน 2) การกำหนดเป้าหมาย 3) การสำรวจและวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน 4) การค้นหาทางเลือกและวางแผนปฏิบัติ และ 5) การติดตามผล

4. แนวคิดการประเมินรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาอย่างมีหลักการจากค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีในเรื่องที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ และ 2) การทดลองใช้ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาในสถานการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยสามารถปรับปรุงรูปแบบใหม่ โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่ามีสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ จะทำให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ถูกต้องครอบคลุม มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ยิ่งขึ้น จากหลักการและทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยนำโครงร่างรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสี่ด้านตามมาตรฐานการประเมินที่ Madaus, Scriven & Stufflebeam (1983) กำหนด ได้แก่ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์

รูปแบบการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยทักษะการโค้ช โดยการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรมีแนวคิด ดังนี้

บทสรุป

รูปแบบการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยทักษะการโค้ช เป็นการศึกษาแนวทางในการสร้างกระบวนการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ศาสตร์การบริหารสถานศึกษา และการใช้กระบวนการบริหารถ่ายทอดผ่านทักษะการโค้ช 6 ทักษะ ได้แก่ 1) การสร้างความไว้วางใจ (Trust building)

2) การฟัง (Listening) 3) การตั้งคำถาม (Questioning) 4) การเสริมสร้างกำลังใจ (Encouraging) 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Giving feedback) และ 6) การสังเกต (Observation) ให้แก่บุคลากรปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย และบุคลากรมีความสามารถในการปฏิบัติเต็มตามศักยภาพ โดยมีรูปแบบการประเมินมาพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยทักษะการโค้ช ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสี่ด้านตามมาตรฐานการประเมินที่ Madaus, Scriven & Stufflebeam (1983) กำหนด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

- เทิดทูน ไทยศรีวิชัย. (2558). *คู่มือโค้ชไทย การโค้ชมืออาชีพตามหลักสหพันธ์โค้ชนานาชาติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันโค้ชไทย.
- ณรงค์ศิทธิ์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทิตนา แคมณี. (2552). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญาประคอง สารธรรม. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรครูโดยใช้การโค้ชเชิงบวก เพื่อพัฒนาหลักสูตรการบริโภคสื่ออย่างรู้เท่าทัน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2(4), 1-15.

- วิชัย วงษ์ใหญ่; และ มารุต พัฒนาผล. (2557). *การโค้ชเพื่อการรู้คิด*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ศิริรัตน์ ศิริวรรณ. (2557). *การโค้ชเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงานที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เอช อาร์เซ็นเตอร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562) *ครูยุคใหม่สนใจดิจิทัล*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พรินทกราฟฟิค.
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). *การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและ ข้อเสนอแนะ ในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558) (รายงานวิจัย)*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อนันต์ กันนาง. (2558). *การนิเทศแบบ Coaching*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563, จาก <http://nainut.esdc.go.th/home/kar-nithes-baeb-coaching>.
- อุทิศ ดวงผาสุก, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวัน และ นลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2560). การบริหารโดยการโค้ชเพื่อการพัฒนาองค์กร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 11(26), 135-136.
- Champhathes, R. M. (2006). Coaching for Performance Improvement: The “COACH” Model. *Journal of Development and Learning Organization*, 20(2), 17-18.
- Flaherty, J. (2009). *Coaching: Evoking Excellence in Others*. Boston: Butterworth-Heinemann.
- Good, V. C. (1973). *Dictionary of Education*. 3th ed., New York: McGraw-Hill Book Company.
- Ibarra. H. (2004). *Coaching and Mentoring Boston*. MA: Harvard Business School Press.
- International Coach Federation. (2009). ICF global coaching client study final report. Retrieved December 19, 2020, from <https://www.michalholub.cz/download/ICF-Global-Coaching-Client-Study-complete.pdf>
- Jim Knight. (2000). *Departmental leadership in higher education*. Buckingham: Society for Research into Higher Education.
- Keeves, J. P. (1988). *Model and Model Building*. Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook. Oxford: Pergamon Press Laboratory.
- Lawson, K. (2007). *Coaching for Improve Performance*. Retrieved August 15, 2017, from http://www.growinggreatness.com/gg_articles/Coaching_for_Improved_performance.pdf
- Lofthouse, R.; Leat, D.; & Towler, C. (2010). *Coaching for Teaching and Learning: A Practical Guide for Schools*. Newcastle: National College.
- Madaus, G. F.; Scriven, M. S.; & Stufflebeam, D. L. (1983). *Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation*. 8th ed., Boston: Kluwer-Nijhoff Publishing.
- Peterson, D. B., & Hicks, M. L. (1996). *Leader as Coach: Strategies for Coaching and Developing Others*. Minneapolis. MN: Personnel Decisions International.

- Rock, D. (2007). *Quiet Leadership: Six Steps to Transforming Performance at Work*. New York: Harper Collins Publishing.
- Whitmore, J. (2009). *Coaching for Performance*. The Principles and Practice of Coaching and Leadership. 4th ed. London: Nicholas Brealey Publishing.
- Willer, D. (1986). *Scientific Sociology: Theory and Method Englewood Cliff*. NJ: Prentice–Hall.
- Zenger, John and Kathleen Stinnett. (2010). *The Extraordinary Coach: How the Best Leaders. Help Others Grow*: McGraw–Hil.

เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษาที่มีความสำคัญ

ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21

Information and communication technology in the administration of
educational institutions that important to the teaching-learning
management process in the 21st century

สุรตน์วดี ปานโพธิ์ทอง¹, สุวิทย์ ภาณุจารี² และ วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย³

Suratvadee Panpothong¹, Suwit Panuchari² and Weerawat Pattanakulchai³

^{1,2,3} วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{1,2,3} College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail: ¹suratvadee24@gmail.com; ²suwitmbu@hotmail.com

Received December 16, 2021; Revised May 30, 2022; Accepted June 6, 2022

บทคัดย่อ

การบริหารงานสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 เป็นการบริหารงานในยุคแห่งการศึกษาใหม่เพราะการบริหารสถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีความ พลิกผัน (Disruptive World) ตลอดเวลา ในการบริหารงานของสถานศึกษาจึงต้องมีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานสถานศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษาเพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา ดังนั้นการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา (Concept of Information and Communication Technology in an Educational Organization) จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดเป็นทรัพยากรในองค์การทางการศึกษาประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารทรัพยากรเหล่านี้ให้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ; การบริหารสถานศึกษา; กระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21; จังหวัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

The administration of educational institutions under Bangkok in the 21st century is the administration in the new era of education because the administration of educational institutions has changed along with the disruptive world. The administration of the educational institution must apply information technology the administration of the educational institution. Information technology for school administration that is important to the teaching and learning management process in the 21st century, especially academic administration, is the heart of educational institution administration because the teaching and learning process in the 21st century focuses on providing students with learning skills and searching for knowledge all the time. The concept of information and communication technology in an educational organization is, therefore, an important and necessary tool for executives because information technology is one of the resources of educational organizations and educational institution administrators must manage these resources in a cost-effective and efficient manner for maximum benefit.

Keywords: Technology; School Administration; Learning Management in 21st Century; Bangkok Province

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการทำงานในโลกนี้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานทั้งด้านต่าง ๆ ของประเทศ เช่น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และด้านการศึกษา โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษาที่ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ให้สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 การบริหารสถานศึกษาภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างพลิกผัน (Disruptive World) ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขต่าง ๆ ของการพัฒนาประเทศไทย ความเจริญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาอย่างรวดเร็วและนโยบายทางการศึกษาต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วย โดยการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษาความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในหมวด 9 มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาและในศตวรรษที่ 21 นี้ การปฏิวัติสารสนเทศ (Information revolution) จะเด่นชัดยิ่งขึ้น เทคโนโลยีสารสนเทศ

กลายเป็นอาวุธและทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของฐานแห่งอำนาจทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองสารสนเทศสามารถช่วยให้กิจกรรมทุกด้าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสังคมต่าง ๆ กำลังเข้าสู่สังคมสารสนเทศ (Information society) และสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge society) (สุชุม เฉลยทรัพย์, 2555) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 2 ของประเทศไทยพุทธศักราช 2552 – 2556 กล่าวไว้ว่า “ประเทศไทยเป็นสังคมอุดมปัญญา (Smart Thailand) ด้วย ICT” สังคมอุดมปัญญาในที่นี้หมายถึง สังคมที่มีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างชาญฉลาด เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสู่เศรษฐกิจ และสังคมฐานความรู้และนวัตกรรมอย่างยั่งยืนและมั่นคง ส่งเสริมให้มีการนำ ICT มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานในสถานศึกษาทุกระดับชั้นมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ ปัจจุบันปัญหาข้างต้นจะพบว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อบริหารงานวิชาการในของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2574 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบข้อมูล สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคคลังข้อมูลสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบสารสนเทศ และพัฒนาระบบเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อวางแผน การบริหารการจัดการศึกษา การติดตาม ประเมิน และรายงานผล และจากรายงานการประชุมผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (รูปแบบออนไลน์) วันที่ 11 และ 12 มกราคม 2564 ณ ห้องประชุม Live Conference Center ชั้น 2 สำนักการศึกษา สอดคล้องกับ วิชา ทองหง่า (2555) ได้กล่าวถึงปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จากข้อค้นพบงานวิจัยรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ จำนวน 6 องค์ ประกอบ คือ 1) การประกันคุณภาพการศึกษา 2) การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การนิเทศการศึกษา 4) การแนะแนวการศึกษา 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและ 6) สื่อการเรียนการสอนซึ่งพิจารณาในภาพรวมพบว่าเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นเรื่องคุณภาพการศึกษาเป้าหมายปลายทางของทุกองค์ประกอบจะเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพด้านวิชาการ อย่างไรก็ตามเงื่อนไขของความสำเร็จในการนำรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ไปใช้หรือนำไปประยุกต์ให้มีความเหมาะสมในแต่ละโรงเรียนแต่ละพื้นที่แต่ละขนาดของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องศึกษาแนวทางดังกล่าวให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจนโดยเฉพาะรูปแบบความสำเร็จที่ผู้วิจัยกล่าวถึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพแต่ยังคงมีอีกหลายรูปแบบหรือหลายองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยของแต่ละโรงเรียนมี สภาพทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพยายามค้นหาปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น โดยสามารถศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพของประเทศที่ได้รับการยอมรับว่าระบบการศึกษามีคุณภาพ โดยเฉพาะการศึกษาระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของประเทศ กลุ่มประชาคมอาเซียนที่ได้รับการจัดอันดับว่ามีคุณภาพสูงกว่าประเทศไทย เช่น สิงคโปร์ เมื่อทราบว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการบริหารการศึกษาและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน

ปัจจัยใดบ้างที่อาจมีส่วนส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนล้มเหลว หรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรผู้บริหารโรงเรียนควรหลีกเลี่ยง หรือหาวิธีทำให้ปัจจัยนั้นหมดไปการบริหารจัดการการศึกษาและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจึงจะประสิทธิภาพประสบความสำเร็จตามแผนและเป้าหมายที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดไว้ มีคุณภาพเท่าเทียมกับอารยประเทศ จึงนำมาซึ่งความสนใจในการจัดทำวิจัย เรื่องรูปแบบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปใช้ในการบริหารและนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนางานให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงาน ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานภายนอก สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครมีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร นำการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษามาใช้ในงานวิชาการ และการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานด้านวิชาการมีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะการบริหารงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไปในการบริหารงานวิชาการ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

รูปแบบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบรูปแบบ (Model) หมายถึงสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์กัน สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ซึ่งเป็นโครงสร้างที่เกิดจากทฤษฎีประสบการณ์ การคาดการณ์ นำเสนอในรูปแบบของข้อความหรือแผนผัง (คัมภีร์ สุดแท้ ,2554 หน้า 16)

ประเภทของรูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบจำลองที่เป็นรูปธรรมและแบบจำลองที่เป็นนามธรรม และแบบจำลองทุกประเภทเป็นแบบที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ (รุ่งชัดาพร เวหะชาติ, 2557)

องค์ประกอบของรูปแบบไม่มีข้อกำหนดที่แน่ชัดตายตัว ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัย หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี สภาพแวดล้อมผลลัพธ์ที่จะสร้างรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก องค์ประกอบของรูปแบบที่คล้ายกันไว้ว่า ควรมีองค์ประกอบหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ และ 5) แนวการประเมินรูปแบบ โดยมีคำอธิบายศัพท์เฉพาะประกอบรูปแบบ พร้อมมีเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ การจัดทำ

คู่มือการใช้รูปแบบโดยนำสาระขององค์ประกอบบรรจุไว้อย่างสมบูรณ์เอื้อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาและนำรูปแบบไปใช้ (สมชัย จรรยาไพบุลย์, 2555)

การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การสร้างการพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน 1) การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบแบบจำลองโดยมีแนวคิดทฤษฎีรองรับมีการประเมินตรวจสอบเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนารูปแบบ หมายถึงสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องนั้นให้เข้าใจง่ายขึ้นอธิบายแบบอย่างของสิ่งนั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์กัน สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ประเภทของรูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักๆคือ แบบจำลองที่เป็นรูปธรรมและแบบจำลองที่เป็นนามธรรม และแบบจำลองทุกประเภทเป็นแบบที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ องค์ประกอบของรูปแบบไม่มีข้อกำหนดที่แน่ชัดตายตัว ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัย หรือตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี สภาพแวดล้อมผลลัพธ์ที่จะสร้างรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลัก ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อกัน ซึ่งสามารถช่วยอธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง หรือกระบวนการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละรูปแบบทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ การสร้างแบบจำลองโดยมีแนวคิดทฤษฎีรองรับมีการประเมินตรวจสอบเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการทุกกิจกรรม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ ด้วยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและมีหลักสูตรเป็นแกนกลางกำกับการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในเรื่องเนื้อหาความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2554)

การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ก้าวหน้าโลกสามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุเจตนารมณ์ที่กำหนดสถานศึกษาจะต้องสามารถจัดการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

หลักการบริหารวิชาการ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายได้รับผิตชอบร่วมกัน ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ ดำเนินถึงประสิทธิภาพประสิทธิผล และความประหยัด

กระบวนการบริหารวิชาการ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการบริหารงานวิชาการตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการตามแผน (Do) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการบริหารสมัยใหม่ที่น่าแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ด้วยการบริหารและการตัดสินใจ โดยการให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในรูปแบบของการทำงานที่เกิดจากการประสานงานกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องในลักษณะของกัลยาณมิตรที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน โดยการร่วมกันค้นความคิด กำลังคน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษาช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การร่วมในการวางแผนการร่วมในการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินงาน และการร่วมในการประเมินผล

ดังนั้นการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการทุกกิจกรรม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ ด้วยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและมีหลักสูตรเป็นแกนกลางกำกับการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในเรื่องเนื้อหาความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดสามารถบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งและจัดว่าเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ก้าวทันโลกสามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุเจตนารมณ์ที่กำหนดสถานศึกษาจะต้องสามารถจัดการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ หลักการบริหารวิชาการจากแนวคิดต่าง ๆ เป็นการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษา โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายได้รับผิตชอบร่วมกัน ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ คำนี้ถึงประสิทธิภาพประสิทธิผล และความประหยัด กระบวนการบริหารงานวิชาการเป็นขั้นตอนการดำเนินการบริหารงานวิชาการตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการตามแผน (Do) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ (Check) ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข (Act) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการบริหารสมัยใหม่ที่น่าแนวคิดเชิงมนุษยสัมพันธ์ด้วยการบริหารและการตัดสินใจ โดยการให้ผู้ปฏิบัติงานใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในรูปแบบของการทำงานที่เกิดจากการประสานงานกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องในลักษณะของกัลยาณมิตรที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน โดยการร่วมกันค้นความคิด กำลังคน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนทรัพยากรของแต่ละสถานศึกษาช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย การร่วมในการวางแผนการร่วมในการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินงาน และการร่วมในการประเมินผล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ได้เป็นสารสนเทศ ซึ่งสารสนเทศที่ใช้นั้นต้องสนับสนุนการทำงานตั้งแต่การนำเข้า การจัดเก็บ การจัดการ การป้องกัน การสื่อสาร และการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ โดยจะต้องผ่านการผสมผสานเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว จึงจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้งาน (พนิดา พานิชกุล, 2554)

ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานวิชาการในด้านการจัดการเรียนการสอน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญาไม่ใช้การเรียนรู้เพื่อจำข้อมูล ซึ่งความจำเป็นในส่วนที่เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนข้อมูลควรจะอยู่ในแหล่งเรียนรู้ใด ๆ และสามารถเรียกใช้ได้ทันเวลาที่เมื่อจำเป็นและสามารถแสวงหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทักษะทางด้านไอซีที จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายขีดความสามารถในการเรียนรู้ต่อไป (อัจฉริยา ทองมา, 2558)

นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของกระทรวงศึกษาธิการการพัฒนาระบบไอซีทีเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามแนวทางยุทธศาสตร์มาตรการและโครงการที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทฯ ฉบับนี้ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การบูรณาการเพื่อที่จะเชื่อมประสานข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินพันธกิจในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องสามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศร่วมกันตามบริบทของแต่ละฝ่ายได้อย่างมีเอกภาพ คือ สามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันหรือมีความต่อเนื่องตามสิทธิที่เหมาะสมในการใช้งานของแต่ละฝ่ายได้อย่างเป็นระบบหรือเป็นกระบวนการความน่าเชื่อถือและด้วยความมั่นคงปลอดภัยในระบบไอซีทีที่ตามหลักวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษา เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยสังคมแห่งภูมิปัญญา (Knowledge-Based Economy) จำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้ไอซีทีที่ทั่วทั้งสังคม โดยอาศัยการศึกษาและโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ประกอบกับภาครัฐจะต้องดำเนินการนำไอซีทีมาใช้ในระบบการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างชาติที่มีวัฒนธรรมการใช้ไอซีทีอย่างรู้เท่าทันและมีธรรมาภิบาลดังนั้นการบริหารแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2554 – 2556 ให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และพันธกิจเบื้องต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ได้เป็นสารสนเทศ ซึ่งสารสนเทศที่ใช้นั้นต้องสนับสนุนการทำงานตั้งแต่การนำเข้า การจัดเก็บ การจัดการ การป้องกัน การสื่อสาร และการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ โดยจะต้องผ่านการผสมผสานเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว จึงจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้งาน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษามีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญาไม่ใช้การเรียนรู้เพื่อจำข้อมูล ซึ่งความจำเป็นใน

ส่วนที่เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนข้อมูลควรจะอยู่ในแหล่งเรียนรู้ใด ๆ และสามารถเรียกใช้ได้ทันที่เมื่อจำเป็นและสามารถแสวงหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทักษะทางด้านไอซีทีจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายขีดความสามารถในการเรียนรู้ต่อไปนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของกระทรวงศึกษาธิการการพัฒนาระบบไอซีทีเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการตามแนวทางยุทธศาสตร์มาตรการและโครงการที่กำหนดไว้ในแผนแม่บท ฉบับนี้ มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การบูรณาการเพื่อที่จะเชื่อมประสานข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินพันธกิจในภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องสามารถประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศร่วมกันตามบริบทของแต่ละฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันหรือมีความต่อเนื่องตามสิทธิที่เหมาะสมในการใช้งานของแต่ละฝ่ายได้อย่างเป็นระบบหรือเป็นกระบวนการความน่าเชื่อถือและด้วยความมั่นคงปลอดภัยในระบบไอซีทีตามหลักวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยสังคมแห่งภูมิปัญญา (Knowledge-Based Economy) จำเป็นต้องมีการประยุกต์ใช้ไอซีทีที่ทั่วทั้งสังคม โดยอาศัยการศึกษาและโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ประกอบกับภาครัฐจะต้องดำเนินการนำไอซีทีมาใช้ในการระบบการศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างชาติที่มีวัฒนธรรมการใช้ไอซีทีอย่างรู้เท่าทันและมีธรรมาภิบาลดังนั้นการบริหารแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2554 – 2556 ให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และพันธกิจเบื้องต้น

การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงานวิชาการเป็นการใช้คอมพิวเตอร์จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน การใช้คอมพิวเตอร์เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนสังคมชุมชนและท้องถิ่น เพื่อใช้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล เพื่อการเรียนรู้เพื่อจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน จัดทำฐานข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและนักเรียนใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการเรียนรู้การเตรียมการสอนการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกและเพื่อพร้อมรับการประกันคุณภาพภายในจากหน่วยงานต้นสังกัด (พรพัสพันธ์ พรพุทธิชัย, 2554)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาศึกษา

ความหมายของเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยบริหารสถานศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน การวางแผนและการบริหารการศึกษา การวางแผนหลักสูตรการแนะแนวและการบริการ การทดสอบวัดผล การพัฒนานักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดในการบริหารสถานศึกษา (ชม ภูมิภาค, 2555)

ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการศึกษา เป็นที่ต้องการของผู้บริหารในหน่วยงานต่าง ๆ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดการในองค์กร เนื่องจากช่วยให้การตัดสินใจปฏิบัติงานได้รวดเร็วในการบริหารเพื่อจัดการศึกษา การตัดสินใจวางแผนการศึกษาระยะยาวต่าง ๆ ช่วยแก้ปัญหาด้านการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งการจัดเก็บข้อมูล การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการได้อย่างชัดเจน และสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาหรือบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศุภสิริ พัฒนภักดี, 2558)

องค์ประกอบของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร เป็นวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการในการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ เพื่อผู้บริหารใช้ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และควบคุมใช้เป็นทรัพยากรหลัก การกำหนดนโยบายแผนงานทุกระดับเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในงานได้ในลักษณะเรียนรู้ตามความต้องการได้ทันทีทุกเวลาหรือการสนับสนุนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) 4) และการสื่อสารในงานบริหารทั่วไปในสำนักงาน (Office Automation) เช่น ระบบทะเบียนและงานสารบรรณหนังสือเวียนข่าวประจำวันระบบพัสดุ ครุภัณฑ์ระบบบุคลากรระบบการรายงานภาระงานสอนของอาจารย์การวิจัยระบบการประเมินผลของอาจารย์ระบบการจัดการชั้นเรียนและตารางสอนและระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) (พงษ์ศักดิ์ ผกามาต, 2555)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิชาการได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลตามความต้องการของนักเรียน สังคมชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นสื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารหลักสูตร การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในงานวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา (ทิพวัลย์ นนทเกท, 2559)

ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยจัดการเรียนการสอน การวางแผนและการบริหารการศึกษา การวางแผนหลักสูตรการแนะแนวและการบริการ การทดสอบวัดผล การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดในการบริหารสถานศึกษา ส่วนความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นที่ต้องการของผู้บริหารในหน่วยงานต่าง ๆ เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดการในองค์กร เนื่องจากช่วยให้การตัดสินใจปฏิบัติงานได้รวดเร็วในการบริหารเพื่อจัดการศึกษา การตัดสินใจวางแผนการศึกษาระยะยาวต่าง ๆ ช่วยแก้ปัญหาด้านการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งการจัดเก็บข้อมูล กระบวนการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการได้อย่างชัดเจน และสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาหรือบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจากที่กล่าวมาข้างต้น

สรุปได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษาที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการในการ

จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ เพื่อผู้บริหารใช้ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และควบคุมใช้ เป็นทรัพยากรหลัก การกำหนดนโยบายแผนงานทุกระดับเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและ เกิดประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา จะครอบคลุมระบบต่าง ๆ 3 ส่วน คือ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการการศึกษา (MIS) ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ทันสมัย และได้ ประโยชน์ รวมถึง ระบบที่เอื้ออำนวยให้ครู อาจารย์ผู้สอน ใช้พัฒนาคุณภาพการสอน (CAI) อาทิ การทำ ระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการใช้ระบบเครือข่ายเพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาเอกสาร ประกอบการสอน และส่วนสุดท้าย คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ฝึกใช้คอมพิวเตอร์ให้เป็น (CL) มีความสามารถ เบื้องต้น มีพื้นฐานความรู้พอที่จะใช้ประโยชน์ หรือใช้ศึกษาเรื่องระบบคอมพิวเตอร์เอง หรือเพื่อการเรียน คอมพิวเตอร์ศึกษา (Computer Education) หรือ วิทยาการคอมพิวเตอร์ (Computer Science) ให้กว้างขวาง ลึกซึ้ง สามารถใช้ในการประกอบอาชีพด้านนี้ได้ต่อไป การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน วิชาการ โดยที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิชาการได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ ปฏิบัติงาน การบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลตามความต้องการของ นักเรียน สังคมชุมชน เพื่อพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นสื่อการจัด กิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารหลักสูตร การวัดประเมินผลการเรียนการสอน การใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศในงานวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นการบริหารเทคโนโลยี สารสนเทศในสถานศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดเป็นทรัพยากรในองค์การทางการศึกษาประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารทรัพยากร เหล่านี้ให้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *นโยบายและมาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). *การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก* (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ฉัตรนภา ศิริคำใส. (2556). *สภาพการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2* (วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชม ภูมิภาค. (2555). *เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- ชะเริงพจน์ พัดจันทร์หอม. (2555). *การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39* (สาร นิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ตรีโชค กางกั้น. (2554). *สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ทัศนีย์ วงศ์เย็น. (2555). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ทิพวัลย์ นนทเกท. (2559). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์*, 3(1), 47-56.
- ทิตินา แหมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2554). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ. (2555). *ระบบไอซีทีและการจัดการยุคใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิดีทัศน์.
- พนิดา พานิชกุล. (2554). *เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)*. กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพิวเตอร์.
- พรพลันท์ พรพุทธิชัย. (2554). *สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรพลันท์ พรพุทธิชัย. (2554). *สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยาเป็น เรื่องจรรยาพร. (2555). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2564, จาก <http://www.kroobannok.com/39826>
- ยีน ภูววรรณ. (2555). *ไอซีทีเพื่อการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2557). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- วิภา ทองหงษ์. (2554). *รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศักดิ์ดา สถาพรพจนนา. (2556). *การพัฒนาแบบแผนการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภสิริ พัฒนากิติ. (2558). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เมืองนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (ภาคินพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สมชัย จรรยาไพบูลย์. (2555). *รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2555). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2555). *เทคโนโลยีสารสนเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อัจฉริยา ทองมา. (2557). *ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ภาคนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Smith, J. M. (2001). *Blended learning: an old friend gets a new name*. Retrieved December 15, 2009, from <http://www.gwsae.org/Executiveupdate/2001/March/blended.htm>
- Smith, M. (1971). *Educational leadership: culture and diversity*. Gateshead: Athenaeum Press.
- Smith, R.H. and Others. (1980). *Management: Making organizations perform*. New York: Macmillan.
- Willer, D. (1986). *Scientific Sociology: Theory and Method*. Englewood Cliff, N.J.: Prentice–Hall

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สถาบันเทคโนโลยีนวัตกรรมทางการศึกษาและการวิจัยแห่งสุวรรณภูมิ (สนว.)

เลขที่ 22/2 ม.5 ต.หนองปรือ อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี 20140 โทร 038-198600

094-9615665